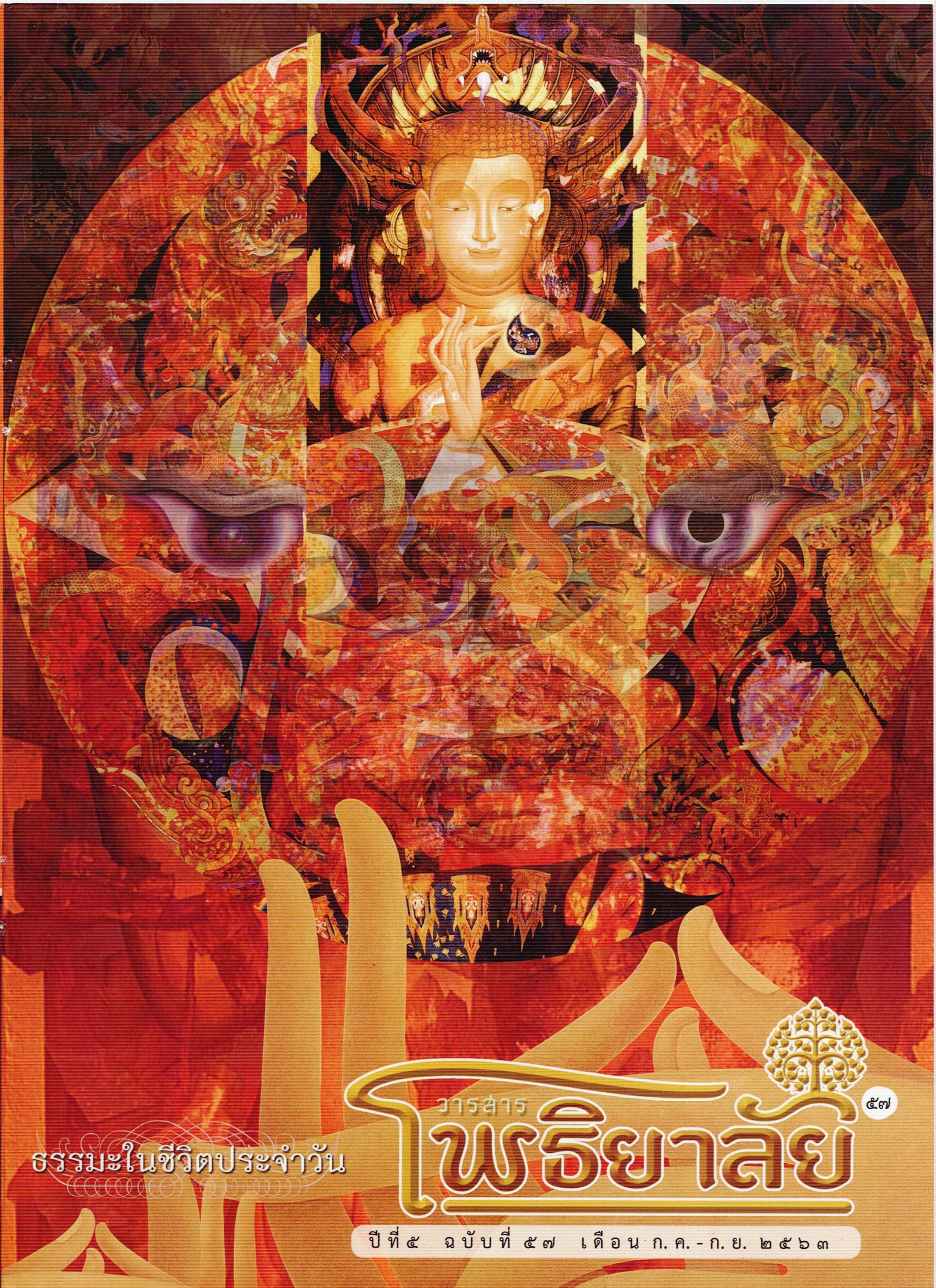

ธรรมะในชีวิตประจำวัน

วารสาร

โพธิยาลัย

๕๗

ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗ เดือน ก.ค. - ก.ย. ๒๕๖๓

อาเศียรวาทบูชา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐

ทสมวรราชาภิตฺถุติปูชา

๑. นาวมิโก วรราชา รชฺชํ ฺกาเรติ ธมฺมิโก
เวนยิโก ถิรจิตฺโต รฏฺฐํ วฑฺเฒติ ภูปติ
๒. ยํ ยํ หิ ปิตุนา ราช- กิจฺจํ เตน อนูกตํ
อิจฺเจตํ มงฺคลํ สาธุ อมฺหากํ รฏฺฐวฑฺฒนํ
๓. ทีฆชีวี วรราชา ทสโม อตฺตโน วเร
วิชาเต มงฺคเล นิจฺจํ ปชํ สมฺมา ปสาสตํ

๑. องค์พระราชาผู้ทรงล้ำเลิศ ถือกำเนิดแต่พระราชารัชกาลที่ ๙
พระองค์นี้ ทรงครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงมีพระจริยวัตร ระเบียบวินัย
ทรงมีพระหทัยที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา
นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแก่สยามประเทศ
๒. พระราชกรณียกิจทั้งมวลทุกโครงการที่พระราชบิดาได้ทรงกระทำไว้แล้ว
พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานที่จะสานต่อทั้งหมด
นี่คือสัญญาณแห่งความเจริญรุ่งเรืองของพี่น้องเราชาวไทย
๓. ในวโรกาสอันเป็นวันเฉลิมมงคลพรรษา ขอพระองค์จงทรงพระเจริญยิ่ง
ด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ประกอบพระราชกรณียกิจ
อบรมสั่งสอนปวงประชาให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป เทอญ

"วารสารโพธิยาลัย" ตินามิเก สาสนิกวรโปตฺถเก นิเวทยามหํ
"จำรูญ ธรรมดา"ติ นามลทฺโธ สาสนธชธมฺมาจริโย สมฺมานคารวปุพฺพงฺคมจิตฺเตน.

ฉบับที่ ๕๗
วารสาร โพธิยาลัย
เดือน กรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

เปิดเล่ม

วารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๕๗ ประจำเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม - กันยายน เป็นฉบับ **“ธรรมะในชีวิตประจำวัน”**

คำว่า ‘ธรรมะในชีวิตประจำวัน’ อาจฟังดูง่ายและธรรมดาที่สุด แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นเหมือนเส้นผมบังภูเขา ซึ่งคนทั่วไป ที่แม้จะเป็นนักปฏิบัติธรรม ที่ไปเข้าคอร์สปฏิบัติธรรมเป็นครั้งคราวมาโดยตลอด ก็อาจจะสอบตก มิได้นำธรรมะที่ไปปฏิบัตินั้น มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน แน่นอนว่า หากทำได้สำเร็จ ชีวิตทั้งของตนเอง และผู้คนในสังคมของตน ก็จะได้รับประโยชน์จากการนำธรรมะมาสู่ตัวตน จนใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างกลมกลืน ถูกต้อง เหมาะสม งดงามตามที่ควรจะเป็น

เป็นที่น่าสังเกตว่า มีนักปฏิบัติธรรมจำนวนมากที่เพิ่งออกจากการอบรมกรรมฐานมาหยกๆ กลับมีความประพฤติผิดเพี้ยน เลื่อนเปื้อนไปต่างๆ นานา นี่คือข้อพิสูจน์ว่า การปฏิบัติธรรมนั้นยังไม่ได้ผล

ในพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้ให้หลักการวัดผลของการปฏิบัติธรรมไว้เป็นเครื่องทดสอบ ที่เรียกว่า อารยวัฒิ ๕ หรือ เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ มีอะไรบ้างนั้น จะไม่กล่าวในที่นี้ หากสนใจก็ขอให้ไปเปิดดูในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม หัวข้อที่ ๒๔๙ หลักการนี้สามารถนำมาใช้ทดสอบตนเองได้อยู่เสมอ ทำให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปอย่างถูกต้อง

ในวารสารเล่มนี้ พรั่งพร้อมด้วยบทความน่าอ่านเหมือนเช่นเคย เป็นบทความหาได้ยาก หาอ่านที่ไหนไม่ได้นอกจากที่วารสารโพธิยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยนี้ที่ดูเหมือนว่า วารสาร นิตยสาร จุลสาร หนังสือ ค่อยๆ หายไปจากบรรณพิภพ วารสารต่างๆ ประสบความขาดทุน ต้องปิดตัวไปมากมายเหลือคณานับ กลายไปเป็นหนังสือ online, e-book, youtube, facebook

แม้จะเป็นอย่างนั้น แต่โพธิยาลัยของเรายังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็ง ด้วยความปรารถนาดีต่อสังคมของเรา พระศาสนาของเรา ประเทศชาติของเรา จะได้มีวารสารดีๆ เป็นสมบัติของชาติ ที่สามารถเก็บไว้เป็นมรดกของลูกหลานได้อย่างภาคภูมิใจ นี่คือหลักฐานแห่งความปรารถนาดีที่จักอยู่ยืนนาน แม้คณะผู้จัดทำจะหมดอายุขัย ต้องอำลาโลกไปในที่สุดตามธรรมดาของชีวิต

วารสารได้เปิดคอลัมน์ชุดบาลีใหม่ที่ชื่อว่า **“ท่องไปในโลกไวยากรณ์บาลี”** ไปแล้ว (ฉบับนี้เป็นตอนที่ ๒) หากท่านเป็นแฟนคอลัมน์ชุดนี้คงจะได้อิ่มเอมกับเนื้อหาที่แน่นไปด้วยสาระ แต่อ่านเข้าใจง่าย ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ทำให้รู้สึกว่าภาษาบาลียากเกินกว่าจะเล่าเรียนศึกษา

ดังเคยแจ้งมาแล้วในเปิดเล่ม ฉบับที่มีการเปลี่ยนแปลง ท่านอาจารย์ปาฬิปาโมกข์นั้น น่าจะได้เจริญอิทธิบาท ๔ อย่างสม่ำเสมอ ท่านถึงได้ผลิตผลงานออกมามากมายอย่างน่าอัศจรรย์ใจ ท่านยังมีผลงานวิเคราะห์คาถาภาษาบาลีด้วยไวยากรณ์ ที่ท่านเขียนเก็บสะสมเอาไว้ระยะหนึ่งแล้ว จึงส่งมาให้กองบรรณาธิการพิจารณาปรากฏว่าเป็นบทความสั้นๆ ที่น่าอ่านมาก และไม่ยากจนเกินไป จะช่วยให้ผู้ที่เล่าเรียนศึกษาภาษาบาลีได้ความรู้ใหม่ๆ ที่ลึกซึ้งได้เป็นอย่างดี จึงจะนำมาตีพิมพ์เป็นคอลัมน์บาลี ๔ เพิ่มจากเดิมที่มี ๓ คอลัมน์ นักบาลีทั้งหลายเตรียมอ่านได้ในฉบับหน้า

วารสารฉบับนี้ รวบเป็นราย ๓ เดือน คือ กรกฎาคม สิงหาคม และกันยายน แม้กระนั้นก็ยังไม่สามารถออกตรงเวลาได้ ท่านผู้อ่านอาจจะสงสัยว่าเป็นเพราะเหตุใด ก็จะขออธิบายให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง จากที่เคยอธิบายมาแล้ว ในช่วงที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในฉบับที่ ๕๔ ว่า คณะผู้จัดทำทุกท่าน ล้วนเป็นจิตอาสา ไม่มีใครยึดงานวารสารโพธิยาลัยว่าเป็นงานประจำ ต้องทำให้เสร็จเวลานั้นเวลานี้ ไม่ทำไม่ได้ หากท่านใดติดภารกิจหลักก็ต้องไปทำภารกิจนั้นก่อน มาช่วยงานทีหลัง บางครั้งอยากให้ช่วยทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ให้ ถ้าโชคดีก็มีจิตอาสามาช่วยทำ หลายครั้งที่ไม่มีผู้รับทำด้วยเหตุผลใดก็ตาม เราก็ไม่อาจจะไปบังคับผู้ใดให้ทำตามที่เราต้องการได้ ไม่เหมือนบริษัทสำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์ต่างๆ ที่จ้างพนักงานมาแล้ว สั่งอะไรต้องทำให้สำเร็จเวลานั้นเวลานี้

บิดพลิ้วไม่ได้ อีกทั้งท่านเจ้าของบทความของเราเกือบทั้งหมด เป็นบุคคลสำคัญในสาขาของตนทั้งสิ้น มีงานรัดตัว แทบกระดิกกระเดี้ยไม่ได้ แต่ที่ทำงานให้เราเพราะเห็นคุณค่า และความตั้งใจดีของวารสาร จึงเมตตาทำให้ด้วยความเต็มใจ และเนื่องจากท่านมีงานรัดตัว กว่าจะทำให้ได้ก็ต้องใช้เวลา ทุกขั้นตอนอาจเกิดความล่าช้าได้หมด กว่าจะสำเร็จออกมาเป็นเล่มจึงใช้เวลามากจริงๆ แม้เราอยากให้ออกเร็วแค่ไหน ก็ทำได้แค่นี้ ซึ่งเราพยายามทำดีที่สุดแล้ว

เพราะฉะนั้น ขอให้ท่านผู้อ่านได้ทราบและเข้าใจข้อจำกัดทั้งหลาย ที่เราเปิดเผยให้ทราบตามความจริง และอยากเรียนให้ทราบว่า จิตอาสาทุกคน ล้วนมีความตั้งใจอุทิศตนด้วยความเสียสละ และปรารถนาดีแต่มีข้อจำกัดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ขอให้ท่านติดตามวารสารโพธิยาลัยต่อไป รับรองว่าจะได้เห็นคุณภาพที่พัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป หากมีเหตุปัจจัยที่ช่วยให้ทีมงานทำงานได้สะดวกกว่านี้ ทีมงานย่อมทุ่มเททำให้อย่างแน่นอน เพราะทีมงานตระหนักดีว่า เรากำลังสร้างประวัติศาสตร์แง่มุมเล็กๆ ในนามวารสารโพธิยาลัย

คณะผู้จัดทำ

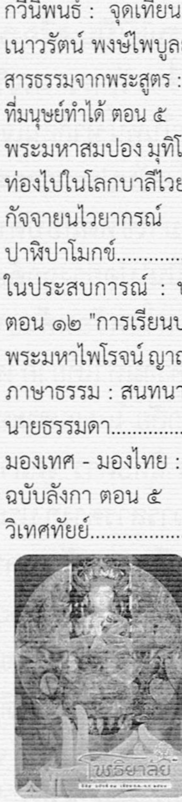
วารสารโพธิยาลัย จัดพิมพ์ด้วยปัจจัยบริจาคของท่านผู้มีจิตศรัทธา แจกเป็นธรรมทานและบริจาคไปตามห้องสมุดต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางปัญญาอย่างกว้างขวางแก่ท่านผู้ใฝ่ธรรมต่อไป ขออนุโมทนาทุกท่าน

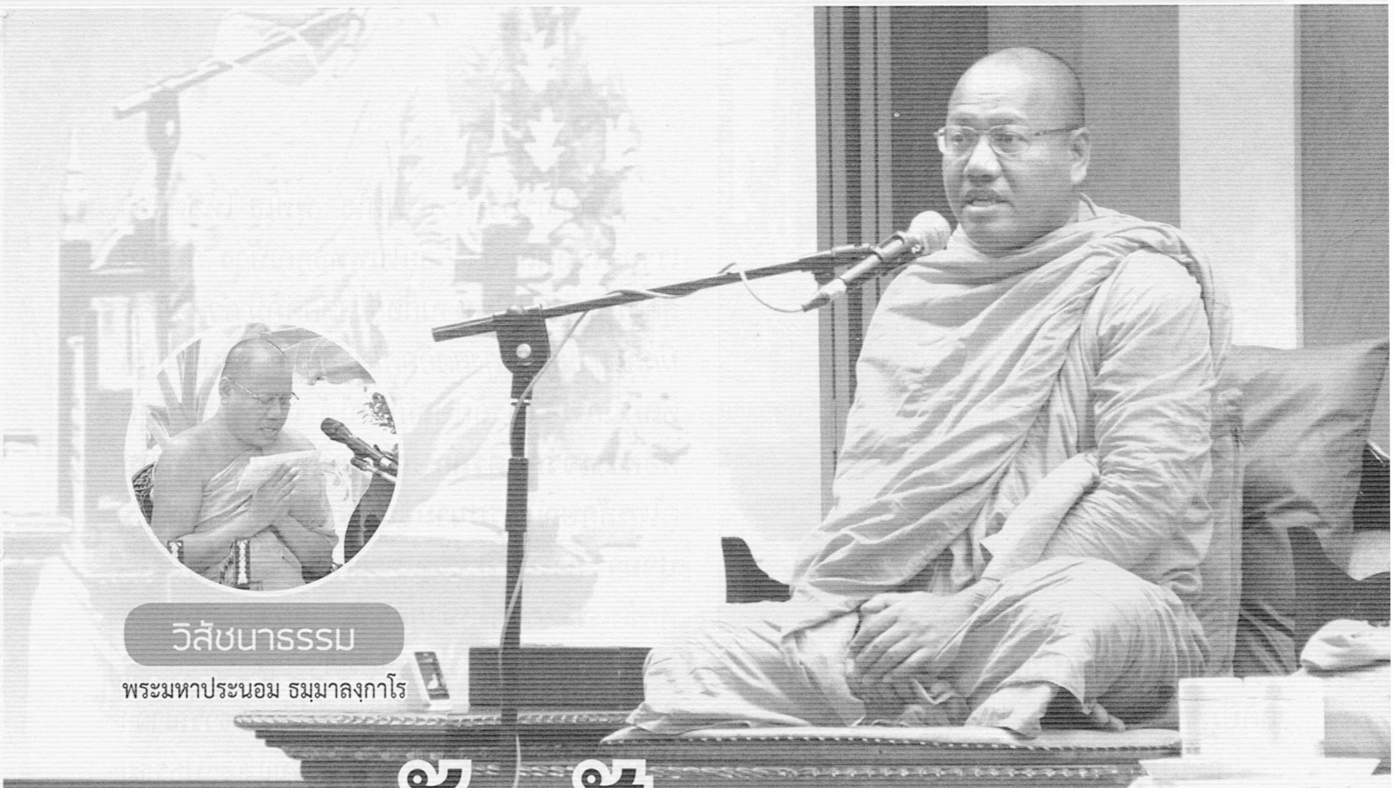
วัดจากแดง ชมรมกัลยาณธรรม

ประธานผู้ก่อตั้ง
พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก
อัคคมหาบัณฑิต
บรรณาธิการอำนวยการ
พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร
บรรณาธิการบริหาร
พนิตา อังจันทรเพ็ญ
panitaang@gmail.com
รองบรรณาธิการ
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์
Acharak7153@gmail.com
ผู้ช่วยบรรณาธิการ
พันธุ์รพี นพรัมภา
Punrapee@gmail.com
ประสานงาน
พระครูประคุณสรกิจ
(พระมหาการุณย์ กุสลนนฺโท)
pk.krun21@gmail.com
กองบรรณาธิการ
คณะสงฆ์วัดจากแดง
สำนักงาน : วัดจากแดง
๑๖ หมู่ ๖ ซ.เพชรหึงษ์ ถ.เพชรหึงษ์ ๑๐
ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ ๑๐๑๓๐
โทรศัพท์ ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ตุลาคม ๒๕๖๓
จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
ภาพปก
ศิลปินแห่งชาติ
อ.ปัญญา วิจินธนสาร
ออกแบบปก
ศิลปิน บัญชา หนังสือ
เครดิตภาพ
วัดจากแดงและสถาบันโพธิยาลัย
ธีรปัญโญ, ชาคิโนภิกขุ,
ญาณกุสโลภิกขุ, วิเทศทัยย์
และขอขอบคุณเจ้าของภาพ
จาก Internet ทุกท่าน
ศิลปกรรม
สหมิตรกรุ๊ปทีม
อุปถัมภ์อุปกรณ์คอมพิวเตอร์
โดยคุณพัชรพิมล ยังประภากร
ประธานกรรมการ 'สุวิมล'
จัดพิมพ์โดย
สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
โทร. ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗-๙

สารบัญ

- วิสัชนาธรรม : สารพันปัญหาธรรม
  พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร..........๓
- น้ำพระราชหฤทัยกอปรเกื้อปวงประชา เบื้องหลังความสำเร็จของประเทศไทย
  กองบรรณาธิการ..........๑๐
- พระธรรมเทศนา : กิเลสบางอย่างต้องผ่านการบังคับ
  พระเทพพัชรญาณมุนี (ชยสาโรภิกขุ)..........๑๓
- กวีนิพนธ์ : อาสาฬหะ
  เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์..........๒๑
- ธรรมกถา : อย่าเรียกหาความสมบูรณ์พร้อมจากชีวิต
  พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล..........๒๒
- ประสบการณ์ธรรม : ธรรมะในชีวิตประจำวัน
  ธีรปัญโญ..........๒๘
- กวีนิพนธ์ : ปลดปล่อยพระไตรปิฎก
  ปปัญจา..........๓๓
- สนทนาภาษาธรรม : ชีวิตและการปฏิบัติธรรม
  พระมหาฟูกิจ ชุติปัญโญ กับ ดร.วิรไท สันติประภพ..........๓๔
- ทรรศนะ : ปีชวด อย่าปวดใจ
  พระดุษฎี เมธังกุโร..........๔๗
- ประสบการณ์ธรรม : เรื่องเล่าจากแดนไกล ตอน ๒
  พระอาจารย์อจโลภิกขุ (BRETT HANSEN)..........๕๑
- ใครคือใคร ในพุทธศาสนาเถรวาท : ญาณทีปะมหาเถระ
  หิริโกภิกขุ Hiriko..........๕๕
- กวีนิพนธ์ : จุดเทียน
  เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์..........๕๙
- สารธรรมจากพระสูตร : มงคลชีวิต มงคลสูงสุดที่มนุษย์ทำได้ ตอน ๕
  พระมหาสมปอง มุทิโต..........๖๐
- ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ : ตอน ๒ กัจจายนไวยากรณ์
  ปาฬิปาโมกข์..........๖๗
- ในประสบการณ์ : ประสบการณ์สอบสนามบาลี ตอน ๑๒ "การเรียนปริยัติคือการปฏิบัติไปในตัว"
  พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (นิรัญรักษ์) ป.ธ. ๙..........๗๒
- ภาษาธรรม : สนทนาภาษาบาลี ตอน ๑๒
  นายธรรมดา..........๗๖
- มองเทศ - มองไทย : ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ฉบับลังกา ตอน ๕
  วิเทศทัยย์..........๗๙

วิสัชนาธรรม

พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

สารพันปัญหาธรรม

ตอบคำถามผู้เข้าปฏิบัติธรรมในงานอบรมธรรม ที่โรงพยาบาลสมุทรปราการ

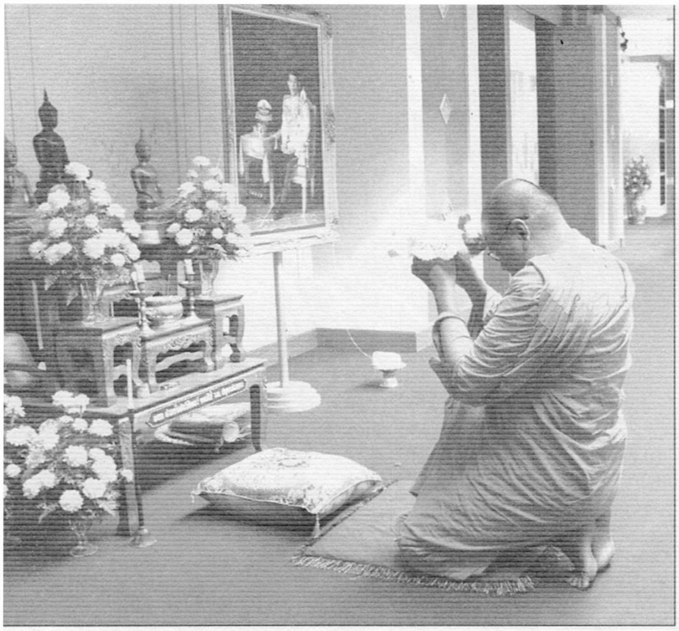
ปุจฉา : จุดประสงค์ของการทำสมาธิ คือ ทำจิตใจให้สงบ จำเป็นต้องสงบจนถึงฌาน ๑ - ๒ - ๓ - ๔ หรือไม่ครับ หรือแค่ให้มีสติ เห็นการเปลี่ยนแปลงขณะนั่งสมาธิก็พอแล้วครับ

วิสัชนา : การทำสมาธิในพระพุทธศาสนา สมาธิ แปลว่า จิตตั้งมั่น ถ้าตั้งมั่นแค่*ขณิกสมาธิ* (สมาธิชั่วขณะ) จะได้ประโยชน์น้อย *อุปจารสมาธิ* (สมาธิเกือบถึงฌาน) จะได้ประโยชน์มากกว่า แต่ถ้าตั้งมั่นถึงขั้นได้ฌานจะดีที่สุด เพราะจะสามารถจัดการกับนิวรณ์ทั้ง ๕ ได้ นิวรณ์ทั้ง ๕ คือ กามฉันทนิวรณ์ พยาบาทนิวรณ์ ถีนมิทธนิวรณ์ อุทธัจจกุกกุจจนิวรณ์ วิจิกิจฉานิวรณ์ จะไม่มารบกวน ถ้าเข้าถึงสมาธิจนถึงขั้นฌาน แต่ถ้าเป็น*สุกขวิปัสสกะ* เจริญวิปัสสนาแล้วบรรลุเลยนี้ยากมาก

ฉะนั้น ต้องปฏิบัติสมถะ (ทำสมาธิ) จนกระทั่งไปถึงฌาน สามารถจัดการกับนิวรณ์ได้ นี้คือเป้าหมายสูงสุด คือไม่ใช่ให้ไปเกิดเป็นพรหม แต่เพื่อเข้าสู่ฌาน แล้วหลังจากนั้นก็ออกจากฌาน ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาได้อย่างง่ายดาย ถ้าไปเจริญวิปัสสนาเลย สำหรับ *วิปัสสนายานิกะ* บุคคลผู้เข้าใจรูปเข้าใจนามอย่างชัดเจนก็ไปได้ แต่ถ้าหากรูปนามยังไม่ชัดเจน นิวรณ์ทั้ง ๕ ยังมารบกวนอยู่ ควรทำสมถะจนถึงขั้นได้ฌานก่อน

ปุจฉา : การเจริญสติ กับ การทำสมาธิ เหมือนหรือต่างกันอย่างไรครับ

วิสัชนา : การเจริญสติ ถ้าสติมาโดดๆ ก็คือการทำสมาธินั่นแหละ สตินี้มีอยู่ ๕ ขั้น คือ ๑. ตั้งสติก่อนสตาร์ตในการดำเนินชีวิตประจำวัน คือฝึกสติในขั้นปลอดภัยไว้ก่อน ๒. สติไม่ลืมที่จะให้ทาน ๓. สติไม่ลืมที่จะรักษาศีล ๔. สติไม่ลืมพระพุทธเจ้า เป็นต้น เรียกว่า *อนุสติ ๑๐* เป็นสมถกรรมฐาน เพื่อให้เกิดสมาธิ ๕. สติไม่ลืมตัวเราเอง คือ สติที่ตั้งอยู่ใน กาย เวทนา จิต ธรรม ที่เรียกว่า กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และ ธัมมานุปัสสนา-สติปัฏฐาน สตินี้เป็นวิปัสสนากรรมฐาน

ฉะนั้น สติมี ๕ ขั้น สติซึ่งอยู่ในขั้นที่ ๔ ของการปฏิบัติสมถะ ๔๐ วิธี เพื่อให้เกิดสมาธิ เป็นสมถะ ส่วนสติที่ตั้งอยู่ในกาย เวทนา จิต ธรรม ในขั้นที่ ๕ มาคู่กับสัมปชัญญะ เป็นวิปัสสนา

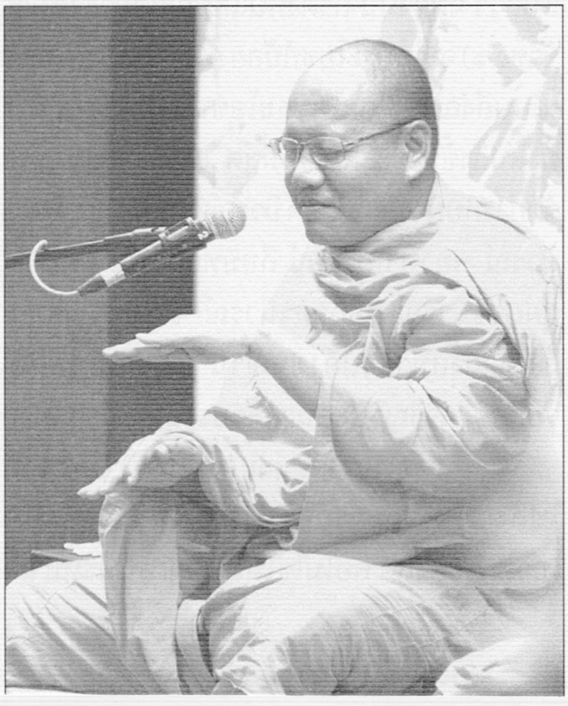
ปุจฉา : ถ้าหากเรารู้ตัวว่ากำลังจะตาย แต่ว่ายังมีสติอยู่ ควรทำอย่างไร มีให้เลือก ๔ ข้อ คือ ๑. นึกถึงบุญทานที่เราเคยทำมา ๒. เจริญสติดูลมหายใจเข้า - ออก หรือ พุทโธ ๓. เจริญวิปัสสนาดูกายดูใจตามความเป็นจริง และ ๔. ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ ควรเลือกข้อไหนครับ

วิสัชนา : ขอแนะนำ ๒ ข้อ คือ ๓. ดูรูปดูนาม ๔. ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ ๒ ข้อนี้เป็นวิปัสสนาเหมือนกัน ดูลมหายใจ หรือ พุทโธ เป็นสมถ-กรรมฐาน นึกถึงทานกุศล นึกถึงศีลกุศลนี้คือบุญกุศลขั้นต่ำสุด ฉะนั้น สูงสุดใน ๔ ข้อนี้คือดูรูปดูนาม ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ ถ้าเห็นไตรลักษณ์ เห็นรูปนามไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาได้จริง แล้วเกิดเบื่อหน่ายในขันธ์ ๕ คลายความยึดมั่นถือมั่น ได้บรรลุปุ๊บ ไปนิพพานเลย เรียกว่า **ชีวิตสมสีสี** คือได้บรรลุเป็นพระ-อรหันต์ พร้อมกับสิ้นลมหายใจ คือการดูรูปนามและการยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ ๒ ข้อนี้แหละ

ส่วนการบริกรรม พุทโธ...พุทโธ ให้จิตของเราอยู่ในสมถะบ้าง อยู่ในพุทธคุณบ้าง ก็อยู่ในสุคติภูมิ นึกถึงนิพพานก็อยู่ในสุคติภูมิ *ต่ำสุดก็คือนึกถึงทานกุศล สูงสุดคือดูไตรลักษณ์* ทานก็นึกได้ ศีลก็นึกได้ ไตรลักษณ์ก็นึกได้ แต่ควรทำที่สุดคือ**ควรเจริญไตรลักษณ์ ยกจิตขึ้นดูรูปดูนาม** ดูไตรลักษณ์ในรูปนามขันธ์ ๕ อันนั้นดีที่สุด

ปุจฉา : การยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ ให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้หมายความว่าอย่างไร แล้วเราจะปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีได้อย่างไรครับ

วิสัชนา : ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ก็คือ พิจารณาว่า *นามะรูปัง อะนิจจัง* ทั้งนามธรรมและรูปธรรม คือทั้งกายและใจ ไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป *นามะรูปัง ทุกขัง* ทั้งนามทั้งรูปเป็นกองแห่งทุกข์ ไม่สามารถจะทนอยู่ในสภาพเดิมได้ *นามะรูปัง อะนัตตา* ทั้งนามทั้งรูปเป็นอนัตตา ไม่อยู่ในบังคับบัญชาที่เราจะสั่งการได้ นามรูปของเราไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา พิจารณาอย่างนี้จนกระทั่งเราเห็นรูปเห็นนามเป็นไตรลักษณ์จริงๆ บางครั้งเห็นแค่อนิจจลักขณะก็มีสิทธิ์บรรลุ บางครั้งเห็นแค่ทุกขลักขณะก็มีสิทธิ์บรรลุ บาง

ครั้งเห็นแค่อนัตตลักขณะก็มีสิทธิ์บรรลุ บางครั้งเห็นทั้งไตรลักษณ์อย่างชัดเจนก็มีสิทธิ์บรรลุ ฉะนั้น การยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์ ตอนแรกก็ต้องมีสุตมยปัญญา ต่อไปก็ต้องมี จินตามยปัญญา ต่อไปก็ต้องมี ภาวนามยปัญญา ถ้าเห็นด้วยภาวนาอันนั้นคือได้บรรลุ

ปุจฉา : เวลาใกล้ตายจริงๆ สามารถเลือกได้อย่างนี้หรือเปล่า มันเป็นไปได้หรือครับ

วิสัชนา : ถ้าคน*ฝึกอยู่เป็นประจำ* คนนั้นจะมีสติมีสัมปชัญญะ คนที่ทำใจได้ ที่บอกว่าวาระสุดท้ายทำใจได้ถึงขนาดนี้ นั่นแสดงว่าเขาทำกรรมฐานอยู่เป็นประจำ จึงมีโอกาสเลือกได้

ปุจฉา : ในอดีต เคยไปแนะนำคนให้ไปทำแท้ง ตอนนั้นอายุยังน้อย แล้วก็เพิ่งเรียนจบ ยังไฟแรง ก็แนะนำคนคนหนึ่งให้ทำแท้ง เพราะว่าชีวิตต่อไปอนาคตเขาจะลำบาก เพราะกำลังจะเลิกกับสามี เรียนถามท่านอาจารย์ว่า เราจะผิดศีลข้อ ๑ ไหม แต่ตอนหลังมาทราบว่า เขาไม่ได้ไปทำแท้งตามที่เราแนะนำ แล้วก็มีลูกออกมา แต่เราจะปฏิเสธกรรมที่เราเคยได้แนะนำเขา เจตนาที่ไปแนะนำเขาให้ไปทำแท้ง ได้ไหมครับ

วิสัชนา : เจตนามีไหม... มี แต่ทำกรรมสำเร็จไหม...ไม่สำเร็จ สิ่งที่เราแนะนำไป เป็นวจีกรรม แต่กายกรรมที่เขาจะลงมือทำ เขาไม่ลงมือทำ ถามว่ามีกรรมไหม ก็มี แต่ยังไม่รุนแรง เพราะว่าคนที่เราแนะนำไป เขายังไม่ลงมือกระทำ ถ้าจะถามว่ากรณีนี้จะส่งผลอย่างไร ผลกรรมคือ บางทีเกิดปัญหาเข้ามาในชีวิตเรา ก็จะมีคนมาแนะนำแบบที่เราไปแนะนำคนอื่นนั่นแหละ *"อุ๊ย...ทุกข์ขนาดนี้ ไปฆ่าตัวตายเถอะ อย่าอยู่เลย"* ก็อาจจะมีคนมาแนะนำ แต่เราก็มานอนคิดนั่งคิด สุดท้ายเราก็ไม่ลงมือทำตามที่เขาแนะนำ เพราะผลกรรมจากสิ่งที่เราแนะนำให้เขา เขาก็ไม่ได้ลงมือกระทำ

ในกรณีนี้เป็นวจีกรรม เมื่อเป็นวจีกรรมแล้ว เราทำเพราะไม่รู้ กรรมอย่างนี้เราแก้ไขอย่างไรล่ะ ขอให้ทำกุศลอยู่เนืองๆ โดยคิดว่า การได้เกิดเป็นมนุษย์นั้น ยากเย็นแสนเข็ญนัก เกิดมาแล้วดูแลชีวิตให้ดี ใช้ชีวิตให้คุ้มค่า ถ้าแนะนำคนอย่างนี้อยู่บ่อยๆ การที่เราไม่เห็นคุณค่าของชีวิต มันก็จะกลับไปแก้กันได้ ก็คือให้กำลังใจคนที่คิดจะฆ่าตัวตาย ถ้าเราทำกุศลส่วนนี้เนืองๆ ก็เรียกว่าไปแก้ตรงนั้น ให้มันเบา จนกระทั่งหายไปได้

ปุจฉา : อุโบสถศีลรักษาไว้ ๑ วันกับ ๑ คืน ถ้าศีลข้อใดข้อหนึ่งขาดไป ก็สมาทานใหม่ได้ใช่หรือไม่ครับ

วิสัชนา : ถ้าอุโบสถศีลก็ต้องสมาทานใหม่ทั้งหมดเลย คือถ้าสมาทานศีลด้วยคำว่า *อะหัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามิ* ถ้ามี *วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ* ข้อใดข้อหนึ่งขาด ก็ขาดเฉพาะข้อนั้น แต่ถ้าไม่มี *วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ* คือ สมาทานว่า *อะหัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามิ* ก็มั่นใจได้เลยว่า ขาดข้อเดียวก็ขาดหมดทั้ง ๕ ข้อเลย

แต่อันไหนมีพลังมากกว่า ก็ไม่ต้องมี วิสุง นั่นแหละ ตั้งใจให้มั่นคง ถ้าขาดก็ขาดทั้งหมดเลย เพราะถ้ามี *วิสุง วิสุง รักขะนัตถายะ* ขาดข้อใดก็เฉพาะข้อนั้น *การที่เราจะขาดเฉพาะข้อ แล้วรักษาเฉพาะข้อ เปลี่ยนเฉพาะข้อ ซ่อมเฉพาะข้อ*

ศรัทธาในการรักษาก็ยังไม่สูงพอ แต่ถ้าไม่ วิสุงก็คือ ถ้าศีลข้อใดข้อหนึ่งขาดก็ขาดทั้งหมดพร้อมกันเลย ก็จะบ่งบอกถึงศรัทธาและวิริยะที่มั่นคงแตกต่างกัน

ปุจฉา : เวลานับสมาทานใหม่ เช่น ข้อ ๑ สมมติว่าตบยุงตอน ๕ โมงเย็น ยุงตายแล้วเริ่มนับใหม่ คือ ๑ วันกับ ๑ คืน ก็จะไปครบ ๕ โมงเย็นวันรุ่งขึ้นใช่ไหมครับ

วิสัชนา : อย่างนั้นก็ได้ไม่เต็มวันแล้ว ได้บางเสี้ยวเท่านั้น แต่ศีลแต่ละข้อนั้น บางทีเราตัดสินเองว่ามันขาด ยังนะ ต้องเข้าใจว่า ศีลข้อแรกจะขาดจะต้องประกอบด้วย ๑. เป็นสัตว์มีชีวิต ๒. รู้อยู่ว่าสัตว์มีชีวิต ๓. มีจิตคิดจะฆ่า ๔. พยายามฆ่า ๕. สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรพยายามนั้น ถ้าครบองค์ ๕ ศีลข้อนี้จึงขาด ถ้าองค์ไม่ครบ ๕ ศีลข้อนี้ไม่ขาด ตรงนี้ในทางศาสนาเน้นเอาเจตนา ถ้าไม่มีเจตนาคิดจะฆ่า องค์ของศีลไม่ครบ ศีลก็ไม่ขาด

ปุจฉา : สมาทานอุโบสถศีลแล้ว ระหว่างทางศีลขาดไปบางข้อ แล้วเราสมาทานใหม่ ก็เริ่มนับใหม่ ก็เลยจบช้าลงไป อย่างนี้จะทานข้าวมื้อแรกได้ตอนกี่โมง หรือว่าต้องรอไปจบครบ ๒๔ ชั่วโมง แล้วค่อยไปทานหลัง ๕ โมงเย็น ตอนยุงตายแล้วใช่ไหม อย่างนี้เราลาอุโบสถศีล สมาทานศีล ๕ ไปเลยได้ไหมครับ

วิสัชนา : เหมือนกับว่า เราจะนั่งเครื่องบินชั้นประหยัด คือ ศีล ๕ แต่ศีล ๘ ก็คือนั่งเครื่องบินมาตรฐานหน่อย ศีล ๘ นี้มีประโยชน์มาก ทำไมเขาว่าศีล ๕ ก็พอแล้ว ก็ศีล ๕ ทำให้ได้เกิดเป็นคน แต่ศีล ๘ มีสิทธิ์เป็นเทวดา และเทวดาที่รักษาศีล ๘ เต็มวัน ก็สวรรค์เลือกชั้นได้ ถ้ารักษาได้ไม่เต็มวัน กระท่อนกระแท่น ก็ไปเกิดเป็นรุกขเทวดา ก็คือสูงกว่ามนุษย์ ถ้ามองเป็นภพภูมิ เทวดาก็สูงกว่า แต่ถ้ามองว่า อยากเกิดมาเป็นมนุษย์ อย่างนั้นก็รักษาศีล ๕ ก็ได้

หรือถ้าใครรักษาศีล ๘ แล้วปรารถนาการเกิดเป็นมนุษย์ คือรักษาศีล ๘ อย่างเต็มที่ แต่ไม่อยากไปสวรรค์ เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะได้เป็นพระราชา ถ้าได้ไปสวรรค์ก็เลือกชั้นได้ ถ้ารักษาศีล ๕ ก็เกิดเป็นมนุษย์เหมือนกันหมด ไม่ได้เป็นระดับพระราชา ทำไมเขาเป็นพระราชา ทำไมเราเป็นสามัญชน คนที่ได้เป็นพระราชานี้คือเขารักษาศีล ๘ มา

อานิสงส์ของศีล ๕ สรุปคือ ข้อ ๑ อายุยืน ร่างกายแข็งแรง ข้อที่ ๒ ทรัพย์สมบัติอยู่กับเรา ข้อที่ ๓ ไม่ค่อยพบความผิดหวัง ข้อที่ ๔ มีความน่าเชื่อถือ และรูปร่างก็สมสัดส่วน ข้อที่ ๕ สติปัญญาเฉลียวฉลาดตั้งแต่เกิด อันนี้คืออานิสงส์ของศีล ๕ ที่บริสุทธิ์จริงๆ ฉะนั้น แค่ศีล ๕ บริสุทธิ์จริงๆ เราก็จะได้เป็นมนุษย์ชั้น ๑ แต่ถ้าเป็นศีล

๘ ก็จะได้เป็นพระราชา พระราชาบางทีก็ฉลาดมาก ก็แสดงว่าศีล ๕ ข้อรักษาไว้ดีมาก

ทำไมชีวิตของคนเราจึงแตกต่างกัน การรักษาศีล เรียกตามนิยามว่า *กรรมนิยาม* ในนิยามทั้ง ๕ กฎเกณฑ์การกระทำกรรมของเรานี้ หนึ่งสมองสองมือที่เราทำนี้ เป็นตัวปั้นรูปปั้นนาม *สังขาระปัจจะยา วิญญาณัง* เพราะ *ปุญญาภิสังขาร* ปั้นรูปนามให้เกิดในสุคติภูมิ *อปุญญาภิสังขาร* ปั้นรูปนามให้เกิดในอบายภูมิ *อาเนญชาภิสังขาร* ปั้นรูปนามให้เกิดในพรหมภูมิ นั่นแหละ คือตัวที่จะทำให้เราไปเกิดในภพไหน ท่านเรียกตาม **นิยาม** คือกรรมนิยาม ถ้าเรียกเป็น **ปฏิจจสมุปบาท** ก็คือ **สังขาร ๓** คือ *ปุญญาภิสังขาร อปุญญาภิสังขาร อาเนญชาภิสังขาร* เราก็จะเห็นว่า ศีล ๕ กับศีล ๘ แตกต่างกันตรงนี้

ปุจฉา : ถืออุโบสถศีลที่บ้าน สมาทานต่อหน้าพระพุทธรูป แล้วตอนเย็นก็ไปวัด เพราะว่าต้องทำงานบ้าน ตอนเย็นไปวัด แล้วก็ไปสวดมนต์เย็น ไปนอนค้างวัด เช้าทำวัตรเช้าแล้วก็กลับ อย่างนี้เรียกว่าอุโบสถครึ่งวันหรือเปล่าครับ

วิสัชนา : ได้เต็มวัน อุโบสถรักษาที่บ้านก็ได้ คือถ้าเราสมาทานตั้งแต่เช้า แต่สมาทานอยู่ที่บ้าน ช่วงเย็นไปวัด ตื่นเช้าขึ้นมา ก็ถือว่าเราได้เต็มวัน สถานที่ไม่จำกัด ไม่ว่าจะทำที่บ้านหรือวัด ได้ทั้งนั้น คำว่า อุโบสถ ไม่ใช่ไปสมาทานศีลนี้อยู่ที่อุโบสถ *อุโปสถะ* แปลว่าการเข้าอยู่ ถ้าสมาทานที่บ้าน ก็อย่าเปิดดูหนังฟังเพลงแค่นั้นแหละ คือมื้อเย็นเราก็ไม่ทาน ดูหนังฟังเพลง เราก็ไม่เปิดดู เราสมาทานที่บ้านได้ ถือว่าเราได้เต็มวัน สถานที่ไม่จำเป็น แต่ที่วัดสิ่งแวดล้อมมันช่วยได้ ส่วนที่บ้านสิ่งแวดล้อมอาจจะจัดยาก อาจจะผิดได้ง่าย แต่ถ้ารักษาได้จริงๆ ก็ถือว่าได้เต็มวัน

ปุจฉา : ถ้าเราถือศีล ๘ แล้วเล่นไลน์ เล่นเฟซบุ๊กได้ไหม อะไรเป็นตัวแยกแยะ ว่าได้หรือไม่ได้ครับ

วิสัชนา : ถ้าเฟซบุ๊กนั้น ไลน์นั้น เป็นเรื่องโกหก เรารู้ว่าเป็นเรื่องโกหก แต่เราก็ยังส่งไลน์ต่อไปอีกก็อาจจะผิดศีลข้อที่ ๔ แต่ถ้าไม่รู้ว่าเป็นเรื่องโกหก และไม่ทำลายผลประโยชน์ ไม่ทำลายอะไรก็ไม่ผิด ในการส่งต่อในไลน์ในเฟซบุ๊กนี้มันก็มีโอกาสผิดกฎหมาย เช่น ข้อมูลมีเจ้าของหวงแหน กฎหมายห้ามก็มี เรารู้อยู่ว่าเป็นของมีเจ้าของหวงแหน รู้กฎหมาย มีจิตคิดจะลัก พยายามลักแล้วก็ส่งต่อไป ก็ครบองค์อทินนาทาน คือ ของบางอย่างมีลิขสิทธิ์ เราก็รู้อยู่ว่าเป็นของมีลิขสิทธิ์ รู้อยู่ว่ามีกฎหมายห้าม แต่ก็พยายามไปก๊อบปี้เขามา แล้วก็พยายามส่งต่อออกไป ทั้งๆ ที่ของนั้นไม่ใช่ของเรา ถ้ากฎหมายยังไม่เล่นงาน ก็ยังไม่ถึงที่สุด ถ้ากฎหมายตามมาเล่นงาน แล้วเราไม่ใช้คืนเจ้าของ นั่นแหละ อทินนาทานครบองค์ คือมันจะครบองค์หรือไม่ครบองค์ ก็ต้องดูองค์ประกอบ

เล่นไลน์ตามปกติไม่มีปัญหา แต่ถ้าเล่นไลน์อยู่ เพื่อนส่งเพลงมาให้ เพราะมาก เราเปิดฟัง การฟังเพลงในไลน์นั้นแหละ ผิดศีลข้อ *นัจจะคีตะวาทิตะวิสูกะทัสสะนา* ถ้าเป็นข่าวสารธรรมดาก็ไม่เป็นไร แต่ถ้ามีบทเพลงหรือมีข้อมูลที่จะหมิ่นเหม่ต่อการผิดศีล เราก็มีโอกาสจะผิดศีลได้ ก็เหมือนในชีวิตประจำวันนั่นแหละ

ปุจฉา : เรื่องไตรสรณคมน์ ถ้าเราบูชาพระพุทธรูป ระลึกถึงคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราก็จุดธูปไหว้พระแม่กวนอิมด้วย อย่างนี้จะทำให้ไตรสรณคมน์ของเราเสื่อมหรือไม่คะ

วิสัชนา : เจ้าแม่กวนอิมก็ให้นับถือในฐานะของพระโพธิสัตว์ ที่กำลังสร้างบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ไตรสรณคมน์ก็จะไม่เสีย แต่ถ้านับถือเจ้าแม่กวนอิมเทียบเท่ากับพระพุทธเจ้า อย่างนั้นไตรสรณคมน์เสีย

ปุจฉา : การที่เราไปกราบไหว้พระภูมิเจ้าที่ เอาของไปถวาย เอาน้ำแดงไปถวายนี้ ถือว่าอยู่ในกลุ่มของสีลัพพตปรามาสไหมครับ

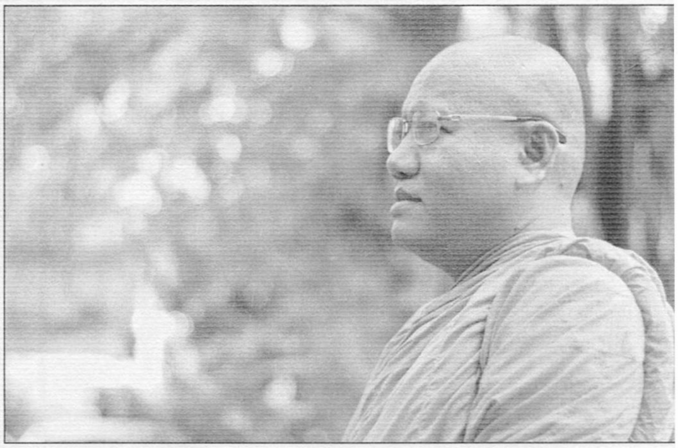
วิสัชนา : *สีลัพพตปรามาส* แปลเป็นภาษาไทยที่เขานิยมแปลว่า ลูบคลำศีลพรต คือ เชื่อว่าการทำตัวเหมือนโค นอนบนดินกินบนทราย หรือการทำตัวเหมือนสุนัข จะทำให้เราพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ ความเข้าใจว่า การมีศีลมีข้อวัตรเหมือนโคเหมือนสุนัข จะทำให้เราพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ อย่างนี้เรียกว่า สีลัพพตปรามาส แต่การเอาอะไรต่างๆ ไปไหว้ภุมมัฏฐเทวดา มันไม่เกี่ยวกัน เพราะไหว้ขนาดไหน ก็ไม่ทำให้พ้นจากทุกข์ อาจจะทำให้มีโชคมีลาภแค่นั้นเอง

ภุมมัฏฐเทวดา คือเทวดาที่อยู่ตามผืนแผ่นดิน เทวดาตนนี้ทำบุญอะไรจึงมาเกิดเป็นภุมมัฏฐเทวดา ก็คือ มีเพื่อนมาชวนไปทำบุญ จะไม่ทำก็เกรงใจเพื่อน เอ้า...ทำก็ทำ *ทำบุญแบบเสียมิได้* ไม่ได้เชื่อเรื่องผลของกรรม ไม่ตั้งใจจะทำ ใครชวนก็ทำแบบที่ถ้าไม่ทำก็ขัดใจกัน ก็ทำไปอย่างนั้นแหละ สุดท้ายก็เป็นเทวดาแบบภุมมัฏฐเทวดา เป็นเทวดาแต่ไม่มีวิมาน

สมัยพุทธกาลมีเทวดาอยู่ที่ซุ้มประตูหน้าบ้านท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี มีครั้งหนึ่งตอนอนาถบิณฑิกเศรษฐีธุรกิจไม่ดี เทวดามาบอกว่าท่านเศรษฐีเลิกทำบุญเถอะ รีบทำมาค้าขาย เดี๋ยวก็เจริญรุ่งเรืองเหมือนเดิม ท่านเศรษฐีก็ถามว่า คุณเป็นใครมาจากไหน เทวดาบอกว่า เราเป็นเทวดาอยู่ที่ซุ้มประตูหน้าบ้านท่านนั่นแหละ ท่านเศรษฐีจึงบอกว่า ออกจากบ้านฉันไปเดี๋ยวนี้เลย ไม่ให้อยู่แล้ว เทวดาก็อยู่ไม่ได้ เพราะเศรษฐี ๑. เป็นผู้ตั้งมั่นในไตรสรณคมน์ ๒. เป็นพระโสดาบัน พอถูกไล่ เทวดาไม่รู้จะไปไหน ก็ไปหาพระอินทร์ พระอินทร์สอบถามดูก็ทราบเรื่อง จึงแนะนำว่า ๑. ทรัพย์สมบัติของเศรษฐีที่ถูกน้ำพัดไปให้ไปเอาคืนมาให้หมด ๒. ทรัพย์สมบัติที่เพื่อนยืมไปแล้วยังไม่คืน ให้ไปทวงคืนมาให้หมด ถ้าคุณทำ ๒ อย่างนี้ได้แล้ว คุณจงไปขอขมาท่านเศรษฐีเถอะ เทวดาก็ไปเอาทรัพย์สมบัติที่ถูกน้ำพัดไปคืนมาได้ และไปทวงเงินคืนมาได้ทั้งหมด

วันหลังเทวดาก็มาแสดงแสงแว๊บๆ เศรษฐีเห็นก็ถามว่าใคร เทวดาก็บอกว่าผมเป็นภุมมัฏฐเทวดาที่เคยอยู่ที่ซุ้มประตูหน้าบ้านท่าน เศรษฐีก็ถามว่าคุณมาทำไม เทวดาบอกว่า ผมจะมาขอขมาท่าน ขอขมาเรื่องอะไร เรื่องที่บอกให้ท่านเลิกทำบุญทำกุศลนั้น บัดนี้ผมสำนึกผิดแล้ว ได้นำทรัพย์สมบัติของท่านที่ถูกน้ำพัดไป และที่เพื่อนยืมไปคืนมาให้ท่านได้แล้ว จึงมาขอขมาต่อท่าน สุดท้ายท่านเศรษฐีก็ให้อโหสิกรรม และให้อยู่เฝ้าที่ซุ้มประตูหน้าบ้านท่านเศรษฐีตามเดิม

ถามว่าการเอาน้ำเขียวน้ำแดงไปให้ภุมมัฏฐเทวดาเป็น สีลัพพตปรามาส ไหม ตอบว่าไม่เป็น คำว่า สีลัพพตปรามาส แปลว่า การถือศีลถือข้อวัตรเหมือนโคเหมือนสุนัข แล้วจะทำให้เราพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ แต่ถามว่าเอาน้ำเขียวน้ำแดงไปให้ ทำให้พ้นจากทุกข์ไหม...ก็เปล่า อย่างดีก็อาจจะทำให้มีโชคมีลาภบ้าง เล็กๆ น้อยๆ เราก็เข้าใจของเราอย่างนี้ เพราะท่านก็เป็นแค่ภุมมัฏฐเทวดา ไม่ใช่พระพุทธเจ้า ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ ไม่ใช่ สีลัพพตปรามาส

ปุจฉา : อุโบสถศีล กับ กุศลกรรมบถ อย่างไหนมีอานิสงส์มากกว่ากัน บางทีเราก็ยังต้องทาแป้งแต่งตัว แต่ถ้าเราเปลี่ยนมาถือกุศลกรรมบถ ๑๐ อย่างนี้ได้ไหมเจ้าคะ

วิสัชนา : อุโบสถศีล กับ กุศลกรรมบถ ๑๐ ถ้าในแง่ของการปฏิบัติเพื่อบรรลุ กุศลกรรมบถ ๑๐ ก็ดีกว่า แต่ในแง่ของการจะได้ภพภูมิดีๆ เช่นไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์ เลือกชั้นได้ อุโบสถศีลจะดีกว่า *มันดีคนละอย่าง อันหนึ่งดีในแง่ของการส่งไปสู่สวรรค์ สวรรค์เลือกชั้นได้คืออุโบสถศีล แต่ถ้าในส่วนของการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้น กุศลกรรมบถ ๑๐ ดีกว่า*

หรือมีศีลอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า *อาชีวัฏฐมกศีล* คือ ๑. เว้นจากกายทุจริต ๓ กับ ๒. เว้นจากวจีทุจริต ๔ รวมกันได้ ๗ แล้ว ข้อสุดท้าย เว้นจากมิจฉาชีพเป็นข้อที่ ๘ ศีลนี้สำหรับบรรลุมรรคผล นิพพาน ก่อนจะบรรลุ ศีลชนิดนี้ต้องเกิดก่อน เรียกว่า *อาชีวัฏฐมกศีล* หรือ *อาทิพรหมจริยะ* ศีลที่เป็นเบื้องต้นของพรหมจรรย์ ฉะนั้น กุศลกรรมบถ ๑๐ ก็ได้ อาชีวัฏฐมกศีล ก็ได้ อุโบสถศีลก็ได้ แต่อุโบสถศีลนี้เน้นภพภูมิที่ดี

ครั้งหนึ่ง นางวิสาขาไปสัมภาษณ์คนที่มารักษาอุโบสถศีล ยาย...ทำไมยายมารักษาอุโบสถศีล "เพื่อตายไปแล้ว ยายจะได้เกิดเป็นเทวดากับเขาบ้าง" ถามคุณผู้หญิงแต่งงานแล้ว มีลูกแล้ว ทำไมมารักษาอุโบสถศีลกับเขาล่ะ "จะได้ส่งผลให้โยมผู้ชายอยู่บ้าน เป็นสามีที่ดี เขาจะได้ไม่ไปโน่นไปนี่ นอกลู่นอกทาง"

แล้วก็ถามหญิงที่เพิ่งแต่งงาน ยังไม่มีลูก ทำไมมารักษาอุโบสถศีล "อยากให้ลูกคนแรกเป็นคนดีเป็นผู้ชาย ก็เลยมารักษาอุโบสถศีล" มีสาวๆ มารักษาอุโบสถศีลด้วย อ้าว! เธอยังไม่แต่งงานเลย ทำไมมารักษาอุโบสถศีล "ถ้ามีแฟนก็อยากได้แฟนที่มีฐานะดี เป็นคนดี"

นี้คือคนที่มารักษาอุโบสถศีลในวัดเชตวัน ที่นางวิสาขาไปสัมภาษณ์ได้ข้อมูลมา คนอายุมากที่สุด ก็ปรารถนาสุคติภูมิ คือได้เกิดเป็นเทวดา

ถ้าเป็นกุศลกรรมบถ ๑๐ ก็เป็นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าเป็นอาชีวัฏฐมกศีล เป็นศีลสำหรับคนที่ปฏิบัติเพื่อหลุดพ้น คือยังใช้ชีวิตแบบฆราวาสตามปกตินั่นแหละ ฆราวาสใช้ชีวิตอย่างไร ก็ใช้ชีวิตอย่างนั้น แต่เว้นจากมิจฉาชีพก็มีศีลที่บรรลุเป็นพระอริยะได้

ที่มา : ตอบคำถามในงานแสดงธรรมและนำปฏิบัติ วันอาทิตย์ที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมพระเทพโมลี อาคารผู้ป่วยนอก ชั้น ๔ โรงพยาบาลสมุทรปราการ จัดโดย ชมรมกัลยาณธรรม

กองบรรณาธิการ

น้ำพระราชหฤทัยกอปรเกื้อปวงประชา เบื้องหลังความสำเร็จของประเทศไทยในการรับมือและป้องกันโควิด-19

จากเหตุการณ์วิกฤตโรคระบาด โควิด-19 ที่ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของโลกมนุษย์ โดยเริ่มระบาดมาตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๒ จนปัจจุบันเดือนกันยายน ๒๕๖๓ มนุษย์ก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนานี้ลงได้สำเร็จ และยังไม่สามารถผลิตวัคซีนป้องกันโรคได้ การระบาดของโรค ความตายของผู้ติดเชื้อยังคงสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนทุกประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว มีเรื่องที่น่ายินดียิ่ง คือ ชาวไทยสามารถกลับมาใช้ชีวิตวิถีใหม่ New Normal ได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับการยกย่องเป็นประเทศอันดับ ๑ ของโลกด้านการฟื้นตัวจากโควิด-19 ของดัชนี Global COVID-19 Index (GCI) และอันดับ ๑ ในการบรรเทาการระบาดของไวรัสที่ก้าวหน้าที่สุดของโลก ซึ่งทำการประเมินโดยมหาวิทยาลัย Johns Hopkins

(ข่าวจาก https://news.thaipbs.or.th/content/295007) เมื่อเดือน สิงหาคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา)

ความสำเร็จที่ได้รับการยกย่องนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน นอกจากประชาชนจะให้ความร่วมมือในการดูแลป้องกันตนเองให้ปลอดโรคปลอดเชื้อ

โดยการเว้นระยะห่าง ล้างมือบ่อยๆ สวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกนอกบ้าน เชื่อฟัง และปฏิบัติตามประกาศของภาครัฐ ในส่วนของรัฐบาล แพทย์ พยาบาล อาสาสมัคร ล้วนให้การดูแลเอาธุระในการสอบสวนโรค นำโดยกระทรวงสาธารณสุข ป้องกันการติดต่อ ป้องกันเชื้อจากต่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือทุกองคาพยพในสังคม ร่วมมือกันเต็มที่ เต็มกำลัง จนเราเดินทางมาถึงจุดที่ไม่มีผู้ติดเชื้อในประเทศเกิน ๑๐๐ วัน (๒ กันยายน ๒๕๖๓) แล้ว

ทั้งนี้ ท่านผู้อ่านทราบหรือไม่ว่า ความสำเร็จของประเทศไทยนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงล้นเกล้ารัชกาลที่ ๑๐ พระองค์ท่านทรงเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการทำงานที่ทำให้ทีมแพทย์พยาบาลปลอดภัย และมีกำลังใจในการปฏิบัติอย่างเต็มกำลัง

ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เมื่อโควิด-19 เริ่มระบาดในประเทศไทย ขณะที่ทุกคนกำลังสับสน แพทย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการทั้งหลายยังไม่รู้จักเชื้อไวรัสนี้อย่างดีพอ ยังไม่รู้วิธีรักษา ไม่มียารักษา แต่เมื่อระบบทางเดินหายใจของผู้ป่วยล้มเหลว ต้องมีเครื่องช่วยหายใจ ซึ่งข่าวประเทศจีนทำให้เราตระหนักว่า คนป่วยด้วยโควิด-19 มีโอกาสรอดหากมีเครื่องมือนี้ช่วยชีวิต พลันในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๓ กระทรวงกลาโหมก็มีข่าวแจ้งว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าพระราชทานเครื่องมือแพทย์ ๙๒ เครื่อง ให้แก่ ๔ โรงพยาบาล เพื่อใช้ดูแลรักษาผู้ป่วยวิกฤตจากไวรัสโควิด-19 คลายความวิตกให้กระทรวงสาธารณสุข ที่จะสามารถจัดการอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สำคัญให้แก่ผู้ป่วยได้

การรักษาโรคระบาดนี้ ผู้ที่เสี่ยงอันตรายที่สุด คือ ทีมแพทย์ พยาบาล ที่มีโอกาสติดเชื้อได้ง่าย หากไม่มีห้องตรวจที่ตรวจโรคอย่างดีพอ ในเมื่อเป็นโรคอุบัติใหม่ ที่ยังไม่มีโรงพยาบาลใด สามารถเตรียมความพร้อมได้ทัน ห้องตรวจหาเชื้อที่ปลอดภัยสำหรับกองหน้า ที่ต้องออกต่อสู้กับโรคร้าย จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานในสถานการณ์ที่รีบเร่งแข่งกับการระบาดที่รวดเร็ว และเร่งในการหางบประมาณในการสร้างห้องดังกล่าว

รถตรวจโรคติดเชื้อชีวนิรภัยพระราชทาน
ให้บริการตรวจหาเชื้อไวรัส โควิด-19 ณ จังหวัดนครราชสีมา

ในวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๓ โรงพยาบาลกว่า ๒๐ แห่งทั่วประเทศ ก็ได้รับพระราชทานนวัตกรรม ห้องตรวจหาเชื้อ เพื่อปกป้องบุคลากรทางการแพทย์ จากการติดเชื้อโควิด-19 ยังความปลอดภัยให้กับบุคลากรทางการแพทย์ได้ทำงานอย่างสบายใจและมีกำลังใจยิ่งขึ้น

ต่อมา เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓ กระทรวงสาธารณสุขได้รับพระราชทานรถตรวจโรคติดเชื้อชีวนิรภัย จำนวน ๑๓ คัน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ณ สำนักงานเขตสุขภาพที่ ๑ - ๑๒ ทั่วประเทศ และในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร รถตรวจโรคติดเชื้อชีวนิรภัยนี้ เป็นห้องปฏิบัติการเคลื่อนที่ในการเก็บตัวอย่างโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น โรงเรียน วัด ชุมชนแออัด และกลุ่มอาชีพเสี่ยงทั่วประเทศ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการเฝ้าระวังและค้นหาผู้ติดเชื้อไวรัส โควิด-19 เชิงรุก

ขอยกตัวอย่าง ดังเราได้ทราบว่า รถพระราชทานนี้ ได้ทำให้ชาวระยองได้รับการตรวจหาเชื้อโควิด-19 อย่างรวดเร็วและครอบคลุมพื้นที่ได้ทันท่วงที เมื่อพบทหารอียิปต์ติดเชื้อที่ฝ่าฝืนเขตกักกันออกมาเดินห้างสรรพสินค้า

น้ำพระทัยที่มีต่อพสกนิกร และสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ พระราชทานให้กับทีมแพทย์ พยาบาล กระทรวงสาธารณสุข แม้ไม่มีการร้องขอ แต่เป็นเพราะสายพระเนตรที่ยาวไกล ที่ทรงเห็นเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้ ยังสามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับการดูแลรักษาผู้ป่วยต่อไป แม้โรคระบาดนี้จะใกล้จบลงแล้วก็ตาม

ประเทศไทยก้าวมาไกลท่ามกลางวิกฤตโรคระบาดที่มีผู้คนตายกันทั่วโลก เกินวันละหมื่นคน ติดโรคเพิ่มขึ้นทุกวัน วันละประมาณแสนคน ตราบเท่าที่ยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรค เราคงต้องก้าวต่อไป “ด้วยกัน” ฝ่าฟันวิกฤตนี้ ด้วยความเชื่อมั่นในทีมผู้นำที่เข้าใจและด้วยน้ำพระทัยของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๑๐ ที่พระราชทานให้พสกนิกรชาวไทย

สิ่งของพระราชทานท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 ทุกอย่างตามลำดับเหตุการณ์นี้ ท่านผู้อ่านคงจะได้รับทราบรับรู้แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่านทรงเป็นห่วงพสกนิกรชาวไทยเพียงไร

ขอพระองค์ “ทรงพระเจริญ”

พระธรรมเทศนา

พระเทพพัชรญาณมุนี (ชยสาโรภิกขุ)

กิเลสบางอย่างต้องผ่านการบังคับ

เมื่อวานนี้ไปโรงเรียน เป็นวัน ศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ ที่นักเรียนมีการปฏิบัติธรรมกัน ต่อจากนี้ก็จะเข้าช่วงเปิดเทอม เขาก็อยากให้เด็กนักเรียนได้เปิดเทอมด้วยการปฏิบัติธรรมกัน ส่วนใหญ่

เด็กๆ ก็ไม่ว่าอะไร แต่จะมีเด็กบางคนไม่พอใจที่ถูกบังคับ

จึงมีคำถามว่า ถ้าการบังคับให้เด็กทำกิจกรรมทำให้เกิดการต่อต้าน มันจะมีประโยชน์อะไร

อาตมาตอบว่า มันไม่เป็นเหตุเป็นผลกัน ถ้าการบังคับเป็นเหตุให้เกิดการต่อต้าน นักเรียนก็ต้องต่อต้านทุกคนสิ เพราะมันเป็นเรื่องธรรมชาติใช่ไหม จะมีต่อต้านมาก ต่อต้านน้อย ไม่ต่อต้านหรือมียินดี ฉะนั้น จะบอกว่าการบังคับเป็นเหตุให้เกิดการต่อต้าน อาตมาไม่เห็นด้วย

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการบังคับ เราก็ต้องทำการศึกษาวิจัยเหมือนกันว่า การบังคับคืออะไร มันมีข้อดีตรงไหน ข้อเสียตรงไหน มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน

อาตมาจึงมีความเห็นว่า ถ้าเรามองการปกครองแบบบังคับ ฟังดูไม่ดี เพราะเมื่อมีการปกครองอย่างบังคับทุกเรื่อง คือจะบังคับได้ก็ต้องมีการลงโทษอย่างแรง ทำให้คนกลัว ใช้ความกลัวโทษช่วยให้คนยอม เป็นการบังคับที่ต้องใช้กิเลสช่วย

เมื่อเราขู่ด้วยการลงโทษ เพื่อให้คนทำตามใจเรา อย่างดีก็จะได้เด็กที่เรียบร้อยในระดับหนึ่ง หรือลูกน้องที่เรียบร้อย แต่ว่าสิ่งที่เขาจะได้คือความกลัว กลัวจะโดนลงโทษ แต่ไม่ได้กลัวว่าการกระทำนั้นไม่ดี หรือไม่ถูก นิสัยใจคอของคนที่เติบโตในบรรยากาศที่ถูกบังคับแบบนี้ ก็หาทางจะทำความผิด โดยที่ไม่มีใครรู้ เพราะสิ่งที่เขากลัว คือ กลัวคนรู้ กลัวถูกจับ กลัวถูกลงโทษ แต่สิ่งที่ขาดไปคือ *หิริโอตตัปปะ* ความละอายต่อบาป ความเกรงกลัวต่อบาป

ดังนั้น ในการอบรมทางด้านศีลธรรม สิ่งที่ผู้ปกครองควรจะตั้งเป็นเป้าหมาย คือ การปลูกฝังผู้ที่อยู่ใต้ปกครองให้มีความละอายต่อบาป และความเกรงกลัวต่อบาป แต่ถ้ามีการใช้วิธีลงโทษหรือใช้วิธีแข่งขันกันเพื่อให้ได้รางวัล จะไม่ทำให้คุณธรรมที่เราต้องการเกิดขึ้นได้เลย

เมื่อวานนี้ ได้อธิบายให้เด็กนักเรียนฟังว่า **ในทุกเรื่องที่มีการบังคับ จะแบ่งเด็กออกได้เป็น ๒ กลุ่ม ที่เราไม่ต้องการ**

กลุ่มแรก จะเป็นกลุ่มที่ไม่คิดอะไรเลย การบังคับเหมือนเป็นการชักชวนให้ลูกน้องโง่ เพราะไม่ต้องการให้ผู้ที่อยู่ใต้การปกครองคิดอะไรเลย มีผู้ใหญ่สั่งอย่างไรก็ให้ทำอย่างนั้น ถึงแม้ว่าจะรู้สึกไม่ใช่ อย่าไปพูดดีกว่า เดี๋ยวเป็นเรื่อง เดี๋ยวถูกลงโทษ เดี๋ยวผู้ใหญ่โกรธ กลุ่มนี้ก็จะเป็นคนที่ไม่มีความคิดริเริ่ม ไม่รับผิดชอบ ไม่มีความเป็นผู้ใหญ่ ทำอะไรก็แล้วแต่ข้างบนสั่งลงมา เราไม่ต้องการคนแบบนี้ มันไม่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

อีกกลุ่มหนึ่ง จะตรงข้าม มันจะเป็น ๒ ขั้ว เป็นความงมงายอีกแบบหนึ่ง ซึ่งทุกวันนี้เราจะเห็นมีเพิ่มมากขึ้นในสังคมเรา คือ พอฟังคำว่าบังคับ โอ้โห!.. เกิดปฏิกิริยา เหมือนกับมีแมลง

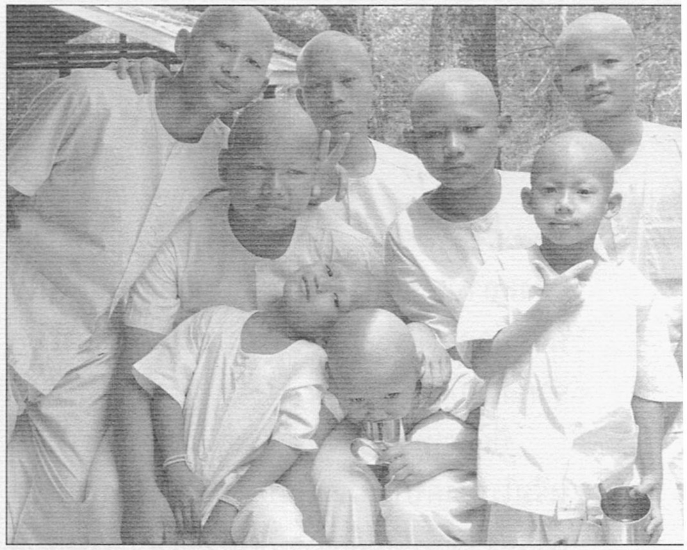
ต่อยอะไรอย่างนี้ บังคับทำไม ทำไมจะต้องบังคับ ! ไม่ทำหรอก ! เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบแบบงมงาย เช่น บอกว่าการบังคับไม่ดี ไม่มีใครมีสิทธิมาบังคับเราได้ ไม่ควรจะมาบังคับกัน มีการต่อต้าน การบังคับโดยทุกประการ โดยไม่ดูที่บริบท ไม่ดูที่เหตุผล ไม่ดูที่จุดประสงค์ อย่างนี้ก็ไม่ดีเหมือนกัน

กลุ่มแรก เราเรียกว่า **"กลุ่มงมงาย"** ที่เกิดขึ้นจากการบังคับ ไม่ว่าข้างบนจะสั่งอะไรลงมาก็จะทำตามหมด ไม่ต้องคิด จะถูกจะผิด ไม่ต้องคิด ทำไป เหมือนสมัยนาซี นาซีสังหารคนยิวเป็นล้าน เวลาขึ้นศาล เขาก็มีข้ออ้างว่าทำตามคำสั่ง ไม่ได้โกรธไม่ได้เกลียดอะไรเลย แต่ว่าทำตามคำสั่ง อันนี้ก็อันตรายมาก คนที่ไม่ยอมพิจารณาเรื่องบาปบุญคุณโทษ เอาแต่คำสั่งเป็นใหญ่ ไม่ดีกับสังคม

กลุ่มที่สอง คือ **"กลุ่มต่อต้านทุกประการ"** ถือว่ามีหน้าที่ต่อต้านผู้มีอำนาจ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม

อาตมาได้คุยกับเด็กนักเรียนว่า การที่เราจะเข้าไปเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนต่างๆ หรือการที่ภิกษุจะเข้ามาเป็นสมาชิกของสงฆ์ อุปสมบทในพุทธศาสนา หรือการที่ใครจะสมัครเข้าสโมสร องค์กร สถาบัน ที่นั้นๆ จะต้องมีข้อบังคับ ที่นี้*เมื่อเราสมัครใจเข้า ก็เป็นการประกาศว่า เรายินดีจะทำตามกติกา ตามข้อบังคับ ของสถาบันนั้น*

ถ้าเราอยู่คนเดียว เราอาจจะทำอะไรตามใจตัวเองได้ แต่พอจะเข้ากลุ่ม เข้าหมู่ เข้าสถาบัน มันจะมีการแลกเปลี่ยนบางอย่าง คือเรายอมเสียสละความเป็นอิสระในบางเรื่อง เพื่อจะได้ประโยชน์ในบางเรื่อง มันเหมือนกับค่าธรรมเนียมเห็นไหม *ถ้าจะทำตามใจทุกอย่างก็ต้องอยู่คนเดียว แต่ถ้าจะอยู่กับกลุ่ม ก็ต้องมีการเสียสละ*

ความเป็นอิสระในบางเรื่อง เพราะเราเห็นว่า โดยภาพรวม มันคุ้มค่า เป็นสิ่งที่ดี

อาตมาจึงบอกว่า การจะถูกบังคับ หรือไม่ถูกบังคับ อย่างของสงฆ์ก็ถูกบังคับหลายอย่าง แต่เรายอม เพราะเราอุปสมบทเข้ามา แล้วเราก็รู้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอย่างไร มีข้อบังคับ ไม่ฆ่าคน ไม่ลักขโมย คือบังคับในเรื่องของวินัย มีข้อบังคับมาก ถ้าอยู่ในวัดก็บังคับออกบิณฑบาตทุกวัน หรือว่าบังคับให้ฉันเวลานี้ ไม่ใช่อยากจะฉันเวลาไหนก็ฉันได้ ต้องฉันตามเวลาที่ทางวัดกำหนดไว้ จะมองเป็นข้อบังคับก็ได้ แต่จะมองเป็นข้อตกลงร่วมของสถาบันที่จะได้ผลต่อเมื่อทุกคนทำตามก็ได้ ถ้าทำตามบ้าง ไม่ทำตามบ้าง มันก็จะไม่ได้ผล เพราะความสามัคคี เป็นกำลังที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

เรื่องของการบังคับ มีกรณีไหนไหมที่ควรจะบังคับ หรือว่าควรจะเป็นข้อตกลงที่มีทางเลือก คือ ไม่ใช่ว่าจะบังคับทีเดียว อย่างเช่น การบวชเป็นพระ ก็มีทางเลือกว่า ทำตามคำสั่ง หรือออกจากสถาบัน โดยการลาสิกขา ยังมีความเป็นอิสระ ที่จะทำตามหรือไม่ทำตามก็ได้ แต่ถ้าจะอยู่ในสถาบันรับผลประโยชน์จากการเป็นส่วนหนึ่ง

ของสถาบัน แต่ไม่ทำตามข้อตกลง มันก็ไม่ใช่ทางเลือก ทางเลือกก็คือ ถ้าไม่ยอมทำก็ต้องออกจากสถาบัน

ปัญหาที่เราต้องพิจารณา ในเรื่องการบังคับหรือไม่บังคับ มันเหมือนเรื่องทุกเรื่องในพุทธศาสนา จุดเริ่มต้นคือธรรมชาติ อะไรคือธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นปัญหา *ธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นปัญหา เราเรียกได้ง่ายๆ ว่า กิเลส สิ่งเศร้าหมองในจิตใจ*

เราเกิดมามีกิเลส ไม่ใช่เกิดมาเป็นผ้าขาว ไม่ใช่ว่าเด็กทารกบริสุทธิ์ ทารกอาจจะมีนิสัยใจคอน่ารักในบางส่วน แต่กิเลสมันก็มีอยู่ แต่กิเลสบางส่วนมันยังไม่ถึงเวลาที่จะปรากฏตัว เรียกว่ามันยังนอนเนื่องอยู่ในสันดาน เช่น กิเลสที่เกี่ยวกับเรื่องอัตตาตัวตน การยึดมั่นถือมั่นในความคิดความเห็น

กิเลสที่เกิดจากความคิด ถ้าเป็นเด็กเล็กยังไม่มีความคิด กิเลสตัวนี้ก็ยังไม่ปรากฏ แต่เริ่มคิดเมื่อไหร่ เริ่มมีความคิดความเห็น กิเลสก็ปรากฏทันที อันนี้ก็เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีกิเลสพร้อมที่จะสร้างปัญหาได้ตลอดเวลา

ในเรื่องการบังคับ ก็ให้ดูธรรมชาติว่า หลายสิ่งหลายอย่างที่ดี ที่เป็นประโยชน์ในระยะยาวของชีวิต ก่อนที่จะได้ประโยชน์ ก่อนที่จะได้ความสุขจากสิ่งนั้น เราต้องผ่านความลำบากไปก่อนใช่ไหม มีไหมที่สิ่งที่มีค่าที่สุดจะได้มาง่ายๆ มันแทบจะไม่มี ใช่ไหม มันจะได้มาด้วยความยากความลำบาก

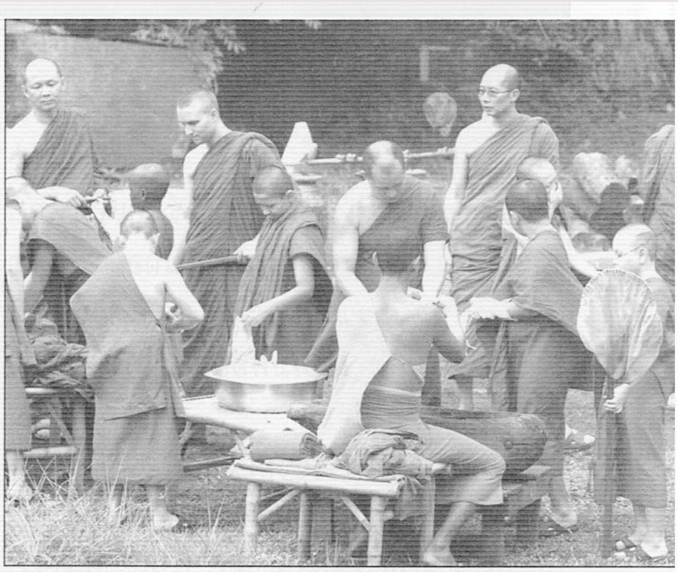
ฉะนั้น หลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตที่เราพอจะเข้าถึงได้ มีศักยภาพที่จะเข้าถึงได้ แต่ว่ามีแค่เราคนเดียว เราอาจจะไม่ได้อะไรมาสักอย่าง เพราะอะไร เพราะกลัวลำบาก ขี้เกียจ ท้อแท้ สงสัย ใช่ไหม สงสัยว่า เอ๊ะ กว่าจะได้มา มันก็ต้องใช้เวลานานมาก จะต้องเหน็ดเหนื่อยมาก เราจะได้จริงหรือ ถ้าสงสัยแค่นี้ มันก็ไม่สู้แล้ว ใช่ไหม ความสงสัยเป็นตัวทำลายความเพียร หรือเจอกับความยาก ความลำบาก โอ๊ย ไม่ไหวๆ มันยากเกินไป คงทำไม่ได้หรอก ทรมานเกินไป

ถ้าเรายอมรับว่า ในตัวเรามีกิเลสพวกนี้อยู่บ้าง เราก็ต้องเริ่มเห็นความสำคัญของการบังคับในบางเรื่อง วันนี้เรามีอายุมากขึ้น เราก็คงยอมรับแล้วว่าชีวิตในอดีตของเรา บางเรื่องที่ทุกวันนี้ได้ดี ก็เพราะว่า เรามีผู้มีเมตตา ผู้หวังดีต่อเรา ตั้งแต่ตอนเด็ก จะเป็นคุณพ่อคุณแม่ หรือครูบา-อาจารย์ก็ตาม ที่คอยเอาใจใส่ คอยบังคับเรา

การบังคับตนช่วงแรกมันจะยาก เพราะเราก็ยังไม่มีอะไรมารับประกันว่า มันจะได้รับผลจริง หรือเราจะทำได้จริง กำลังของเราคนเดียวมักจะไม่พอ หรือไม่ก็ต้องมีบารมีสูง จึงจะยอมลำบากในสิ่งที่เรายังไม่มั่นใจ

ฉะนั้นในบางเรื่อง เมื่อเราไว้ใจผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ ว่าท่านมีปัญญา และท่านหวังดีต่อเราด้วย เมื่อท่านบอกว่า เรื่องนี้ต้องทำ ไม่อยากทำก็ต้องทำ ต้องยอม *ตอนที่ใช้การบังคับ เราจะรู้สึกไม่ดีทันทีเลย แต่ถ้าเราเห็นว่าเป็นการช่วยให้ชนะใจตัวเอง ในการเข้าถึงสิ่งที่ควรเข้าถึง ถ้าไม่มีการบังคับก็จะเข้าไม่ถึง*

อาตมาว่า มันเป็นเหตุเป็นผลกันว่า ทำไมเรื่องบางเรื่องต้องบังคับ การบังคับบางเรื่องกลายเป็นวัฒนธรรมไปเลย แล้วก็ใช้การกระตุ้นกิเลส ความกลัวโทษ เพื่อให้เชื่อฟัง อาตมาว่า

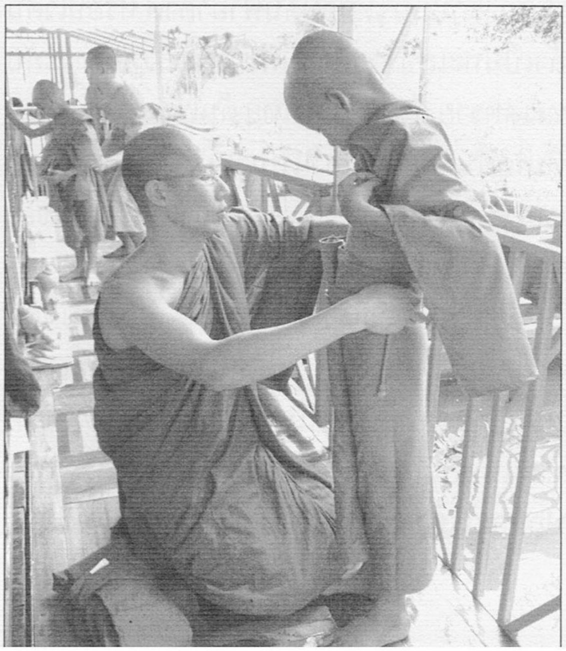

แบบนี้ไม่ดี แต่ในบางเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องที่เราคนเดียวสู้ไม่ไหว ถ้าไม่บังคับตัวเองก็น่าเสียดาย

บางทีความคิดปรุงแต่งมันทำให้เรื่องเล็กกลายเป็นเรื่องใหญ่ได้ง่ายใช่ไหม เคยมีบ้างไหมบางเรื่องที่เราคิดไว้ก่อน โอ้ ! มันยาก มันลำบากทรมาน มันไม่ไหว คิดซะจนเชื่อเลย นี่ความงมงายที่น่ากลัวที่สุด งมงายต่อความคิดของตัวเอง คิดปรุงแต่ง คิดนึกจนเป็นภาพ แต่พอเราจำเป็นต้องทำจริงๆ เช่น สถานการณ์บังคับทำให้เราเอาชนะสิ่งที่เราเชื่อว่า "เราทำไม่ได้" พอได้ทำตรงนั้นจริงๆ โอ้! มันแค่นี้เอง... ถ้าเราเคยมีประสบการณ์อย่างนี้ จำเอาไว้เลยนะอย่าลืม เพราะหลายครั้ง เราเสียสิ่งที่ควรได้ในชีวิตมากมาย เพียงเพราะเราคิดว่า คงไม่ไหวหรอก คงลำบากเกินไป

เรื่องการปฏิบัติธรรม ข้ออ้างที่มักจะได้ยินบ่อยๆ คือ "ยังไม่พร้อม" แล้วถ้าเราย้อนถามว่าความพร้อมคืออะไร เราจะรู้อย่างไรว่าพร้อม คนที่อ้างว่าไม่พร้อมก็ตอบไม่ได้

เมื่อไม่นานมานี้ อาตมาได้อ่านข้อคิดหรือคำขวัญอย่างหนึ่ง ที่ชอบมาก ก็เป็นการให้กำลังใจ เขาเรียกว่า "Start before you're ready" แต่ส่วนมากเราก็เข้าใจด้วยสามัญสำนึกว่า ต้องพร้อมก่อน จึงจะเริ่มต้นใช่ไหม แต่ว่านี่ ยังไม่พร้อม ให้เริ่มต้นก่อน

บางทีเราคิดว่าเราไม่พร้อม จริงๆ เราก็พร้อมอยู่แล้ว หรือว่าเราจะรู้จริงๆ ว่า พร้อมหรือไม่พร้อม ก็ด้วยการลงมือทำ ถ้าลงมือทำแล้วไม่พร้อมจริงๆ เราก็รู้ ไม่ใช่แค่คิดเอาเอง ซึ่งมักจะเป็นเรื่องของกิเลสมากกว่า ฉะนั้น การคิดที่จะท้าทายตัวเอง การผจญกับสิ่งยากลำบาก ถือว่านี่แหละคือโอกาสที่เราจะกลายเป็นคนเก่ง ด้วยการทำในสิ่งที่ทำยาก

เรื่องความเก่ง ก็มีโทษได้เหมือนกัน เพราะคนเรามักจะเก่งในบางเรื่อง ไม่เก่งในบางเรื่อง ถ้าอยู่คนเดียว เรามีอิสระที่จะทำหรือไม่ทำ แล้วแต่ความพอใจของเรา เราทุกคนจะชอบทำในสิ่งที่เราทำได้ดี ในสิ่งที่เราทำได้เก่ง สิ่งที่เราทำไม่ดีไม่เก่งนี่ ก็ไม่อยากทำ ทำแล้วเหมือนกับไม่มีความภาคภูมิใจ บางทีเขินอายคนอื่น เป็นต้น

เมื่อเราจะทำเฉพาะสิ่งที่เราทำได้ดี ทำได้เก่ง ชีวิตเราก็แคบลง เพราะหลายอย่างที่เราไม่เก่ง บางทีเราถูกบังคับ หรือสิ่งแวดล้อมบังคับให้ต้องทำในสิ่งที่แต่ก่อนทำไม่ได้ แต่...อยู่ไปอยู่มาปรากฏว่าทำได้เหมือนกัน นี่คือความคิดล่วงหน้าของคน มันไม่น่าไว้ใจเลย

มีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ที่เขาให้คนประเมินว่า อนาคตจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้หรือเปล่า *กลายเป็นว่ามนุษย์เรานี้ เสียเวลากับการประเมินอนาคต โดยไม่ค่อยรู้เท่าทันอารมณ์ปัจจุบัน*

ยกตัวอย่างการวิจัยเรื่องหนึ่ง เขาจะตั้งคำถามถามคนสองกลุ่มเกี่ยวกับร้านอาหาร ที่จะให้เงินไปซื้ออาหารในสัปดาห์หน้า เป็นร้านอาหารที่มีชื่อเสียง ก่อนไป ก็อ่านบทความ การโฆษณาของร้านอาหารนี้ ให้รู้ว่า โอ้! มันหรูขนาดไหน อาหารมันดี มีการยกย่องขนาดไหน

คำถามสำหรับคนสองกลุ่ม เป็นคำถามเดียวกัน

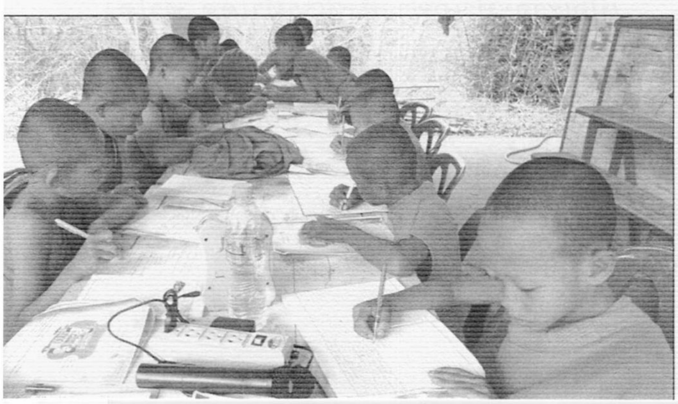
“คุณคิดว่า อาหารที่จะไปกินที่ภัตตาคารในสัปดาห์หน้าจะอร่อยแค่ไหน จากคะแนน ๑ - ๑๐” โดยที่

กลุ่มเอ : ถามก่อนกินข้าวกลางวัน

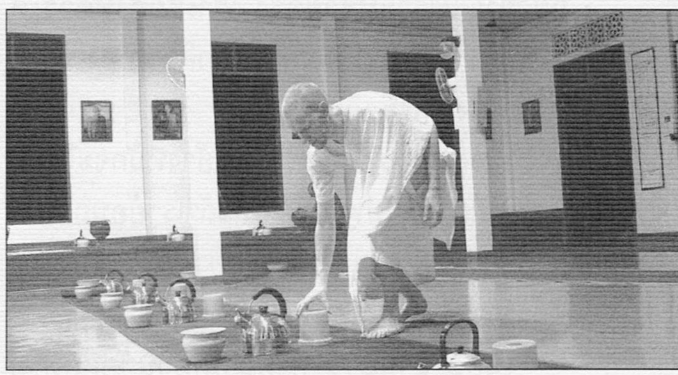
กลุ่มบี : ถามหลังกินข้าวกลางวัน

ปรากฏว่ากลุ่มเอที่ยังหิวอยู่ พอมานึกถึงอาหารอร่อย ในภัตตาคารที่เขาจะได้กินอาทิตย์หน้า เขาก็กะว่าน่าจะให้เก้าในสิบ ส่วนกลุ่มบีที่เพิ่งทานข้าวเสร็จ เขาอิ่มแล้ว จึงไม่ค่อยสนใจเรื่องอาหาร เวลานึกถึงอาหารอร่อยๆ ในภัตตาคารนั้น มันจึงไม่ตื่นเต้นเท่า เขาก็เลยลงคะแนนว่า น่าจะได้สักเจ็ดในสิบ เป็นต้น

การวิจัยนี้ สิ่งที่พยายามจะเปิดเผยคืออารมณ์ในปัจจุบัน มีผลต่อการประเมินค่า หรือการพยากรณ์อนาคต ทั้งๆ ที่ เรื่องที่กำลังส่งผลต่ออารมณ์ในปัจจุบัน มันไม่เกี่ยวกับเรื่องในอนาคต แต่เพราะขาดสติ ขาดการรู้เท่าทันอารมณ์ในปัจจุบัน มันจึงมีผลต่อการคิด การพิจารณาต่างๆ

ความคิดของเรา เราต้องไม่งมงาย เราจะต้องระมัดระวัง และไม่ไว้ใจจนเกินไป คือไม่ใช่ว่าจะต้องสงสัยความคิดทุกอย่าง มันก็จะเกินไป แต่รู้ว่าความรู้สึกมีผลต่อความคิดอยู่เสมอ เริ่มตั้งแต่ว่า เราจะชอบคิดเรื่องอะไร มันก็ขึ้นอยู่กับความรู้สึก ถ้าจิตใจกำลังซึมเศร้า มันจะชอบคิดอย่างหนึ่ง ถ้ากำลังฟุ้งซ่านวุ่นวาย มันก็คิดอีกอย่างหนึ่ง

ความรู้สึกต่างๆ ในร่างกาย ก็จะมีความคิดที่เหมาะกับมัน เหมือนดินฟ้าอากาศ หรือนิเวศน์ ถ้าเป็นทะเลทรายก็จะมีพืช หรือสิ่งที่เหมาะกับทะเลทราย ถ้าเป็นเมืองไทย ต้นไม้ผลไม้พืชต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็เป็นพืชที่เหมาะกับดินฟ้าอากาศ เหมาะกับนิเวศน์ของเมืองไทย ถ้าเป็นนิเวศน์ของอังกฤษก็อีกแบบหนึ่ง

อารมณ์ของเราเหมือนนิเวศน์ ความคิดก็เหมือนสิ่งที่เกิดขึ้นในนิเวศน์นั้น บางทีนิเวศน์มันเป็นอย่างนั้น แต่เราพยายามปลูกพืชจากประเทศอื่น เช่น ปลูกมะม่วงในอังกฤษ หรือปลูกอะไรของอังกฤษในเมืองไทย มันก็ไม่ขึ้น

ที่อาตมาพยายามพูด คือ *ต้องเปลี่ยนนิเวศน์ที่อยู่ในใจ ถ้าไปเปลี่ยนความคิด ไปบังคับ ไปสู้กับความคิดอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเปลี่ยนที่นิเวศน์* คือ โอ้ ! ทำไมมันคิดอย่างนั้น คิดอย่างนี้ก็เพราะว่าฐานของมัน สิ่งแวดล้อมของมัน นิเวศน์ของมันเป็นอย่างนั้น

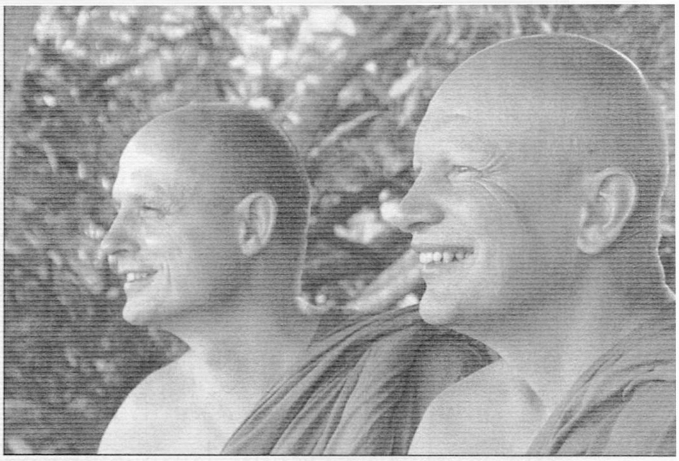
อย่างคนที่กำลังซึมเศร้า พยายามห้ามคิดอะไรที่มองตัวเองในแง่ร้าย พยายามจะห้ามความคิด ห้ามวิตกกังวล มันห้ามไม่ได้ แต่บางทีแค่เปลี่ยนบรรยากาศ ออกจากห้อง ออกไปหาธรรมชาติ ออกกำลังกาย อย่างนี้เรียกว่าเปลี่ยนนิเวศน์ นิเวศน์ภายนอกด้วย นิเวศน์ภายในด้วย ความคิดที่เกิดขึ้นมันก็เปลี่ยนแปลงไป

เราก็ต้อง “รู้” ไม่ใช่ว่าคิดอย่างเดียว คิดเก่งอย่างเดียว ก็ต้องรู้เท่าทันความคิด แล้วก็ต้องศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างความคิดกับความรู้สึก ความคิดกับอารมณ์

เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกายกับใจ อารมณ์ ความคิด สิ่งเหล่านี้ เราจะศึกษาได้อย่างละเอียดระหว่างการภาวนา อย่างเช่น การกำหนดลมหายใจ มันจะดีตรงที่ว่า ลมหายใจเป็นส่วนของกาย ที่รับอิทธิพล ที่มีความไวต่อจิตใจมากที่สุด

พอจิตใจเปลี่ยน เริ่มมีสติมากขึ้น ลมหายใจก็เปลี่ยน เริ่มละเอียด ลมหายใจละเอียด เพราะกายละเอียด ถ้าหากว่าเราโกรธ อารมณ์ไม่ดี ก็ทำให้ลมหายใจหยาบ สรุปคือ อารมณ์หยาบ ลมหายใจหยาบ อารมณ์ละเอียด ลมหายใจละเอียด

ฉะนั้น การศึกษา การพิจารณา การเฝ้าสังเกตลมหายใจ เป็นวิธีการที่นักภาวนานิยมตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพราะเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างกายกับใจพร้อมกัน ถ้าเรากำหนดคำบริกรรม เป็นต้น คำบริกรรมก็ตายตัวแน่นอน พุทโธ พุทโธ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป

แต่ถ้าพิจารณาลมหายใจ จะต้องคอยปรับสติอยู่ตลอดเวลา เพราะสิ่งที่เรากำลังกำหนด ไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราจึงถือว่าลมหายใจ เป็นที่ตั้งของสมถะด้วย ของวิปัสสนาด้วย เพราะมีเอกลักษณ์พิเศษ ที่มันเป็นธรรมชาติของกาย ที่รับอิทธิพลจากสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างชัดเจน

กลับมาพูดถึงเรื่อง การบังคับหรือไม่บังคับอีกทีว่า คนเราถึงแม้ว่า ในทัศนคติต่างๆ เป็นผู้สนับสนุนเรื่องประชาธิปไตย ไม่ชอบระบอบเผด็จการ หรือการบังคับ แต่ในชีวิตส่วนตัว ทางจิตใจอาจจะเป็นเผด็จการเต็มที่

การเป็นเผด็จการภายในนั้น ก็หมายถึงว่าพยายามบังคับตัวเองให้มีความสุข คือสิ่งใดที่ไม่ชอบ สิ่งใดที่เราคิดแล้ว รู้สึกอึดอัดใจ หรือว่าละอายใจ เก็บกด อันนี้ก็เป็นการเก็บกดสิ่งที่เราไม่ชอบ หรือการพยายามบังคับสิ่งแวดล้อม คนรอบข้าง และสิ่งรอบข้างทุกอย่าง ให้เป็นไปตามใจเรา เข้าใจว่าความสุขอยู่ที่การไม่ต้องเจอกับสิ่งที่ไม่ชอบ ไม่ต้องเจอกับบุคคลที่ไม่ชอบ อันนี้ก็คือระบบเผด็จการ ในทางด้านความรู้สึก ในทางด้านบุคลิก

ในทางพุทธศาสนา ให้เราตั้งตัว “รู้” ขึ้นมาแล้วให้สังเกตว่า การพยายามบังคับธรรมชาติมันบังคับไม่อยู่ แล้วจะทำให้เครียด แล้วถ้าเราพยายามเก็บกดบางสิ่งบางอย่างอยู่ในใจ มันจะทำให้เกิดผลหลายๆ อย่าง

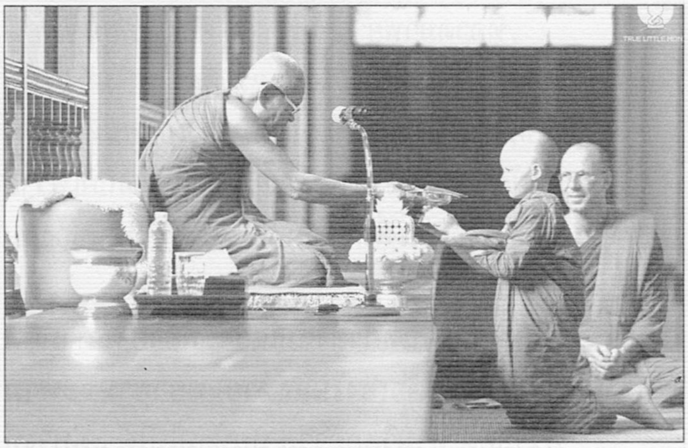
หนึ่ง อาจจะทำให้เกิดความไม่สบายทางกาย โรคทางกายหลายอย่าง มาจากการเก็บกดทางอารมณ์ ไม่ใช่ว่าการเก็บกดทางอารมณ์ เป็นเหตุให้เกิดมะเร็ง แต่ว่าเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้โอกาสจะเป็นมะเร็งเพิ่มมากขึ้น กายกับใจก็มีความสัมพันธ์กัน เนื่องอาศัยกัน ในเมื่อเราเก็บกดสิ่งต่างๆ นี้ มันจะเป็นอุปสรรคต่อการภาวนาเหมือนกัน

เมื่อเราผ่อนคลาย สิ่งที่อยู่ใต้สำนึกจะมีโอกาสจะผุดขึ้นมา วิธีป้องกันก็คือการปล่อยให้จิตง่วงเหงาหาวนอน เหมือนกับปิดสวิตช์ เพราะถ้าเปิดสวิตช์เอาไว้ กลัวจะเห็น กลัวจะรู้สึก กลัวจะเห็นในสิ่งที่ไม่อยากเห็น ไม่อยากรู้สึก เพราะฉะนั้นการบังคับไม่ให้คิด บังคับสิ่งที่เราไม่อยากจะรู้สึกไม่ให้ปรากฏ ก็มีผลทั้งต่อกายทั้งต่อใจ

ฉะนั้น ตัว "รู้" เป็นเครื่องชำระจิต ถ้าเราไม่กลัว อะไรจะเกิดก็ให้เกิด **เพราะสิ่งใดมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นย่อมดับไปเป็นธรรมดา** เราฝึกสติ บางทีความทรงจำเก่าๆ เรื่องไม่ดีในอดีตอะไรต่างๆ ผุดขึ้นมา แต่เราไม่ได้หลงใหลกับมัน ไม่ได้ตระหนกตกใจ ไม่ได้ทุกข์

เราสักแต่ว่ารับรู้รับทราบ อ๋อ สิ่งนี้มาเยี่ยมเรานะ เราก็ดูมันไป เออ มันเกิดขึ้นแล้ว รู้มันไปๆ แล้วถ้าไม่เติมเชื้อให้มัน ด้วยความตระหนกตกใจ ความรังเกียจ ความกลัว ความเครียด มันก็ดับไป

แล้วทุกครั้งที่สิ่งที่เป็นอดีต จะเป็นความทรงจำ ความเดือดร้อนใจ ความเสียดาย ความละอายใจ ในสิ่งที่ไม่ดีในอดีต ถ้าหากว่าเกิดขึ้นในจิตใจที่ตั้งมั่น เป็นกลาง ด้วยอุเบกขา เกิดขึ้นดับไป เราก็รู้อยู่ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย แต่รู้อยู่นะ ไม่หันหลังให้มัน ทุกครั้งนี่มันจะอ่อนกำลัง แล้วจะค่อยๆ หายไปเลย

อันนี้ก็เป็นวิธีชำระสิ่งที่เราเคยเก็บกดเอาไว้ แต่ต้องยอมนะ คือครั้งแรกอาจจะตกใจ เห็นภาพ เห็นอะไร บางคนนี่ก็หยุด ไม่อยากภาวนาต่อไป ถ้าเราเข้าใจว่าเป็นสักแต่ว่าสัญญา สักแต่ว่าความทรงจำ สักแต่ว่า สิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา เราก็ตั้งสติ รู้อยู่

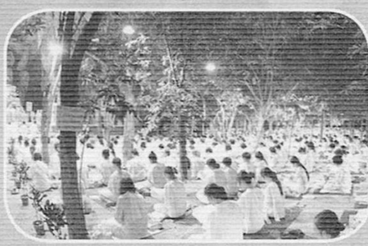
ไม่ว่าเราจะรู้อะไร รู้เวทนา รู้สัญญา รู้สังขาร รู้อะไรก็แล้วแต่ สิ่งที่เราต้องสังเกตคือ *"ตัวรู้" กับ "สิ่งรู้" ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน* เราก็รู้สิ่งที่น่าตื่นเต้น รู้สิ่งที่น่ากลัว แต่ว่าตัวรู้ไม่น่าตื่นเต้น ตัวรู้ไม่น่ากลัว ตัวรู้คือตัวรู้ เราก็อยู่กับตัวรู้ แล้วสิ่งที่ปรากฏก็ไม่มีอำนาจจะครอบงำจิตใจเราได้ ก็เป็นสักแต่ว่าอาการของมัน

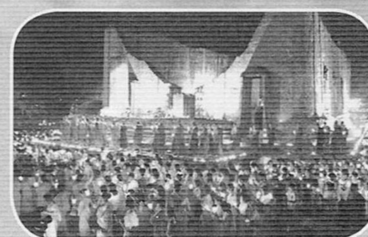
นี่เป็นวิธีจัดการกับสิ่งต่างๆ ไม่ต้องบังคับ แต่ว่าเราฝึกสติ ฝึกตัวรู้ ให้มีกำลัง กำลังในที่นี้หมายถึงว่าเป็นกลาง ไม่รีบไปตะครุบเอา ไม่รีบไปผลักไส ก็คือไม่มีอาการ ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบตามสัญชาตญาณดั้งเดิม ความเคยชินเดิม จิตก็อยู่ตรงนั้น พอจิตมันนิ่งอยู่ตรงนั้น สิ่งต่างๆ มันเกิดขึ้นดับไป อ๋อ..แค่นั้นเอง อันนี้ก็เป็นทางไปสู่ความบริสุทธิ์ภายใน

ที่มา : พระธรรมเทศนาบ้านบุญ ปากช่อง นครราชสีมา ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๓

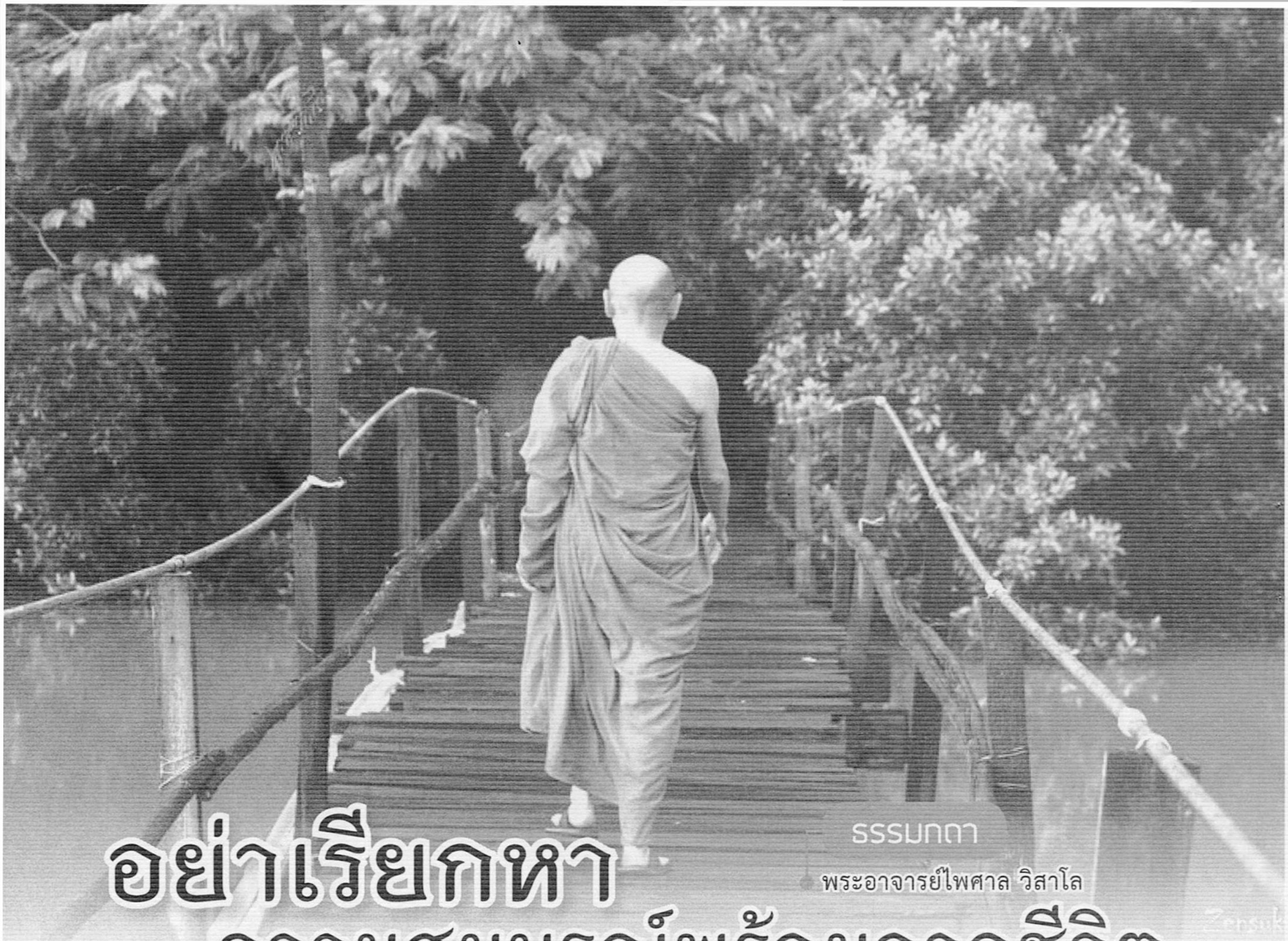
อาสาฬหะ

ดูจิต จนเห็นจิต จนรู้จิต จนรู้ใจ
ปรุงแต่งและเป็นไป ตามกำลังกิเลสตน
ไม่มี ที่หยุดนิ่ง ยังวุ่นวิ่ง ยังวุ่นวน
สับส่าย และสับสน จนหาจิต ไม่เคยเจอ
สมาธิ คือ จับจิต ให้จิตนิ่ง เป็นหนึ่งเสมอ
สัจธรรม อันล้ำเลอ คือ เห็นจิต ตามเป็นจริง
จากนี้ จึงดูจิต จนรู้จิต เป็นอย่างยิ่ง
กำหนด ทุกสรรพสิ่ง นี้คือขั้น วิปัสสนา
คือธรรม พระสัมพุทธ สุวิสุทธิ์ พระศาสดา
ปรากฏ แก่โลกา อาสาฬหะ บูชาธรรม ฯ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ธรรมกถา

อย่าเรียกหา ความสมบูรณ์พร้อมจากชีวิต

พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล

ช่วงที่เกิดการระบาดของโรคโควิด สิ่งหนึ่งที่กลายเป็นเรื่องปกติก็คือการ Lockdown บางแห่งไม่เข้มข้นมาก บางแห่งก็เข้มข้นถึงขนาดปิดเมือง งดการเดินทาง และที่สำคัญก็คือ ให้เก็บตัวอยู่ในบ้าน ไม่ใช่เพียงแค่ ๑๔ วันเท่านั้น แต่เป็นเดือน หลายประเทศมีการเก็บตัวกันแบบนี้มา ๒ - ๓ เดือนแล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้คนรู้สึกก็คือ ความอึดอัด ความเบื่อ ความเครียด หลายคนโหยหาการมีอิสระที่จะเดินทางไปไหนมาไหนได้เหมือนเมื่อก่อน ที่เรียกว่า วิถีปกติแบบเดิม (Old normal) แต่หลายคนไปไกลกว่านั้น ไม่ใช่แค่อยากมีอิสระที่จะเดินทางไปหาผู้คน พบปะเพื่อนฝูง หรือว่าเที่ยวห้าง แต่ยังอยากเปลี่ยนที่อยู่ ย้ายถิ่นฐาน เพราะรู้สึกเบื่อ อึดอัดกับชีวิตในเมือง อยากไปใช้ชีวิตในชนบท

หลายประเทศในยุโรปมีการสอบถามความคิดเห็นของผู้คน คนจำนวนมากทีเดียวบอกว่าอยากไปอยู่ชนบท เพราะเบื่อหน่ายกับชีวิตในเมือง ในประเทศฝรั่งเศส ผู้คนกว่า ๖๐% บอกว่าการเก็บตัวอยู่ในบ้าน ทำให้ผู้คนอยากอพยพไปอยู่ชนบทหรือมีบ้านหลังที่สองในชนบทมากขึ้น ที่จริงกระแสความโหยหาชนบทเกิดขึ้นมาก่อนที่โรคโควิดจะระบาดเสียอีก ในยุโรปตอนนี้ผู้คนจำนวนมากสนใจกลับไปใช้ชีวิตแบบเนิบช้า (Slow life) หรือมีชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติ สัมผัสอากาศบริสุทธิ์ ได้เห็นสีเขียวสดใสของต้นไม้ ภูเขา แนวโน้มเช่นนี้มีมาก่อนมีโรคโควิด แต่พอโรคโควิดระบาดก็ทำให้คนอยากไปอยู่ชนบทกันมากขึ้น

แต่หลายคนเมื่อได้ไปอยู่ชนบทก็พบกับความผิดหวัง มีชาวฝรั่งเศสคนหนึ่งไปอยู่ได้ไม่กี่

เดือนก็เกิดความหงุดหงิดขุ่นเคือง เพราะไก่ของเจ้าของบ้านที่อยู่ติดกัน มันขันเสียงดังแต่เช้ามืด ทำให้เขาต้องตื่นขึ้นมาตั้งแต่หัวรุ่ง คนเมืองนั้นปกติก็นอนตื่นสายอยู่แล้ว พอต้องตื่นเช้าก็เกิดความหงุดหงิด เขาจึงขอร้องเจ้าของไก่ว่า ทำอย่างไรก็ได้ให้มันหยุดขัน แต่เจ้าของไก่ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะการขันเป็นธรรมชาติของไก่ เหมือนพระอาทิตย์ที่ต้องส่องแสง เมื่อเจ้าของไก่ทำให้ไก่หยุดขันไม่ได้ ชายคนนั้นจึงไปฟ้องศาล ขอให้ศาลออกคำสั่งให้ไก่หยุดขัน แต่ศาลก็มีสามัญสำนึก ในที่สุดก็ยกฟ้อง เรื่องนี้เป็นข่าวใหญ่เมื่อสัก ๒ - ๓ เดือนก่อน ว่าศาลฝรั่งเศสสั่งยกฟ้องไม่เอาเรื่องไม่เอาราว ไก่ตัวนั้นจึงรอดตัวไป แต่เพิ่งมีข่าวว่าไก่ตัวนี้ตายเมื่อเดือนที่แล้ว

น่าคิดนะ อยากมาอยู่ชนบทแต่ทนเสียงไก่ขันไม่ได้ กรณีแบบนี้ไม่ได้มีแค่รายเดียว มีหลายราย หลายคนพอย้ายจากเมืองไปอยู่ชนบทแล้วก็พบว่ามันไม่ได้สดสวยอย่างที่คิด หวังจะไปหาความสงบ สงัด ชีวิตที่เนิบช้า แต่ก็เจอกับสิ่งที่ไม่ถูกใจ ซึ่งที่จริงไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไรเลย มีอีกรายหนึ่งฟ้องเพื่อนบ้านเพราะเป็ดและห่านฝูงใหญ่ของเขาร่วม ๕๐ ตัว ส่งเสียงดังน่ารำคาญ

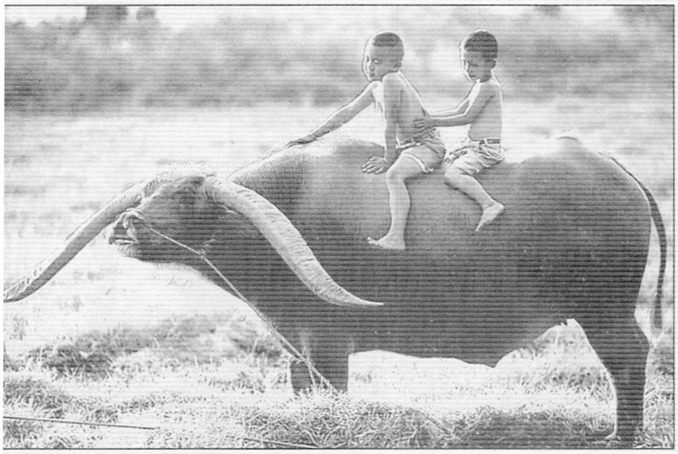
บางรายก็ฟ้องกรรมการหมู่บ้านว่าเสียงระฆังโบสถ์ดังเกินไป ที่จริงระฆังโบสถ์ดังอย่างนี้มาเป็นร้อยปีแล้ว ชาวบ้านก็ไม่ได้รู้สึกเดือดร้อนอะไร แต่พอมีชาวเมืองเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านก็ทนเสียงระฆังไม่ได้ ระฆังคงจะตีตอนเช้าตรู่ ปกติคนชนบทตื่นก่อนเสียงระฆังเสียอีก แต่คนเมืองนั้นนอนตื่นสาย พอได้ยินเสียงระฆังปลุกจนตื่นก็เลยไม่พอใจ ฟ้องศาลหรือฟ้องเทศบาลให้จัดการ จนกระทั่งคนชนบทหลายแห่งพากันรำคาญคนเมืองที่อพยพมา เพราะชอบฟ้องนั่นฟ้องนี่ ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องธรรมดาที่ชาวบ้านคุ้นเคยมานาน อย่าง

เสียงไก่ขัน เสียงเป็ดร้อง เสียงระฆังโบสถ์ หรือแม้กระทั่งกลิ่นขี้วัว ขี้หมู ขี้ไก่

ตอนนี้จึงมีความเคลื่อนไหวในหมู่ชาวชนบทฝรั่งเศส มีการร่างกฎหมายคุ้มครองวิถีชีวิตหรือบรรยากาศแบบชนบท ซึ่งเขาถือว่าเป็น *"มรดกด้านประสาทสัมผัส"* ที่สมควรอนุรักษ์เอาไว้ มรดกที่ว่ารวมไปถึง เสียงไก่ขัน เสียงจิ้งหรีด รวมทั้งกลิ่นมูลสัตว์ ถ้ากฎหมายนี้ผ่าน ใครจะมาเรียกร้องให้ไก่หยุดขัน จิ้งหรีดหยุดส่งเสียง รวมทั้งฟ้องร้องว่ากลิ่นปุ๋ยคอกมันเหม็น ให้ยุติเสียก็จะทำไม่ได้ เพราะว่ามีกฎหมายรับรอง ตอนนี้กฎหมายยังไม่ได้ผ่านสภา แต่ว่ามีคนเห็นด้วยมากมาย

ที่เอามาเล่านี้ก็เพราะว่า มันสะท้อนให้เห็นถึงความคิด หรือทัศนคติของคนจำนวนไม่น้อยที่มาชนบทด้วยความคาดหวังเต็มร้อยว่าจะต้องสงบสงัด เขียวขจี อากาศบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งรบกวน เมื่อมาด้วยความคาดหวังเต็มร้อย แต่พอเจอสิ่งที่เป็นธรรมชาติธรรมดาของชนบท ซึ่งบางอย่างไม่ถูกใจคนเมือง แทนที่เขาจะปรับใจ ยอมรับว่ามันเป็นธรรมดาของชนบท หรือมองว่าชนบทไม่ใช่ว่าจะดีพร้อม ย่อมมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ถูกใจคนเมือง เมื่อเจอ ก็ควรจะทำใจช่างมัน เพราะว่ามันเป็นอย่างนั้นเอง ถ้าคิดแบบนี้ก็จะ

ไม่ทุกข์ แต่ถ้าไม่ได้เข้าใจแบบนี้ ซ้ำมาด้วยความคาดหวังจะเอาจากชนบทเต็มร้อย พอมาเจอกับสิ่งที่ไม่ถูกใจหรือไม่ได้เป็นดั่งใจ แทนที่จะปรับใจตน ยอมรับสิ่งเหล่านี้ว่ามันเป็นธรรมดา กลับพยายามเอาชนะ ถึงกับพยายามทำให้ไก่หยุดขัน มันก็เหมือนกับการเรียกร้องให้ดวงอาทิตย์หยุดส่องแสง

เดี๋ยวนี้ผู้คนจำนวนมากมีความคาดหวังคล้ายๆ กัน อย่างเช่น บางคนมาวัดก็คาดหวังความสมบูรณ์พร้อมของวัด แต่พอมาเจอกับสิ่งที่ไม่ถูกใจ หรือไม่เป็นไปดั่งใจ แม้วัดจะมีความสงบมีชีวิตที่เรียบง่าย แต่ว่าไม่สะดวกสบาย อาหารไม่ถูกปาก ไฟฟ้าก็ไม่มี แถมยังมีแมลง ไม่ใช่แค่มดแค่ยุง บางทีก็มีตุ๊กแกด้วย จึงรู้สึกเป็นทุกข์มาก บางคนอยู่แค่ ๒ - ๓ วันก็ไปแล้ว รู้สึกผิดหวังว่าวัดไม่ได้สมบูรณ์แบบอย่างที่ตัวเองต้องการ

เดี๋ยวนี้ผู้คนมีความคาดหวังทำนองนี้กันมาก ที่จริงไม่ใช่แค่ชนบทที่ไม่สมบูรณ์แบบ วัดไม่สมบูรณ์พร้อมเช่นกัน จริงๆ แล้วชีวิตของคนเราก็ไม่สมบูรณ์แบบเหมือนกัน ถ้าเราจะหาความสมบูรณ์แบบสมบูรณ์พร้อมจากชีวิต เราจะผิดหวังได้ง่าย เพราะแม้ว่าชีวิตจะมีสิ่งดีๆ ให้เรา หรือแม้เราจะพบสิ่งดีๆ ในชีวิตมากมาย แต่ก็เป็นไปไม่ได้เลยที่เราจะได้พบ ได้สัมผัสสิ่งดีๆ ที่ถูกใจเต็มร้อย ต้องมีบางสิ่งบางอย่างที่พร่อง ที่ไม่สมบูรณ์ อย่างเช่นบางคนเกิดมาในครอบครัวที่อบอุ่น มีสุขภาพดี มีการงานที่มั่นคง แต่ว่าลูกมีข้อบกพร่อง เช่น หัวทึบ ไม่ค่อยขยัน สมาธิสั้น บางคนมีครอบครัวที่ดี ทั้งสามี - ภรรยา - ลูก ก็กลมเกลียว สุขภาพก็ดี แต่ว่าการงานไม่ค่อยราบรื่นเท่าไร ทำอะไรก็ไม่ค่อยเจริญรุ่งเรือง

ดูให้ดีจะพบว่า ชีวิตคนเราแต่ละคนๆ หาความสมบูรณ์พร้อมได้ยาก หรือเป็นไปไม่ได้เลย อาจมีดีสัก ๘๐% อีก ๒๐% ก็ไม่ค่อยราบรื่น ไม่ค่อยสมหวัง ไม่เป็นไปดั่งใจ ถ้าเรายอมรับได้ว่าชีวิตก็เป็นเช่นนี้ ชีวิตไม่มีความสมบูรณ์พร้อมใจก็จะไม่ทุกข์ แต่เดี๋ยวนี้ผู้คนจำนวนมาก มักคาดหวังความสมบูรณ์แบบจากชีวิต แม้หลายสิ่งหลายอย่างจะดี แต่มีบางสิ่งบางอย่างบกพร่องไม่เป็นดั่งใจ ก็เกิดความขัดเคืองใจ กลุ้มอกกลุ้มใจ รู้สึกว่าเราโชคร้ายเหลือเกิน ก่นด่าชะตากรรมก็มี

พึงตระหนักว่า ชีวิตที่สมบูรณ์แบบ หรือสมบูรณ์พร้อมนั้นไม่มีหรอก เช่นเดียวกับทุกที่ทุกแห่ง หรือทุกคนก็ว่าได้ บางคนก็ได้คู่รักที่ดี แต่เขามีข้อบกพร่องไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เช่น มีนิสัยบางอย่างที่เราไม่ชอบ หรือไม่ตรงกับเรา ถ้าไปคาดหวังความสมบูรณ์แบบจากคนรักก็ทุกข์เหมือนกัน

ไม่ว่าอะไรก็ตาม ล้วนมีดีอย่าง เสียอย่าง หรือว่าดีหลายอย่าง เสียอย่างหรือ ๒ อย่าง ชีวิตของหลายคน มีดีตั้ง ๗ - ๘ อย่าง แต่ก็จะมีข้อบกพร่อง ๒ - ๓ อย่าง พูดง่ายๆ คือ ได้หลายอย่าง แต่ก็เสียหนึ่งอย่าง และจะว่าไปแล้ว แม้กระทั่งสิ่งดีๆ ที่ได้มานั้น วันดีคืนดีมันก็หดหายไป อย่างเช่น เรามีสุขภาพดี การงานดี ครอบครัวที่ดี แต่อยู่ไปๆ สุขภาพเริ่มไม่ดีแล้ว หรือการงานเริ่มมีปัญหา ลูกเริ่มดื้อ อันนี้มันเป็นธรรมดาของชีวิต

คนที่หวังแต่สิ่งดีๆ จากชีวิต ไม่ยอมรับสิ่งที่ไม่ดี อย่างนี้เรียกว่าไม่รู้จักความจริง เหมือนนักกีฬาที่ไม่ว่าเก่งแค่ไหน ก็ไม่มีทางที่จะชนะไปได้ตลอด ทีมฟุตบอลไม่ว่าเก่งแค่ไหน ก็ต้องรู้จักคำว่า พ่ายแพ้ นักมวยจะเก่งเพียงใด ก็ไม่เคยชนะตลอด ต้องเจอกับความพ่ายแพ้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ที่เขาส่งเสริมให้คนเล่นกีฬากันนั้น ก็เพื่อให้รู้แพ้รู้ชนะ นี้คือวัตถุประสงค์สำคัญของกีฬา เพราะกีฬาทำให้คนตระหนักว่า ชีวิตนั้นไม่ได้มีแต่ชัยชนะ มันมีความพ่ายแพ้ด้วย ถ้าเราเล่นกีฬาเป็น เราก็จะรู้ว่าความพ่ายแพ้เป็นธรรมดาของชีวิต หรือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

คำว่า "รู้แพ้ รู้ชนะ" ก็คือรู้ว่า ในเกมกีฬานั้นย่อมมีความพ่ายแพ้ ความพ่ายแพ้เป็นเรื่องธรรมดา และเมื่อพ่ายแพ้ก็ต้องยอมรับให้ได้ ไม่ควรบ่น ไม่ควรโวยวาย หรือตีโพยตีพาย ยอมรับความพ่ายแพ้ให้ได้ แล้วกลับมาเริ่มต้นใหม่

ชีวิตก็เหมือนเกมกีฬาตรงที่ว่า ไม่ได้มีแต่ชนะ หรือสมหวังอย่างเดียว แต่ยังมีความพ่ายแพ้ หรือความไม่สมหวังด้วย ไม่ได้มีแต่ความสุขอย่างเดียว แต่มีความทุกข์ด้วย ถ้าเราไม่เข้าใจชีวิต คาดหวังสิ่งดีๆ จากชีวิตชนิดเต็มร้อย หรือหวังความสุขอย่างเดียว ไม่มีทุกข์ มีแต่ความสำเร็จอย่างเดียว ไม่มีความล้มเหลว มีแต่ความสมหวังอย่างเดียว ไม่มีความผิดหวัง ถ้าใครคิดอย่างนี้ ก็จะไม่มีความสุข

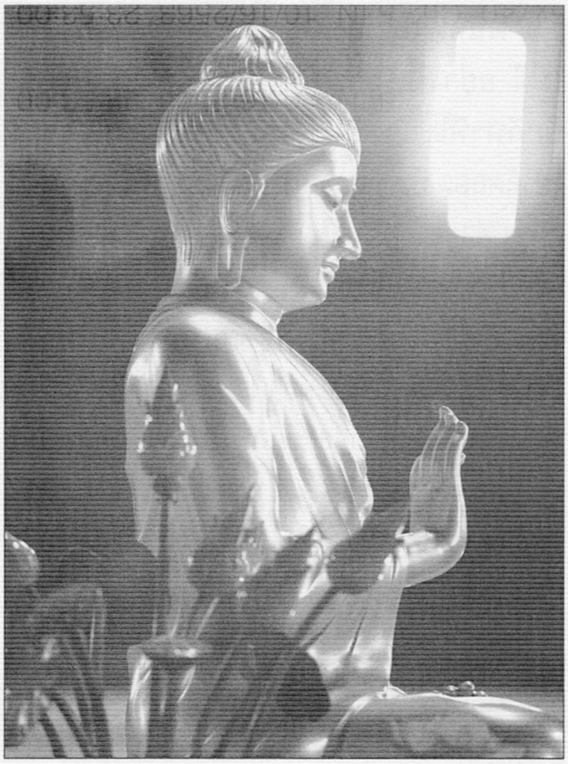

ชีวิตนี้ไม่ใช่ว่าดีอย่างเสียอย่าง หรือดีหลายอย่างเสียอย่างเดียว เอาเข้าจริง สิ่งดีๆ ที่มีอยู่ ในที่สุดมันก็จะค่อยๆ เสื่อม ค่อยๆ เสียไปด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะ "มีรุ่งก็ต้องมีโรย" "ได้กับเสีย" เป็นของคู่กัน "พบกับพราก" เป็นของคู่กัน "เจอกับจาก" เป็นของคู่กัน อันนี้คือธรรมชาติ คือความจริงของชีวิต ไม่มีใครที่มีอะไรไปได้ตลอด ไม่มีใครที่ได้ทุกอย่างไปตลอด ในที่สุดก็ต้องเสียไป ในที่สุดก็ต้องหมดไป ในที่สุดก็ต้องพลัดพรากจากกันหลังจากที่ได้พบกันมานาน

ความไม่สมบูรณ์พร้อมนั้น บางทีเราก็เรียกว่า "ความพร่อง" ทุกอย่างล้วนแล้วแต่พร่อง อยู่ที่ว่าพร่องมากหรือพร่องน้อย ความพร่องนี้ภาษาบาลีเรียกว่า "ทุกข์" ที่พระท่านว่า "สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา" สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ ความหมายหนึ่งก็คือ สังขารทั้งหลายมีความพร่อง ไม่สมบูรณ์พร้อม เป็นเพราะความพร่องนี้แหละมันจึงค่อยๆ เสื่อม ค่อยๆ สลายไป

ความไม่เที่ยงก็เป็นความพร่องอย่างหนึ่งที่มีอยู่ในทุกสิ่ง ดังนั้น "มีกับหมด" "ได้กับเสีย" "พบกับพราก" "เจอกับจาก" จึงมาด้วยกัน อาการเหล่านี้สะท้อนถึงความไม่เที่ยง ซึ่งก็เป็นธรรมดาของชีวิต เมื่อเรามองแบบนี้มันก็คือความไม่สมบูรณ์แบบนั่นเอง

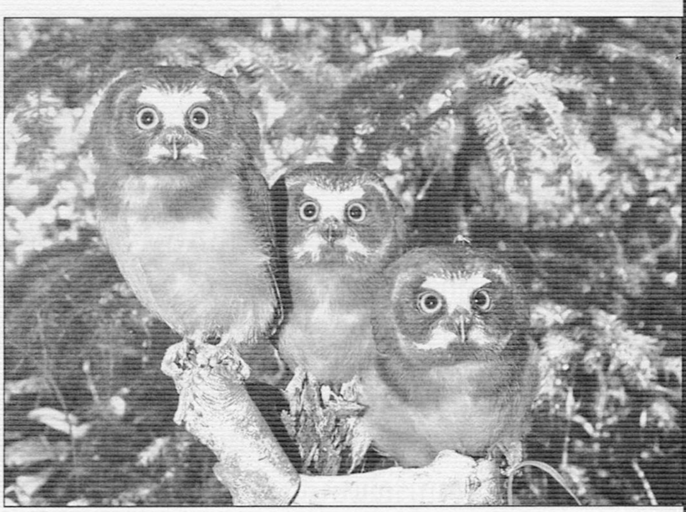

คนทุกวันนี้คาดหวัง หรือเรียกร้องจากชีวิตมากเหลือเกิน ต้องการให้ได้เต็มร้อย ไม่มีทุกข์ ไม่มีความสูญเสีย เช่น ไปชนบท ก็หวังว่าจะพบแต่สิ่งดีๆ พอมีเสียงไก่ขันยามเช้า ก็ทำใจไม่ได้ หงุดหงิด โมโห แต่ถ้ามองว่าทุกอย่างทุกที่ มันมีทั้งดีและเสีย มีสมหวังแล้วก็มีไม่สมหวัง ถ้าเรารู้จักใช้ชีวิตเหมือนกับนักกีฬา คือ รู้แพ้ รู้ชนะ เราก็ต้องรู้จักคำว่า สมหวัง และไม่สมหวังด้วย ถ้าเราเข้าใจแบบนี้ เมื่อพบว่าชีวิตของเรามีความพร่อง มีความไม่สมบูรณ์ เราก็ไม่ทุกข์ ไม่ตีโพยตีพาย ยอมรับว่ามันเป็นธรรมดา อาจจะยินดีด้วยซ้ำว่าเรายังโชคดีที่มีความสมหวัง มีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นในชีวิตเราตั้ง ๘๐ - ๙๐% หรือแม้แต่ ๗๐% ก็ไม่ใช่เป็นชีวิตที่ขี้เหร่

เวลาเราสอบ เราเคยสอบได้ ๑๐๐% บ้างหรือไม่ แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย อย่างมากก็ ๘๐% บางคนก็ได้ ๗๐% ในเมื่อเรายังไม่เคยสอบได้ถึง ๑๐๐% แต่เวลาเราคาดหวังจากชีวิตเรากลับคาดหวัง ๑๐๐% คาดหวังความสุข ๑๐๐% คาดหวังความสมหวัง ๑๐๐% หรือคาดหวังความสมบูรณ์แบบ จะมีความผิดหวัง ๒ - ๓ อย่าง หรือแม้เพียงเล็กน้อยก็ไม่ได้

ถ้าเราคาดหวังจากชีวิตมากแบบนั้น เราจะไม่มีความสุข ไม่เคยรู้สึกพอใจในชีวิต แม้พบสิ่งดีๆ มากมาย ก็ยังทุกข์อยู่ เวลาเราทุกข์ใจ ลองถามตัวเองว่า เป็นเพราะเราคาดหวังจากชีวิตมากเกินไปหรือเปล่า เป็นเพราะเราไม่มีความพอใจในสิ่งที่มี ไม่ยินดีในสิ่งที่ได้หรือเปล่า เราอยากจะได้มากกว่านี้ ทั้งๆ ที่สิ่งที่เราได้มาก็มากแล้ว

คนจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในชีวิตมากมาย พรั่งพร้อมบริบูรณ์หลายอย่าง ครอบครัวก็ดี คนรักก็ยังอยู่ ลูกก็เรียนสูง มีอาชีพการงานที่มั่นคง แต่ก็ยังไม่มีความสุข เพราะว่าเขาอยากได้อะไรจากชีวิตมากกว่านั้น ถึงแม้ว่าตัวเองจะพบสิ่งดีๆ มากมาย แต่ทนไม่ได้กับความไม่สมหวังบางอย่าง ซึ่งที่จริงก็เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย หรือแม้บางเรื่องจะไม่เล็กน้อย เช่น เจ็บป่วย การงานมีปัญหา แต่ก็ยังนับว่าเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับสิ่งดีๆ ที่ได้รับจากชีวิต เมื่อเห็นเช่นนี้และรู้จักพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ก็สุขใจได้ไม่ยาก

ขอให้เราตระหนักว่า ชีวิตและทุกสิ่งนั้นไม่สมบูรณ์แบบ แม้แต่ตัวเราเองก็ไม่สมบูรณ์พร้อม เพราะฉะนั้น ถ้าจะมีความไม่สมบูรณ์ ความไม่สมหวังบ้าง ก็อย่าไปโวยวาย ตีโพยตีพาย จงยอมรับว่ามันเป็นธรรมดาของชีวิต แต่ก็ไม่ได้แปลว่าไม่ต้องขวนขวาย ไม่ต้องปรับปรุงสิ่งต่างๆ ที่เราเกี่ยวข้อง การขวนขวาย การปรับปรุงให้ดีขึ้นเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่ถ้าทำแล้วมันไม่ดีอย่างที่คิดหรืออย่างที่หวัง มันก็เป็นธรรมดา โดยเฉพาะถ้ามันไม่ได้เป็นสิ่งที่สำคัญของชีวิต

สิ่งสำคัญของชีวิตนั้น ได้แก่ คุณธรรม ความดีหรือคุณค่าทางจิตใจ พุทธศาสนาเรียกว่า "ประโยชน์ชั้นสูง" หรือ "สัมปรายิกัตถะ" ส่วนประโยชน์ชั้นต้น หรือ "ทิฏฐธัมมิกัตถะ" ได้แก่ การมีสุขภาพดี มีการงานที่ดี มีครอบครัวที่ดี มีเพื่อนที่ดี แม้มีความสำคัญต่อชีวิต แต่ก็ไม่ใช่สาระสำคัญที่สุดของชีวิต และไม่ได้เป็นหลักประกันแห่งความสุขอย่างแท้จริง ถึงแม้เราจะบกพร่องในเรื่องของสุขภาพ การงานไม่รุ่งโรจน์ ครอบครัวไม่ราบรื่น แต่ถ้าสามารถรักษาใจให้มีคุณธรรมมีความเจริญงอกงาม มีความสงบเย็น อย่างนี้ก็ยังถือว่าประเสริฐกว่าการมีสุขภาพดี ครอบครัวดี การงานดี แต่จิตใจไม่มีคุณธรรม ตกต่ำ ย่ำแย่ เต็มไปด้วยความทุกข์

อะไรที่บกพร่อง มีปัญหา ถ้าเราทำให้มันดีขึ้นได้ก็ควรทำ แต่ถ้าทำเต็มที่แล้วไม่ดีขึ้น ปัญหาก็ยังอยู่ ก็ควรยอมรับ และอยู่กับมันให้ได้ ถือว่าเป็นธรรมดาของชีวิต แต่สิ่งหนึ่งที่เราไม่ควรละเลยก็คือ การปรับปรุงในเรื่องคุณธรรม ความดี และการเข้าถึงสัจธรรมความจริงของชีวิต อันนี้คือสิ่งที่ต้องทำเรื่อยไป ได้เท่าไหร่ก็พอใจ แต่ก็ทำไม่หยุด เพื่อให้ดีขึ้นเรื่อยๆ จนเข้าถึงหรือแจ่มแจ้งในสัจธรรมของชีวิต จนกระทั่งรู้อย่างแท้จริงว่าชีวิตก็เป็นเช่นนี้ ไม่มีอะไรที่ยึดติดถือมั่นได้เลยสักอย่าง เพราะล้วนไม่มีความสมบูรณ์พร้อมพร่องเป็นนิจ คือเป็นทุกข์นั่นเอง

เมื่อเข้าใจเช่นนี้ ก็จะอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีความสุข ทั้งๆ ที่ก็เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความพร่อง ความไม่สมบูรณ์แบบ ก็ตาม

ที่มา : บรรยายหลังทำวัตรเย็น วัดป่าสุคะโต อ. แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๓

ประสบการณ์ธรรม

ธีรปัญโญ

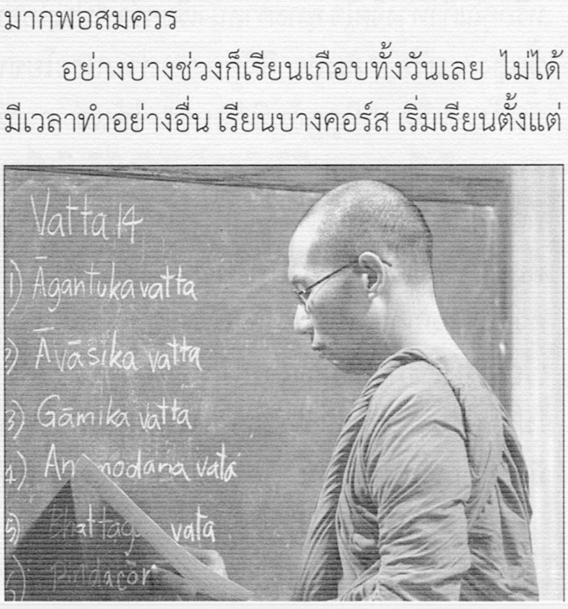
ธรรมะ ใน ชีวิตประจำวัน

ถาม : กราบเรียนถามพระอาจารย์ว่า ในแต่ละวันพระอาจารย์แบ่งเวลาในการศึกษาปริยัติและในการปฏิบัติอย่างไรคะ แล้วการแบ่งเวลาในการฟังธรรม สวดมนต์ อ่านหนังสือธรรมะ ควรเท่ากันหรือไม่

ตอบ : อันนี้ก็คงแล้วแต่ว่า ช่วงเวลาของเราช่วงนั้นเป็นช่วงที่เราทำอะไร อย่างอาตมา ตอนนี้ก็ต้องยอมรับว่า เป็นช่วงที่มาศึกษาบาลีและศึกษาพระไตรปิฎก ซึ่งก็ต้องใช้เวลาไปกับการอ่านมากหน่อย ไม่เหมือนตอนที่อยู่วัดป่าซึ่งส่วนใหญ่สามารถที่จะมานั่งสมาธิ หรือเจริญสมถกรรมฐานได้มากกว่า

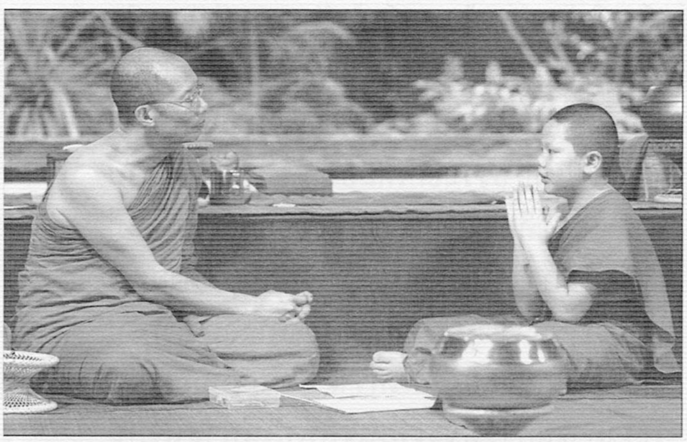
แต่พอมาเรียน ก็ต้องทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนก่อน โดยเฉพาะการเรียนภาษา ก็ต้องขยันหน่อย แล้วก็มาเรียนตอนอายุมากแล้วก็ไม่ค่อยจำเท่าไหร่นะ สูตรทางภาษา อะไรพวกนี้ก็ต้องอาศัยเปิดพจนานุกรมบ่อยๆ แต่ว่าอาตมาเป็นคนที่ชอบสงสัย แล้วก็จะเปิดพจนานุกรมดูคำศัพท์ต่างๆ ว่าแยกธาตุอะไรบ้าง วิเคราะห์คำต่างๆ ฉะนั้น ช่วงที่มาเรียนที่วัดจากแดงนี้ก็จะเน้นปริยัติ เพราะว่าเรามาเอาความรู้ทางด้านภาษาเราก็ต้องเรียนพวกหลักภาษาต่างๆ ก็ต้องใช้เวลามากพอสมควร

อย่างบางช่วงก็เรียนเกือบทั้งวันเลย ไม่ได้มีเวลาทำอย่างอื่น เรียนบางคอร์ส เริ่มเรียนตั้งแต่

ตอนตี ๔ ยังมีเลย บางช่วงอาจารย์ขยัน เรียนตั้งแต่ตี ๔ แล้วบางทีก็กว่าจะจบก็ ๒ ทุ่ม ๓ ทุ่มก็มี เสาร์อาทิตย์ก็ต้องไปเรียนพิเศษวิชาอภิธรรมอีก บางช่วงต้องยอมรับว่า เรียนหนักกว่าเรียนแพทย์อีกนะ เรียนกันทั้งวันจริงๆ ฉะนั้น บางช่วงมันมีช่วงที่จะต้องรู้หลายๆ เรื่องนะ แต่ว่าช่วงหลังๆ ก็เบาลงบ้างแล้ว เราพอได้หลักอะไรแล้ว

ส่วนการแบ่งเวลา อาตมาก็ยังคงการสวดมนต์ทำวัตรไว้ เพราะอาตมาชอบ แต่อาตมาก็เข้าใจว่าในสายของปริยัติบางทีเขาก็ท่องหนังสือดึก ฉะนั้น ช่วงทำวัตรเช้าตีสี่ เขาก็ไม่ค่อยมากันเหมือนกับอยู่ในโลกของนักเรียนใช่ไหม เราก็เข้าใจนักเรียนนักศึกษา บางทีก็อ่านหนังสือจนดึกจนดื่น ตี ๑ ตี ๒ กว่าจะได้นอนก็มี ตอนเช้าเลยไม่ค่อยเห็นตื่นมาทำวัตรเช้ากัน

ดังนั้นมีโยมชอบถามอาตมาอยู่เรื่อยๆ ว่า *"พระที่วัดมีกันกี่รูปครับท่านอาจารย์"* อาตมาก็ต้องย้อนกลับถามไปว่า *"โยมจะเอาตอนไหนล่ะ ถ้าเอาตอนสวดมนต์ทำวัตรเช้า ก็ ๔ - ๕ รูป (หัวเราะ) แต่ถ้าตอนมารับอาหารไปฉัน ก็ ๗๐ กว่ารูป"* ก็จะเป็นลักษณะอย่างนี้ แต่อาตมาคิดว่าการสวดมนต์ทำวัตรเช้ามีข้อดีหลายอย่าง ข้อแรก เป็นการบังคับให้เราตื่นตรงเวลาไปในตัว ถ้าเราต้องทำวัตรเช้า เราก็จะนอนดึกมากไม่ได้จริงๆ ช่วงสี่ทุ่มถึงตีสอง ควรจะเป็นช่วงที่นอนพักผ่อนได้แล้ว ถ้าได้หลับลึกพอในช่วงเวลานี้ก็จะช่วยให้จำสิ่งที่เรียนมาได้ดี ถ้าช่วงภาวนาดีๆ ได้นอนสี่ถึงห้าชั่วโมง ก็อาจจะพอ แต่ช่วงเรียนหนังสือ อาจต้องใช้เวลานอนเพิ่มขึ้นไปเป็นห้าถึงหกชั่วโมง ก็ต้องดูตัวเอง ข้อสองคือ ได้ความรู้จากบทสวดมนต์ไปด้วย

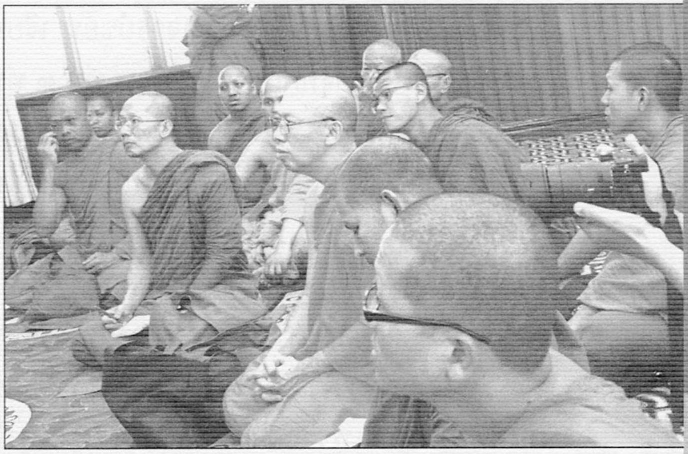
จริงๆ แล้ว พวกหนังสือสวดมนต์ที่อาตมารวบรวมมานี้ ก็มีจุดเริ่มต้นมาจากการทำวัตรเช้าทั้งนั้นเลย เพราะว่าจริงๆ พวกนี้เดิมเป็นเอกสารเล็กๆ มาก่อนทั้งนั้น ช่วงแรกๆ อาตมาชอบบทไหน ก็จะทำเป็นเอกสารภาษาบาลีด้านซ้ายแปลไทยด้านขวา แล้วก็เอามาสวดด้วยกันตอนเช้า ทำไปทำมา แล้วอาตมาก็แก้ไปด้วยไงสวดไปแก้ไป คำแปลไหนชอบก็คงไว้ คำไหนไม่ชอบก็เปลี่ยนคำ ตามไปดูในอรรถกถา ฎีกาว่าน่าจะแปลอย่างนี้จะตรงกว่าไหม แล้วก็ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนค่อยๆ ลงตัว สุดท้ายก็ได้มารวมทำเป็นหนังสือเป็นเล่มอย่างนี้แหละ ฉะนั้น มีอีกเยอะที่ไม่ได้เอามาทำเป็นหนังสือ ทำเป็นเอกสารไว้ เป็นพระสูตรที่น่าสนใจทั้งนั้น ซึ่งอาตมาก็ได้จากตอนเช้าที่ไปสวดร่วมกัน

คืออาตมาเป็นคนที่ชอบสวดบทอะไรใหม่ๆ เพราะถ้าอยู่ที่วัดป่า ก็จะสวดแต่บทเดิมซ้ำๆ นั่นแหละ *โย โส ภควา* สวดจนจำได้หมดแล้ว แต่ว่าเราอยากจะสวดบทใหม่ๆ บ้าง ก็เลยไปหารวบรวมที่มีในพระไตรปิฎก ถือว่าการสวดเป็นการศึกษาไปด้วย ช่วงที่เรียนก็ไม่ได้เน้นนั่งสมาธิเท่าไหร่นัก เพราะว่ามีเวลาน้อยนะ อย่างช่วงทำวัตรเช้าก็มีแค่ ๕๐ นาทีเอง ก็จะแบ่งเป็นสวดมนต์สักประมาณ ๒๐ นาที แล้วก็ฟังเทศน์ ๑๕ นาที แล้วก็นั่งสมาธิอีก ๑๕ นาที ไม่ได้นั่งเป็นชั่วโมงเหมือนตอนอยู่วัดป่า

ส่วนการฟังเทศน์ อาตมาก็ฟังอยู่ แต่ว่าการฟังก็จะเปลี่ยนไปนิดหนึ่ง แต่ก่อนนี้จะฟังเทศน์ของครูบาอาจารย์เยอะ แต่พอมาเรียนปริยัติ อาตมาจะฟังเทศน์แบบที่ว่า ต้องมีพื้นความรู้อภิธรรมอยู่บ้าง ถึงจะฟังเข้าใจ ฉะนั้น ก็จะต่างกัน เทศน์แบบวัดป่าก็จะเป็นแบบสไตล์ของครูบาอาจารย์จะเทศน์ในแต่ละเรื่องแต่ละเรื่อง เน้นที่ประสบการณ์การปฏิบัติของท่านพระอาจารย์เอง แต่เทศน์แบบปริยัติอย่างนี้ จะต้องมีพื้นความรู้อภิธรรมมาก่อน ซึ่งถ้าคนที่ไม่มีพื้นความรู้อภิธรรมฟังแล้ว จะงงมาก เดี๋ยวก็ ๔ โน้น ๘ นั้น อะไรอย่างนี้ มันจะเป็นตัวเลขหมด เหมือนกับเป็นรหัส แต่ว่าคนที่เรียนแล้วจะชอบ เพราะว่าพูดตรงสภาวธรรมดี คือมีคำจำกัดความที่ค่อนข้างรัดกุม

ฉะนั้น มันก็มีที่จะต้องเรียนก่อนจึงจะฟังเข้าใจ คือต้องเรียนบาลี ต้องเรียนอภิธรรมเป็นพื้นฐานมาบ้าง เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นไวยากรณ์ของธรรมะ มันถึงจะฟังสนุก แล้วทีนี้เวลาฟังเทศน์ก็จะฟังเทศน์แบบของอภิธรรม ก็จะได้องค์ธรรม (สภาวธรรม) เยอะ เพราะจะเข้าใจว่า เออ ตอนนี้พูดหมายถึงอะไร

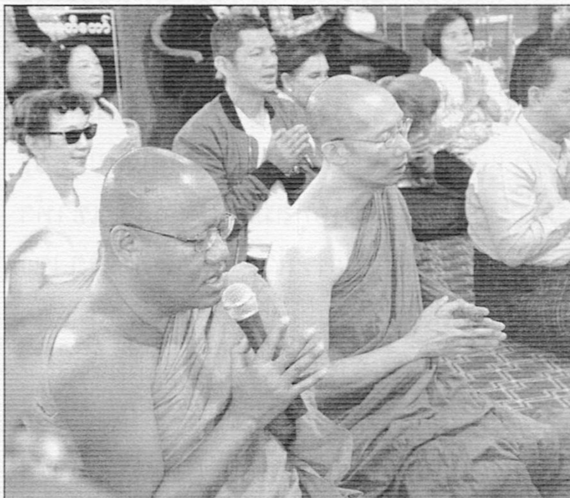
เปรียบเทียบเหมือนอย่างอาชีพแพทย์ สมมติว่าเราพูดสื่อกับชาวบ้านทั่วๆ ไป เราก็พูดคำว่า "เชื้อโรค" ก็จบใช่ไหม เราอาจจะว่าเชื้อโรคไปทำให้เกิดโรคนั้นโรคนี้ ก็ใช้คำเชื้อโรคอย่างเดียวก็ได้ แต่ว่าถ้าเป็นภาษาหมอคุยกัน พูดเชื้อโรคอย่างเดียวมันไม่พอแล้ว ต้องพูดให้ชัดลงไปว่าเป็นเชื้อโรคแบบไหน เป็นไวรัส แบคทีเรีย หรือหนอนพยาธิ อย่างเดี๋ยวนี้ไวรัสก็ต้องเรียกโควิดอะไรอย่างนี้ ต้องให้ชัดเจนลงไป ว่ามันเป็นตัวอะไรใช่ไหม ธรรมะก็เหมือนกัน นามธรรมมันยิ่งละเอียดลึกซึ้ง อภิธรรมจะบอกชัดเจน จะมีคำนิยามต่างๆ ชัดเจนว่าคำๆ นี้หมายถึงอะไร เวลาเราพูด เราก็จะได้สื่อสารให้ตรงกัน สำหรับอาตมาก็เลยชอบมาก เพราะว่าเรียนหมอก็ต้องใช้เวลาในการที่จะเรียนรู้ศัพท์เฉพาะพวกนี้อยู่แล้ว แค่คำจำกัดความก็ต้องใช้การเรียนรู้มาไม่ใช่น้อย แต่ว่ามันทำให้เราชัดเจนเวลาเราคุยกัน ว่าเรากำลังคุยถึงเรื่องอะไร

เพราะถ้าเรา ให้ความหมายคำไม่ตรงกันแล้ว ก็เป็นเหตุให้ทะเลาะกันได้เรื่อยๆ เพราะพูดหมายถึงสิ่งที่ไม่ตรงกันตั้งแต่แรกแล้ว ฉะนั้นเราก็ต้องมีการให้จำกัดความก่อน ในเรื่องทางนามธรรมนี้ เขาจะมีระบบที่จะต้องค่อยๆ เรียนรู้ปรับความเข้าใจให้ตรงกันก่อน

เพราะฉะนั้น ก็ต้องมีการลงทุนบ้างในเรื่องของการเรียนพระอภิธรรม และเรื่องของบาลีด้วย บาลีนี้ก็ต้องละเอียดแบบไวยากรณ์ใหญ่ อย่างที่บอกแล้ว จึงจะได้องค์ธรรม แต่ว่าช่วงแรกก็ต้องเรียนของสนามหลวงไปด้วย จะได้ฝึกแปลธรรมบท แล้วก็ต้องไปสอบ เพราะว่าส่วนใหญ่โยมเขาสนใจก็จะถามอย่างเดียวว่า *"ท่านจบ ปธ. ไหนแล้ว"* (หัวเราะ) เขาถามแค่นั้นเอง ฉะนั้น เราก็ต้องไปเรียนสนามหลวงเพื่อว่าจะได้สอบตามขั้นตอนให้เขาด้วย ถ้าเรียนอยู่หลายๆ ปีแล้ว สอบไม่ได้เลย คนอื่นเขาก็จะสงสัยว่า เอ...เรียนอะไรอยู่ ฉะนั้น ก็ต้องสอบสนามหลวงให้ได้ด้วย เพื่อจะได้ตอบคำถามได้ ตอบสั้นๆ ว่า เอ้อ อยู่ ปธ. นี้แล้ว เขาก็จะโอเค ได้ๆ แล้วส่วนใหญ่เขาก็อยากรู้แค่นี้แหละ ใช่ไหม

แต่ว่าจริงๆ อาตมาไม่ได้เรียนในหลักสูตรสนามหลวงนะ เรียนอีกแบบหนึ่งตามแนวของเมียนมา เพราะเขาเรียนเข้าพระไตรปิฎก เรียนแล้วเข้าไปค้นคว้าหาองค์ธรรม โอ้โห เขาเรียนเยอะมากเลย ไปดูเขา น่าประทับใจว่าเขาเรียนแล้วเขาเข้าถึงองค์ธรรมได้ เพราะเขาเรียนคู่กันไปหมด ของบ้านเราเรียนแยกกัน บางทีคนเรียนภาษาบาลีก็ไม่ได้เรียนอภิธรรมด้วย บางทีคนเรียนอภิธรรมก็ไม่ได้เรียนภาษาบาลีด้วย แต่ของเขา เรียนไปคู่กัน เพราะมันแยกกันไม่ได้ มันต้องไปคู่กันถึงจะเข้าใจ ธรรมะหลายๆ เรื่องก็จะเป็นลักษณะอย่างนั้น

ส่วนเรื่องการแบ่งเวลา ช่วงนี้สำหรับอาตมาส่วนใหญ่จะเป็นการแบ่งเวลา ระหว่างอ่านอันนี้หรืออ่านอันนู้น มันจะมีวิชาของอภิธรรมที่จะต้องรู้ อภิธรรมก็มี *อภิธัมมัตถสังคหะ* เป็นพื้นฐานสำคัญ แล้วก็เรื่องของบาลีไวยากรณ์ ถ้ามีเวลาว่างก็จะอ่านพระสูตรที่เป็นความชอบส่วนตัว เช่น *สุตตนิบาต* จะเป็นพวกคาถาเก่าๆ ที่เป็นรุ่นแรกๆ ที่พระสมัยพุทธกาลจำกันได้ขึ้นใจก่อนออกไปปฏิบัติ อยากรู้ว่าสมัยก่อนเขาเรียนอะไรกันบ้าง เราก็เอามาแปล บางทีก็อ่านเทียบที่เขาแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย อย่างเขาแปลภาษาอังกฤษนี้บางทีมันได้อรรถรสมากกว่า เราก็มาเทียบคู่กันแล้วเราก็พบว่า เออ...ไอเดียนี้ดี เราก็มาดูว่าแปลอย่างนี้ได้ไหม เอ้อ ไปเปิดดูอรรถกถา ฎีกาอ้าว ก็แปลอย่างนี้ก็ได้นี่ เราก็มาแปลใหม่เอาไว้อ่านส่วนตัวบ้าง เรียกว่าเป็นความเพลินในธรรมะเฉพาะตัวก็ได้

ส่วนการแบ่งเวลาของการศึกษาให้ครอบคลุมก็ยอมรับว่า ช่วงนี้ไม่ได้นั่งสมาธินานๆ เหมือนกับตอนที่อยู่ที่วัดป่า ตอนนี้เราทุ่มเทให้กับการเรียนก่อน เรามีเวลาจำกัด เพราะว่าถ้าเรากลับไปอยู่วัดป่าแล้ว มันก็ไม่มีโอกาสนี้แล้ว อย่างตอนนี้เราโชคดีที่ว่ามีปัญหาอะไรเราก็ถามได้ มีท่านพระอาจารย์ชาวเมียนมา ที่ท่านจบอภิวังสะ ซึ่งเป็นหลักสูตรขั้นสูงของเมียนมา ท่านสามารถที่จะตรวจสอบกับคัมภีร์นิสสยะของเมียนมาที่พระอาจารย์เขาค้นคว้าแล้วถ่ายทอดไว้อย่างสมบูรณ์มาก เพราะเขามีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

มาตลอดไม่ขาดช่วง อย่างเวลาเราอ่านพระไตรปิฎก เราสงสัยเราก็ไปดูอรรถกถาได้ใช่ไหม บางทีอ่านอรรถกถาก็ยังสงสัยอีก ก็ต้องไปดูฎีกาเป็นขั้นๆ ไป บางทีดูฎีกาแล้วก็ยังไม่ชัดเจนอีก ก็ต้องมาดูคัมภีร์นิสสยะ ที่เป็นคำของครูบาอาจารย์รุ่นหลังๆ ที่ท่านเชื่อมโยงไว้ให้ และใช้เป็นหลักได้ เขาจะแก้ไว้ให้เลยว่า อันนี้มันหมายถึงอะไร แต่นิสสยะ เป็นภาษาเมียนมายังไม่มีการแปลเป็นภาษาไทย ของเราจึงมีข้อจำกัดตรงนี้

ฉะนั้น ตอนนี้เวลาอาตมาเจอปัญหาอะไรเวลาแปล ก็ต้องไปพึ่งพระอาจารย์ชาวเมียนมา บางทีก็พยายามเรียนภาษาเมียนมาอยู่ แต่ว่าการจะเรียนอีกภาษาหนึ่งก็อีกเรื่อง ยาวนะ อายุก็มากแล้ว ไม่ค่อยจำ หวังว่า ถ้าใครสนใจเรียนลงลึกจริงๆ แล้วเริ่มตั้งแต่อายุน้อยๆ ถ้าได้เรียนภาษาเมียนมาด้วย จะเกื้อกูลมากเพราะว่าเขาทำเสร็จไว้หมดแล้ว ค้นคว้าไว้หมด ศัพท์ต่างๆ เขาแยกศัพท์ใส่องค์ธรรมไว้ให้เสร็จสรรพหมดแล้วทุกๆ ตัว ซึ่งดีมากๆ เลย ช่วยเกื้อกูลแก่การเรียนธรรมะแบบลงลึกได้ดีมากๆ นะ

แต่หลักสูตรของบ้านเรา ไม่ได้เรียนเจาะลึกในพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น เราก็เลยไม่ได้มีตำราที่เขียนขึ้นใหม่ๆ แต่ของเมียนมา เขาเรียนลึก จึงมีตำราพวกนี้เยอะ เพราะฉะนั้น ช่วงที่เข้ามาเรียนในเมืองนี้ สำหรับอาตมาก็เป็นลักษณะอย่างนี้ คือให้ความสำคัญในการศึกษาปริยัติก่อน แต่ก็คิดว่าใกล้จะจบแล้วล่ะ หลักสูตรที่อาตมาเรียนเป็นหลักสูตรนำร่อง เรียนพระไตรปิฎก ๙๐๐ ชั่วโมง จริงๆ อาตมาก็คิดว่าน่าจะจบก่อนพรรษานี้ด้วยซ้ำไป ถ้าไม่มีโควิดนะ แต่พอมีโควิดปุ๊บ ชั้นเรียน ก็เลยต้องเลื่อนไปหมดเลย ตอนนี้ก็เลยต้องมาเรียนซ่อม ไว้ดูอีกทีว่าออกพรรษาแล้วจะไปได้แค่ไหน

มีตำราที่อาตมาอยากเรียนอีกอันคือ *วิสุทธิมรรค* รู้สึกว่าดีมาก วิสุทธิมรรค เป็นคัมภีร์ขยายอรรถะของพระไตรปิฎกที่อยู่ตรงกลาง ถ้าเราจะรู้อรรถกถาได้ก็ต้องรู้วิสุทธิมรรคก่อน แต่วิสุทธิมรรคเองก็ยากเหมือนกัน ต้องมีคัมภีร์ขยาย คือ ฎีกาขยายวิสุทธิมรรคอีกชั้นหนึ่ง ถ้าอ่านไปด้วยกันได้ ก็จะมีความรู้เยอะเลย ในฎีกานี้เขาจะเสริมให้ในหลายๆ จุด แต่ก่อนก็เคยอ่านวิสุทธิมรรคเหมือนกัน แต่ไม่ค่อยเข้าใจเท่าไหร่นะ ยิ่งตอนนั้นก็ยังไม่ได้ภาษาบาลี อภิธรรมก็ยังไม่ได้อย่างนี้ ตอนหลังพอได้ภาษาดีขึ้น ได้อภิธรรมดีขึ้น มาอ่านวิสุทธิมรรค รู้สึก โอ้ ท่านได้รวบรวมไว้อย่างดีมาก แล้วก็มีคำขยายของฎีกาจารย์อีก ก็เลยคิดว่า โอ้ เป็นสิ่งที่สนุกในการที่จะเรียน เริ่มเข้าใจวิธีการอธิบายขยายองค์ธรรมต่างๆ

ดังนั้นจึงคิดว่า ช่วงนี้จะใช้เวลาทุ่มให้กับการเรียนปริยัติไว้ก่อนนะ เหมือนกับว่าเรายังฝึกอยู่ในวิธีอธิบายตามแนวเถรวาทอยู่ ยังมีที่ไม่เข้าใจอีกเยอะ แต่เมื่อเรากลับไปวัดป่า เราก็จะได้พึ่งตัวเองได้ สามารถที่จะเปิดอ่านแล้วก็ทำความเข้าใจ อ่านอรรถกถา ฎีกาให้รู้เรื่องได้ แล้วสมมติมีปัญหาอะไรยากๆ ช่วงที่อยู่ใกล้อาจารย์ ก็มีอาจารย์ที่มีความรู้ ที่สามารถค้นคว้ามาตอบเราได้

ที่มา : ตอบคำถาม ในคอร์สอบรมภาวนา "เถรเถรีคาถา" จัดโดย ชมรมกัลยาณธรรม ที่ธรรมสถานว่องวานิช วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓

ปลดปล่อยพระไตรปิฎก

ไตรปิฎก ถูกขังไว้ อยู่ในตู้
กุญแจดู กลับไม่รู้ อยู่ที่ไหน
ก่อนจำวัด อย่าลืมล่ะ จำพระไตร
เผยมรดก พ่อฝากให้ แผ่ไกลเอยฯ

ปปัญจา

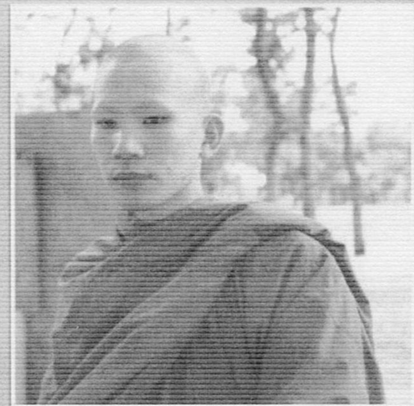
การสนทนาธรรมของชาวพุทธ

ดร.วิรไท สันติประภาพ
ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
และกรรมการมูลนิธิ
หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

ชีวิต
และ
การ
ปฏิบัติ
ธรรม

FB LIVE

พระมหาฟูกิจ ชุติปัญโญ
วัดสุนันทวนาราม
จ.กาญจนบุรี

สนทนาภาษาธรรม - พระมหาฟูกิจ ชุติปัญโญ กับ ดร.วิรไท สันติประภาพ

ชีวิตและการปฏิบัติธรรม

พระ : โอกาสนี้ อาตมาขอแนะนำให้รู้จัก ดร.วิรไท สันติประภาพ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย จะมาสนทนาในหัวข้อ *"ชีวิตและการปฏิบัติธรรม"* ขอเริ่มต้นว่า โยมได้ทราบหัวข้อแล้วรู้สึกอย่างไร ?

ดร.วิรไท : เป็นเรื่องที่คนทั่วไป อาจจะรู้สึกไกลตัว แต่สำหรับผม ถือว่าการปฏิบัติภาวนานี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิต

พระ : โยมยังสนใจการภาวนาอยู่ทุกวันๆ

ดร.วิรไท : ถือเป็นกิจวัตรครับ จะหาเวลาสวดมนต์ทำภาวนาทุกเช้า - เย็น ถ้าวันเสาร์ อาทิตย์ก็จะมีโอกาสภาวนามากขึ้นในช่วงเช้า ถ้ามีโอกาสก็จะไปสวดมนต์ที่วัด เป็นโอกาสที่ได้พักสมอง ได้พักจิต เพราะว่าการทำงานแต่ละวันของเรา มีขยะเข้ามาตลอดเวลา ผมถือว่า เหมือนกับสุขภาพที่เราต้องดูแล ชีวิตก็ไม่มีเรื่องอื่น นอกจากกายกับใจ เราออกกำลังกาย เราก็ต้องออกกำลังใจด้วย เราอาบน้ำชำระกาย เราก็ต้องล้างขยะในใจเหมือนกัน ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของกิจวัตรประจำวันที่ต้องทำครับ

พระ : คุณโยมน่าจะมีงานยุ่งมาก แต่ยังมีการแบ่งเวลามาทำภาวนาได้ ทำไมถึงให้ความสำคัญและได้แรงบันดาลใจมาจากไหน ?

ดร.วิรไท : เมื่อก่อนก็ไม่เข้าใจว่า หลักพุทธศาสนาหรือผลที่ได้มันเป็น *ปจฺจตฺตํ* รู้ได้ด้วยตนเอง บางครั้งเรามักจะมีข้ออ้าง อย่างเวลาที่เราเริ่มปฏิบัติใหม่ๆ ก็จะมีข้ออ้างว่าเสียเวลา มีงานยุ่งบ้าง เดี๋ยวจะทำเมื่อว่างบ้าง แต่เมื่อทำไปแล้วจะรู้เลยว่า ประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าเวลาที่เสียไปมหาศาล

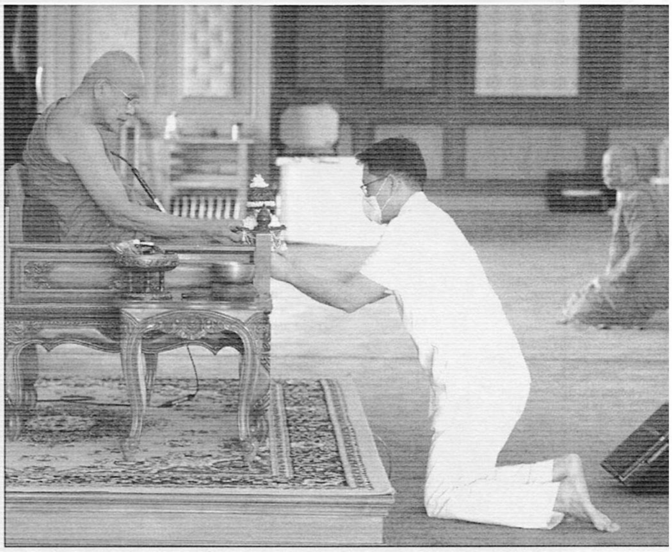
สำหรับผม ตอนเริ่มต้นใหม่ๆ ทำสมาธิเพราะคิดว่า จะช่วยทำให้เราสามารถจัดการกับความ

วุ่นวาย จัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาเผชิญกับเราในแต่ละวันได้ดีขึ้น ฉะนั้น ผลิตภาพ หรือประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มสูงขึ้นมาก จากการที่มีการปฏิบัติเป็นประจำ คือเมื่อถึงจุดนี้แล้วก็จะไม่รู้สึกว่าการปฏิบัติเป็นเรื่องของการเสียเวลา ในทางตรงกันข้าม ถ้าเกิดไม่ปฏิบัติภาวนาจะรู้เลยว่าผลิตภาพ หรือประสิทธิภาพของตัวเองตก มันก็เหมือนกับเราออกกำลังกาย ถ้าเราออกกำลังกาย สุขภาพเราก็แข็งแรง แล้วเมื่อได้ผลดีเราก็อยากจะออกกำลังกายเป็นประจำ แต่เมื่อไรที่เราไม่ออกกำลังกาย สุขภาพร่างกายเราจะเสื่อมลง คิดว่าก็เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง

อีกอันหนึ่งที่เป็นผลพลอยได้มากที่ไม่คาดคิดก็คือ ทำให้นอนหลับ ไม่ว่าจะมีปัญหามากแค่ไหนก็ตาม ที่เข้ามาในแต่ละวัน ตั้งแต่ผมเริ่มปฏิบัติอย่างจริงจัง ผมไม่มีปัญหาการนอนไม่หลับ แล้วถ้าเราสามารถนอนได้อย่างมีคุณภาพ มันจะทำให้เราสามารถที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะรับกับปัญหาต่างๆ ได้ดี แล้วงานของผมต้องเดินทาง ถ้าก่อน COVID ก็ต้องเดินทางไปต่างประเทศตลอดเวลา การที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับเส้นแบ่งเขตเวลา ที่มันเปลี่ยนไปเวลาเดินทางนี่ ไม่ต้องพึ่งยา ไม่ต้องใช้ยาอะไรเลย ถ้านอนไม่หลับก็นั่งสมาธิ เข้าสมาธิก่อนนอนสัก ๑๕ - ๒๐ นาที แล้วช่วยให้หลับได้ สิ่งนี้ผมคิดว่าเป็นอานิสงส์ที่ได้จากการปฏิบัติภาวนาครับ

พระ : ในตัวเนื้องานของโยม ยังต้องยุ่งกับข้อมูลอะไรมากอยู่ การทำสมาธินี่ช่วยไหมว่า เราจะเลือกรับข้อมูลต่างๆ อย่างไร

ดร.วิรไท : ช่วยมาก เวลาที่เราสมาธิดีมันเหมือนเรามีลิ้นชักอยู่ในสมอง แล้วก็ลิ้นชักซอยเป็นย่อยๆ ก็สามารถที่จะเปิดกล่องมาหยิบอันนี้ใส่ไว้แล้วถ้าจำเป็นจะต้องหยิบใช้ เวลาที่เราเจอปัญหา

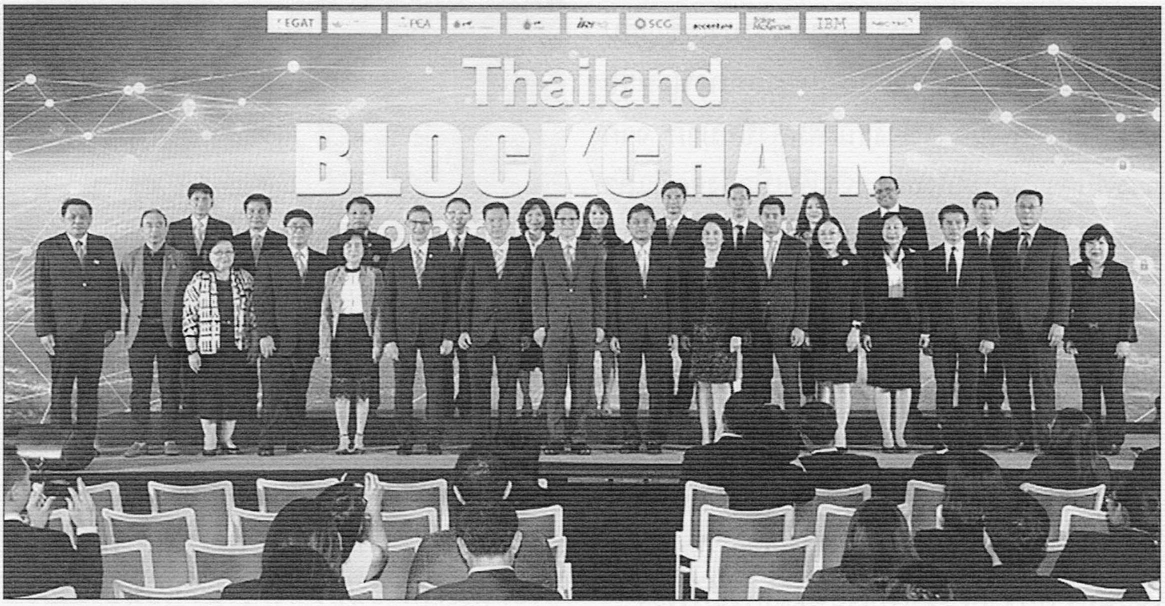

มันก็ไปเปิดลิ้นชักถูกลิ้นชัก หยิบเอกสาร หยิบข้อมูลที่อยู่ในหัวออกมาได้ถูกต้อง ทำให้เราสามารถที่จะทำงานได้ ตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนั้นนี่ชัดเจนว่าเป็นประโยชน์ของสมาธิ

จนกระทั่งไปถึงจุดหนึ่งที่ปฏิบัติ ครั้งหนึ่งผมไปปฏิบัติธรรมกับหลวงพ่อสุรศักดิ์ เขมรังสี (พระภาวนาเขมคุณ วิ.) แล้วก็ได้มีโอกาสสอบอารมณ์ แล้วผมก็มีคำถามในลักษณะที่ว่า "ผมจะทำสมาธิอย่างไรที่จะทำให้ประสิทธิภาพของผม ดียิ่งขึ้นไปอีก" หลวงพ่อท่านถามกลับมาว่า "แล้วโยมไม่ได้ปฏิบัติเพื่ออยากจะพ้นทุกข์หรือ"

ทำให้กลับมานั่งคิดว่า แนวปฏิบัติของเรานี่ควรจะเป็นอย่างไร แล้วจุดมุ่งหมายสำคัญของเราคืออะไร ก็เริ่มมาสนใจทางด้านของวิปัสสนาเพิ่มมากขึ้น ทำให้การปฏิบัติภาวนาหรือประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติภาวนาก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง คือทำให้เห็นธรรมชาติของชีวิต เห็นความเป็นจริงของชีวิต ก็ทำให้เราสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวเราได้ไม่เป็นทุกข์กับมัน โดยเฉพาะในงานที่ต้องอยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง ต้องอยู่ท่ามกลางผลประโยชน์ต่างๆ

พระ : เหมือนพระอาจารย์สุรศักดิ์ ท่านมาให้สติ ให้กุญแจหลักของการปฏิบัติกับโยม

ดร.วิรไท : อย่างยิ่งเลยครับ แล้วพอเราเห็นจุดประสงค์ หรือเป้าหมายที่ใหญ่กว่านี่ มันเปิดโลกทัศน์อีกมากในเรื่องของประโยชน์ต่างๆ ที่เราได้รับจากการปฏิบัติภาวนา

พระ : แค่คำว่า *ดับทุกข์ ไม่มีทุกข์ สิ้นทุกข์* นี่ ก็เข้าไปถึงหัวใจโยม อาตมาจำได้ว่า ครั้งหนึ่งที่สนทนากับโยมที่แบงก์ชาติ ไม่ว่าแบงก์ชาติออกนโยบายอะไรมาก็แล้วแต่ ก็จะมีคนที่ได้ประโยชน์และก็เสียประโยชน์ แล้วคนที่เสียประโยชน์ก็จะส่งเสียง คนที่ได้ประโยชน์ก็จะเงียบๆ ไว้ ฉะนั้นการตัดสินใจทุกครั้งก็จะมีคนที่บ่นขึ้นมาเสมอ โยมตอบว่า "ก็มันสมมติครับ"

ดร.วิรไท : โลกมันเป็นเช่นนั้นครับ ถ้ายอมรับว่ามันเป็นความจริงของโลก มันเป็นสมมติ เราไม่สามารถไปบริหารจัดการผลประโยชน์ความชอบใจ หรือความไม่ชอบใจของคนอื่นได้

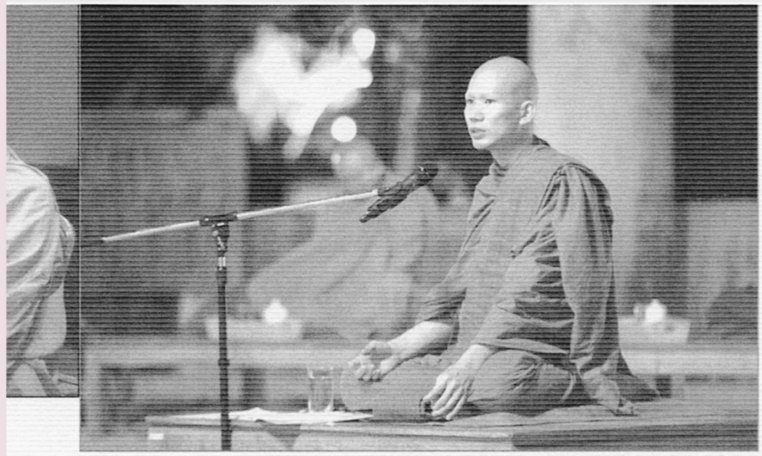
ที่แบงก์ชาติ ผมพยายามที่จะพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานตลอดเวลาเลยว่า ชีวิตคนมี ๓ ฐาน ที่เป็นหลักของชีวิต คนจะสมบูรณ์ต้องมี **ฐานคิด ฐานทำ แล้วก็ฐานใจ**

ฐานคิด ก็คือว่าเราต้องมีปัญญา เราต้องตามเท่าทันกับความรู้ สิ่งที่เราทำต้องแน่ใจว่าถูกต้อง มีตรรกะของมัน มีข้อมูลสนับสนุน มีหลักวิชาแล้วก็หาแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งคนแบงก์ชาติโชคดีเพราะจะได้พี่ๆ น้องๆ ที่เก่งๆ เข้ามาทำงานเยอะ ฐานคิดของเราค่อนข้างดี

ฐานทำ คือเราต้องทำให้เกิดด้วย เราคิดอย่างเดียวไม่ได้ ถ้าจะให้งานที่เราทำนี่มันเกิดประโยชน์ มันต้องมีผลลงไปสู่การปฏิบัติ ตอนหลังก็จะเห็นคนแบงก์ชาติเราใช้คำว่า *เราต้องติดดินมากขึ้น* เมื่อเราจะคิดแล้ว เราก็หวังว่ามันจะไปเกิดผลอย่างที่เราอยากให้เป็น

ฉะนั้น จะเห็นหลายเรื่องที่เราทำในช่วงหลังๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบ PromptPay ระบบการชำระเงินใหม่นี้ การเงินดิจิทัล ไปจนถึงการกำกับดูแลสถาบันการเงิน หรือแม้กระทั่งช่วงโควิดนี่ การออกมาตรการต่างๆ ที่จะช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบนี่ต้องทำให้มันเกิดผลครับ

ฐานคิด ฐานทำ นี่ ถ้าเป็นคนเก่ง เป็นคนที่เรียนหนังสือดี ก็มักจะมีเป็นพื้นฐาน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ **ฐานใจ** เราต้องมีภูมิคุ้มกันด้าน

จิตใจที่ดี เพราะว่าทุกอย่างที่แบงก์ชาติทำ มีคนได้ประโยชน์และก็คนเสียประโยชน์ เราตัดสินใจออกนโยบายลดอัตราดอกเบี้ย ผู้กู้เงินก็ชอบ ผู้ฝากเงินก็จะเสียประโยชน์ก็จะไม่ชอบครับ ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้นมา คนนำเข้าได้ประโยชน์ก็จะชอบ ผู้ส่งออกส่งออกได้ยากขึ้น ได้เงินน้อยลง เสียประโยชน์ก็จะไม่ชอบ

ก็อย่างที่พระอาจารย์พูดว่า คนที่เขาได้ประโยชน์เขาก็จะนั่งเฉย ๆ แล้วคนที่เสียประโยชน์เขาจะออกมาบ่น ออกมาเรียกร้อง เพราะฉะนั้น หน้าที่เราคือ เราต้องมีใจที่มั่นคงหนักแน่น แล้วก็ต้องมีทั้งขันติมากพอสมควรในการทำหน้าที่ เราต้องอธิบาย ต้องทำให้เขาเข้าใจว่า สิ่งที่เราทำเป็นประโยชน์กับส่วนรวมอย่างไร แล้วในโลกปัจจุบันนี่ คนไม่ค่อยมองประโยชน์ส่วนรวม คนมองประโยชน์ส่วนตน ก็ยิ่งทำให้เราต้องทำหน้าที่ในการอธิบายมากขึ้น แล้วก็ต้องมีภูมิคุ้มกันด้านจิตใจที่มากขึ้น ซึ่งภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ นี่มันจะมีได้ก็ต่อเมื่อเราเข้าใจ "ใจ" ของเรา เราเท่าทันกับ "ใจ" ของเรานะ ไม่เช่นนั้นเราจะไม่สามารถมีภูมิคุ้มกันด้านจิตใจได้เลย

เราจะเข้าใจกับ "ใจ" ของเราได้อย่างไร ถ้าเราไม่เริ่มเรียนรู้เรื่องของข้างใน ถ้าเราเรียนรู้เรื่องของข้างนอก เรียนรู้เรื่องของปัญญา มันก็จะได้แต่ฐานคิด แต่ฐานใจนี่ มันต้องเรียนรู้เข้าไปข้างใน ที่แบงก์ชาติมีคนที่สนใจเรื่องพุทธศาสนา เรื่องการปฏิบัติภาวนาต่อเนื่องมานาน เป็นโชคดีที่ทำให้คนแบงก์ชาตินี่มีภูมิคุ้มกันด้านจิตใจที่ค่อนข้างดี ชมรมศึกษาและปฏิบัติธรรมของแบงค์ชาตินี่เข้มแข็งต่อเนื่องมาหลายสิบปี แล้วเราก็โชคดี ได้เมตตาจากครูบาอาจารย์หลากหลายสำนัก รวมทั้งพระอาจารย์ด้วยที่เมตตามาช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านจิตใจให้กับคนแบงก์ชาติ

เรื่องภูมิคุ้มกันด้านจิตใจนี่ไม่ใช่เป็นทักษะชีวิตของโลกใหม่เฉพาะคนแบงก์ชาติเท่านั้น ผมว่าคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะอยู่ในอาชีพอะไรก็ตาม เราต้องเผชิญกับสิ่งเร้ามากขึ้น ต้องเผชิญกับกระแสเทคโนโลยี Social Media* ที่คนมีแนวโน้มที่จะวิจารณ์ต่อว่า มากกว่าชื่นชม แล้วก็หลายครั้งคนจะรับสารแบบอ่านแต่หัวข้อข่าว ไม่ได้เข้าใจเนื้อหาที่มาที่ไป เหตุผลข้อเท็จจริง เพราะฉะนั้นมันยิ่งทำให้คนที่อยู่ในโลกปัจจุบันและโลกในอนาคตนี่ ต้องตั้งการ์ดให้สูงในด้านภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ก็ยิ่งทำให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติภาวนาครับ

พระ : ฐานไหนที่โยมรู้สึกว่าเราควรเข้าไปจัดการ

ดร.วิรไท : ผมคิดว่าเราต้องรักษาสมดุลของทั้ง ๓ ฐาน แล้วก็มีวิธีการที่ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาว่าในการทำหน้าที่ของเรานี่ เราไม่เสียสมดุลครับ แต่ฐานที่สำคัญที่สุดนี้คือ**ฐานใจ**ในมุมมองของผม เพราะว่าเราจะคิดอย่างไรก็ตาม เราต้องเท่าทันความคิด ต้องเท่าทันใจของตัวเอง พระพุทธศาสนาได้สอนไว้ว่า *สิ่งที่สำคัญที่สุดนี้อยู่ที่ใจ อยู่ที่จิต เป็นตัวกำหนดความคิดและการกระทำ* เพราะฉะนั้น อีก ๒ ฐาน คือ **ฐานคิด** และ **ฐานทำ** เป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากการตั้ง**ฐานใจ**ให้ถูกต้อง

มาตรการหลายอย่างที่เราทำ เรารู้เลยว่าเราประกาศออกไปปุ๊บ จะมีคนต่อว่ามากกว่าคน

---

*Social Media สื่อสังคมออนไลน์

ชื่นชม เพราะว่าหน้าที่อันหนึ่งของแบงก์ชาติ คือ หน้าที่การรักษาเสถียรภาพ *เสถียรภาพ แปลว่าอะไร ?* แปลว่าให้ระบบมีความมั่นคงยั่งยืน ไม่เกิดปัญหาล้มลง แล้วจะสร้างผลกระทบในวงกว้าง เวลาที่ทุกอย่างมันไปได้ตามปกติ ไปได้ดี ทุกอย่างมีเสถียรภาพ คนจะไม่ให้ความสำคัญกับคำว่า "เสถียรภาพ" อันนี้เป็นธรรมะข้อเท็จจริง แต่เมื่อไรก็ตามที่เกิดปัญหาฟองสบู่แตกขึ้นมา คนจะบอกว่าแบงก์ชาติ ๓ ปีที่แล้วทำอะไร ทำไมไม่จัดการ ทำไมไม่ป้องกัน ปล่อยให้เกิดปัญหาได้อย่างไร หน้าที่ของเราจึงต้องทำล่วงหน้า ถ้าเราเริ่มเห็นสัญญาณ เห็นควันไฟมันกำลังมาแล้ว เราต้องพยายามไปหยุด ไปดับไฟก่อน อย่าปล่อยให้ควันไฟ หรือไฟที่มันกำลังเกิดขึ้นลามออกไป ถ้ามันลามออกไปแล้วดับไฟไม่ทัน มันจะไหม้กันไปหมด

เราผ่านวิกฤติมาหลายครั้ง บทเรียนของเราคือ เราต้องตัดสินใจได้เร็ว บนฐานข้อมูลข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง แล้วก็ทำล่วงหน้า แต่การทำล่วงหน้านี้ มันไปขัดผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม สมมติว่า ราคาที่ดินกำลังขึ้นอยู่ ราคาคอนโดมิเนียมกำลังขึ้นอยู่ ซื้อมาเก็งกำไร กำลังจะขายได้ แบงก์ชาติออกมาตรการมาทำไม ที่จะขายได้เลยขายไม่ได้ เพราะว่าทุกคนจะมองผลประโยชน์ในระยะสั้นๆ ใช่ไหมครับ แต่ถ้าเราเอาส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เราเป็นองค์กรเดียวในประเทศไทยที่ต้องทำหน้าที่เรื่องการรักษาเสถียรภาพ ต้องมองไปข้างหน้า ถ้าเราไม่ทำ เกิดผลข้างหน้าคนก็ว่าเราอยู่ดี ถ้าเกิดความเสียหาย เราทำวันนี้ คนว่าเราต้องอธิบายให้เขาเข้าใจ แล้วก็หวังว่า เมื่อเวลาผ่านไป ๒ - ๓ ปี แล้วเขาจะเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เราทำ แต่อันนี้ฐานใจต้องมาก่อน ถ้าฐานใจไม่หนักแน่น ฐานใจไม่คิดถึงส่วนรวม ฐานใจคิดถึงส่วนตัว คิดถึงลาภยศอะไรก็ตามที่เราคาดหวัง คิดถึงคำชม ถ้าเรายังไปติดอยู่แบบนั้น เราไม่มองว่าเป็นเรื่องสมมติ ซึ่งมันมาเดี๋ยวมันก็ไป มันก็จะทำให้การตัดสินใจ การทำหน้าที่ของเรานี้ ไม่สามารถทำได้อย่างที่ควรจะทำ

ฉะนั้น ใน ๓ ฐานนี้ ผมก็คิดว่าฐานใจเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แล้วอีกอย่างหนึ่งที่ได้จากการปฏิบัติภาวนา แล้วทำให้เกิดความเข้าใจชีวิต

มีคำๆ หนึ่งที่สำคัญมากกับฐานใจก็คือ **"ความพอเพียงในใจ"** อันนี้ก็เป็นอีกอย่างที่แสดงให้เห็นว่าฐานใจเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด

ผมขออนุญาตเล่าเรื่องหนึ่งที่เราหลายคนได้ยินคือเรื่อง *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานให้กับคนไทยมาหลายสิบปีแล้ว ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งปี ๒๕๔๐

ตอนที่ผมศึกษา*หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* เรื่องของความพอประมาณไม่สุดโต่ง ความสมเหตุสมผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นสามเสาหลักของ *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* เมื่อก่อนนี้ ผมมีคำถามอยู่ในใจตลอดเวลาเลย ทำไมพระราชทานชื่อว่า *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* สำหรับผมที่เรียนเศรษฐศาสตร์สายตะวันตกมานี่ ผมคิดว่าอันนี้เป็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจสมดุลมากกว่า

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงรับสั่งว่า *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* ก็แปลว่า เราทำการค้าได้ แข่งขันได้ ไม่ใช่อยู่พอมีพอกิน จนกระทั่งไปเจอผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง แล้วผมก็ถามคำถามว่า "ทำไมทรงใช้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแทนที่จะเป็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจสมดุล" ได้รับคำตอบที่ลึกซึ้งมากว่า จะทำเรื่องความพอประมาณได้ไม่สุดโต่ง ไม่ติดไปกับกระแส ทำเรื่องให้มันสมเหตุสมผลได้ แล้วรวมไปถึงการสร้างภูมิคุ้มกัน (การสร้างภูมิคุ้มกันแปลว่า ต้องยอมสละผลประโยชน์สั้นๆ) มันต้องเริ่มจากความพอเพียงที่ใจ อันนี้เป็นจุดเริ่มต้นของ *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* เป็นเรื่องที่ลึกซึ้งมาก คือต้องเริ่มจากความพอเพียงที่ใจ คิดว่าอันนี้กับเรื่องของฐานใจ ที่ได้กราบเรียนพระอาจารย์เมื่อสักครู่นี้ เป็นเรื่องที่สอดคล้องกันมาก ฉะนั้นผมก็เลยคิดว่าใน ๓ ฐานนี้ นอกจากเราจะต้องรักษาสมดุลแล้ว เรื่องของ**ฐานใจ**จะเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด

ผมก็เชียร์น้องๆ ทุกคนที่อยู่ในแบงก์ชาติ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรก็ตาม เชื่อว่าศาสนาเป็นหลักสำคัญสำหรับการสร้างฐานใจให้เข้มแข็ง การสร้างภูมิคุ้มกันในใจ อันนี้เป็นลักษณะพื้นฐานสำหรับคนในโลกใหม่ โดยเฉพาะคนที่ต้องทำงานอยู่ท่ามกลางผลประโยชน์อย่างคนแบงก์ชาติครับ

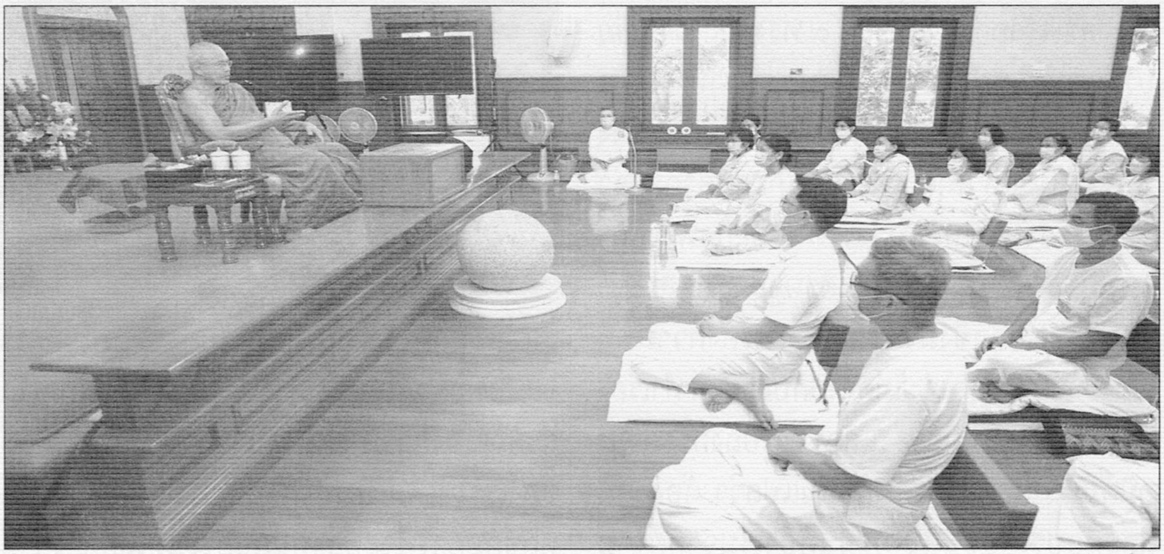
พระ : คำว่า "พอเพียง" ที่เริ่มต้นจากใจนี่ มันดูสื่อสารออกมายากเหมือนกันนะ

ดร.วิรไท : ใช่ครับ มันดูขัดแย้งกับธรรมชาติของโลกปัจจุบันใช่ไหมครับ คือแต่ละคนก็คงมีคำแปลต่างกัน สำหรับผม ทำให้เราสามารถวางความเป็นตัวตนของเราได้ ทำให้เราเป็นอิสระจากหลายๆ เรื่อง อิสระจากความกลัว กลัวจะเสียหน้า กลัวว่าเราจะไม่ได้รับคำชม กลัวว่าเราจะเสียผลประโยชน์อะไรบางอย่าง นี่มันเป็นฐานสำคัญของการที่จะทำให้เราสามารถทำหน้าที่ของเราได้ ไม่เป็นทุกข์กับการทำงาน ไม่เป็นทุกข์กับการที่จะต้องทนกับกระแสโลกต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา

แต่เมื่อไรก็ตามที่เราไม่สามารถที่จะมีความพอเพียงในใจของเราได้นี้ มันก็จะเริ่มมีความอยาก จะเริ่มมีมิจฉาทิฏฐิ สังขารต่างๆ ก็จะเริ่มทำงาน ความคิดปรุงแต่งต่างๆ ก็จะทำงาน แล้วก็ทำให้ใจเราไม่เป็นกลาง เริ่มมีอคติกับหลายๆ เรื่องที่ทำ ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะถ้าหน้าที่ของเรา เป็นการทำเพื่อตอบโจทย์ของส่วนรวมเป็นหลัก

พระ : อาตมานึกถึงคำว่า Our loss is our gain คือการให้ก่อนที่จะได้ การเสียก่อนที่จะได้รับกลับมา การเสียไปนั้น ถ้าคนทั่วไปอาจจะมองเป็นเรื่องสิ่งของวัตถุ แต่อาตมาคิดว่าการที่เสียไปนั้นคือ การเสียโอกาสในการกอบโกยให้ตัวเอง แต่เป็นการแบ่งปันให้คนอื่น เพื่อให้ตอนที่เสียไปนั้น เราก็ได้มาด้วยเหมือนกัน

ดร.วิรไท : แต่ผมขออนุญาตเห็นต่างกับพระอาจารย์ ผมไม่ได้มองว่าเป็นการเสีย ผมมองว่าเป็นการได้โอกาสที่จะฝึกตัวเองให้เสียสละ ฝึกตัวเองให้สามารถที่จะวางได้ สามารถที่จะละได้ เป็นการได้โอกาส ทำให้เราไม่รู้สึกว่า การทำงานเป็นเรื่องทุกข์

ต้องยอมรับว่า พอมารับตำแหน่ง ผู้ว่าการแบงก์ชาติ ๕ ปี แล้วต้องเจอกับความยาก แล้วก็ปัญหาต่างๆ ในการจัดการ ทำให้เข้าใจมากขึ้นที่ท่านอาจารย์พุทธทาสบอกว่า **"การทำงานคือการปฏิบัติธรรม"** แล้วปัญหาต่างๆ ที่เข้ามา ถ้าเรามองว่านี่คือการปฏิบัติธรรม เราก็จะมองว่าเป็นโอกาส...เป็นโอกาสที่เราจะได้จัดการกับปัญหาเหล่านั้น เป็นโอกาสที่เราจะได้ฝึกฝนตัวเอง เป็นโอกาสที่เราจะได้เรียนรู้ที่เราจะวาง แล้วก็สามารถที่จะมีความสุขกับการทำงาน สามารถทำงานได้โดยที่ไม่มองว่าเป็นปัญหา

แต่ว่าถ้าเมื่อไหร่ก็ตาม เรามองว่า "เราเสีย" นั่นเอาตัวเราเป็นตัวตั้งแล้วว่า *ฉันเสียอะไร เวลานี้อยากจะนอน เวลานี้อยากจะดูหนัง ทำไมมันไม่จบสักที* ก็จะหงุดหงิด แล้วก็จะทำให้ไม่สามารถหาความสุขจากการทำงานได้ ก็จะกลายเป็นสิ่งที่ทนไม่ได้ กลายเป็นทุกข์ขึ้นมาครับ

แต่พอเปลี่ยนแนวคิดมองว่า งานที่เข้ามาตลอดเวลา เป็นโอกาสฝึกให้เราสามารถที่จะวางความต้องการของเราได้ ละบางอย่างได้ ถ้าเราสามารถก้าวข้ามตรงนั้นได้ เรามีพัฒนาการต่อเนื่องไปอีก เป็นโอกาสในการที่จะได้ฝึกตัวเอง

พระ : การเผชิญหน้ากับปัญหา มันต้องมีหลักใจที่มั่นคง หลักใจที่เห็นว่า มันคือโอกาสในการพัฒนาตัวเอง โอกาสในการเรียนรู้ และโอกาสในการทำเพื่อสังคมส่วนรวมด้วย

ดร.วิรไท : ครับ ทุกอย่างก็เหมือนกับเหรียญที่มีสองด้านเสมอ ไม่มีอะไรที่เป็นบวก หรือเป็นลบอย่างเดียว และสิ่งที่เป็นลบก็ไม่ใช่ลบถาวร ถ้าเราเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นลบ และสิ่งที่มากระทบกับเรามันมีคุณของมันเหมือนกัน ทำให้เราเข้าใจอะไรได้หลายอย่าง คือแน่นอนล่ะ เวลาที่ถูกคนเขียนวิจารณ์แรงๆ ถูกต่อว่าแรงๆ นี่เราก็ต้องโกรธ ผมก็โกรธ เราอุตส่าห์ทำให้แบบนี้แล้ว มีผลประโยชน์หรือเปล่า หรือทำไมต้องมาต่อว่า เดี๋ยวนี้คนก็จะใช้คำแรงๆ มากขึ้น แต่เมื่อตั้งสติได้ ผ่านไปสักพักหนึ่งก็บอก จริงๆ เราเรียนรู้อะไรได้บ้างจากสิ่งที่เขามาว่าเรา เราจะทำให้เขาสบายใจมากขึ้นได้อย่างไร วิธีการที่เราพูด มาตรการที่เราออก อาจจะทำให้เขาตกใจเกินควรหรือเปล่า เราจะสามารถปรับให้มันดีขึ้นได้อย่างไร

มันก็เลยกลายเป็นคำต่อว่า ที่เรามองเป็นเรื่องที่เป็นลบ เป็นโทษ มันมีคุณของมันเพราะว่ามันทำให้เราได้กลับมามองตัวเอง แต่ทั้งหมดนี้

มันจะเกิดขึ้นได้ แน่นอนว่า ไม่ใช่คนมาต่อว่าแล้ว ผมก็สามารถนั่งยิ้มรับได้เลย เราก็โกรธข้างใน ก็เป็นธรรมชาติ ถ้าเราสามารถตั้งสติได้เร็ว แล้วก็มองย้อนกลับไปนี่ เพราะมันเป็นเหรียญสองด้าน เรื่องที่บางทีเราอาจจะมองว่าเป็นลบ จริงๆ มันมีด้านที่เป็นคุณอยู่มากเช่นเดียวกัน

พระ : มีครั้งไหนที่โยมสอบตก คือโกรธไปแล้ว หรือว่าให้นโยบายอะไรไปแล้ว แล้วเราก็สื่อสารไปได้ไม่ดีนัก พอจะมีตัวอย่างไหม

ดร.วิรไท : อาจจะไม่ใช่เป็นเรื่องของการออกนโยบาย เพราะว่าการออกนโยบายนี่ เราจะกลั่นกรองค่อนข้างดี เพราะเราตระหนักว่า สิ่งที่เราทำมันมีผลกับชีวิตคนค่อนข้างมาก มีผลกับเงินในกระเป๋าของคน ฉะนั้น ทุกอย่างที่เราทำเราต้องกลั่นกรองภายในค่อนข้างมาก แล้วก็ให้แน่ใจว่า เราอธิบายได้ มีข้อมูลสนับสนุนที่ชัดเจน ดังนั้น จะเห็นว่า มาตรการของแบงก์ชาติในช่วงหลังนี่ จะไม่ได้เป็นมาตรการแบบเหมาเข่ง จะเป็นมาตรการที่มีการแยกแยะกลุ่มได้ชัดเจน หลายมาตรการ ถ้าลงไปดูในรายละเอียด เช่น เรื่องการกู้เงินซื้อบ้านเพื่อเก็งกำไรแบบนี้ ก็จะมีการกำหนดมาตรการลงรายละเอียดเลยว่า สำหรับบ้านหลังที่สองหรือเปล่า บ้านหลังที่สามหรือเปล่า เป็นบ้านประเภทไหน เพราะฉะนั้น ทุกอย่างจะต้องอยู่บนข้อมูลที่รับการพิจารณากลั่นกรอง และก็ยืนยันด้วยประจักษ์พยานได้ อันนั้นถือว่าเป็นการทำงานของเราในเรื่องของการทำนโยบาย เพราะว่าถ้าเราออกอะไรไปแล้ว เราต้องไปตามแก้ นอกจากจะมีผลต่อความน่าเชื่อถือแล้ว มันยังมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของคนหลากหลายกลุ่ม

แต่ถ้าถามผม ในชีวิตประจำวันเรื่องที่หลุดบ่อยก็คือ เรื่องการใช้คำพูดกับลูกน้อง บางครั้งถ้าเราทำงานภายใต้แรงกดดัน โดยเฉพาะเรื่องของเวลาที่มีจำกัด ก็พยายามทำใจให้เป็นกลาง แต่ก็ยอมรับว่า บางครั้งเราหลุดไป ผมก็จะถือเป็นหน้าที่ว่า ถ้าผมมีโอกาส ผมจะหาเวลาไปขอโทษ ไปอธิบาย แล้วก็มาเตือนตัวเองว่า วันนั้น เราไม่น่าพลาดเลย

หลายครั้งพอกลับมาสำรวจตัวเอง เวลาที่เราหลุด หรือเราพูดจาไม่ดี เพราะว่ามีความรู้สึกอะไรบางอย่างเป็นตัวบล็อกอยู่ในใจ หรือมีอคติ

บางอย่าง คือใจเราไม่เป็นกลาง ถ้าใจเราเป็นกลาง ต่อให้มันจะมีเส้นตายอย่างไรก็ตาม เวลาจำกัดอย่างไรก็ตาม เราจะไม่เผลอไปใช้คำพูดที่กระทบกระเทียบ เราจะไม่เผลอไปใช้คำพูดที่มีลักษณะดุต่อว่าแรงๆ

ก็เป็นเรื่องที่ย้อนกลับมาด้วยตัวเองได้ดี บางครั้งผมก็ต้องมีวิธีการที่จะทำให้ตัวเองนิ่ง อันนี้เป็นสิ่งที่ยากที่สุด เพราะว่าชีวิตอยู่กับเส้นตายตลอดเวลา มีเวลาจำกัด ต้องตัดสินใจ แล้วก็บริหารเวลาเป็นนาที แล้วหลายเรื่องมันก็เป็นเรื่องที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องสูง ฉะนั้น การรักษาใจให้เป็นกลางนี่ เป็นเรื่องที่สำคัญมากๆ

พระ : อาตมานึกถึงที่บอกว่า หน้าที่ของแบงก์ชาติ คือการรักษาเสถียรภาพ แต่นี้มันคือรักษาเสถียรภาพของใจ

ดร.วิรไท : ผมคิดว่าหน้าที่ของแบงก์ชาติ ของธนาคารกลาง มีหลายอย่างที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา แล้วการศึกษาพระพุทธศาสนานี่ ทำให้คนแบงก์ชาติสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่จริงๆ ไม่ควรบอกว่าเป็นหลักของศาสนาใด เพราะไม่ว่าจะเป็นศาสนาอะไรก็ตาม ผมเชื่อว่าทุกศาสนาสอนเรื่องของใจ

อย่างเมื่อก่อนก็ไม่เข้าใจ เราก็ท่องศาสนาคืออะไร ? ศาสนาคือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจใช่ไหม ตั้งแต่เรียนสมัยรุ่นผม วิชาที่เรียนเกี่ยวกับศาสนา ศาสนาคืออะไร ? เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็ไม่เข้าใจว่า เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแปลว่าอะไร เราท่องมาตั้งแต่ ป. ๓ ป. ๔ ป. ๕ จนกระทั่งพอมีโอกาสมาปฏิบัติ เลยเห็นประโยชน์ อย่างที่พระอาจารย์เข้าใจว่า จริงๆ แล้วศาสนาเป็นเรื่องของใจครับ

ถ้ากลับไป ๓ ฐานที่เรียนไว้ตอนต้น ที่พระอาจารย์ถามว่า ฐานไหนสำคัญที่สุด แล้วที่ผมเรียนว่าฐานใจ เพราะว่าฐานคิด หรือความรู้สมัยใหม่นี่ มันล้าสมัยเร็วมาก โลกเปลี่ยนเร็วมาก กับความรู้ ความเข้าใจ ตรรกะ วิธีคิด เราต้องเปิดใจแล้วก็ต้องปรับเปลี่ยนฐานคิดของเราตลอดเวลา แต่ความวิเศษอย่างหนึ่งคือ พระพุทธศาสนาที่อยู่มา ๒,๖๐๐ กว่าปี พูดเรื่องฐานใจเป็นหลัก ไม่ล้าสมัย แล้วผมคิดว่า จะยังคงอยู่ต่อไปอีกนานครับ

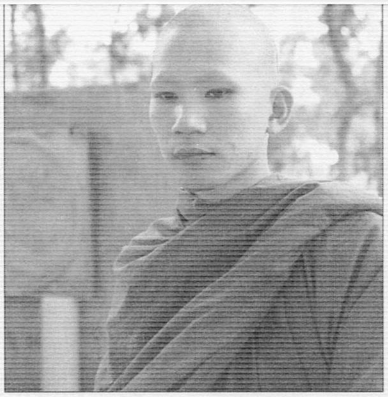
ผมเป็นนักเศรษฐศาสตร์ วิชาเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่นี่เกิดขึ้นแค่ ๒๐๐ ปีแค่นั้นเอง พระพุทธศาสนาเกิดมา ๒,๖๐๐ ปี และเป็นเรื่องที่ลงไปสู่เบื้องลึกของธรรมชาติของมนุษย์

ถ้าบอกว่า ชีวิตมนุษย์ก็คือกายกับใจ *วิชากาย* ก็คือวิชาที่เกี่ยวกับการแพทย์ทั้งหลาย ความเข้าใจการทำงานของร่างกาย แล้วก็อาจจะเป็นสังคมที่รายรอบการใช้ชีวิต แต่วิชาที่เกี่ยวกับใจนี้พุทธศาสนา เป็นหนึ่งในวิชาหลักที่เกี่ยวกับใจ แล้วยังต้องศึกษาอีกมาก แล้วก็จะมีผลกับการใช้ชีวิตอีกมาก

พระ : ฟังโยมแล้วเข้าใจได้ว่า การบริหารใจนี่แหละ มันคือคำตอบของการดำเนินชีวิต จะศึกษาศาสนาไหนก็แล้วแต่ แต่ถ้าเราได้มาสังเกตใจของเรา ได้มานำพาตัวเองออกจากความทุกข์ได้ นี่ก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตเหมือนกัน ในการทำงานด้วยเหมือนกัน

ดร.วิรไท : ทำให้ชีวิตเราทุกข์น้อยลง

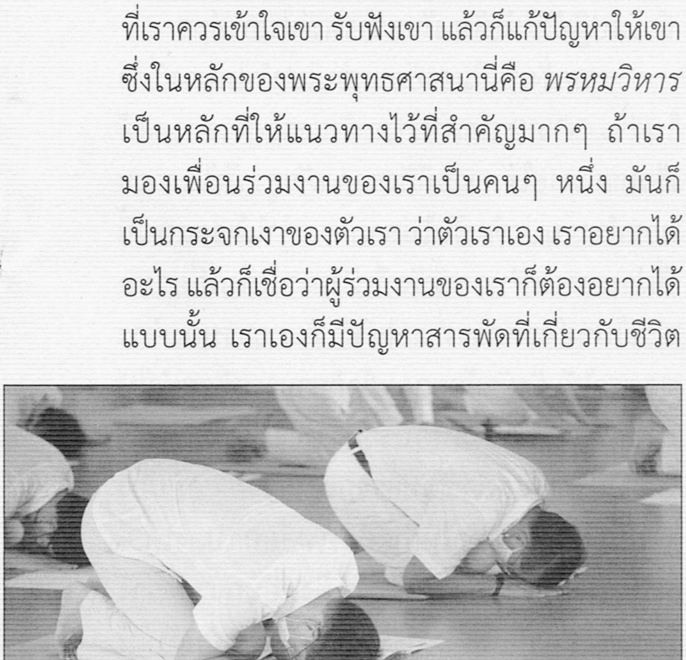

พระ : เหมือนที่อาจารย์พุทธทาส หรือว่าพระพุทธเจ้าตรัสสอนมีแค่ ๒ เรื่องเท่านั้น เรื่องของทุกข์ กับ การดับทุกข์ คำถามสุดท้าย อาตมาสนใจเรื่องของบุคคลอย่างโยมที่เป็นผู้นำหรือว่าเป็นระดับบริหาร ทำอย่างไรในการดูแลลูกน้อง และเข้าใจคนที่ทำงานร่วมกับเรา

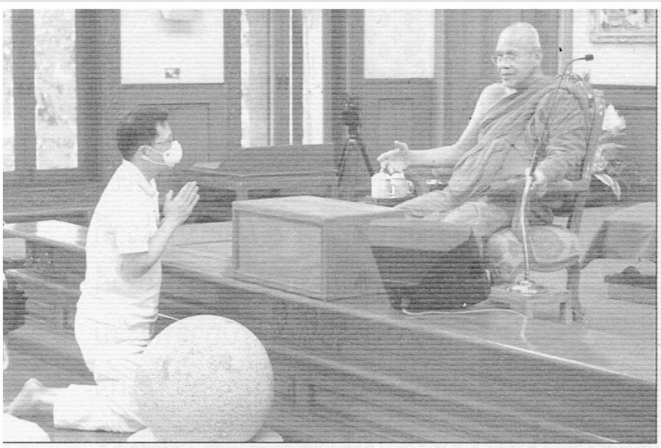
ดร.วิรไท : ผมว่าเรื่องนี้สำคัญที่สุด เพราะถ้าเราจะทำงานให้เกิดผลได้นี่ เรื่องของทีมเป็นเรื่องที่สำคัญ ทำอย่างไรที่จะให้แต่ละคน สามารถที่จะสร้างพลังออกมาได้ แล้วก็ให้หนึ่งบวกหนึ่งมากกว่าสอง ฉะนั้น ผมก็จะให้ความสำคัญกับเรื่องของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่แบงก์ชาติทรัพย์สินที่สำคัญที่สุดคือคน เราไม่มีเครื่องจักร เราไม่ได้มีอะไรที่เป็นสายพานการผลิต แล้วทุกๆ อย่างที่เราทำ มาจากเรื่องของคน

หลักสำคัญที่สุดคือ เราต้องมองลูกน้อง เพื่อนร่วมงานของเราอย่างที่เขาเป็น เขาเป็นคนๆ หนึ่งที่เราควรเข้าใจเขา รับฟังเขา แล้วก็แก้ปัญหาให้เขา ซึ่งในหลักของพระพุทธศาสนานี่คือ *พรหมวิหาร* เป็นหลักที่ให้แนวทางไว้ที่สำคัญมากๆ ถ้าเรามองเพื่อนร่วมงานของเราเป็นคนๆ หนึ่ง มันก็เป็นกระจกเงาของตัวเรา ว่าตัวเราเอง เราอยากได้อะไร แล้วก็เชื่อว่าผู้ร่วมงานของเราก็ต้องอยากได้แบบนั้น เราเองก็มีปัญหาสารพัดที่เกี่ยวกับชีวิตของตัวเรา เพื่อนร่วมงานเขาก็มีปัญหาสารพัด ฉะนั้น เราก็ต้องพยายามที่จะเข้าใจ แล้วก็สร้างบรรยากาศในการทำงานที่จะทำให้ความดี ความเก่ง และพลังในตัวของแต่ละคนนี้ สามารถที่จะแสดงออกมาได้ แล้วก็สามารถที่จะมาประสานพลังกันเป็นทีม เพื่อที่จะเดินหน้าไปได้ เพราะโจทย์ในโลกปัจจุบันนี้ เราต้องยอมรับ แล้วอันนี้ก็เป็นผลมาจากเรื่องของการที่เราต้องวางความเป็นตัวตน มันไม่มีพระเอกขี่ม้าขาวคนเดียวมาแก้ปัญหาได้ในโลกปัจจุบัน

โลกปัจจุบันซับซ้อนขึ้นมาก แล้วก็เป็นโลกที่เรามองด้วยมุมเดียวไม่ได้ เป็นโลกที่มีความหลากหลายสูง ฉะนั้น เราต้องเน้นหลักในเรื่องของการสร้างความหลากหลายในองค์กร ความหลากหลายในทีมงาน ให้มีมุมมองที่หลากหลาย มีคนที่เชี่ยวชาญที่หลากหลายมาประกอบกันเป็นทีม ซึ่งจะเป็นแบบนั้นได้ แปลว่าเราต้องสร้างวัฒนธรรมของการวางความเป็นตัวตนของตนเอง ที่แบงก์ชาติก็อาจจะเหมือนกับหลายๆ องค์กรที่มีคนเก่งมาก คนเรียนเก่งมากจะมีความเป็นปัจเจกสูง การที่จะทำให้เขาเห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกันเป็นทีม เห็นประโยชน์ของการที่จะต้องวางความเป็นตัวตน แล้วก็ยอมรับฟังคนอื่น ยอมเห็นประโยชน์ของความหลากหลาย นี่เป็นเรื่องที่สำคัญมากครับ

ในช่วง ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา ผมกับผู้บริหารแบงก์ชาติ เราก็คุยกันว่า อันนี้เป็นรากฐานที่สำคัญขององค์กร เราทำหลายกิจกรรมเพื่อพยายามที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร เมื่อก่อนเราเป็นองค์กรที่ Top-Down คือจากข้างบนลงข้างล่าง พอบอกว่าผู้ว่าฯ ทักอะไรขึ้นมา

แปลว่าผู้ว่าฯ มีดำริ แปลว่าผู้ว่าฯ สั่งการแล้ว แปลว่าทุกคนต้องปฏิบัติตาม ผมเข้ามาใหม่ๆ ก็เป็นแบบนี้ พอผมตั้งคำถามขึ้นมาด้วยความไม่รู้ของผมเอง ก็บอกว่า "ผู้ว่าฯ คงจะเอาแบบนี้ คงไม่เอาอย่างที่เราเสนอ" เพราะผู้ว่าฯ ไปตั้งคำถามแบบนั้นแล้ว มันก็จะลงไปถึงข้างล่างเลยว่า ผู้ว่าฯ มีดำริต้องเป็นแบบนี้ นี่มันไปทำลายความคิด ไปทำลายความหลากหลายทางความคิด เราต้องหยุดวัฒนธรรมแบบนี้ เราจะต้องสร้างเวทีที่จะให้คนไม่ว่าจะเป็นคนระดับไหนก็ตาม ให้เขามีโอกาสที่เขาจะแสดงความคิดเห็นได้ แสดงความเป็นตัวตนได้ ซึ่งจะเกิดแบบนั้นได้แปลว่าเราต้องรู้จักที่จะวาง... วางความเป็นตัวตนของหัวหน้างาน สามารถที่จะรับฟังมากขึ้น เปิดโอกาสให้แต่ละคนแสดงฝีมือมากขึ้น แล้วก็ให้เปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร ให้เป็นจากล่างขึ้นบนมากขึ้น ไม่ใช่เป็นวัฒนธรรมองค์กรจากบนลงล่างอย่างเดียว แล้วก็ทำให้เกิดการหมุนเวียนงานในองค์กร

เรื่อง Job Mobility นี่เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะว่าถ้าใครทำงานอยู่ด้านเดียวนานๆ ก็จะเอามุมมองของตัวเองนี้เป็นใหญ่ ไม่เข้าใจปัญหาของเพื่อนร่วมงานที่อาจจะอยู่ฝ่ายอื่น สายงานอื่นที่ต้องมาทำงานด้วยกัน ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา เราถือเป็นแนวปฏิบัติเลยว่า ใครจะได้เลื่อนตำแหน่งต้องไปผ่านงานมาแล้วกี่ฝ่าย กี่สายงาน ให้เกิดการหมุนเวียนงาน ก็เกิดการหมุนเวียนงานกันมากในแบงก์ชาติ ผลพลอยได้ก็คือ ทำให้คนรับฟังกันมากขึ้น คนเข้าใจกันมากขึ้น คนวางความเป็นปัจเจกมากขึ้น เมื่อก่อนใครที่อยู่ตรงนี้มา ๕ ปี ๗ ปี ถ้าศัพท์ภายในก็เป็นเจ้าพ่อเจ้าแม่ในเรื่องเหล่านั้น แล้วคิดว่าตัวเองรู้ดีที่สุด โอกาสที่จะยอมรับกับโลกที่มันกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ มันก็ยาก

อย่างเรื่อง Mobility เรื่องการทำ Bottom-Up Culture วัฒนธรรมจากล่างขึ้นบนนี่ มันก็เป็นหลักของการบริหารจัดการองค์กรธรรมดา ๆ แต่มันเป็นเรื่องที่ใจ มันต้องเปิดใจยอมรับ ยอมรับงานใหม่ ยอมรับเพื่อนร่วมงานใหม่ ยอมรับบรรยากาศการทำงานใหม่ ยอมรับวัฒนธรรมองค์กรใหม่ ยอมรับความหลากหลายทางความคิด ยอมรับการที่เราจะไม่ได้เป็นพระเอก แต่เราเป็นแค่หนึ่งในทีมงาน พวกนี้มันกลับมาที่ฐานใจ ซึ่งก็ต้องเริ่มจากผู้บริหารทุกคนทุกระดับที่จะต้องเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ เห็นความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ แล้วก็นำไปปฏิบัติ เมื่อมีคนจำนวนหนึ่งนำไปปฏิบัติให้เห็น มันสร้างพลังในองค์กร

บางครั้งเราก็มองย้อนกลับไป ทำไมบางเรื่องในช่วง COVID เราสามารถทำมาตรการต่างๆ ได้เร็วมาก ภายใต้ภาวะที่มีแรงกดดันสูง ถ้าในภาวะการทำงานปกติ มันไม่สามารถทำได้เร็วแบบนี้ที่ผ่านมา แต่พวกนี้มันก็เป็นการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการที่เราได้ทำวัฒนธรรมองค์กรของเราให้แข็งตัวน้อยลง แล้วก็สามารถที่จะทำให้เพื่อนร่วมงานเป็นเพื่อนร่วมงาน ไม่ว่าจะหลากหลายระดับ แต่ถ้าวัฒนธรรมเป็น *นาย - ลูกน้อง* นี่ มันก็ยากที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

พระ : ใจที่เปิดกว้างก็จะรับฟังผู้อื่นกว้างขวางมากขึ้น แล้วก็ก่อเกิดประโยชน์เหมือนกับต้นไม้ใหญ่ ต้นไม้เล็ก ช่วยเกื้อกูลในป่า งดงามมากเลย

อาตมามองเห็นว่า ในฐานะที่โยมเป็นผู้นำแล้วเลือกที่จะไม่มีตัวตนนี่ มันเป็นความกล้าหาญแล้วก็เป็นความอ่อนน้อมในทีด้วย เพื่อให้คนอื่นได้เติบโต เป็นตัวอย่างของผู้คนได้ดีมาก

ดร.วิรไท : อย่าเรียกว่าเป็นความกล้าหาญเลย ผมว่า ถ้าเราได้มีโอกาสศึกษาก็จะเข้าใจว่า เรื่องต่างๆ บางทีเราไปเอาเรื่องสมมติมาเป็นสรณะเสียมาก แล้วมันทำให้ชีวิตเรายากลำบากโดยไม่จำเป็น

การที่เรายอมรับว่า บางเรื่องเป็นเรื่องสมมติ มันทำให้ชีวิตเราเบาขึ้นมาก คือผมมองว่าเป็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่า ไม่ใช่ความกล้าหาญ กล้าหาญเหมือนแบบเราลุกขึ้นมาต่อสู้กับอะไร คือผมกลับมองว่า นี่มันเป็นประโยชน์ของผมด้วยซ้ำไปที่ทำให้เราเบาขึ้น ทำให้เราสามารถมีชีวิตที่ทุกข์น้อยลง แล้วก็สามารถที่จะจัดการแก้ปัญหาที่แก่นของมันได้ ไม่ได้มายึดติดกับอะไรที่มันเป็นสมมติมาก

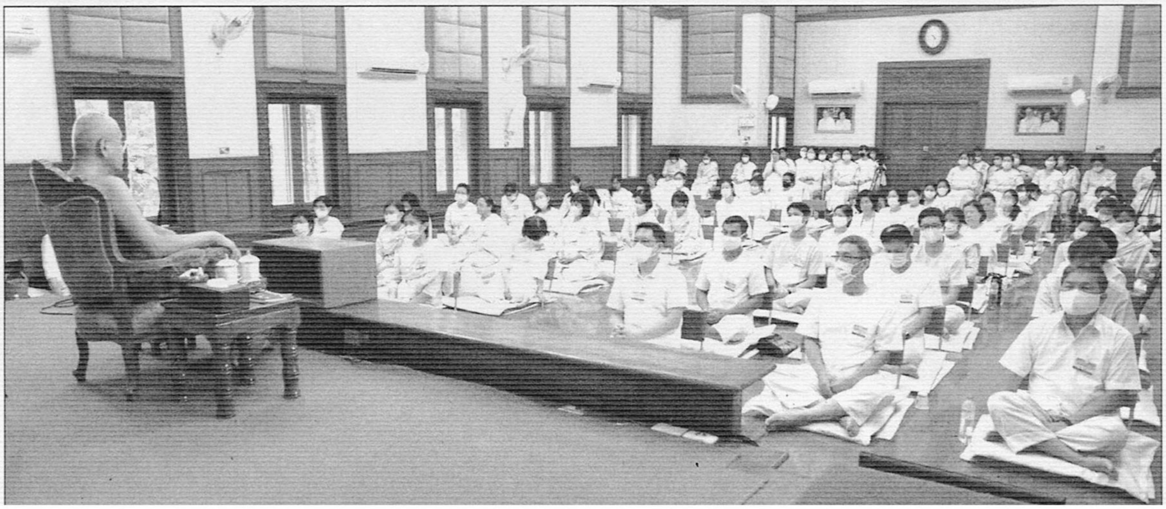
แน่นอนว่าด้วยตำแหน่งหน้าที่ เราปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ คือเราก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เราทำ รับผิดชอบในสิ่งที่องค์กรทำ ไม่ว่าผลงานจะออกมาดี - ไม่ดีอย่างไร ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้นำองค์กรต้องรับผิดชอบ อันนั้นวางไม่ได้ นั้นเป็นหน้าที่ แต่ในการทำงาน ถ้าเราไปยึดเอาเรื่องของสมมติ จนทำให้มีผลกระทบกับการใช้ชีวิตของเรามาก ผมว่าอันนั้นยิ่งไปสร้างพันธนาการให้กับชีวิตโดยไม่จำเป็น ถ้าเราวางได้ก็จะดี ทำให้ชีวิตเราเบาลง

ยอมรับตรงๆ ว่ามันยาก เพราะว่าการทำหน้าที่ในตำแหน่งที่สามารถให้คุณให้โทษได้กับคนในโลกของสมมตินี่ บางครั้งเราก็ต้องใช้อำนาจ ต้องใช้กฎหมายที่เรามี ไม่ว่าจะลงโทษจะปรับ ฟังดูแล้วมันย้อนแย้งขัดแย้ง เพราะอีกด้านหนึ่ง เราก็อยากวางฐานะที่เราเป็นตัวบุคคล แต่ถ้าเข้าใจว่าอะไรเป็นเรื่องสมมติ เป็นเรื่องของโลก ถ้าเป็นหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ก็ต้องทำไป แต่ในเรื่องของการใช้ชีวิตส่วนตัว ถ้าเลือกได้ ก็ลดเรื่องที่เป็นสมมติเสีย จะทำให้ชีวิตเราเบาลงมาก

พระ : คำถามสุดท้าย ปีที่ผ่านมานี้ โยมได้เรียนรู้อะไรกับชีวิตนี้ ชีวิตนี้สอนอะไรโยมบ้าง

ดร.วิรไท : คำถามนี้ เราอาจจะคุยกันได้อีกหลายชั่วโมง แต่ผมว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ทำให้เข้าใจพระไตรลักษณ์ คือ *อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* แล้วทุกวันที่เราใช้ชีวิตก็ยิ่งเห็น *อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* เกิดขึ้นในทุกชั่วโมง ทุกนาที ทุกวินาที ไม่ว่าจะอายุ ๒๐ ๓๐ ๔๐ ๕๐ หรือ ๖๐ นี่ ถ้าเราเห็นหลักของ *อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* นี่ ผมว่ามันทำให้ชีวิตเราดีขึ้นเรื่อยๆ ครับ

ที่มา : สนทนาธรรม LIVE ผ่านเพจกิจกรรมสวนโมกข์ กรุงเทพ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ประวัติ

พระมหาฟูกิจ ชุติปัญโญ

บรรพชา/อุปสมบท

วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ณ พัทธสีมา วัดสุนันทวนาราม (สำนักสาขาวัดหนองป่าพง ที่ ๑๑๗) จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษาทางโลก

จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ระดับปริญญาตรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การศึกษาทางธรรม

นักธรรมเอก เปรียญธรรม ๓ ประโยค

จบหลักสูตรภาษาบาฬีเพื่อพระไตรปิฎกเบื้องต้นโสตุชนปันติ รุ่นที่ ๓ สถาบันโพธิยาลัย วัดจากแดง

อภิธัมมัตถสังคหะเข้มข้น ๙ ปริจเฉท ๒ เดือน หลักสูตร ปรมัตถธรรมเพื่อสันติ

การเรียนรู้อื่นๆ

โครงการธรรมวาที : ถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ผู้มุ่งมั่นศึกษา ปฏิบัติ เพื่อการสืบพระศาสนา ฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ และ ปฏิบัติบูชา "ญาณสังวร"

พระวิปัสสนาจารย์

นำปฏิบัติอานาปานสติเป็นประจำที่หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ, มูลนิธิมายา โคตมี และวัดสุนันทวนาราม

ประวัติ

ดร.วิรไท สันติประภพ

เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๒

เป็นบุตรของพลตำรวจเอก ประทิน สันติประภพ อดีตอธิบดีกรมตำรวจ และนางกุณฑลา สันติประภพ ชื่อ **"วิรไท"** เป็นนามที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีความหมายว่า **"ผู้มีเสรีแกล้วกล้า"** มีชื่อเล่นว่า "ก็"

การศึกษา

ศึกษาชั้นต้นจากโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน และโรงเรียนสาธิตปทุมวัน สามารถสอบเทียบจากชั้น ม.๔ ไปเรียนชั้น ม.๖ และสอบเข้าเรียนคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำเร็จการศึกษาด้วยเกียรตินิยมอันดับ ๑ เป็นบัณฑิตเศรษฐศาสตร์ ในวัยเพียง ๑๘ ปีเศษ ได้รับพระราชทานรางวัลทุนภูมิพล

จากนั้นได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดล ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยฮาวาร์ด สหรัฐอเมริกา จบปริญญาเอกสาขาเศรษฐศาสตร์ เมื่ออายุ ๒๔ ปี

ดร.วิรไท มีประสบการณ์ทำงานหลากหลาย ทั้งองค์กรระหว่างประเทศ สถาบันการเงิน องค์กรธุรกิจ และภาคประชากรสังคม ตำแหน่งสุดท้าย เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยคนที่ ๒๐ (๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓)

ปีชวด อย่าปวดใจ

โควิด-19 มาพร้อมกับสารพัดปัญหา ใช้พุทธปัญญา ผ่านพ้นได้ !!!

ทรรศนะ

พระดุษฎี เมธังกุโร

ตอน ๑ ว่าด้วยปีชวด (ปีหนู)

เดิมทีข้าพเจ้าจะไปเริ่มงานใหม่ ใช้ช่วงชีวิตสุดท้ายไปเผยแผ่ธรรมในโลกตะวันตก เตรียมวางมือจากงานเก่า เข้าอบรมเป็นพระธรรมทูตต่างประเทศ เตรียมสุขภาพ เตรียมลู่ทาง เตรียมตัว เตรียมใจพร้อมสรรพ แต่พอเริ่มรับปีใหม่ โควิด-19 ก็มา ทำให้ทั้งโลกสะเทือนไปทั่วถ้วน ทุกอย่างจะไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว เราเข้าสู่ยุคนิวนอร์มัล ช่างสมกับเป็นปีชวด !

คนส่วนใหญ่คิดว่าชวด ไม่ดี คือไม่ได้สิ่งที่ต้องการสมใจ แต่มองอีกด้านหนึ่งก็ดี ทำให้เรามีโอกาสได้ทบทวนตัวเอง มนุษย์เรามีอะไรต้องแก้ไขพัฒนาปรับปรุงครั้งใหญ่บ้าง วิกฤตครั้งนี้ใหญ่จริงๆ และยืดเยื้อเรื้อรังแต่เกิดจากการกระทำของเราเองแท้ๆ ทั้งการก่อ และแก้ปัญหา ทำให้ได้ใช้ปัญญา และการปฏิบัติธรรมอย่างหนู

ที่จริง ปีชวดเป็นภาษากุย เขมร แปลว่า หนู เป็นปีแรกของนักษัตร ต่อด้วยฉลู (วัว) และจบด้วยกุน (หมู) บางคนว่าภาคเหนือใช้ช้างแทนหมู ด้วยแปลคำว่า กุน มาจากกุญชร แต่ข้าพเจ้าซึ่งเป็นคนเกิดปีกุนขอยืนยันว่า กุนเป็นหมูนั้น ถูกแล้ว ดังมีคำว่ากุนเชียง เป็นพยานยืนยัน

ในปีชวด ๒๕๖๓ นี้ หลายท่านจึงต้องทำใจ เมื่อต้องชวดจากสิ่งปรารถนาก็อย่าทุกข์ เพราะมีพุทธภาษิตเตือนใจในตอนทำวัตรเช้าทุกวันอยู่แล้วว่า *"การประสบกับสิ่งที่ไม่รักเป็นทุกข์ การพลัดพรากจากของรักเป็นทุกข์ มีความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์"* เมื่อศึกษาธรรม รู้เท่าทันอย่างนี้ ก็มีภูมิคุ้มกันจิตใจ ไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ทั้งห้า ว่าเป็นตัวตนของตน ก็เกิดภูมิคุ้มกันใจ ไม่ให้เป็นทุกข์ เพราะผิดหวัง ไม่ได้ดังหวังหรือไม่สมหวังได้ ทำอะไรโดยไม่หวังผลเลิศ แต่ประกอบเหตุปัจจัยให้ถึงพร้อม ด้วยความตั้งใจ และไม่ประมาท

ในปีหนูนี้ พึงหาความดี และมีความสุขอย่างหนูที่มีคุณธรรม แล้วจะพบว่า ความสุขหาได้ไม่

ยาก และหากจะให้ชีวิตมีประโยชน์ ทำงานใหญ่ได้อย่างน่าอัศจรรย์ (เหมือนหนูช่วยราชสีห์ได้) ต้องฝึกฝนดูแลเขี้ยวเล็บให้ดี ต้องมีใจกตัญญูรู้คุณ และรู้จักข้อดีข้อด้อยของตัว แล้วนำมาใช้ให้ถูกที่ ถูกทาง ถูกเวลา ถูกคน และถูกวิธี

อย่างแรกคือ เลิกหาความสุขอย่างผิด ๆ (อย่างหนูตกถังข้าวสาร) เลิกใช้ชีวิตน่าเบื่อหน่ายจำเจซ้ำซาก (อย่างหนูถีบจักร) หาลู่ทางใหม่ที่สร้างสรรค์เป็นจริง (เหมือนหนูทดลอง) และอย่าหลงใหลเพลิดเพลิน อยู่ในโลกอันเต็มไปด้วยภัย และความเสื่อมอยู่เป็นนิตย์นี้ (ดังคำว่า แมวไม่อยู่หนูระเริง แมวมา หลังคาเปิง) หาทางรอด และทางหนีทีไล่ไว้บ้าง

การใช้ชีวิตพอเพียง และเดินทางสายกลางของพุทธศาสนา คือคำตอบที่ไม่มีวันล้าสมัย และใช้การได้เสมอ

ตอน ๒ ว่าด้วยการรับมือโควิด-19

โควิด-19 เป็นโรคระบาด เกิดจากไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ ที่ติดต่อจากคนสู่คน ทางปาก จมูกและตา ที่ได้รับละอองฝอย ทำให้เชื้อเข้าสู่ร่างกายแล้วแผ่ขยายลุกลามไปยังอวัยวะต่างๆ (เช่น ปอดจนถึงสมองที่ควบคุมระบบต่างๆ) ทำให้ร่างกายทำงานไม่ปกติ และถึงแก่ชีวิตได้ หากผู้รับเชื้ออ่อนแอ สูงอายุ ภูมิคุ้มกันไม่ดี มีโรคเรื้อรังซ้ำซ้อนเป็นต้น แต่สามารถหายเองได้ในช่วง ๒-๓ สัปดาห์หากร่างกายแข็งแรง แต่ก็ทำให้อวัยวะเสียหายไม่เหมือนเดิม เคยเชื่อกันว่า เป็นแล้วจะเกิดภูมิคุ้มกัน แต่ยังไม่แน่นอน การรับ และแพร่เชื้อง่ายโดยไม่มีอาการ และเจ้าตัวก็ไม่รู้ นับเป็นลักษณะสำคัญในการรับมือ (ดูก็คล้ายๆ กับกิเลสในตัวเรา)

แม้ในโลกที่เจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างอเมริกา และยุโรป รวมทั้งในหมู่คนชั้นนำทุกวงการ ก็ยังไม่มีวิธีการหยุดยั้งโรคนี้ได้ หาก

ไม่ปรับพฤติกรรมของบุคคล ทั้งการระวังป้องกันตัว การควบคุมตัวเอง การงดเว้นกิจกรรมสัมผัสสัมพันธ์ และการบริโภคใช้สอยที่มีวินัย บางครั้งจึงต้องเอาอย่างชาวเรือที่ถอยหลังเข้าคลองบ้างเพื่อความปลอดภัย คอยดูทิศทางลมพายุที่แรงกล้าในท้องทะเล และอย่าบรรทุกน้ำหนักมากเกินไป (เรือขนขยะล่มที่เกาะสมุยเป็นอุทาหรณ์อย่างดี) การติดตามข่าวสารที่ทันสมัย (เช่นพยากรณ์อากาศ) มีประโยชน์ ประกอบกับการใช้ภูมิธรรมโบราณท้องถิ่น

หลักการป้องกันโควิด-19 ตามข้อปฏิบัติทางการแพทย์และข้อปฏิบัติทางธรรม เพื่อป้องกันและแก้ไข เฉพาะหน้ามี ๓ ประการ คือ

๑. อย่าประมาท ๒. อย่าประสาท และ ๓. อย่าประหลาด

๑. <u>สุขภาพกาย/อย่าประมาท</u>

อย่าประมาทในการใช้ชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือให้สะอาดอยู่เสมอ ด้วยสบู่ (และแอลกอฮอล์) หลีกเลี่ยงการสัมผัสสิ่งของสาธารณะ ไม่อยู่คลุกคลีใกล้ชิดผู้คนในห้องนานๆ เป็นต้น ข้อนี้พระท่านปฏิบัติเป็นกิจวัตรอยู่แล้ว คือ ท่านไม่ใช้บริขารไม่ปะปนกัน ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ และมีระยะห่างไม่ประชิดตัว การใช้ผ้ารองนั่ง รับประเคน เป็นต้น เอาอย่างพระ ปลอดภัยดี

๒. <u>สุขภาพจิต/อย่าประสาท</u>

อย่าประสาทคือ วิตกกังวลกลัวจนเกินพอดี ชีวิตจะยุ่งยากหรือป่วยด้วยโรคระแวง แค่ระวัง

ก็พอ อีกด้านหนึ่งก็อย่ากล้าเกินไป บางคนไปท้าทายความตายด้วยความเชื่อในอิทธิฤทธิ์ของขลัง ยาสมุนไพรดี มีคาถา มีเทพ หรือพระเจ้าที่ตัวเองเชื่อคุ้มครอง บรรดาศาสนิกในโบสถ์ วัด มัสยิดหลายแห่ง ก็ติดเชื้อจากความเชื่อที่เหนือธรรมชาติ จึงถูกธรรมชาติสั่งสอนเอา ทั้งที่เกาหลี อาหรับ และ โลกตะวันตกอย่างอเมริกา เป็นต้น จนต้องปิดเมือง

๓. <u>ทางสังคม/อย่าประหลาด</u>

อย่าทำตัวประหลาดจากมาตรการ กติกามารยาทในสังคมที่กำหนดให้ปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยดี เช่น การตรวจคัดกรอง การวัดไข้ การเข้าออกตามช่องทางที่กำหนด การมีลำดับ และการเว้นระยะ อาจมีความไม่สะดวกบ้าง แต่ให้มองเป็นการฝึกฝนตน ฝนนิสัย ได้ธรรมะ คือความไม่มักง่าย ไม่เห็นแก่ตัว และปลอดภัยไว้ก่อน

คนที่ไม่มีวินัย ทำอะไรตามใจชอบ ทำตัววิปลาสจากกฎเกณฑ์ นำมาซึ่งปัญหานานา ทั้งอุบัติเหตุและอุบัติการณ์ที่เสียหายชดใช้คืนไม่ได้ หรือไม่คุ้มค่า เราต้องคุ้มครองสวัสดิการให้สังคม ให้ทุกคนปลอดภัยไร้ทุกข์ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงวัย เป็นต้น

มาเปลี่ยนวิกฤต ให้เป็นโอกาส
เปลี่ยนวินาศ ให้เป็นวินัย กันเถิด

ตอน ๓ ว่าด้วย ปัญญาหาทางออกจากปัญหา (นิสสรณะ) (จัดการกับโควิด-19 ด้วยโกวิท หรือความฉลาด)

อริยมรรคมีองค์แปด เป็นทางดับทุกข์ที่ตั้งต้นด้วยปัญญา คือ ต้องมีสัมมาทิฏฐิ (ความเข้าใจถูกต้อง) นำทาง คือเข้าใจเหตุปัจจัยที่มาของปัญหาถูกต้องก่อน แล้วจึงมีสัมมาสังกัปปะ (ความดำริใฝ่ฝันถูกต้อง) เมื่อคิดดี มุ่งออกจากปัญหา ก็ลงมือปฏิบัติ ด้วยการพูด การทำงานและการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง เมื่อกายและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมดี ก็เกื้อกูลให้มุ่งพัฒนาจิตให้มีสุขภาพดี คุณภาพดี และประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จนเกิดผลคือความหลุดพ้นจากปัญหาได้อย่างแยบยล และยั่งยืน ด้วยหลัก ประโยชน์สูง ประหยัดสุด และประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสม พอดี ครบถ้วน

๑. <u>หลักประโยชน์</u>

รู้จัก และรู้จัด ประโยชน์ ๓ อย่าง

ก. ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน ประโยชน์สองฝ่าย

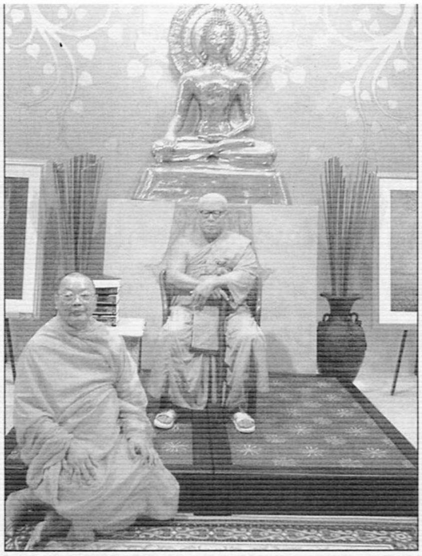
ข. ประโยชน์บัดนี้ ประโยชน์เบื้องหน้า ประโยชน์สูงสุด

ค. ประโยชน์แท้ ประโยชน์เทียม ประโยชน์แอบแฝง

๒. <u>หลักประหยัด</u>

ประหยัด คือมัธยัสถ์ เป็นการเดินสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ไม่สุดโต่งในทางตระหนี่ถี่เหนียวจนขาดแคลนสิ่งที่จำเป็น และไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยจนเป็นการล้างผลาญสิ้นเปลืองทรัพยากรที่มีจำกัด ควรใช้อย่างคุ้มค่า หมุนเวียนพอดี มีความยั่งยืนนาน

ในยุคนี้ที่มีโรคระบาด ทำให้การทำงาน การท่องเที่ยวและบริการต้องถูกระงับ การหารายได้มากๆ ง่ายๆ อย่างแต่ก่อน ไม่อาจทำได้ จึงต้องหันมารัดเข็มขัด หรือจำกัดรายจ่าย และอุดรูรั่วต่างๆ ในชีวิต เช่น การลด ละ เลิกอบายมุขทั้งหลาย หากสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น หรือตัดส่วนเกินออกได้ ย่อมดีกว่าหาเงินมาเติม เปรียบเหมือนอุดรูรั่วของภาชนะ ย่อมดีกว่าการหาน้ำมาเติมไม่รู้จักเต็ม ดังสุภาษิตว่า *"เงินเก็บออมได้หนึ่งหน่วย ย่อมมีค่ากว่าที่ขอ หรือหาได้มาหนึ่งหน่วย"* เพราะการลงทุน หามา ต้องมีค่าใช้จ่าย

เหน็ดเหนื่อย เสียแรง เสียเวลา และอาจไม่ได้ผลกลับมาดังคาด เพราะมีปัจจัยอื่นประกอบอีก การประหยัดจึงเป็นวิธีที่ฉลาดกว่า มีประสิทธิภาพกว่าและเปลืองทรัพยากรของโลกส่วนรวมน้อยกว่า

ฉะนั้น ก่อนคิดกู้ ควรสำรวจข้อจำกัด และจัดการสิ่งที่มีให้เต็มที่ก่อน

ก่อนหยิบยืมใคร เราได้หยิบยื่นให้คนอื่นก่อนหรือไม่

ก่อนคิดพึ่งพาใคร (แม้แต่พระเจ้า) เราได้พึ่งตัวเองสุดกำลังแล้วหรือยัง

๓. <u>หลักประยุกต์</u>

การประยุกต์คือ รู้จักดัดแปลงนำสิ่งที่มีมาใช้ให้เกิดผลดี ต้องมีทั้งศาสตร์คือความรู้ และศิลป์ คือฝีมือ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งภูมิปัญญานี้ เกิดจากการภาวนา ฝึกฝน และไม่ติดยึด ไม่หลงของเก่า ไม่เมาของใหม่ แต่พัฒนาปรับ เปลี่ยน และปรุงให้เหมาะกับสถานการณ์และสมสมัย

ในยุคโลกที่เทคโนโลยี (ประยุกต์วิทยา) เปลี่ยนโลก ปัญหาซับซ้อนมีผลกระทบกว้างไกล (อิทัปปัจจยตา) และพฤติกรรมของมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพราะภัยจากธรรมชาติแวดล้อมและโรคลุกลาม บีบคั้น การปรับตัวครั้งใหญ่ เพื่อความปกติใหม่เป็นสิ่งจำเป็น

ที่น่าดีใจคือ วิถีชีวิตและการปฏิบัติตนตามธรรมในพุทธศาสนามีคำตอบให้โลกนี้ได้ (สมกับพระธรรมคุณข้อ สันทิฏฐิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก) ชาวโลกจึงควรหันกลับมาประพฤติธรรมกันให้มาก

หลักประโยชน์สูง ประหยัดสุด และประยุกต์เหมาะสม ต้องใช้ปัญญา อันเกิดจากการมีกัลยาณมิตรและ โยนิโสมนสิการ ด้วยการฟังธรรม การสนทนาธรรม การพิจารณาธรรม รวมทั้งการนำธรรมที่ใคร่ครวญดีแล้ว มาปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นทั้งการป้องกันและแก้ปัญหา และสามารถพาให้เข้าถึงธรรมได้ด้วย จึงเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องให้ความสำคัญมาก

ในอดีต เมื่อร้อยปีก่อน โลกเรานี้เกิดไข้หวัดใหญ่สเปน มีคนตายมากถึง ๕๐ ล้านคน (แม้เจ้า-นายชั้นสูงและสังคมไทยก็ต้องสูญเสียไปไม่น้อย)

ในวิกฤตครั้งนี้ น่าจะทำให้ดีกว่าเดิม มาเปลี่ยนวิกฤต ให้เป็นวิวัฒน์ และเปลี่ยนวิบัติ ให้เป็นวิไลกันเถิด

ความส่งท้าย

ปีหน้า เป็นปีฉลู (วัว) ที่เราคงต้องพากเพียรทำงานหนักต่อเนื่อง (วิริยะ อุตสาหะ) อดทน อดกลั้น และอดออม (ขันติธรรม) ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย และเห็นอกเห็นใจกัน เผื่อแผ่ แบ่งปัน และช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมมือสามัคคี เพื่อความอยู่รอดร่วมกัน เหมือนฝูงวัวร่วมกันระวังเสือ หากคิดเอาตัวรอดอย่างเห็นแก่ตัว คงไม่สามารถอยู่รอดได้ ในระยะยาว

ไปคนเดียว อาจไปได้ไกล แต่ไปได้ไม่นาน
ไปด้วยกัน ช่วยเหลือกัน อาจไปได้ช้า
แต่ไปได้ตลอด จนถึงจุดหมายได้ในที่สุด
ด้วยปัญญา และความรักสามัคคี
โลกนี้จะผ่านวิกฤตนี้ได้ ด้วยธรรมอย่างแน่แท้

วัดทุ่งไผ่ ชุมพร
๙ กันยายน ๒๕๖๓

ประสบการณ์ธรรม

พระอาจารย์อจโลภิกขุ (BRETT HANSEN)

เรื่องเล่าจากแดนไกล ตอน ๒

บทสัมภาษณ์ โดย ลูกศิษย์ของพระอาจารย์อจโลภิกขุ

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ (๔)

สตีฟ และ โรสแมรี ไวส์แมน (Steve and Rosemary Weissman)

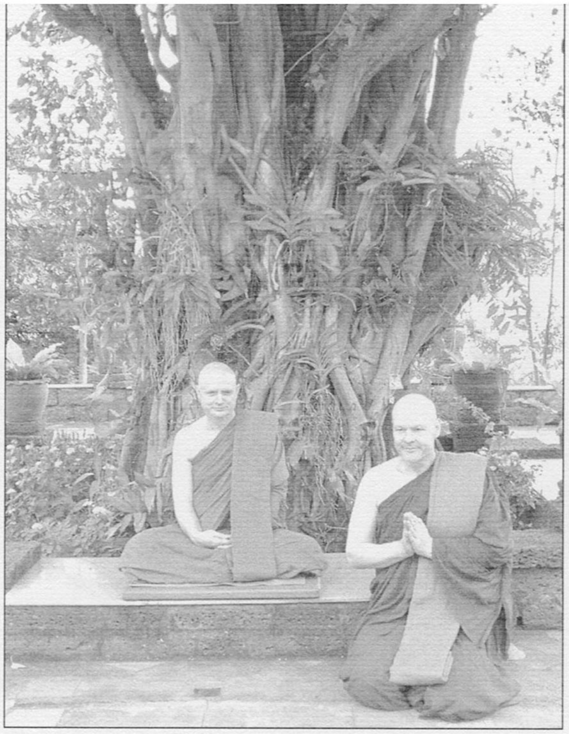
พระอาจารย์ใช้เวลาช่วงแรกที่เกาะพะงัน มีครูบาอาจารย์ท่านใดบ้างครับ

"อาตมาโชคดีมากที่มีครูบาอาจารย์หลายคน และก็มีกัลยาณมิตรที่ดี ครูบาอาจารย์คนที่ ๔ ก็คงจะเป็นสตีฟ และโรสแมรี ไวส์แมน ที่สอนกรรมฐาน ที่วัดเขาถ้ำ เกาะพะงัน อาตมามาเมืองไทยครั้งแรก ตั้งแต่อายุ ๒๒ ได้เข้าฝึกอบรมกรรมฐาน ๑๐ วัน กับสตีฟและโรสแมรี ถึง ๕ ครั้ง

อาตมาได้เรียนวิธีกรรมฐานอีกหลายรูปแบบที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ เช่น เมตตาภาวนา มรณานุสติ การพิจารณากรรมและผลของกรรม การเดินจงกรม การรับไตรสรณคมน์ และการกราบไหว้

การเรียนที่นี่ ทำให้อาตมาได้รู้ว่าพระพุทธศาสนาได้รวบรวมวิธีการไว้หลากหลาย มีหลายเทคนิค สามารถปฏิบัติได้ในหลายอิริยาบถ การศึกษาพระธรรมและปฏิบัติธรรมนั้น สามารถน้อมนำมาเป็นวิถีชีวิต หรือเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิตได้ อาตมาใช้เวลาอยู่ที่เกาะพะงันรวมแล้วกว่า ๕ เดือน ได้เรียนเรื่องเหล่านี้อย่างลึกซึ้ง อาตมาเชื่อว่าการได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมและการได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนี้แหละ เป็นเหตุปัจจัยให้อาตมาได้ก้าวเข้าสู่ขั้นต่อไป ก็คือการศึกษาในรูปแบบของพระสงฆ์นี่เอง"

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ (๕)

ในช่วงแรกที่อยู่วัดป่านานาชาติ พระอาจารย์ได้เรียนรู้ข้อธรรมใดบ้าง จากพระอาจารย์ชยสาโร

"อาตมาโชคดีมากที่ได้มาวัดป่านานาชาติ ในสมัยที่พระอาจารย์ชยสาโรเป็นเจ้าอาวาสอยู่ ตั้งแต่ยังเป็นฆราวาส ห่มผ้าขาวเป็นอนาคาริก รวมถึงตอนบวชพรรษาแรกๆ ช่วงแรกที่เป็นผ้าขาวนั้น ตรงกับเดือนเข้าพรรษาพอดี พระอาจารย์ชยสาโรท่านเทศน์สอนทุกคืน ท่านชอบพิจารณาธรรมะ หรือเรียกว่า มีธรรมวิจโย เป็นพระนักเทศน์ ท่านมีพรสวรรค์มากในการสอน การถ่ายทอด ท่านมีวิธีการสอนที่ทำให้เราต้องตั้งใจฟังและพิจารณาตาม เมื่อพิจารณายอมรับแล้ว ก็ได้ยกระดับของศรัทธา ต้องยอมรับเลยว่าแทบไม่มีใครเทียบได้ในแง่ของการสอน

ในช่วงสองปีก่อนมาที่วัดป่านานาชาติ อาตมาเคยปฏิบัติธรรมเข้ากรรมฐานมาแล้ว ๘ ครั้ง มีศรัทธาในพระพุทธเจ้า ในการตรัสรู้ และในการนั่งสมาธิแล้ว แต่ยังไม่ได้ศรัทธาในเรื่องพระสูตร พระวินัย ข้อวัตรเท่าไรนัก หรือ ศรัทธาครูบาอาจารย์รูปใดเป็นพิเศษ

จริงๆ แล้ว โดยพื้นฐานอาตมาเป็นคนมีนิสัยแบบศิลปินนะ ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง ตามสัญชาตญาณ การที่จะต้องมาอยู่ในกฎระเบียบที่เคร่งครัด ถือศีล ๒๒๗ ข้อ อาตมารู้สึกอึดอัดไม่ใช่น้อย แต่ท่านชยสาโรมีเทคนิคการสอน การถ่ายทอดความรู้ที่ลึกซึ้ง ท่านอธิบายถึงศรัทธาที่ท่านมีต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนให้เข้าใจว่า พระพุทธเจ้าทรงวางศีลข้อปฏิบัติเหล่านี้ไว้ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธองค์ผู้มีจิตเป็นอรหันต์ ต้องยอมรับว่า พระวินัยทุกข้อมีเหตุผลจึงตั้งขึ้นมา ท่านอธิบายเชื่อมโยงเหตุและผลอย่างอัศจรรย์ ท่านพร่ำสอนคืนแล้วคืนเล่า เราฟังและพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ตามอย่างลึกซึ้ง ทำให้ต้องยอมรับอย่างศิโรราบ โดยไม่มีข้อกังขาเลย และค่อยๆ พัฒนาศรัทธาขึ้นมาเรื่อยๆ

พระอาจารย์ชยสาโรเป็นลูกศิษย์หลวงปู่ชาโดยตรง ท่านเล่าถึงศรัทธาที่มีต่อหลวงปู่ชาอย่างมั่นคง และข้อวัตรต่างๆ ที่ท่านวางไว้ สอนว่าข้อวัตรเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้รักษาพระวินัยได้อย่างไร อาตมาได้ซึมซับแนวความคิด เหตุผล ความเข้าใจ และมีศรัทธาในครูบาอาจารย์ พระวินัยและข้อวัตรมากขึ้นเรื่อยๆ

ตัวอย่างเช่น เรื่องการถือย่าม เมื่อเราเดินเข้ามาในศาลา ก็ต้องวางย่ามลงเบาๆ ด้วยความระมัดระวัง หรือการเข้าออกศาลา ก็ต้องก้มกราบสามครั้ง เมื่อเข้ามา หรือจะออกจากศาลา นี่เป็นการตรวจสอบสภาวะจิต ว่าเรามีสติอยู่หรือไม่ ถ้าไม่มีสติก็อาจจะวางย่ามเสียงดังโครม หรือลืมกราบเมื่อเข้ามาในศาลา นี่เป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้เรามีสติตลอดเวลา ในทุกการกระทำ และเพราะว่าการปฏิบัติเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ต้องทำซ้ำๆ ทุกวันๆ เราจะได้เห็นจุดอ่อนของตัวเอง ว่ามีจุดไหนที่เราควรปรับปรุง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการฝึกสติให้มั่นคงอยู่กับตัวมากขึ้น

เมื่อยอมรับคำสอนของท่านแล้ว อาตมาซาบซึ้งที่ท่านได้ถ่ายทอดความรู้ ส่งต่อศรัทธา และช่วยสร้างศรัทธาให้เจริญขึ้นในใจ ทำให้มีความสุขที่ได้ดำเนินวิถีชีวิตตามพระวินัย และได้เดินทางตามรอยเท้าของพระอรหันต์

ทุกวันนี้ อาตมายังรู้สึกกตัญญู นึกถึงบุญคุณของท่าน และรู้ค่าของการสอน การฝึกอบรมที่ท่านวางไว้อย่างเป็นระบบ เป็นพื้นฐานที่ดียิ่งในการดำรงศรัทธา และความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนา”

พ่อแม่ครูบาอาจารย์ (๖)

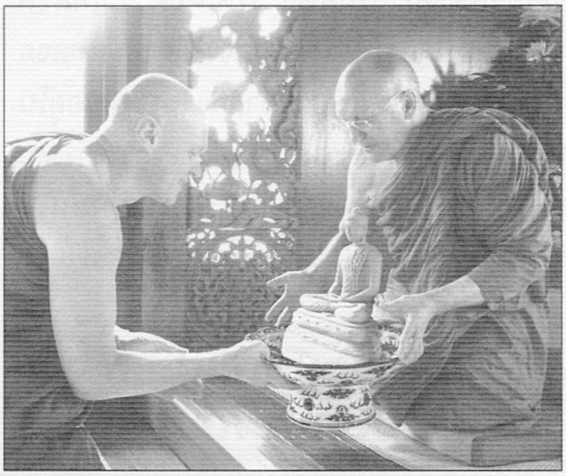
ระหว่างที่บวชเณรอยู่กับพระอาจารย์ปสันโน ท่านได้เรียนรู้สิ่งใดบ้างครับ ?

“ช่วงที่อาจารย์จะบวชเณร หลวงพ่อปสันโนกลับมาจากปลีกวิเวกพอดี ท่านมารับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดป่านานาชาติเป็นปีสุดท้าย ก่อนที่จะย้ายไปประจำที่วัดอภัยคีรี แคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

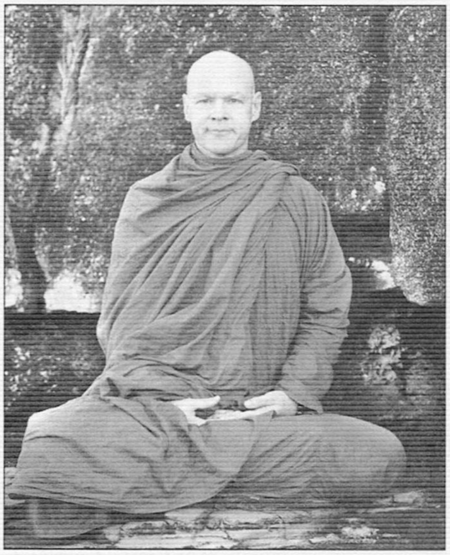
อาตมาได้เรียนรู้หลายอย่างจากท่าน จากการสังเกตการดำเนินชีวิตของท่าน ท่านใช้วิธีทำเป็นตัวอย่างให้ดู โดยดำรงตนอยู่ในพระวินัยอย่างเคร่งครัด ดำเนินตามวิถีของภิกษุผู้มีวินัยสม่ำเสมอ และมั่นคงต่อพระวินัยอย่างมาก ท่านทำกิจของสงฆ์อย่างเคร่งครัดตั้งแต่เช้าตรู่ จนพลบค่ำ ตั้งแต่การทำวัตรเช้า บิณฑบาต นั่งสมาธิรอบบ่ายจนถึงรอบค่ำ ท่านมาตรงเวลา หรือก่อนเวลาเสมอ ไม่มีขาด รวมถึงการรับแขกหลังฉันอาหาร

เปิดโอกาสให้คนเข้ามาซักถามปัญหาข้อธรรมอยู่เสมอ พูดคุย ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจแก่ญาติโยม หลังเวลาปานะก็เปิดโอกาสให้พระเข้าปรึกษาปัญหาต่างๆ เมื่อไรก็ตามที่สมควร หลวงพ่อก็จะเทศน์โปรดญาติโยม หรือเทศน์สอนพระทั้งภาษาไทยและอังกฤษ คุณลักษณะเด่นของท่านคือการที่ท่านจะตั้งใจฟังเสมอ ไม่ว่าใครจะมาปรึกษาปัญหาเรื่องอะไรก็ตาม และท่านจะให้คำปรึกษาที่เหมาะสมเฉพาะบุคคลนั้น นอกจากนี้ท่านยังมีอารมณ์ขันอย่างมากและมักจะมีเสียงหัวเราะอยู่เสมอๆ

การที่ได้อุปัฏฐากท่าน ตอนที่เป็นสามเณรนั้น เป็นโอกาสให้ได้อยู่ใกล้ชิดท่าน ได้สังเกตท่านตั้งแต่ตื่นนอน จนถึงเวลาส่งท่านเข้าจำวัดตอนกลางคืน ได้เห็นวิถีชีวิตของสัตบุรุษ ทำให้เห็นว่าท่านประกอบกิจกรรมทุกอย่างโดยมีพระวินัยเป็นแนวทางอย่างเคร่งครัด อย่างเหมาะสม คงเส้นคงวา พระสงฆ์นั้นมีกฎมากมาย ต้องตื่นแต่เช้ามืด ทำกิจต่างๆ ฝึกสมาธิเช้าและบ่าย ตารางกิจกรรมแน่นตลอดทั้งวันเหมือนกับการฝึกทหารนั่นแหละ แม้ท่านจะปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด แต่ขณะเดียวกันก็เจริญเมตตาให้จิตผ่อนคลายด้วย

ถือเป็นโชคดีอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสฝึก**อาจริยวัตร**อย่างเต็มรูปแบบ ตั้งแต่เช้าอาตมาต้องไปรับสังฆาฏิ บาตร และย่ามของท่าน ปูอาสนะก่อนท่านมาถึงศาลา พับอาสนะหลังจากทำวัตรเช้า เตรียมสังฆาฏิสำหรับการเดินบิณฑบาต อุ้มบาตรของพระอาจารย์กลับวัด ทำความสะอาดกุฏิ ซักผ้า ช่วยท่านสรงน้ำ เป็นโอกาสให้ได้มีความใกล้ชิดเหมือนพ่อ - ลูก ทำให้ได้สัมผัสจริยวัตรอันหมดจดงดงามของท่าน ซึ่งเป็นผลจากการดำรงตนอยู่ในสมณเพศถึง ๓๐ ปี ได้เห็นประโยชน์ของการดำรงตนอยู่ในพระวินัยอย่างเข้มแข็ง ทำให้เชื่อมั่นในครูบาอาจารย์อย่างยิ่ง ไม่ว่าสถานการณ์ใด ท่านจะประพฤติตนด้วยความเหมาะสมที่สุดตามพระวินัย ท่านจะไม่เลือกทางที่ย่อหย่อนอย่างแน่นอน

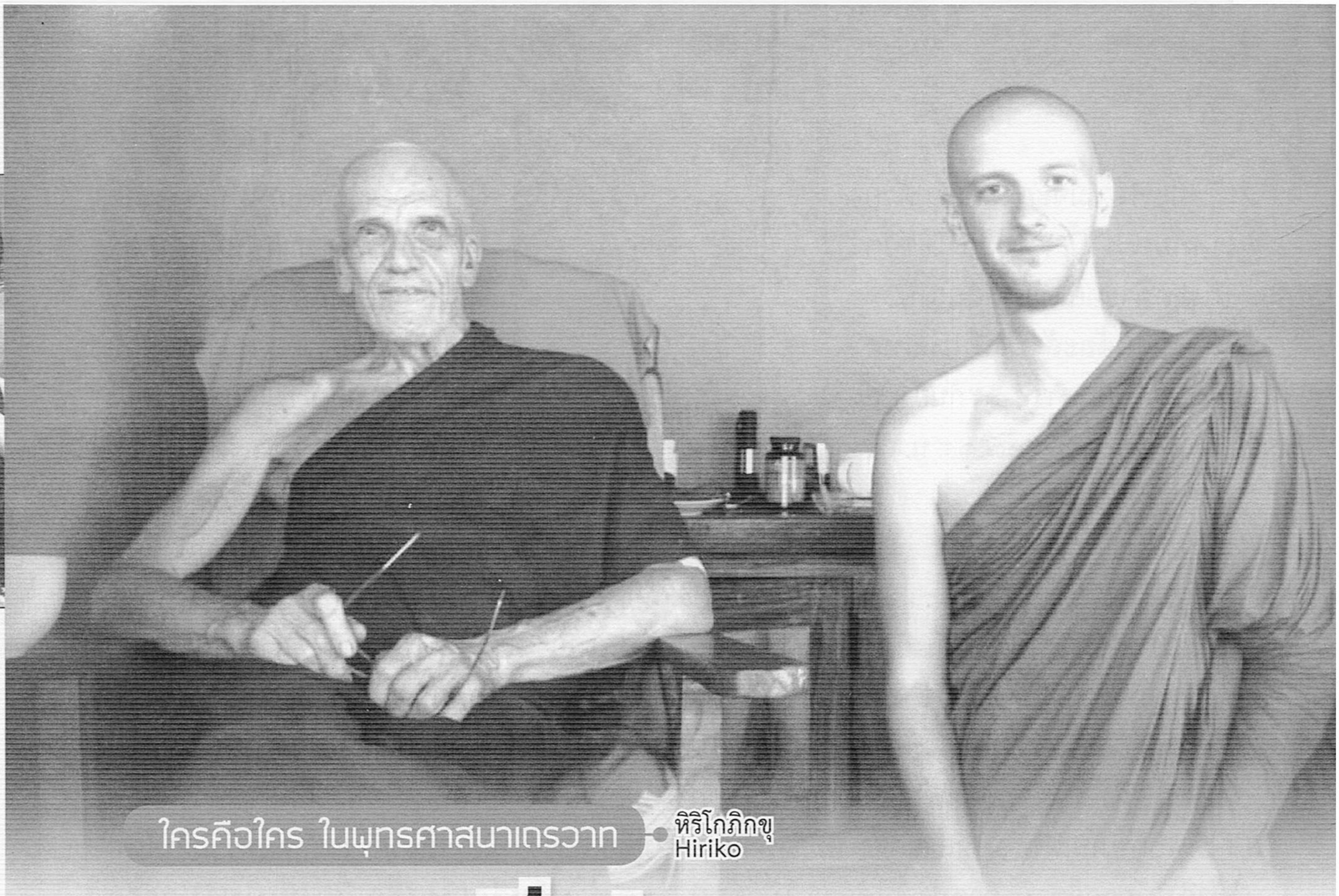
การได้ฝึกอยู่กับท่านหนึ่งปีนั้น ทำให้เชื่อถือการใช้ชีวิตที่มีรูปแบบว่าจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมจริงๆ เพราะเป็นเครื่องฝึกสติ เพราะมีรายละเอียดปลีกย่อยในการกระทำแต่ละอย่าง อาตมาจึงเชื่อว่าจะสามารถซึมซับรูปแบบการใช้ชีวิตแบบนี้ได้หากน้อมรับมาเป็นวิถีชีวิต จากตอนแรกที่เห็นว่าวิถีของสมณะนั้นเคร่งเครียด ก็ทำให้ได้เห็นว่าเราสามารถดำรงอยู่ในพระวินัย**อย่างเคร่งครัด**แต่**ผ่อนคลาย**ได้”

แจก หนังสือ

“บทสวดมนต์แปล ทำวัตรเช้าเย็น พร้อมบทพิเศษและพุทธภาษิต”

หนังสือบทสวดมนต์เล่มน้อยนี้ เป็นหนังสือดีเล่มหนึ่งของสวนปฏิบัติธรรมวัดทุ่งไผ่ อ.ทุ่งไผ่ จ.ชุมพร โดยความเมตตาของ **พระอาจารย์ดุษฎี เมธงฺกุโร เจ้าอาวาส** ซึ่งเป็นพระวิปัสสนาจารย์และครูสอนธรรมมายาวนาน ท่านได้รวบรวมบทสวดสำคัญต่างๆ ไว้ครบถ้วน หนังสือเล่มเล็กบางๆ เหมาะที่จะพกพาและวางไว้ใกล้ตัว เพื่อนำมาสวดสาธยาย ทำความเข้าใจในพระธรรมคำสอน และน้อมรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัยได้ทุกเช้าค่ำอันเป็นกิจกุศลที่ชาวพุทธควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นเนื้อตัวของชีวิต เพื่อจะได้เข้าถึงพระพุทธศาสนา อันเป็นที่พึ่งที่แท้จริง วารสารโพธิยาลัยยินดีมอบหนังสือนี้ให้ทุกท่าน ที่เขียนจดหมายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวารสารโพธิยาลัย เพื่อคณะผู้จัดทำจักได้นำความคิดเห็นนั้นมาปรับปรุงคุณภาพของวารสารต่อไป ส่งความคิดเห็นไปที่ **ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ์** อีเมลล์ acharak7153@gmail.com หรือเขียนเป็นจดหมายส่งไปรษณีย์ถึง **ชมรมกัลยาณธรรม เลขที่ ๑๐๐ ถ.ประโคนชัย ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐** วงเล็บมุมซองว่า **(วารสารโพธิยาลัย)** หนังสือมีจำนวนจำกัด โปรดส่งความคิดเห็นของท่านมาก่อนหนังสือจะหมด และโปรดแจ้ง **ชื่อ ที่อยู่** และ**เบอร์โทรศัพท์**ของท่านให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการส่งหนังสือถึงท่านอย่างรวดเร็ว

ใครคือใคร ในพุทธศาสนาเถรวาท

หิริโกภิกขุ
Hiriko

ญาณทีปะมหาเถระ

ชาติกำเนิด ประเทศเดนมาร์ก

ท่านทิ้งความสะดวกสบายในบ้านเกิด หันมาสนใจธรรมะตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ปีถัดมาเดินทางมาถึงประเทศศรีลังกา ตอนนั้นอายุ ๒๔ ปี เพิ่งเสร็จจากการเดินทางจากยูโกสลาเวียมาญี่ปุ่น และจากรัสเซียมาศรีลังกา ท่านศึกษาบาลีที่ Island Hermitage เป็นเวลา ๘ เดือน ความที่ท่านมีความรู้ภาษาละตินและกรีกมาก่อน และมีพรสวรรค์ทางด้านภาษา ทำให้ท่านเรียนภาษาบาลีได้อย่างรวดเร็ว ท่านปฏิบัติตามแนวทางอานาปานสติ และใช้หนังสือรวมข้อเขียนของพระอาจารย์ **ญาณวีระเถระ** ชื่อ *Clearing the path* เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในปีนั้นท่านได้บรรพชาเป็นสามเณร ได้ฉายาว่า **“ญาณทีปะ”** และได้รับการอุปสมบทในปีถัดมา

ท่านมีนิสัยรักอิสระ ได้รับแรงบันดาลใจจากพระอริยะเจ้าในพระสูตรที่ภาวนาหลีกเร้นอยู่ในป่า เมื่อไม่มีพระต้นแบบหลงเหลืออยู่ให้ท่านได้ดำเนินรอยตาม ท่านจึงได้ศึกษาบาลีจนชำนาญ แล้วใช้พระสูตรเป็นแบบอย่าง สุดท้ายท่านก็ได้เปลื้องภาระความกังวลทั้งหมด แล้วใช้เวลากว่า ๓ ทศวรรษ อาศัยในป่าลึกของศรีลังกา ห่างไกลผู้คน มีบริขารน้อยชิ้น จนได้รับสมญานามว่า **“สมณทีปะ”** ซึ่งแปลว่า ประทีปแห่งสมณะ เป็นแรงบันดาลใจให้กับ สมณะผู้แสวงหาความวิเวก หลีกเร้นในการปฏิบัติ รุ่นต่อๆ มาที่ได้ยินได้ฟังกิตติศัพท์ของท่าน

ช่วง ๒ - ๓ ปีสุดท้ายของชีวิต ท่านมีโรคภัยไข้เจ็บบ่อยขึ้น และประสบอุบัติเหตุบ้างเล็กน้อย ช่วงเดือนท้ายๆ ท่านได้รับการวินิจฉัยว่า

เป็นมะเร็ง แม้จะถูกรบกวนด้วยโรคภัยเหล่านี้ ท่านก็ยังใช้ชีวิตช่วงสุดท้ายอย่างวิเวกสันโดษ

ท่านได้ละสังขารที่ประเทศศรีลังกา วันอังคารที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓ เวลา ๐๗.๑๕ น. สิริอายุรวมได้ ๗๖ ปี

มุนีผู้สงบ “The Silent Sage” ภันเตญาณทีปะ (Nyanadipa)

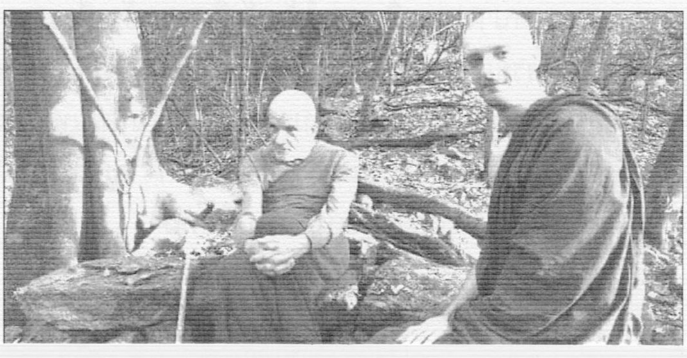
เป็นธรรมดาที่วันหนึ่ง แม้วีรบุรุษระดับตำนานก็จะต้องมาพรากจากพวกเราไป เช่นเดียวกัน วันละสังขารของภันเตญาณทีปะ ในที่สุดก็มาถึง โดยส่วนตัวแล้ว อาตมาโชคดีมากที่ได้พบกับภันเตฯ อยู่หลายครั้ง แม้ว่าท่านจะเข้าถึงได้ยากก็ตาม อาตมาจำได้ดีว่า เมื่อตอนเดินทางไปพบท่านมหาเถระครั้งแรกนั้น อาตมาเคยตั้งจิตอธิษฐานมาหลายปีที่จะได้มีโอกาสพบกับพระป่า ผู้ซึ่งเคารพนับถือพระอาจารย์องค์เดียวกันกับอาตมาคือ **ภันเตญาณวีระมหาเถระ** Ven. Nyanavira Thera

ในทางภูมิศาสตร์แล้ว ภันเตฯ มิได้อยู่ไกลจากที่ที่อาตมาอาศัยอยู่ในขณะนั้นมากนัก แต่การเดินทางไปให้ถึงตัวท่านสิ เป็นเรื่องยากยิ่ง หลังจากการเดินทางแบบเต่าคลาน ตามปกติบนท้องถนนของศรีลังกา ก็ต้องเข้าสู่เส้นทางดินโคลนที่นานๆ จะผ่านบ้านผู้คนสักหลังหนึ่ง หลังจากนั้นก็เริ่มเป็นเส้นทางที่ทุรกันดารมากขึ้นๆ ยากที่รถจะแล่นผ่านไปได้

จนถึงจุดที่ต้องจอดรถ และลงเดินเท้า ใช้เวลาเดินสักพักใหญ่ ก็ได้พบกับหมู่บ้านเล็กๆ ใช่... ที่นี้หรือ ? ยังอีกเหรอ ! ข้างหลังบ้าน ยังมีทางเดินต่อไปยังภูเขาอีก พวกเราจึงตัดสินใจเดินทางต่อกันอีกร่วมชั่วโมง ต้องไต่ขึ้นไปในป่าที่มีฝูงช้างอาศัยอยู่ หลังจากที่ปีนเขาจนได้เหงื่อกัน อาตมาก็พบกับภันเตฯ นั่งสงบอยู่บนเก้าอี้ กุฏิของท่านแสนจะเรียบง่าย มีผนังสามด้าน ไม่มีผนังด้านหน้า มีเตียงไม้ตัวหนึ่ง กับโต๊ะตัวเล็กๆ และตู้ยา ท่านพึ่งย้ายมาอยู่ที่นี่ได้เพียง ๒ - ๓ สัปดาห์ ซึ่งโดยปกติแล้วท่านจะอยู่ในป่าลึกที่ห่างไกล และทุรกันดารกว่านี้

เป็นวัตรปฏิบัติของภันเตฯ ถ้าชาวบ้านเริ่มรู้ว่าท่านอยู่ที่ไหนกันมากขึ้น ท่านก็จะย้ายออกไปพำนักในที่อื่น ยิ่งท่านหาความสันโดษมากเท่าไร ท่านก็ยิ่งกลายเป็นเหมือนสิ่งลึกลับ ทำให้ท่านมีชื่อเสียง ยิ่งมีชื่อเสียงก็ยิ่งยากต่อความสันโดษ แต่ท่านก็หลีกเลี่ยงชื่อเสียงที่เป็นอุปสรรคต่อความสันโดษของท่านมาได้อย่างยาวนานต่อเนื่อง แต่ด้วยอายุและปัญหาสุขภาพ ทำให้ตอนนี้ยากที่จะหลีกเลี่ยงกับสิ่งเหล่านี้

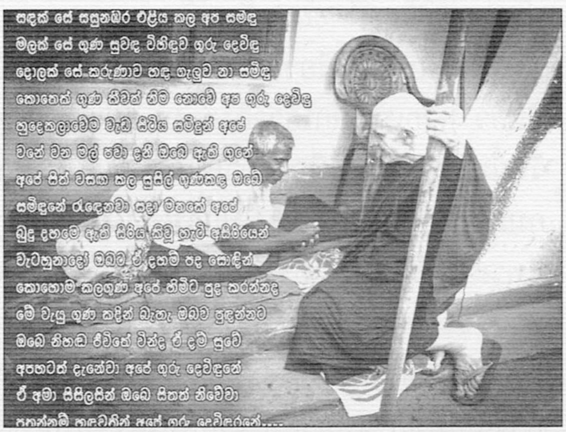
ชีวิตที่สันโดษของท่าน ได้สร้างกลุ่มภิกษุผู้ติดตามขึ้นมาอย่างน่าอัศจรรย์ เป็นกลุ่มพระที่มีแรงบันดาลใจที่จะใช้ชีวิตสันโดษเช่นเดียวกับท่านภันเตฯ โดยกุฏิที่ท่านย้ายออกก็จะมีภิกษุเจริญรอยตามท่านเข้าไปอาศัยอยู่แทน และในที่สุด กลุ่ม Laggala Sangha ได้ถูกก่อตั้งขึ้น โดยมีการประชุมกันปีละสามครั้ง ถ้าเป็นพระมุนีผู้ชำนาญในการปลีกวิเวกอยู่แล้ว ก็อาจจะเข้าประชุมน้อยลงก็ได้ พระในกลุ่มแต่ละรูปก็ไม่ได้ต้องการคำสอนทางวาจาอะไรจากภันเตฯ มากนัก

เพราะการดำเนินชีวิตของท่านก็เป็นคำสอนที่ยิ่งใหญ่อยู่แล้ว ความมุ่งมั่นของท่านเป็นแรงผลักดันที่แข็งแกร่ง และความศรัทธาของท่านก็เป็นแรงบันดาลใจให้ภิกษุกลุ่มนี้

ในชุมชนนี้ ภิกษุไม่ได้สนใจประเพณีที่เป็นเปลือกนอก นิกายที่บวช หรือสีจีวรที่สวมใส่ และก็ไม่ได้ใส่ใจที่จะตั้งเป็น *cult* (กลุ่มลัทธิบูชาตัวบุคคล) สิ่งที่รวมภิกษุกลุ่มนี้ไว้ด้วยกันก็คือความศรัทธาที่บริสุทธิ์ในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เพราะคำสอนของพระพุทธองค์คือคำสอนที่ตรัสไว้ดีแล้วนั้น มีเพียงพระธรรมและพระวินัยเท่านั้น ที่เป็นมาตรฐานของการดำเนินชีวิต ที่ปกติของพระอริยะทั้งหลายที่มีสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

ด้วยร่างกายที่สูงใหญ่ และล่ำสันของท่าน เวลาที่จะต้องสนทนากับภันเตฯ อาตมาจะรู้สึกประหม่าเล็กน้อย อาตมาจำได้ว่า ครั้งแรกที่ได้สนทนากับท่านเป็นวันคล้ายวันเกิดปีที่ ๓๑ ของอาตมา และเวลานั้นท่านก็มีอายุ ๗๐ กว่าปีแล้ว อาตมายังรู้สึกแข็งแรงไม่เท่าท่านเลย และรู้สึกว่าการใช้ชีวิตของท่านมันยากเกินไปสำหรับอาตมา

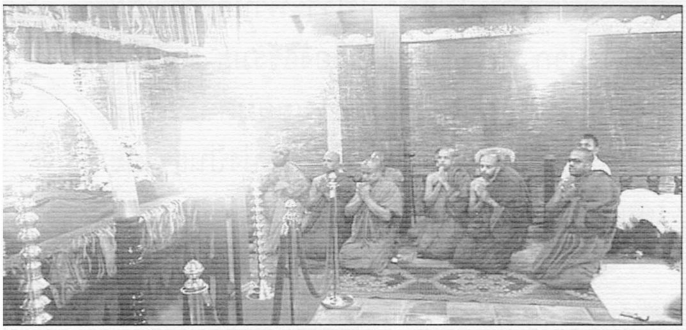
ระหว่างการสนทนากัน อาตมารับรู้ได้ว่าท่านยังมีความจำที่ดีเลิศ และตระหนักได้ว่า อายุที่แท้จริงไม่ได้วัดกันที่อายุขัยของร่างกาย แต่วัดกันที่การหล่อเลี้ยง และการดูแลจิตใจ การไม่ปล่อยจิตไปกับความสะดวกสบาย แต่เป็นการฝึกจิตให้หลุดพ้นจากความเคยชินทั้งปวง

การพบกันในครั้งถัดๆ มา ความประหม่าก็ลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างอาตมากับภันเตฯ ก็อบอุ่นขึ้น เมื่ออาตมาได้มีโอกาสเป็นพระอุปัฏฐากดูแลตอนท่านอาพาธ ทำให้เราได้สนทนากันหลายชั่วโมง ท่านได้เล่าให้ฟังถึงชีวิต ๕๐ ปีที่บวชเป็นพระ ท่านจำมันได้ละเอียดอย่างน่าทึ่ง บางเรื่องเราก็หัวเราะไปด้วยกัน ซึ่งคนอื่นอาจจะนึกภาพนี้ไม่ออก เพราะท่านดูสุขุมและจริงจังมาก แต่เมื่อคุยกันเรื่องธรรมะ หน้าตาท่านจะเบิกบานแจ่มใส ท่านยอมสละความสันโดษ (วิเวก) ของท่านเพื่อการแบ่งปันธรรมะโดยเฉพาะในช่วงปีหลังๆ นี้

อาตมารู้สึกมีความสุขที่ได้อยู่ใกล้ชิดท่าน ได้สนทนาธรรมกับท่าน จนเมื่อท่านเริ่มยกข้อความในพระสูตรบาลีมาอ้างอิง ซึ่งท่านน่าจะเป็นหนึ่งในผู้เชี่ยวชาญบาลีที่สุดรูปหนึ่งในยุคของเรา ในขณะที่อาตมาเองไม่ได้เรื่องเลยในภาษาบาลี และตอนที่ท่านเริ่มปรารภบาลีชั้นสูงให้ฟังนั้นมันยากเหลือเกินที่จะซ่อนความสับสนเอาไว้ แต่อาตมาก็หวังว่าท่านจะไม่สังเกตเห็น และนั่นก็ทำให้อาตมาต้องกลับมาฝึกฝนภาษาบาลีให้พอที่จะรับความรู้จากท่านได้

อาตมาเคยขอให้ภันเตฯ แปลพระสูตรบางบทหรืออย่างน้อย **"อัฏฐกวรรค"** และ **"ปารายนวรรค"** ในสุตตนิบาต อาตมาเรียนท่านว่า ภันเตฯ น่าจะเป็นพระเพียงรูปเดียวที่มีความสามารถในการแปลพระสูตรเหล่านี้ ท่านเชี่ยวชาญการใช้บาลีโดยเฉพาะในส่วนของพุทธวจนะ และท่านใช้ชีวิตอยู่ตามแบบในพระสูตร ในตอนแรกท่านก็ปฏิเสธคำขอของอาตมา จนในที่สุดเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๖

มาถึง ท่านก็เริ่มแปล **"อัฏฐกวรรค"** และสองปีต่อมา ในปี ๒๐๑๘ ท่านก็แปล **"ปารายนวรรค"** เสร็จ พระสูตรทั้งสองนี้ถูกพิมพ์รวมกันในชื่อว่า **"The Silent Sages of Old"** อาตมารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาที่ท่านได้แปลพระสูตรนี้ และรู้สึกว่าหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าเหมือนเป็นไบเบิ้ลเล็กๆ ของอาตมา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า มรดกที่ท่านทิ้งไว้ให้ มีเพียงพระสูตรสองเล่มนี้เท่านั้น ท่านมีความคิดที่จะแปล **"เถรคาถา"** แต่ท่านได้ล้มป่วยลงเสียก่อน

ภันเตฯ ชอบใช้ชีวิตในป่า ท่านมีความรู้ด้านธรรมชาติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ โดยเฉพาะเรื่องช้างกับงู มีเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับการเผชิญหน้ากันกับสัตว์อันตรายอีกมากมายเกินกว่าจะบรรยายไว้ตรงนี้ ท่านชอบใช้เวลาเดินขึ้นเขาพร้อมกับท่องคาถา โดยเฉพาะคาถาจาก **"สุตตนิบาต"** ท่านจะบันทึกเฉพาะคาถาที่ท่านต้องการจะเข้าถึงอย่างลึกซึ้งและพกติดตัวไว้เสมอ (สมุดจดเล่มหนึ่งจะถูกจัดพิมพ์สู่สาธารณชนเร็วๆ นี้)

น้อยครั้งที่ท่านจะหยิบหนังสืออื่นที่ไม่ใช่พระสูตรบาลีขึ้นมาอ่าน และตลอดชีวิตของท่าน ท่านมีข้าวของเท่าที่จำเป็นในจำนวนที่จะพอใส่ได้ในถุงเล็กๆ ของท่านเท่านั้น ไม่มีสิ่งใดที่เกินความจำเป็นเลย เมื่อท่านได้รับสิ่งของที่ไม่จำเป็นมา ท่านก็จะมอบต่อให้พระรูปอื่นทันที

และถ้าท่านได้ของที่จำเป็นอย่างเช่น ไฟฉายหรือเข็มทิศ ท่านก็จะไม่เก็บของเดิมไว้ ไม่สะสมอะไร กุฏิที่ท่านอยู่ใน Laggala หรือที่อื่นๆ ในศรีลังกา ก็สร้างขึ้นด้วยผนังเพียงสามด้าน ด้านหน้าปล่อยโล่งเปิดรับธรรมชาติของป่า วันหนึ่งท่านจำวัดสามชั่วโมงก็เพียงพอแล้ว เป็นสิ่งหนึ่งที่อาตมารู้สึกประทับใจมากคือ ท่านไม่ต้องการสิ่งของใดๆ ไม่ต้องการชื่อเสียงหรือบริวาร ทรัพย์สมบัติของท่านคือ ความเป็นอิสระจากการยึดมั่นต่างๆ ธรรมะ และ (ใครจะรู้ อาจจะเป็น) ปวงเทพเทวดาที่คอยปกปักษ์รักษาท่าน

ภันเตฯ เริ่มมีอาการป่วยหนักเมื่อสามปีที่แล้ว พวกเรารู้สึกได้ว่าสิ่งต่างๆ จะแย่ลงจากวันนั้น ครั้งสุดท้ายที่อาตมาได้เจอท่านคือ เดือนกุมภาพันธ์ รู้สึกได้ว่าเป็นการเจอเพื่อจากลา มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบมากมายอยู่รายรอบท่าน ช่วยให้ท่านยังสามารถใช้ชีวิตช่วงสุดท้ายได้อย่างวิเวกสันโดษ อาตมาเองก็มีส่วนกับเขาบ้างเล็กน้อย แต่อาตมาโชคดีที่ได้รู้จักใกล้ชิดกับท่านมากกว่าพระรูปอื่น และเวลานี้ ท่านก็ได้ละสังขารจากไปแล้ว

ความมุ่งมั่นที่จะศึกษาและเข้าใจธรรมะคือสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับท่าน ท่านต้องการมีชีวิตที่ยาวนานกว่านี้เพียงเพื่อการบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในชีวิตนี้ เราไม่อาจรู้ได้หรอกว่าท่านบรรลุธรรมในระดับไหน แต่การต่อสู้อย่างไม่ย่อท้อกับกิเลสที่ท่านแสดงให้พวกเราได้เห็นนั้นจะต้องเป็นเส้นทางนำไปสู่การละกิเลสได้โดยสิ้นเชิงในที่สุดอย่างแน่นอน

กวีนิพนธ์

จุดเทียน

ฤดูดลวนวันเข้าพรรษา พระพุทธานุญาตไตรมาสสมัย
ให้ภิกษุอยู่อารามธรรมวินัย ไม่สัญจรผ่านภัยในไร่นา
กุลบุตรบวชเรียนพากเพียรธรรม อยู่ประจำในกาลพระพรรษา
ได้ร่วมบุญร่วมบาตรร่วมศรัทธา อุบาสกสีกาได้มาวัด
วัดกิเลสแผดเผาที่เร้ารุก วัดทุกข์สุขวัดสิ้นวัดศีลสัตย์
วัดคุณงามความดีอันชี้ชัด ยังอยู่ดีหรือวิบัติในปัจจุบัน
ทุกวันนี้ที่พึ่งถึงที่สุด เป็นหนึ่งจุดในจิตไม่บิดผัน
คือหลักธรรมนำใจให้รู้ทัน สารพันมายาที่มาลวง
ให้เห็นงามตามเขาเอาอย่างเขา ความเป็นเราไม่เห็นน่าเป็นห่วง
ข้างนอกนั้นทันสมัยข้างในกลวง ให้เขาล้วงตับไตล้วงไส้พุง
เร่งเรียนธรรมรู้ธรรมนำครรลอง เป็นตัวของตัวเองเร่งหมายมุ่ง
อย่าเป็นเหยื่อมายาพาปนปรุง จุดเทียนรุ่งเรืองสว่างกลางใจเทอญ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

มงคลชีวิต

สารธรรมจากพระสูตร • พระมหาสมปอง มุทิโต

มงคลสูงสุด ที่ มนุษย์ทำได้ ตอน ๕

มงคลชีวิต ข้อที่ ๒๑

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ : ความไม่ประมาทในธรรม

ความไม่ประมาท คือไม่เผอเรอ มีความระมัดระวัง พิถีพิถัน ไม่ละเลยหน้าที่ แต่บาลีหมายความว่าเป็นธรรมที่ตรงกันข้ามกับความประมาท (ความไม่ประมาท) ไม่ปล่อยจิตให้เป็นไปในกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต หรือปล่อยจิตหลงในกามคุณ การกระทำที่ไม่มีความเคารพ ไม่ทำให้ติดต่อ มีความประพฤติย่อหย่อน ไม่มีความตั้งมั่น หมดความพอใจ ทอดธุระ ไม่ประกอบเนืองๆ ในการเจริญบำเพ็ญกุศลธรรมต่างๆ การที่ทำตรงกันข้ามกับสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น การประคองจิตให้เป็นไปในกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต และไม่หลงใหลในกามคุณ พยายามเจริญในกุศลธรรมต่างๆ เป็นต้น ชื่อว่ามีความไม่ประมาท

ในธรรม หมายถึง ในกุศลธรรมและอกุศลธรรม แต่ในที่นี้หมายถึงกุศลธรรม ความไม่ประมาทมีอุปการะมากต่อการบำเพ็ญกุศลธรรมและไม่มีโทษ

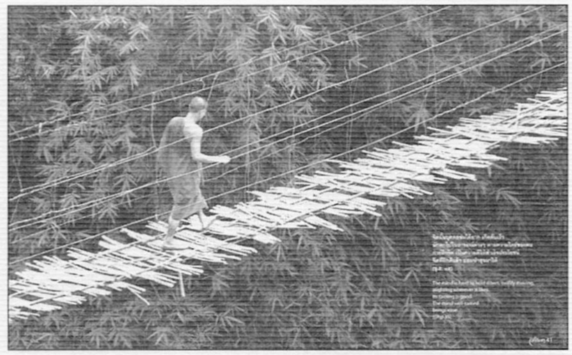
ความไม่มีโทษ คือ มีการบำเพ็ญศีล การสำรวมอินทรีย์ การรู้จักประมาณตนในการบริโภค การประกอบความเพียร เป็นผู้ตื่นอยู่ การเจริญวิปัสสนาเพื่อมรรคผล การมีปฏิสัมภิทา ๔ (มี

อรรถปฏิสัมภิทา เป็นต้น) การมีธรรมขันธ์ ๕ (มีศีล เป็นต้น) การรู้ฐานะและไม่ใช่ฐานะ การทำสมาบัติ การทำอริยสัจ การมีโพธิปักขิยธรรม (มีสติปัฏฐาน เป็นต้น) การทำวิชชา ๘ (มีวิปัสสนาญาณเป็นต้น) เมื่อตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การทำกุศลธรรมที่กล่าวมาแล้วนี้ มีความไม่ประมาทเป็นเหตุเบื้องต้นในการประพฤติปฏิบัติ

ผู้ใดก็ตาม เมื่อไม่มีความประมาท ย่อมทำให้กุศลธรรมเจริญ มนุษย์ที่ประเสริฐสุดคือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะทรงตั้งอยู่ในกุศลธรรมทุกอย่าง เหมือนความไม่ประมาทยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะครอบคลุมธรรมทั้งหลายไว้ ความไม่ประมาทเป็นทั้งธรรมในกามาวจรภูมิและโลกุตรภูมิ ธรรมทั้งหมดรวมอยู่ในความไม่ประมาท เพราะว่าความไม่ประมาทเป็นทั้งโลกียธรรมและโลกุตรธรรม จึงทำให้บรรลุคุณ ได้เห็นแจ้งอริยสัจ

ความไม่ประมาทเป็นมงคล เพราะเป็นเหตุเบื้องต้นแห่งการเจริญกุศลธรรมทุกอย่างทั้งทางโลกียะและโลกุตระ ย่อมให้ความสุขทั้งปัจจุบันและสัมปรายภพ ทำให้ได้สิ่งน่าปรารถนา มีมรรคผลนิพพานเป็นสิ่งสูงสุด เป็นต้น

โทษของการประมาทในธรรมทั้งหลาย

ผู้ประมาทเหมือนกับผู้ที่ตายแล้ว (ตายทั้งทางโลกและทางธรรม) เพราะไม่มีจิตที่จะเจริญกุศลใดๆ เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นการตัดประโยชน์ของตน มีชีวิตอยู่อย่างไร้สาระ เหมือนคนตายที่ทำอะไรไม่ได้ ไม่มีความเจริญ มีแต่ความเสื่อมเข้ามาหา การมีความประมาท ไม่รู้จักทำคุณความดีและบุญกุศลต่างๆ ตายไปก็มีทุคติเป็นที่ตั้ง ไม่มีบุญกุศลติดตามไปเกื้อหนุนให้สู่สุคติ ตัดหนทางสู่การมีมรรคผล เป็นต้น

มงคลที่ ๒๒
คารโว จ : การมีความเคารพ

ครุศัพท์ มีหลายความหมาย ดังนี้

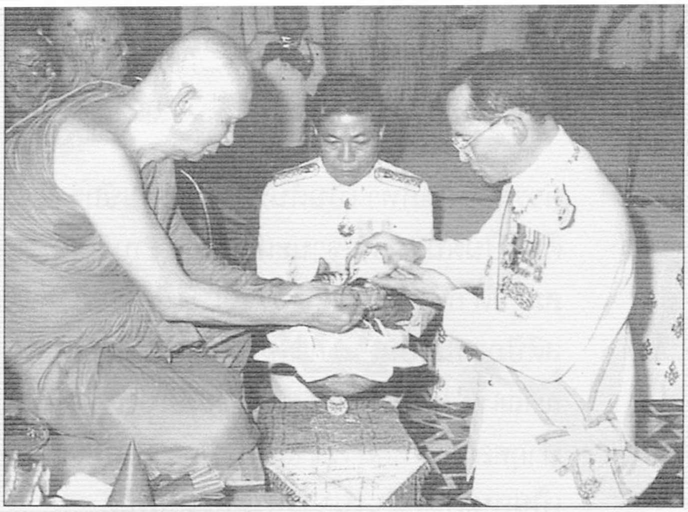
๑. **รด ราด สาด** (เอาความดีหรือความรู้ไปให้) เช่น ผู้เอาความรู้ให้แก่ศิษย์ เหมือนต้นไม้มีการรดน้ำเพื่อการเจริญเติบโต เป็นต้น

๒. **หนักแน่น มีน้ำหนัก** (มีธรรมและจริยาที่หนักแน่น) เช่น บิดามารดาชื่อว่าเป็นผู้หนักแน่น

๓. **เลิศลอย** (เป็นผู้ที่ปรากฏเด่นชัด)

๔. **ผู้ควรเคารพ** หมายถึง ครูของโลก (สัตถุ) นับตามลำดับดังนี้ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระสาวกของพระพุทธเจ้า ครูอาจารย์ อุปัชฌาย์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมี มารดา บิดา ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนถึงผู้มีคุณความดีอย่างใดอย่างหนึ่งอันควรแก่การเคารพ

คารวะ หมายถึง ผู้ที่มีความเคารพ ผู้ประกอบด้วยความเคารพ และมีการกระทำแก่ผู้สมควรได้รับ ชื่อว่าเป็นผู้มีมงคล

คารวธรรม เป็นธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญ ควรให้ความเคารพ มี ๗ ประการได้แก่

๑. **ความเคารพในพระพุทธเจ้า** (มีทั้งพระพุทธเจ้าในอดีตหลายพระองค์ จนถึงพระสมณโคดมองค์ปัจจุบัน แล้วแต่ผู้จะน้อมรำลึกถึงด้วยความเคารพว่าเป็นพระองค์ไหน) ทรงเป็นครูของโลก มีพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้แจ่มใส เป็นผู้ชี้ทางออกจากกองทุกข์ทั้งหลาย จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความเคารพ เช่น เมื่อเห็นพระพุทธรูปหรือสิ่งที่เป็นเหมือนองค์แทนของพระองค์ ควรแสดงความเคารพ มีการกราบไหว้

๒. **ความเคารพในธรรม** (โลกุตรธรรม ๙ มีมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑) เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คือความเคารพในองค์ธรรมอันมีอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติได้บรรลุมรรคผลตั้งแต่โสดาปัตติมรรคตามลำดับจนถึงอรหัตตมรรค เมื่อเจริญธรรมแก่กล้าขึ้นจนได้โสดาปัตติผลตามลำดับ จนถึงอรหัตตผลเข้าถึงนิพพานเป็นที่สุด

นอกจากนี้ ยังรวมถึงสิ่งที่บรรจุพระธรรมของพระพุทธเจ้าไว้ด้วย เช่น หนังสือพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะ สุภาษิตต่าง ๆ และคัมภีร์บาลีอื่น ๆ อันมาจากคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ต้องให้ความเคารพ จะไปเหยียบย่ำหรือทำลายไม่ได้ เพราะให้คุณประโยชน์ สร้างปัญญาแก่ผู้ศึกษา

๓. **เคารพในพระสงฆ์** ที่เป็นหลักในการเคารพ คือพระอริยสงฆ์มี ๘ จำพวก แม้พระเณรที่เพิ่งบวช หากมีจิตมุ่งมั่นในการศึกษาปริยัติและปฏิบัติเพื่อการหมดกิเลส ก็ควรทำความเคารพ การเคารพเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาทางหนึ่ง เพื่อให้ได้อริยมรรคผล สมควรที่จะแสดงความเคารพต่อท่าน

๔. **ความเคารพในสิกขา ๓** มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนและนำไปปฏิบัติด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างสมบูรณ์ในสิกขาทั้ง ๓ อย่างได้แก่

๔.๑ *ศีลสิกขา* เช่น มีความเคารพในเวลาที่ได้เรียนข้อกำหนด และเมื่อได้มีเจตนาในการสมาทานแล้ว ให้กระทำอย่างสำรวม อย่าให้ล่วงละเมิดศีล

๔.๒ *สมาธิสิกขา* ศึกษาปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ในการเจริญสมาธิ เป็นการเจริญสมาธิใด ๆ ก็ตาม (ที่ไม่ใช่สมาบัติ ๘) มีอยู่หลายวิธีขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติมีจริตตรงกับวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่ทำนั้น ให้มีความสำรวมตั้งใจด้วยความเคารพในการปฏิบัติ เพราะเป็นสิ่งที่พระอริยะทั้งหลายได้เคยกระทำมาแล้วทั้งสิ้น

๔.๓ *ปัญญาสิกขา* มีความเคารพในปัญญาของผู้รู้ทั้งหลาย ที่ท่านได้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ สืบทอดจนถึงปัจจุบัน ทำให้เราได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้จากผลงานของท่าน ควรน้อมรำลึกถึงคุณของท่านด้วยความเคารพ โดยตั้งใจศึกษาและปฏิบัติตามเพื่อการมีปัญญา เช่น หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า สุภาษิตต่างๆ

๕. **ความเคารพในสมาธิ** เป็นการเจริญสมาธิจนได้สมาบัติ ๘ ด้วยการทำความเพียร ไม่ย่อท้อในอุปสรรคที่จะขัดขวางในการทำสมาธิ มีจิตมุ่งมั่นในอันที่จะทำให้สมาบัติเกิดขึ้น ชื่อว่าได้แสดงความเคารพในสมาธิ

๖. **ความเคารพในความไม่ประมาท** ผู้ที่มีความประพฤติตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ย่อมเป็นผู้รักษาความดีของตนให้คงอยู่ และสร้างเสริมกุศลอื่นให้เจริญยิ่งขึ้น สิ่งใดที่เป็นอกุศล ย่อมหลีกหนี หรือทำลายให้สิ้น หากรู้จักทำในสิ่งที่กล่าวมา ย่อมชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความเคารพในความไม่ประมาท เพื่อการไม่ประมาทในชีวิต ควรหมั่นสร้างกุศลไว้เป็นเสบียงในหนทางข้างหน้า ผู้ที่ไม่รู้จักสร้างบุญกุศล เมื่อกายแตกดับตายไป ย่อมมีทุคติเป็นเบื้องหน้า

๗. **ความเคารพในปฏิสันถาร** เป็นการแสดงออกของผู้อยู่ก่อนที่มีต่อผู้มาเยือน ด้วยการต้อนรับหรือให้ความเอื้อเฟื้อเพื่อลดช่องว่างระหว่างกัน ความเคารพในปฏิสันถารมี ๒ อย่างคือ

๗.๑ *อามิสปฏิสันถาร* เป็นการต้อนรับด้วยเครื่องบริขาร (ของพระภิกษุ) ปัจจัย ๔ เช่น เมื่อภิกษุอื่นแวะมาที่วัด ควรดูแลจัดการเรื่องอาหารและที่พักให้

๗.๒ *ธรรมปฏิสันถาร* เป็นการเอื้อเฟื้อด้วยคำพูดอันดีและพูดธรรมอันเป็นประโยชน์ เช่น ไม่ถามในเรื่องที่จะทำให้เกิดความอึดอัดใจในการตอบ

การไม่ทำปฏิสันถาร ถือว่าเป็นอัปมงคล

การเคารพโดยทั่วไป หมายถึง การเคารพในมารดาบิดา ญาติผู้ใหญ่ ผู้สูงกว่าด้วยชาติวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีพระคุณต่างๆ ตามที่ตนควรเคารพ เป็นต้น

ความเป็นมงคลของผู้มีความเคารพ เป็นผู้ไม่มีความเสื่อมทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นเหตุแห่งการมีสุคติเป็นที่ไป หากเป็นมนุษย์จะเกิดอยู่ในตระกูลสูง

โทษของการไม่มีความเคารพ เป็นผู้มีความเสื่อมทั้งทางโลกและทางธรรม มีอบายภูมิเป็นเบื้องหน้า หากภายหลังได้เกิดเป็นมนุษย์จะอยู่ในตระกูลชั้นต่ำ

มงคลที่ ๒๓
นิวาโต จ : ความนอบน้อมถ่อมตน

ผู้นอบน้อมถ่อมตน คือผู้ที่มีความประพฤติกับผู้อื่นโดยไม่มีความมานะเย่อหยิ่งถือตัว (ผู้กำจัดมานะได้) ไม่มีความกระด้าง พูดไพเราะอ่อนหวาน

ผู้ไม่ถ่อมตน คือผู้ที่ประพฤติกับคนอื่นโดยมีมานะเย่อหยิ่งถือตัวจัด มีความกระด้าง ทั้งการพูดและอากัปกิริยา แบ่งเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. **กระด้างโดยชาติ** ถือว่าตนอยู่ในชาติตระกูลสูง รังเกียจผู้ที่มีตระกูลต่ำกว่า

๒. **กระด้างโดยทรัพย์** ดูถูกผู้ที่มีทรัพย์น้อยกว่าตน ไม่คบหาด้วย

๓. **กระด้างโดยโคตร** ถือตนว่าอยู่ในตระกูลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ชอบคบหากับผู้ที่อยู่ระดับเดียวกัน หรือสูงกว่าเท่านั้น

๔. **กระด้างดูหมิ่นญาติมิตร** ดูถูก ดูหมิ่นซ้ำเติมญาติที่ตกต่ำ

<u>โทษของผู้มีความกระด้างไม่นอบน้อม</u> ผู้มีความกระด้างทุกประเภท คือ ผู้ที่เข้าไปสู่ปากทางแห่งความเสื่อม เช่น

๑. ทำให้เสื่อมสกุล เช่น หลงในชาติตระกูลของตน ว่าร้ายผู้อื่นทำให้เขาผูกใจเจ็บ เมื่อเขามีอำนาจก็จะหวนมาทำลายตระกูลนั้นให้ย่อยยับ

๒. ทำให้เสียชีวิต เช่น ด้วยความกระด้างก้าวร้าวรุนแรงที่ตนทำต่อผู้อื่น ทำให้ผู้ถูกกระทำเกิดความอาฆาต จ้างคนไปฆ่าผู้นั้น

๓. เมื่อมีทุกข์ภัยเกิดขึ้นกับผู้กระด้างนั้น ไม่มีใครอยากช่วยเหลือ เพราะเขาได้ผูกเวรกับคนอื่นๆ ไว้มาก

๔. เป็นการสร้างบาปกรรมติดตามตนไปทุกภพทุกชาติ เป็นการตัดตนออกจากความเจริญในกุศลธรรม

<u>ความเป็นมงคลแห่งการประพฤตินอบน้อม</u> ทำให้เกิดความเจริญทั้งปัจจุบันและสัมปรายภพ มีแต่คุณ ไม่มีโทษ

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในสิงคาลกสูตรว่า "บุคคลผู้เป็นบัณฑิต ถึงพร้อมด้วยศีลละเอียด มีปฏิภาณ (ไหวพริบ) ประพฤติถ่อมตน และไม่กระด้าง เช่นนั้น ย่อมได้ยศ"

มงคลที่ ๒๔
สนฺตุฏฺฐิ จ : การมีความสันโดษ

ความสันโดษ หมายถึงความเป็นผู้ยินดีในสิ่งที่ตนมีตนได้ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ ความสันโดษของภิกษุ และความสันโดษของฆราวาส

<u>ความสันโดษของภิกษุ</u>

<u>ก. สันโดษ ๓ แบ่งตามลักษณะ แบ่งเป็น ๓ อย่างดังนี้</u>

๑. ยินดีในของของตน (ไม่อยากได้ของของคนอื่น)

๒. ยินดีในของที่มีอยู่ (ยินดีเท่าที่ได้มา)

๓. ยินดีในของอย่างสม่ำเสมอ (เพื่อรักษาความโลภไม่ให้เกิดขึ้น)

สันโดษ ๓ แบ่งตามลักษณะของปัจจัย ๔ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค รวมเป็นสันโดษ ๑๒

ตัวอย่าง สันโดษ ๓ แบ่งตามลักษณะของเครื่องนุ่งห่ม

๑. ยินดีในของของตน จีวรที่ภิกษุมีของตนอยู่แล้ว ไม่แสวงหาใหม่ นุ่งห่มเพื่อปกปิดร่างกายเท่านั้น

๒. ยินดีในของที่มีอยู่ มีจีวรอยู่สภาพอย่างไรก็ใช้อย่างนั้น

๓. ยินดีในของอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่แรกที่ได้จีวรมาจนใช้เก่าแล้วก็ตาม มีความรู้สึกว่ามีคุณค่า เช่นเดิม

สันโดษในอาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ก็นัยเดียวกับเครื่องนุ่งห่ม คือจีวร

(ข้อสังเกต สันโดษ ๓ แบ่งตามลักษณะ ท่านแสดงตัวอย่างเฉพาะเครื่องนุ่งห่ม แต่สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ตามข้อ ข. ท่านแสดงตัวอย่างทั้ง ๔ กลุ่ม)

ข. สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ แบ่งเป็น ๓ อย่างดังนี้

๑. สันโดษตามได้ ได้อย่างไรก็ยินดีอย่างนั้น

๒. สันโดษตามกำลัง ยินดีตามกำลังของตน

๓. สันโดษตามสมควร ยินดีตามความเหมาะควร

สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ในปัจจัย ๔ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค รวมเป็นสันโดษ ๑๒

ตัวอย่าง สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ในเครื่องนุ่งห่ม

๑. ยินดีตามได้อย่างนั้น ภิกษุได้จีวรมาแล้วสภาพอย่างไรก็ใช้สอยไปตามนั้น

๒. ยินดีตามกำลังของตน ภิกษุผู้อาพาธ หรือมีกำลังน้อยร่างกายผ่ายผอม ได้จีวรเนื้อหนาซึ่งเกินกำลังที่ตนจะสวมใส่ นำไปเปลี่ยนกับจีวรของภิกษุอื่นเพื่อการใช้ให้สะดวก

๓. ยินดีตามความสมควรกับตน ภิกษุได้จีวรประณีตหรือไม่ประณีตก็ตาม แต่มีคุณค่ามากเกินกว่าที่ตนจะสวมใส่ จึงนำไปถวายพระเถระผู้ทรงคุณต่างๆ แล้วหาจีวรที่เหมาะกับตนแทน

ตัวอย่าง สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ในอาหาร

๑. ภิกษุได้อาหารอย่างไร ก็ไม่คิดอยากเปลี่ยน ฉันได้ตามปกติ

๒. ภิกษุได้อาหารที่แสลงต่อโรค นำไปเปลี่ยนกับภิกษุอื่นเพื่อฟื้นกำลังร่างกาย แม้อาหารที่เปลี่ยนจะดีกว่าเดิมหรือไม่ก็ตาม

๓. ภิกษุได้อาหารที่ประณีตเป็นเลิศ นำอาหารไปถวายแด่พระเถระ หรือผู้ทรงคุณ หรือผู้มีความจำเป็นที่สมควรมากกว่าตน

ตัวอย่าง สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ในเสนาสนะ

๑. ภิกษุผู้มีเสนาสนะแล้ว ยินดีตามสถานที่ที่ตนได้อาศัยอยู่ แม้จะมีผู้มอบเสนาสนะที่ดีกว่าให้ ก็ไม่รับ

๒. ภิกษุผู้ที่อยู่เสนาสนะที่โล่ง อากาศทำให้เจ็บป่วยง่าย แลกเสนาสนะที่มีสภาพดี หรือเลวกว่าเดิมก็ตามกับภิกษุอื่น เพื่อทำให้กำลังสุขภาพของตนให้อยู่ได้

๓. ภิกษุมีที่อยู่ของตนอยู่แล้ว เมื่อมีภิกษุผู้ทรงคุณมากกว่ามา ยินดีให้ท่านเหล่านั้นพำนักแทน ส่วนตนก็ไปหาที่อยู่ใหม่

ตัวอย่าง สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ในเภสัช

๑. ภิกษุได้เภสัชชนิดใดก็ตาม พอบำบัดไข้ได้ก็ยินดีทั้งนั้น ไม่เลือกเฉพาะเภสัชชั้นเลิศ

๒. ภิกษุอาพาธได้เภสัชไม่ตรงกับโรค นำเภสัชไปแลกกับภิกษุอื่น เพื่อเภสัชที่รักษายังกำลังให้ฟื้นกับตน เพื่อให้สุขภาพฟื้นคืนกำลัง

๓. ภิกษุเมื่อได้เภสัชประณีต นำไปถวายแด่ภิกษุผู้ทรงคุณที่ควรใช้มากกว่าตน ส่วนตนก็ใช้เภสัชที่พอจะรักษาตนได้เท่านั้น

ตัวอย่าง สันโดษ ๓ แบ่งตามของที่แสวงหามาได้ ในบริขาร ๘

ภิกษุผู้มีความสันโดษ มีบริขารเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะไม่ใช้ของเกินความจำเป็นเพราะเป็นเหตุแห่งความมีภาระดูแลรักษามาก บริขารที่จำเป็น ๘ อย่าง ได้แก่ จีวร ๓ บาตร ๑ เข็ม ๑

มีดเล็ก ๑ ประคดเอว ๑ ผ้ากรองน้ำ ๑ (เพิ่มอีกเป็น ๔ อย่างก็ควร เช่น เครื่องลาดสำหรับเสนาสนะ หรือลูกกุญแจ ผ้า หรือแผ่นหนัง ไม้เท้าคนแก่ หรือทะนานน้ำมัน และร่ม หรือรองเท้า ซึ่งไม่ได้หมายความว่าภิกษุที่มีบริขารเกิน ๘ อย่างจะเป็นผู้ไม่สันโดษ) แต่ในที่นี้เน้นถึงภิกษุผู้สันโดษ คือ ภิกษุผู้มีบริขาร ๘

ผู้มักน้อย มี ๔ จำพวก คือ

๑. ผู้มักน้อยในปัจจัย เป็นผู้รับเอาของแต่พอประมาณ พอทำกำลังให้ตนอยู่ได้

๒. ผู้มักน้อยในธุดงค์ ภิกษุผู้มีความมักน้อยรักษาวัตรธุดงค์ของตนไว้โดยไม่ได้ให้ผู้ใดทราบ เช่น ถือการอยู่ในป่าช้าเป็นวัตร ไม่เปลี่ยนสถานที่อยู่ใหม่

๓. ผู้มักน้อยในปริยัติ เช่น ภิกษุมีความรู้ในปริยัติไม่แสดงให้ใครๆ ทราบถึงความสามารถ แต่เมื่อถึงคราวก็ช่วยแนะนำให้ความรู้ภิกษุต่างๆ ที่จำพรรษาอยู่ด้วยกัน เมื่อเสร็จหน้าที่แล้วก็แยกจากไป

๔. ผู้มักน้อยในมรรคผล ภิกษุที่บรรลุมรรคผลแล้ว แต่ไม่แสดงตนให้ผู้อื่นทราบ ทำตนธรรมดาเรียบง่ายสมถะ

การที่มีภิกษุผู้มีความมักน้อย ย่อมเกิดผลดีในศรัทธาที่เกิดจากผู้พบเห็น เป็นเหตุให้ลาภที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น ลาภที่มีอยู่แล้วย่อมมีตลอด ผู้ที่ไม่เลื่อมใสเกิดความเลื่อมใส ผู้ที่เลื่อมใสแล้วเกิดความเลื่อมใสมากขึ้น

ความสันโดษของฆราวาส

สันโดษของฆราวาส หมายถึง คนทั่วไปที่มีความมักน้อยในกามคุณ ๕ ได้แก่ มักน้อยในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เพื่อเป็นการฝึกฝนตนในการลด หรือละกิเลส ที่ติดตัวเราอยู่ในทุกภพทุกชาติ ที่เกิดมายาวนานให้เบาบางลง

มงคลที่เกิดจากความสันโดษ

๑. ทำให้ความมักมาก มักใหญ่ใฝ่สูง และความปรารถนาในสิ่งที่ไม่เป็นสาระลดน้อยลง และมีปัญญาเห็นผลเสียแห่งความไม่สันโดษ

๒. เป็นเหตุแห่งความสามารถไปในทางสุคติ

๓. เป็นเครื่องเกื้อหนุนต่อการบรรลุอริยมรรค

๔. เป็นเหตุแห่งความเจริญ ไม่มีอุปสรรค ไม่ว่าจะไปทิศทางใดก็ตาม

โทษของความไม่สันโดษ

๑. เป็นเหตุแห่งความโลภไม่รู้จักพอ

๒. เป็นการสร้างภาระในการระวังดูแลรักษาสิ่งของต่างๆ

๓. เป็นเหตุให้เสื่อมทรัพย์ เช่น มีรถขับอยู่คันหนึ่งไม่พอ ก็อยากได้ของใหม่ เงินไม่มี ต้องไปกู้หนี้ยืมสินมาซื้อ ภายหลังไม่มีเงินส่งค่าหนี้ เขาก็มายึดรถไป

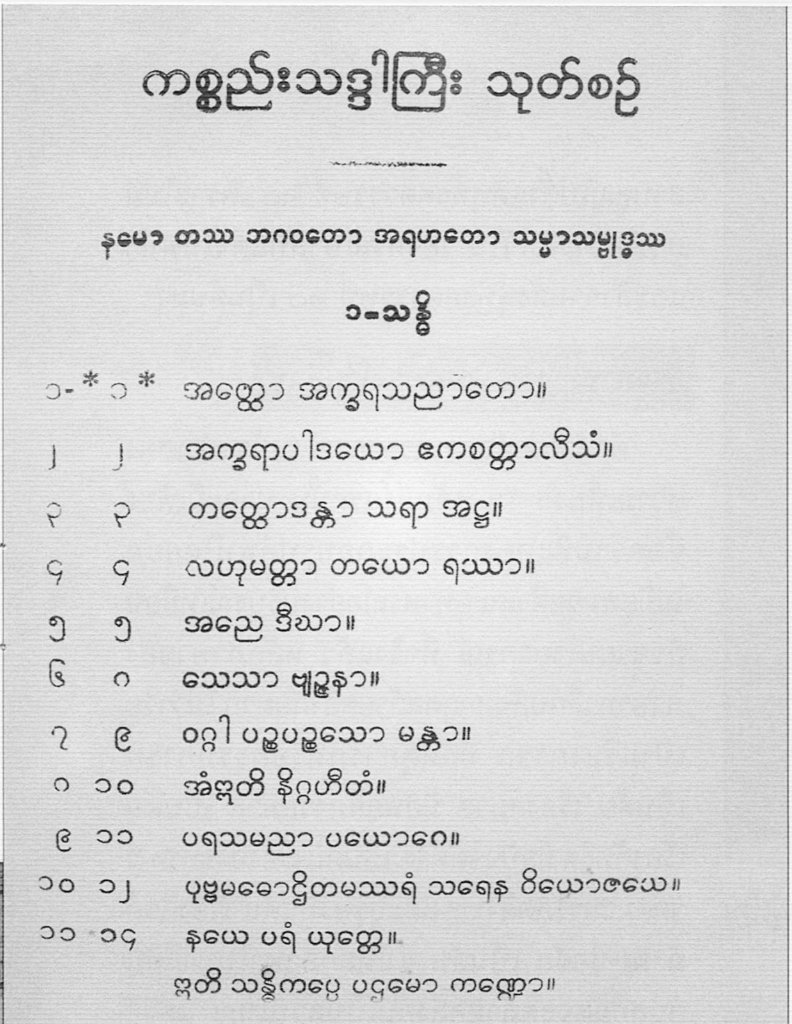
๔. ทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ครอบครัวที่สามีมีภรรยาหลายคน ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง บุตรหลานติดยาเสพติดเพราะอยู่บ้านไม่มีความสุข

๕. ทำให้เป็นคนโกหกหลอกลวง เป็นที่รังเกียจแก่ผู้ที่รู้จัก

๖. คนมักมากหนักไปในทางสั่งสมกิเลส มีทุคติเป็นที่ไปและตัดทางอริยมรรค

นอกจากนี้ ยังมีโทษอีกมากมาย ดังนั้นทุกคนควรหันมาทำตนเป็นผู้มักน้อยเพื่อเป็นฐานแห่งความเจริญกุศลทั้งทางโลกิยธรรมและโลกุตรธรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ความเป็นผู้มักน้อย ย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงมั่น เพื่อความไม่เสื่อมสูญ เพื่อความไม่อันตรธาน แห่งพระสัทธรรม”

ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး သုတ်စဉ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

၁-သန္ဓိ

၁-* ၁* အတ္ထော အက္ခရသညာတော။
၂ ၂ အက္ခရာပါဒယော ဧကစတ္တာလီသံ။
၃ ၃ တတ္ထောဒန္တာ သရာ အဋ္ဌ။
၄ ၄ လဟုမတ္တာ တယော ရဿာ။
၅ ၅ အညေ ဒီဃာ။
၆ ၈ သေသာ ဗျဉ္ဇနာ။
၇ ၉ ဝဂ္ဂါ ပဉ္စပဉ္စသော မန္တာ။
၈ ၁၀ အံဣတိ နိဂ္ဂဟီတံ။
၉ ၁၁ ပရသမညာ ပယောဂေ။
၁၀ ၁၂ ပုဗ္ဗမဓောဌိတမဿရံ သရေန ဝိယောဇယေ။
၁၁ ၁၄ နယေ ပရံ ယုတ္တေ။
ဣတိ သန္ဓိကပ္ပေ ပဌမော ကဏ္ဍော။

ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์

ปาพิปาโมกข์

กัจจายนไวยากรณ์ ตอน ๒

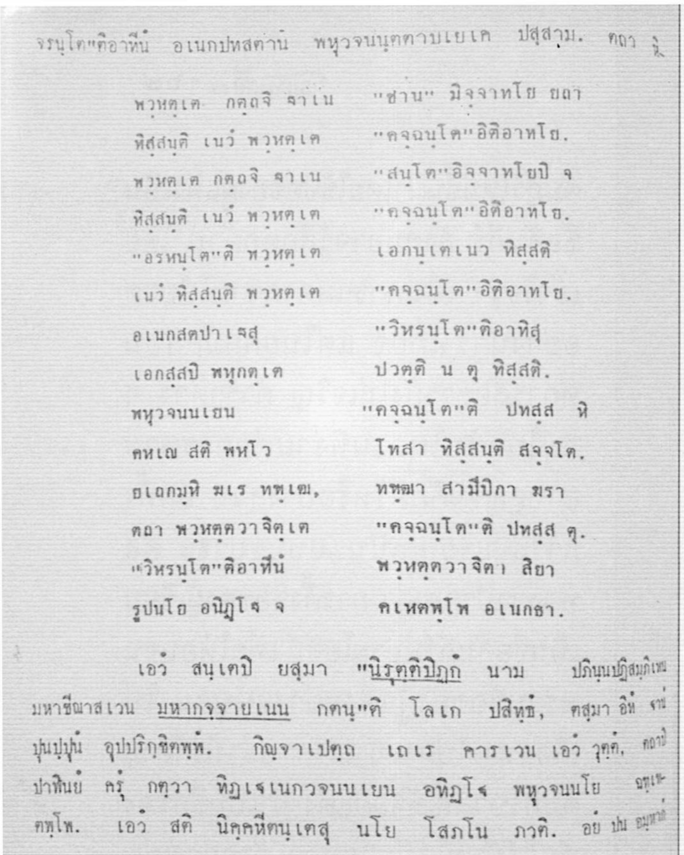
ท่านผู้แต่งคัมภีร์นี้ คือ **พระกัจจายนะ** จึงตั้งชื่อคัมภีร์ที่ตนแต่งตามชื่อของตน เหมือนพระโมคคัลลานะแต่งไวยากรณ์ชื่อว่า โมคคัลลานะ แม้ตำราสันสกฤตก็มีหลายฉบับที่ตั้งชื่อคัมภีร์ตามชื่อผู้แต่ง เช่น คัมภีร์อลังการ ชื่อว่ารามศรรมัน แต่งโดยท่านรามศรรมัน หรือตำรายาชื่อ พิมพิสาร แต่งโดยท่านพิมพิสาร ตามที่มีอ้างไว้ในคัมภีร์สุโพธาลังการฎีกาเก่าและใหม่ (สุโพธา.ฎีกา ๑/๒)

การตั้งชื่อคัมภีร์ตามชื่อผู้แต่ง

ทัศนคติของคนในยุคก่อนกับคนในยุคปัจจุบันค่อนข้างแตกต่างกัน สมมติว่า ตอนนี้ถ้ามีใครแต่งคัมภีร์ใหม่ขึ้นมาโดยใช้ชื่อของผู้แต่งเป็นชื่อคัมภีร์ สังคมอาจรู้สึกต่อต้าน โดยเข้าใจว่า เป็นการแสดงความโอ้อวดอย่างน่ารังเกียจ แต่ในยุคสมัยก่อนที่การสื่อสารยังไม่เจริญ ตำราต่าง ๆ อยู่ในฉบับใบลานที่ง่ายต่อการหายสาบสูญทั้งคัมภีร์หรือบางส่วน อีกทั้งการเล่าเรียนก็เป็นแบบมุขปาฐะ คือ ท่องจำปากเปล่า การตั้งชื่อของผู้เขียนเป็นชื่อคัมภีร์มีประโยชน์ เพื่อให้อนุชนทราบชื่อของผู้แต่งอย่างแน่นอน ไม่เลือนหายไปตามกาลเวลา อย่างไรก็ตาม คัมภีร์บาลีที่ใช้ชื่อผู้แต่ง มาเป็นชื่อของคัมภีร์นั้นมิได้มีมากมาย ตัวอย่างเช่น กัจจายนไวยากรณ์ โมคคัลลานไวยากรณ์และวชิรพุทธิฎีกา ส่วนใหญ่คัมภีร์ต่างๆ จะนำเนื้อหามาตั้งชื่อคัมภีร์มากกว่า เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่า ตำราฉบับนี้เป็นตำราประเภทไหน คือ หลักภาษา วินัย หรือพระอภิธรรม เป็นต้น

ไวยากรณ์รุ่นก่อนกัจจายนไวยากรณ์

กัจจายนไวยากรณ์นี้ ถือว่าเป็นตำราไวยากรณ์บาลีฉบับแรกสุด ที่มีเนื้อหาครบถ้วนประกอบด้วยสูตร (กฎข้อบังคับ) วุตติ (คำอธิบาย) และอุทาหรณ์ (ตัวอย่าง) แต่คัมภีร์นี้ไม่ใช่ไวยากรณ์ฉบับแรกของภาษาบาลี คัมภีร์ไวยากรณ์ที่แต่งก่อนกัจจายนไวยากรณ์มี ๔ ฉบับ คือ

จรนฺโต"ติอาทีนํ อเนกปทสตานํ พหุวจนนฺตตาบเยเค ปสฺสาม. คถา

พฺวหนฺเต กตฺถจิ ฐาเน "ชาน" มิจฺจาทโย ยถา
ทิสฺสนฺติ เนวํ พฺวหนฺเต "คจฺฉนฺโต"อิติอาทโย.
พฺวหนฺเต กตฺถจิ ฐาเน "สนฺโต"อิจฺจาทโยปิ จ
ทิสฺสนฺติ เนวํ พฺวหนฺเต "คจฺฉนฺโต"อิติอาทโย.
"อรหนฺโต"ติ พฺวหนฺเต เอกนฺเตเนว ทิสฺสติ
เนวํ ทิสฺสนฺติ พฺวหนฺเต "คจฺฉนฺโต"อิติอาทโย.
อเนกสตปาเฐสุ "วิหรนฺโต"ติอาทิสุ
เอกสฺสปิ พหุกตฺเต ปวตฺติ น ตุ ทิสฺสติ.
พหุวจนเยน "คจฺฉนฺโต"ติ ปทสฺส หิ
คหเณ สติ พหโว โทสา ทิสฺสนฺติ สจฺจโต.
ยเถกมฺหิ ฆเร ทฑฺเฒ, ทฑฺฒา สามีปิกา ฆรา
ตถา พฺวหนฺตวาจิตฺเต "คจฺฉนฺโต"ติ ปทสฺส ตุ.
"วิหรนฺโต"ติอาทีนํ พฺวหนฺตวาจิตา สิยา
รูปนโย อนิฏฺโฐ จ คเหตพฺโพ อเนกธา.

เอวํ สนฺเตปิ ยสฺมา "นิรุตฺติปิฏกํ นาม ปภินฺนปฏิสมฺภิเทน มหาขีณาสเวน มหากจฺจายเนน กตนฺ"ติ โลเก ปสิทฺธํ, ตสฺมา อิทํ ฐานํ ปุนปฺปุนํ อุปปริกฺขิตพฺพํ. กิญฺจาเปตฺถ เถเร คารเวน เอวํ วุตฺตํ, คถาปิ ปาฬินยํ ครุํ กตฺวา ทิฏฺเฐเนกวจนเยน อทิฏฺโฐ พหุวจนนโย อนุเน คหฺโพ. เอวํ สติ นิคฺคหีตนฺเตสุ นโย โสภโน ภวติ. อยํ ปน อนุพาที

๑. *นิรุตติปิฎก* ของพระมหากัจจายนะผู้เป็นมหาสาวก

๒. *จูฬนิรุตติ* ของพระยมก

๓. *โพธิสัตตไวยากรณ์* (ไวยากรณ์ของพระโพธิสัตว์) ซึ่งมีสูตรแรกว่า นรวรวจโนปการานิ จตฺตาลีสกฺขรานิ (อักษรที่เกื้อกูลแก่พระดำรัสของพระชินเจ้า มี ๔๐ เสียง)

๔. *สัพพคุณากรไวยากรณ์* (ไวยากรณ์ของพระสัพพคุณากร) ซึ่งมีสูตรแรกว่า สิทฺธกมาทาทโย วณฺณกฺขรา ติตาลีส (เสียง อ เป็นเสียงแรก ๔๓ เสียง ชื่อว่า อักษร ตามลำดับแห่งการปรากฏ)

สองคัมภีร์แรกมีอ้างไว้ในสัททนีติปกรณ์ (ปทมาลา หน้า ๒๒๖, ๒๗๖) ซึ่งประพันธ์โดยพระอัคควงศ์ พระเถระชาวพม่าในสมัยพุกามราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ส่วนสองคัมภีร์หลังพบในคัมภีร์พุทธิปปสาทนีซึ่งเป็นฎีกาของคัมภีร์ปทสาธนะ (คำอธิบายสูตร ๑ หน้า ๓๘) ที่ประพันธ์โดยพระราหุละ พระเถระชาวสิงหลในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๐ คัมภีร์ไวยากรณ์ทั้ง ๔ ฉบับนี้สาบสูญไปตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๐ เพราะไม่มีการเอ่ยนามไว้ในไวยากรณ์บาลีที่แต่งในพม่าและลังกาหลังพุทธศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา

การสาบสูญของไวยากรณ์รุ่นก่อน

คำนำโมคคัลลานไวยากรณ์ (หน้า ฆ) แสดงความเห็นว่า "สองคัมภีร์แรกนั้น น่าจะมีเพียงข้อความที่แสดงการประกอบรูปศัพท์โดยย่อ ไม่มีสูตร วุตติ และอุทาหรณ์อย่างบริบูรณ์เหมือนกัจจายนไวยากรณ์ ที่จริงแล้ว หลักภาษาของภาษาบาลีกับสันสกฤตคล้ายคลึงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการก มีกัตตุการกหรือกรรมการก เป็นต้น เรื่องสมาส มีอัพยยีภาวสมาส เป็นต้น เรื่องตัทธิต มีอปัจจตัทธิต เป็นต้น เรื่องอาขยาต มีวัตตมานาวิภัตติ กาล และบุรุษ เป็นต้น เรื่องกิตก์ มี ณฺ ปัจจัย เป็นต้น แม้หลักภาษาในบาลีกับสันสกฤตจะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่วิธีประกอบรูปศัพท์ไม่เหมือนกัน คัมภีร์ทั้งสองจึงแสดงการประกอบรูปศัพท์โดยย่อ เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจอักขรวิธีในภาษาบาลี อันจะนำไปสู่ความเข้าใจภาษานี้ได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีไวยากรณ์ที่สมบูรณ์กว่าเหมือนกัจจายนไวยากรณ์ปรากฏขึ้นในบรรณพิภพ ไวยากรณ์ที่ไม่สมบูรณ์ก็มักสาบสูญไปตามธรรมชาติ ข้อนี้เปรียบได้กับหนังสือวิชาการที่ทันสมัยกว่า ย่อมส่งผลให้หนังสือวิชาการที่ล้าสมัยหมดความนิยมไปตามปกติ

สำหรับผู้แต่งกัจจายนไวยากรณ์นั้น ผู้รู้ทั้งหลายมีทัศนะต่างกัน ๓ ประการ คือ

๑. พระมหากัจจายนะในสมัยพุทธกาลเป็นผู้รจนา

๒. พระมหากัจจายนะรจนาสูตร พระสังฆนันทีรจนาวุตติ และพระพรหมทัตรจนาอุทาหรณ์

๓. พระกัจจายนะในสมัยหลังพุทธกาลแต่งขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าสกมันธาตุในราวพุทธศตวรรษที่ ๖ หรือในระหว่างที่ราชวงศ์ของกษัตริย์พระองค์นั้นเรืองอำนาจตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๖ เป็นต้นมาจนถึงพุทธศตรรษที่ ๙ บางมติกล่าวว่าแต่งในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๖

ทัศนะที่หนึ่ง : พระมหากัจจายนะในสมัยพุทธกาลเป็นผู้รจนา

ความเชื่อนี้ปรากฏครั้งแรกในอรรถกถาของอปทาน ซึ่งไม่ปรากฏนามผู้แต่งและปีที่แต่งคัมภีร์ และความเห็นนี้ก็เป็นที่ยอมรับของคัมภีร์ไวยากรณ์ที่แต่งอธิบายกัจจายนไวยากรณ์ อันได้แก่

ก. *คัมภีร์นยาสะ* (มุขมัตตทีปนี) แต่งโดยพระวชิรพุทธิแห่งสำนักมหาวิหาร ประเทศลังกา ท่านผู้แต่งคัมภีร์นี้ยังแต่งคัมภีร์วชิรพุทธิฎีกาอีกด้วย แต่ไม่ปรากฏปีที่แต่งคัมภีร์ เพราะไม่ทราบว่า ท่านผู้แต่งเป็นศิษย์ของผู้ใด หรือเกิดในสมัยของกษัตริย์พระองค์ไหน ทำให้สืบค้นประวัติไม่ได้

ข. *ปทรูปสิทธิฎีกา* แต่งโดยพระพุทธัปปิยะในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓

ค. *นยาสปทีปิกา* ซึ่งเป็นฎีกาเก่าของคัมภีร์นยาสะ แต่งโดยมหาอำมาตย์กรมรังวัด (ตันเปียน) ในรัชสมัยพระเจ้าจะสวา (พ.ศ. ๑๗๗๘ - ๑๗๙๔)

ง. *สัททนีติปกรณ์* แต่งโดยพระอัคควงศ์ในรัชสมัยพระเจ้าจะสวา (พ.ศ. ๑๗๗๘ - ๑๗๙๔)

จ. *นิรุตติสารมัญชูสา* ซึ่งเป็นฎีกาใหม่ของคัมภีร์นยาสะ แต่งโดยพระทาฐานาคะในพุทธศักราช ๒๑๙๓

ฉ. *สุตตนิทเทส* แต่งโดยพระสัทธัมมโชติปาละในพุทธศักราช ๑๙๙๐

ช. *กัจจายนวัณณนา* แต่งโดยพระมหาวิชิตาวีในพุทธศตวรรษที่ ๒๑

คัมภีร์เหล่านี้กล่าวถึงเรื่องที่พระมหากัจจายนะแต่งกัจจายนไวยากรณ์ไว้ในคันถารัมภคาถา คือ คาถาเริ่มคัมภีร์บ้าง กล่าวไว้ในตอนต้นของสูตรแรกบ้าง จะเห็นได้ว่า บูรพาจารย์ผู้อธิบายกัจจายนไวยากรณ์โดยตรง คือ นยาสะ นยาส ฎีกาเก่าและใหม่ สุตตนิทเทส และกัจจายนวัณณา หรือท่านผู้อธิบายกัจจายนไวยากรณ์โดยอ้อม คือ ปทรูปสิทธิฎีกา รวมไปถึงสัททนีติปกรณ์ ได้เห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้แต่งกัจจายนไวยากรณ์ คือ พระมหากัจจายนะ ผู้ได้รับเอตทัคคะในการขยายความย่อให้พิสดาร ผู้เขียนเข้าใจว่าทัศนะนี้คงกล่าวตามข้อความในคัมภีร์อรรถกถาของอปทานว่า

อตฺตโน ปุพฺพปตฺถนาวเสน กจฺจายนปฺปกรณํ มหานิรุตฺติปฺปกรณํ เนตฺติปฺปกรณนฺติ ปกรณตฺตยํ สงฺฆมชฺเฌ พฺยากาสิ. (ขุ.อป.อ. ๒/๑/๒๖๔)

"พระมหากัจจายนะได้กล่าวปกรณ์ทั้งสาม คือ กัจจายนปกรณ์ มหานิรุตติปกรณ์ และเนตติปกรณ์ ในท่ามกลางสงฆ์ โดยเนื่องด้วยความปรารถนาของตน"

ความเป็นมาของคัมภีร์อรรถกถา

เกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถาของอปทาน ขอวิจารณ์คัมภีร์นี้สักเล็กน้อย เพื่อประเทืองปัญญาแก่ผู้อ่านบทความนี้ กล่าวคือ คัมภีร์อรรถกถาทั่วไปแต่งโดยอาศัยข้อความจากปกิณกเทศนาของพระพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงไว้หรือตอบคำถามแก่ผู้สงสัยต่างกรรมต่างวาระ และบางส่วนได้อาศัยคำอธิบายของพระสาวกที่กล่าวสอนหรือตอบคำถามไว้ จัดเป็นตำราที่ได้รับบันทึกไว้ในลักษณะของคัมภีร์ขยายความ เรียกว่า มหาอรรถ-

กถา คือ คำอธิบายอันยิ่งใหญ่ หรือมูลัฏฐกถา คือ คำอธิบายดั้งเดิม อรรถกถาเหล่านี้ได้รับสังคายนาไว้ ต่อจากสังคายนาพระไตรปิฎกทั้ง ๓ ครั้ง ในลักษณะที่เป็นคัมภีร์อธิบายความอีกด้วย ดังที่มีปรากฏในคำนำของสีลักขันธวรรคอรรถกถา เป็นต้น

ต่อมาภายหลังท่านพระมหินทเถระและคณะได้นำพระไตรปิฎกและอรรถกถาไปเผยแผ่ที่ประเทศลังกา และได้แปลเป็นภาษาสิงหลไว้เพื่อให้กุลบุตรชาวสิงหลเรียนรู้โดยสะดวก (มหาวงศ์-ปริจเฉทที่ ๓๗ คาถา ๒๒๘ - ๒๒๙) ต่อมาต้นฉบับภาษาบาลีสาบสูญไปเพราะภัยพิบัติเกี่ยวกับโจรและอัคคีภัย เป็นต้น เนื่องจากกษัตริย์สิงหลต้องรบพุ่งกับชาวทมิฬและโจรกบฏอยู่เสมอ ทำให้วัดวาอารามถูกเผาในบางคราวที่กษัตริย์สิงหลอ่อนแอ ดังนั้น พระพุทธทัตตะ พระพุทธโฆสาจารย์ และพระธรรมบาล เป็นต้น จึงเดินทางไปประเทศลังกาเพื่อปริวรรตคัมภีร์อรรถกถาดังกล่าวมาเป็นภาษาบาลี ซึ่งมีชื่อใหม่ว่า สังคหัฏฐกถา คือ อรรถกถาประมวลความ ทั้งนี้เพื่อให้กุลบุตรที่เข้าใจภาษาบาลีในนานาประเทศสามารถอาศัยคัมภีร์อรรถกถาเพื่อทำความเข้าใจพระพุทธพจน์อย่างถูกต้องตรงตามพุทธาธิบาย

ข้อบกพร่องบางอย่างในคัมภีร์อรรถกถา

อย่างไรก็ตาม สังคหัฏฐกถาดังกล่าว มีการเพิ่มเติมความเชื่อของคนในยุคนั้นบ้าง

อธิบายตามคัมภีร์ยาของสันสกฤตบ้าง ทำให้ข้อความบางแห่งในอรรถกถาของอปทาน ผิดกับหลักวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น

ก. เรื่องพระจันทร์กว้าง ๔๙ โยชน์ พระอาทิตย์กว้าง ๕๐ โยชน์ เป็นต้น พบในสมันตปาสาทิกา (วิ.มหา.อ. ๑/๑/๑๑๒) และวิสุทธิมรรค (วิสุทฺธิ. ๑/๑๓๗/๒๒๖)

ข. เรื่องกระดูกตาตุ่ม พบในวิสุทธิมรรค (วิสุทฺธิ. ๑/๑๙๐/๒๗๗) แต่กระดูกตาตุ่มเป็นเพียงตุ่มปลายของกระดูกแข้งเท่านั้น ถ้าท่านนับกระดูกตุ่มจริง ก็ควรนับกระดูกที่บวมออกมาคล้ายตาตุ่มที่ข้อมืออีกด้วย แต่ท่านมิได้นับเช่นนั้น แม้ในคัมภีร์มหาอรรถกถาฉบับดั้งเดิม ก็มิได้นับกระดูกตุ่มไว้ เพราะคัมภีร์มูลฎีการะบุว่า กระดูกตุ่มไม่พบในคัมภีร์มหาอรรถกถา (อภิ.วิ.มูลฎีกา ๒/๓๕/๓๖๘)

แม้ข้อความดังกล่าวจะขัดแย้งกับวิทยา-ศาสตร์ในยุคปัจจุบัน ก็ถือว่าไม่ใช่ข้อบกพร่องที่ร้ายแรง เพราะไม่เกี่ยวกับสัทธรรมของพระ-พุทธเจ้าแต่อย่างใด

เรื่องราหูอมจันทร์

ส่วนเรื่องที่กล่าวถึงจันทรเทพเข้าไปเฝ้าพระ-พุทธเจ้าในเวลาที่ราหูอมจันทร์นั้น พบในสังยุตต-นิกาย สคาถวรรค จันทิมสูตร นักวิชาการบางท่านในเมืองไทยไม่เห็นด้วยกับเรื่องนี้ เพราะเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่ราหูอมจันทร์ แต่ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องนี้เป็นไปได้ เพราะดวงจันทร์ก็มีจันทรเทพเฝ้ารักษาอยู่ เหมือนดวงอาทิตย์ที่มีสุริยเทพรักษาอยู่ ทั้งจันทรเทพ สุริยเทพ และอสุรินทราหู มีระบุชื่อไว้โดยตรงในมหาสมัยสูตร เมื่อราหูอมจันทร์ก็ทำให้จันทรเทพบุตรสะดุ้งตกใจ จึงเข้าไปกราบทูลพระพุทธเจ้าเพื่อขอเป็นที่พึ่ง เมื่อเทพ

พระพุทธโฆสาจารย์ รจนาคัมภีร์วิสุทธิมรรค

ทั้ง ๓ องค์มีชื่อปรากฏโดยตรงเช่นนี้ เรื่องราหูอมจันทร์จึงไม่ใช่เรื่องที่แต่งเพิ่มเข้ามาภายหลังอย่างแน่นอน

ข้อบกพร่องของอปทานอรรถกถา

ขอย้อนไปกล่าวถึงคัมภีร์อปทานอรรถกถา คำนำโมคคัลลานไวยากรณ์ (หน้า ฒ) กล่าววิจารณ์ว่า "แม้คัมภีร์ดังกล่าวจะเป็นตำราระดับอรรถกถา ก็มีความน่าเชื่อถือน้อย โดยเห็นได้จากเนื้อหาของคัมภีร์นั้น อีกทั้ง พระชัมพุทีปธชะ (อุตจองสยาดอ) ผู้แต่งคัมภีร์นิสสัยของอปทานอรรถกถา ก็มิได้ให้ความสำคัญกับคัมภีร์นี้มากนัก" จึงถือว่าอปทานอรรถกถาเป็นตำราอรรถกถาที่โบราณาจารย์มิได้เชื่อถือมาก เหมือนอรรถกถาฉบับอื่น ดังนั้น เรื่องที่คัมภีร์อรรถกถาฉบับนี้กล่าวว่า พระมหากัจจายนะเป็นผู้แต่งกัจจายนไวยากรณ์ จึงไม่ได้รับการเชื่อถือจากนักวิชาการรุ่นหลัง

คำคัดค้านของนักวิชาการรุ่นหลัง

แม้คัมภีร์อปทานอรรถกถาดังกล่าวและนยาสะ เป็นต้น จะเห็นว่ากัจจายนไวยากรณ์เป็นตำราที่รจนาโดยพระมหากัจจายนะ ผู้เป็นมหาสาวกในสมัยพุทธกาล แต่คำนำโมคคัลลานไวยากรณ์ (หน้า ฒ) ได้แสดงความเห็นในเรื่องนี้ว่า

"การที่บูรพาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์นยาสะ เป็นต้น กล่าวว่า พระมหากัจจายนะเป็นผู้รจนากัจจายนไวยากรณ์นั้น เป็นเพียงอุบายที่ทำให้กุลบุตรเกิดศรัทธา เพื่อให้ศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง"

ความเหมาะสมในประเด็นนี้

ส่วนคำนำภาษาบาลีของสัททนีติปกรณ์ (สุตตมาลา หน้า ณ) แสดงความเห็นว่า "ท่านพระมหากัจจายนะคงจะแต่งสูตรบางส่วนไว้เป็นเบื้องต้น ซึ่งมิได้บริบูรณ์เหมือนกัจจายนสูตรที่พบในปัจจุบัน ซึ่งผู้รู้รุ่นหลังเพิ่มเติมขึ้นให้สมบูรณ์ และกัจจายนไวยากรณ์ฉบับสมบูรณ์ ก็มีบาทฐานมาจากสูตรที่พระมหากัจจายนะแต่งไว้ก่อน ดังนั้น ท่านผู้แต่งคัมภีร์นยาสะ เป็นต้น จึงกล่าวว่า เป็นตำราที่แต่งโดยพระมหากัจจายนะ"

ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อความข้างต้น เพราะท่านผู้แต่งคัมภีร์นยาสะ เป็นต้นนั้น เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาสันสกฤต คงต้องรู้เป็นอย่างดีว่ากัจจายนไวยากรณ์อาศัยคัมภีร์กาตันตระ ที่แต่งในราวพุทธศตวรรษที่ ๖ เป็นหลัก เพราะมีเนื้อหาที่เป็นสูตร ลำดับสูตร ชื่อเรียก และวิธีประกอบรูปศัพท์ คล้ายคลึงกับคัมภีร์กาตันตระมากกว่าปาณินิไวยากรณ์ แต่เพราะพระมหากัจจายนะเป็นผู้แต่งสูตรบางส่วนไว้ก่อน จึงกล่าวว่าเป็นตำราที่พระมหากัจจายนะรจนา

ผู้เขียนได้กล่าวถึงทัศนะที่ ๑ ที่กล่าวว่า "พระมหากัจจายนะในสมัยพุทธกาลเป็นผู้รจนา" ส่วนทัศนะที่ ๒ ที่กล่าวว่า "พระมหากัจจายนะรจนาสูตร พระสังฆนันทีรจนาวุตติ และพระพรหมทัตรจนาอุทาหรณ์" มีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไป

(อ่านต่อฉบับหน้า)

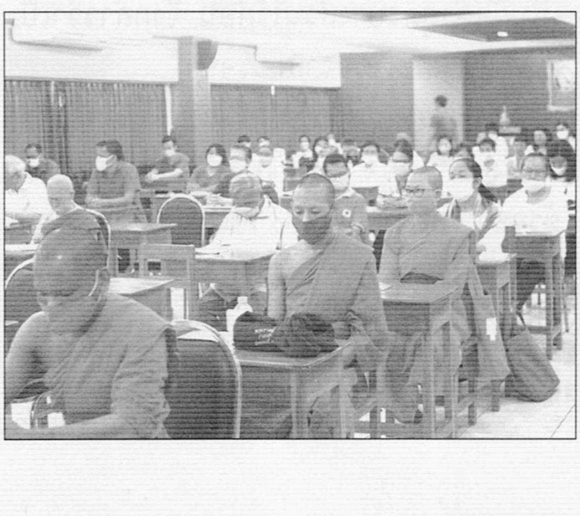

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล (นิรัญรักษ์) ป.ธ.๙

ประสบการณ์สอบสนามบาลี ๑๒ "การเรียนปริยัติคือการปฏิบัติไปในตัว"

เราต้องเรียนพระปริยัติอันเป็นข้อมูลคำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องมาเรียนด้วยตนเอง ทางโลกนั้นโยมผ่านกันมาเยอะแล้ว ผ่านมาเยอะกว่าอาตมาอีก พอได้แล้ว น่าจะรู้แล้วว่า ทางโลกเป็นอย่างไร สาระสำคัญอยู่ที่ไหน ได้สาระอะไรบ้าง หันมาเดินทางธรรมได้แล้ว อาตมาบวชตั้งแต่อายุ ๑๓ ปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ ณ วัดบ้านค่าย จ.ระยอง บวชยาวนะ ก่อนบวช โยมพ่ออาตมาบอกว่า **"กูรู้ว่ามึงชอบเรียน แต่กูไม่มีเงินส่งมึงเรียน เดี๋ยวกูจะพามึงไปบวชเรียน"** แต่ไม่เคยถามอาตมาสักคำว่า "ไอ้โรจน์ มึงอยากเรียนไหม อยากบวชไหม" (ชื่อเล่นชื่อโรจน์) ไม่เคยถามเลยนะ แสดงว่าอาตมาเป็นลูกที่ดี พ่อว่ายังไงก็ว่าอย่างนั้น

พออายุ ๑๗ ปี โยมพ่อบอกว่าอยากให้ลาสิกขา ในใจอาตมาก็คิดว่าฝันไปเถอะ สายไปแล้ว เพราะว่าได้ตัดสินใจว่าจะบวชอยู่ยาวตั้งแต่อายุ ๑๖ ปีเป็นต้นมาแล้ว ซึ่งสมัยนั้น จำพรรษาเรียนอยู่ที่วัดท่ามะโอ จ.ลำปาง คือปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ ได้ตัดสินใจจะเดินทางนี้ตลอดไป ตั้งแต่ปีนั้นมา แล้วก็มุ่งหน้าเดินจริงจัง ดังนั้น ในเมื่อเรามุ่งหน้าจะเดินทางนี้แล้ว เราก็ต้องตั้งใจเดินให้มันเต็มที่ไปเลย ไม่ต้องคิดอะไรมากมายว่าตายแล้วจะไปไหน ทำไมต้องตายด้วย โรคอะไรมันจะเกิดกับเราไหม อย่าคิดมาก อะไรจะเกิดมันก็เกิด ถ้ามีสาเหตุที่จะทำให้เกิด ถ้าไม่มีสาเหตุที่จะให้เกิด มันก็ไม่เกิด จะเกิดหรือไม่เกิด ขึ้นอยู่กับสาเหตุ คือกรรมที่เราเป็นผู้กระทำไว้ แต่มัน

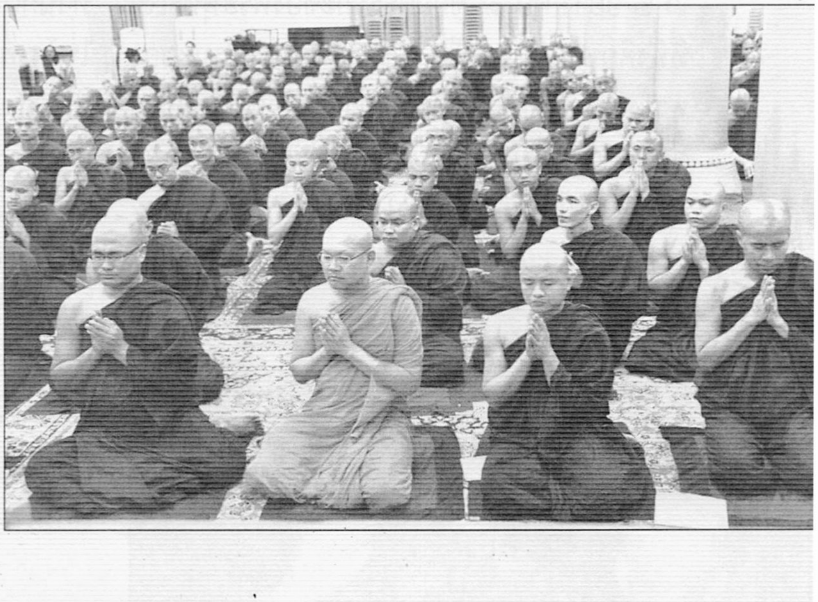
นักศึกษาบาฬีใหญ่ที่สอบได้และรับประกาศนียบัตร รุ่นที่ ๕ ในปีการศึกษา ๒๕๒๙ (พระมหาไพโรจน์ นั่งริมสุดทางโต๊ะหมู่)

อาจจะเกิดขึ้นมา ก็เพราะเราคิดมากไปเองนั่นแหละ ดังนั้นอย่าคิดมาก เรามีโอกาสทำความดีแขนงใด เราก็ตั้งใจทำจริงจัง เติมความตั้งใจเข้าไป มันเพิ่มอานิสงส์ตนเองให้ทวีคูณมากยิ่งขึ้น ถ้าโยมเรียนอภิธรรมมา เราจะเข้าใจในประเด็นนี้ได้ดีทีเดียว

ดังนั้นจึงอยากฝากไว้ว่า ขอให้พวกเราตั้งใจเรียน โดยเรียนไปเรื่อยๆ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เรียนตามวันตามเวลาที่เรากำหนดไว้ให้ได้ ไม่ต้องโลภมากอยากที่จะเรียนเร็ว รู้เร็ว ชำนาญเร็ว ให้ตั้งใจเรียนให้เป็นเวลา ตามเวลา ก็ขอให้ทุกท่านที่เดินทางถูก และเดินถูกทางแล้ว เดินทางที่ถูกให้ได้ตลอดไป ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ต่อให้เราไม่ได้เดินทางนี้ ต่อให้เราเดินทางอื่น หรือทางไหนก็แล้วแต่ มันก็ต้องเกิดอยู่แล้ว เวลามันจะเกิดอะไรขึ้น เราก็ไม่สามารถรู้ล่วงหน้าได้

อย่างที่ยกตัวอย่างว่า ถ้าพระ-อริยะท่านรู้ล่วงหน้า ว่าท่านจะได้เป็นพระอริยะแน่นอน พอท่านเป็นพระอริยะไปแล้ว ท่านก็อยากจะบอกพวกเราที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ว่าอย่าไปทำเลย บาปน่ะ เพราะวันข้างหน้า ชีวิตของทุกคนจะต้องจบด้วยบุญ ไม่ได้จบด้วยบาป เข้าใจคำว่า "ชีวิตจบด้วยบุญไหม" ก็คือว่า คนเราถ้าจะเอาความสุขอย่างแท้จริง มันต้องไปด้วยบุญ มันไม่ได้ไปด้วยบาป ความสุขที่เกิดจากบาป เกิดจากอกุศลนี้ มันเป็นความสุขที่เราตั้งสมมติฐาน หรือเราปลอบใจตนเองว่ามันสุข แต่ความจริงแล้วไม่ใช่สุขที่แท้จริงแต่อย่างใดเลย มันเป็นสุขหลอกๆ เรื่องเหล่านี้เจ้าตัวเท่านั้นที่จะรู้ได้ดีกว่าบุคคลอื่น สุขก็คือสุข ทุกข์ก็คือทุกข์ "ไม่มีสุขปนทุกข์ ไม่มีทุกข์ปนสุข" นี่คือเรื่องจริงนะ จึงอยากให้พวกเราทุกท่านที่กำลังเรียนอยู่ และกำลังจะเข้ามาเรียนนี้ หรือที่จบไปแล้ว ตั้งใจเรียนให้เต็มที่ โดยดูพวกอาตมาเป็นตัวอย่างก็ได้

สมัยอาตมาเป็นสามเณร เป็นพระหนุ่ม โดยเฉพาะตอนเป็นพระหนุ่มอยู่ที่ประเทศเมียนมา หลวงพ่อที่อาตมาไปเรียนกับท่าน ท่านเป็นพระผู้ทรงพระไตรปิฎกรูปที่ ๔ ของเมียนมา ท่านจบตอนอายุ ๒๗ ปี ถือว่าอายุน้อยที่สุดในโลกปัจจุบันนี้ ๔ ปีจบหลักสูตรการทรงจำพระไตรปิฎก พออาตมาไปอยู่กับท่าน อาตมาสังเกตท่านอยู่ตลอด พระทั้งวัดนี้กลัวท่านมาก พอหลวงพ่อเดินลงจากกุฏิ พระทั้งวัดนี้หลบหมด

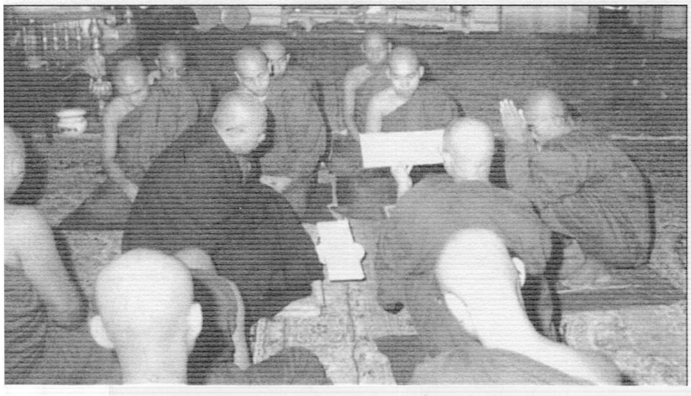

เลย วันแรกๆ อาตมาไม่หลบ พระเณรก็ชวนอาตมาให้หลบ หลบก็หลบ พอตอนหลังหลบไม่ได้ ตอนนั้นยังเป็นสามเณรอยู่หลวงพ่อเรียก **"ญาณกุสละ"** ท่านเรียกชื่อมาตรงๆ อย่างนี้ยังไงก็คงจะหลบ จะหนีไปไหนก็ไม่ได้ เมื่อท่านเรียกชื่อเรา ก็ต้องพนมมือเดินออกไป เข้าพบท่าน พอนานเข้าๆ ก็สงสัยในตัวครูบาอาจารย์ว่า ทำไมท่านไม่ปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติน่าจะบรรลุเร็ว เพราะท่านเก่งปริยัติมาก สงสัยตลอดมาเลย แต่ไม่กล้าถามท่าน จนกระทั่งท่านมรณภาพไป ไม่ได้ถามเลยนะ

บางสิ่ง เราตั้งคำถามอยู่ในใจเราเอง อยากจะถามมากๆ แต่ไม่ได้ถาม สุดท้ายผู้ให้คำตอบก็คือใจเราเอง ในวันที่เรามีความรู้ถึงจุดนั้นๆ แล้วนั่นเอง มาถึงวันนี้ อาตมาได้คำตอบจากการตั้งคำถามอยู่ในใจ ไม่เคยถามใครออกไปทางวาจาว่าทำไมไม่ปฏิบัติๆ คำตอบที่ได้แล้วก็คือว่า **"การเรียนปริยัติคือการปฏิบัติไปในตัว"**

โยมอาจจะไม่เคยได้ยินสำนวนแบบนี้ในที่ไหนในโลกมาก่อนนะ

ที่ว่า "การเรียนปริยัติคือการปฏิบัติไปในตัว" ในตำรา อธิบายคำว่า ปริยัตติสาสนะ (ปริยัติ) ไว้ ๒ อย่าง คือ ๑. ข้อมูลธรรมะของพระพุทธเจ้าที่พึงศึกษาเล่าเรียนรู้ไว้ และ ๒. ข้อมูลธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ศึกษาเรียนรู้มาแล้ว ที่จะต้องสอนต่อไป เผยแผ่เผยแพร่ออกไป ต่อๆ ไป ได้ให้คำอธิบายไว้ ๒ ประเด็น ส่วนปฏิปัตติสาสนะ

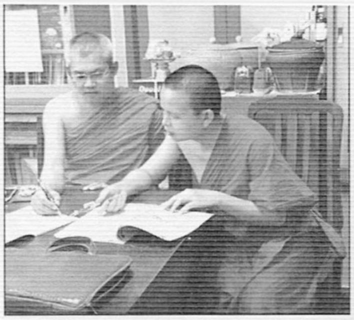

อธิบายไว้เพียงแค่ประเด็นเดียวว่า เป็นข้อมูลที่เราจะต้องปฏิบัติอย่างเดียว นั่นแปลว่า ปริยัตติสาสนะหรือพุทธปริยัตติสาสนะนี้ ต้องเรียนด้วย และต้องสอนต่อด้วย ขณะเรียนถามว่าเรียนอะไร ก็เรียนคำสอนของพระพุทธเจ้า ขณะเรียนคำสอนของพระพุทธเจ้า จิตใจเป็นบุญหรือเป็นบาป เป็นกุศลหรืออกุศล ก็ต้องเป็นบุญ

เมื่อจิตเป็นบุญ ถ้าไม่ใช่เป็นการปฏิบัติไปในตัว แล้วจะเป็นการใดหรือ จะเป็นการทำความเสียหายหรือ จะเป็นการทำบาปหรือ ถามหน่อยเถอะ ถ้าใจเป็นกุศลก็จบเลย ใช่ไหม เพราะใจเราจะเป็นกุศลจากอารมณ์ใดก็ได้ แต่ที่สำคัญคือ ใจเราต้องเป็นกุศลได้จริงแท้แน่นอน ในเมื่อใจเรารับรู้รับทราบข้อมูลธรรมะ จากการที่เราเรียนอยู่แล้ว มันเป็นกุศลแน่นอน จะไม่เป็นการปฏิบัติไปในตัว แล้วจะเป็นการอะไรไปในตัวล่ะ

อาตมาก็เลยมารู้ว่า อ๋อ หลวงพ่อใหญ่วัดท่ามะโอก็ดี (หลวงพ่อธัมมานันทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต) หลวงพ่อพระผู้ทรงพระไตรปิฎกก็ดี ซึ่งเก่งมากทั้ง ๒ รูป ท่านบอกทางอ้อม สอนทางอ้อมว่าอย่างไร ท่านบอกทางอ้อม ประมาณว่า แม้ว่าท่านไม่รู้ว่าอาตมาสงสัย อยากจะถาม แต่ท่านก็ตอบทางอ้อมว่า **"ไพโรจน์ เดี๋ยวก็รู้เอง ถ้าไพโรจน์ยังคลุกคลีกับพระพุทธปริยัตติสาสนะอยู่ ถ้าไพโรจน์ไม่ตายซะก่อน ไพโรจน์จะรู้ด้วยตนเอง หรือถ้าไพโรจน์โตอายุเท่าหลวงพ่อไพโรจน์ก็จะต้องรู้แน่นอน"**

อาตมาตั้งคำถามอยู่ในใจ ไม่เคยถามใคร แต่ไม่เคยทิ้งคำถามนี้ไป เพราะเราสงสัย พอมาถึงวันนี้ มารู้แล้วว่า อ๋อ เป็นอย่างนี้เอง ไม่เช่นนั้นปริยัตติสาสนะจะมีประโยชน์แก่ปฏิปัตติสาสนะและปฏิเวธสาสนะได้อย่างไร เข้าใจแล้วๆ แม้จะมีคนโจมตีว่า จะเรียนไปทำไม ปฏิบัติดีกว่า เราไม่

คัดค้านการปฏิบัติ แต่เราไม่ปฏิเสธการเรียน การเรียน การอ่านเป็นพื้นฐานที่ดี และสำคัญเป็นหนึ่ง

อย่างที่อาตมาบอกว่า การเรียนรู้ข้อมูลทางปริยัติ เป็นพื้นฐานที่ดีต่อปฏิบัติ เหมือนกับที่เคยพูดในครั้งก่อนๆ ว่า **ขนาดเรียนยังไม่ค่อยจะรู้ ถ้าไม่เรียน แล้วคุณจะรู้อะไร** พูดแบบชัดๆ เอาชัดๆ นะว่า *"ขนาดเรียนมึงยังไม่ค่อยจะรู้ ถ้ามึงไม่เรียนแล้วมึงจะรู้อะไรได้อย่างไร"* ชัดไหม เอาภาษาโบราณมาพูดเลยนะ

ขนาดเรียนยังไม่ค่อยจะรู้ แล้วถ้าไม่เรียนจะรู้ได้หรือ หรือเป็นพระปัจเจกพุทธ เป็นพระพุทธเจ้าหรือ จึงรู้เอง ตรัสรู้เองได้ ยุคนี้หรือจะตรัสรู้เอง ขนาดเรียนยังไม่ค่อยจะรู้ แล้วถ้าไม่เรียนจะรู้ได้อย่างไร

เมื่อรู้ไม่ได้ รู้ไม่ถูกต้อง ปฏิบัติที่ไร้ปริยัติ มันจะชัดเจน มีผลต่อปฏิเวธได้หรือ

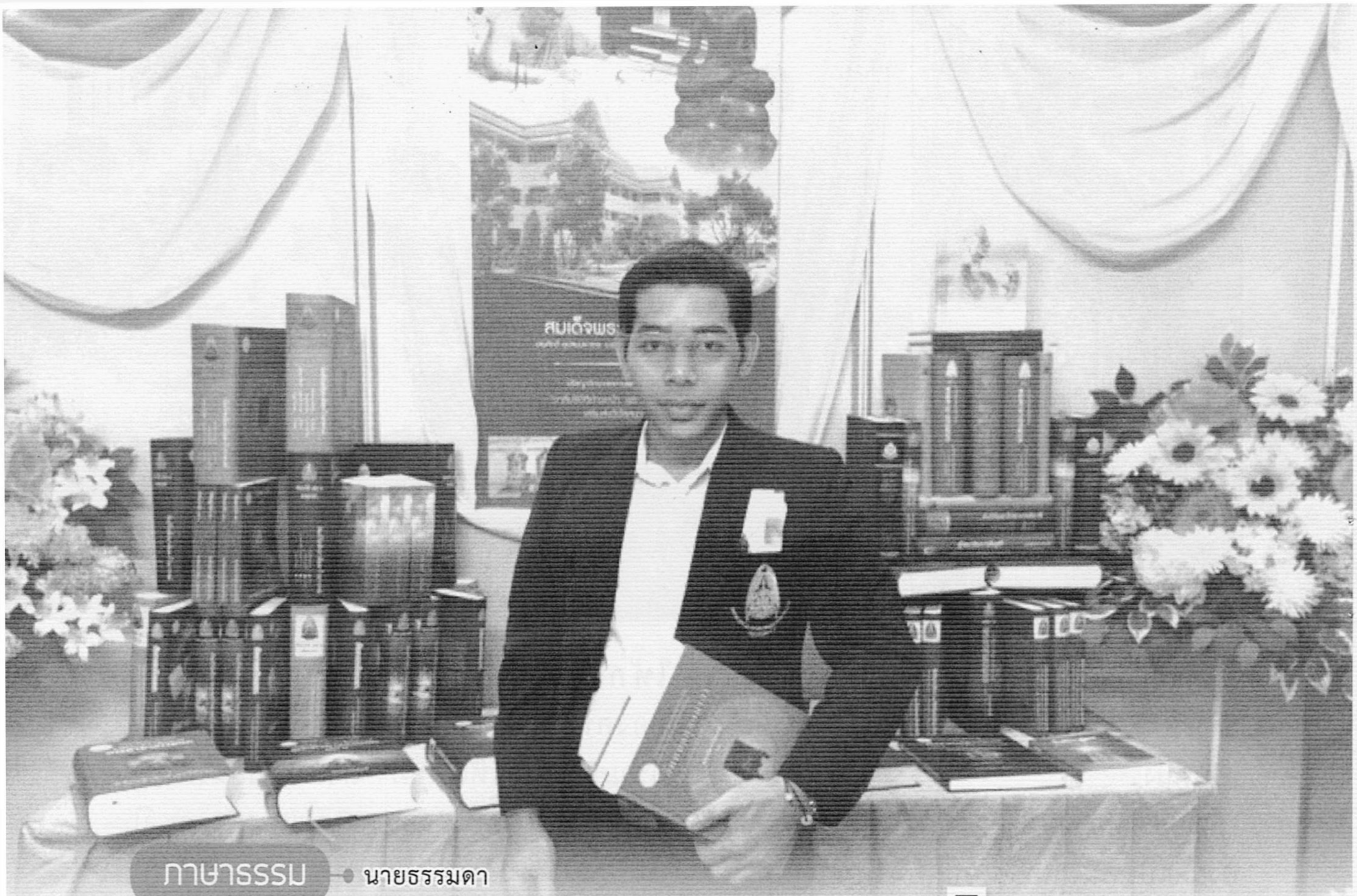
อาตมาจึงต้องปักหลักสอน โยมจึงต้องปักหลักเรียน ถ้าสังเกตให้ดี อาตมานี้ชัดเจนนะ ไม่ได้อวด ไม่ได้อ้างนะ พูดความจริง **เน้นสอนเป็นหลัก** เพราะยึดมั่น ไม่ได้ยึดติดนะ ในความเข้าใจที่ถูกต้องว่า **"การสอนปริยัติ เป็นการหว่านเมล็ดพันธุ์พืชธรรมะของพระพุทธเจ้าให้กระจายเกิดขึ้นในหลายพื้นที่จิตใจของคน"** เพราะวันข้างหน้า อาตมาก็ต้องมรณภาพ แล้วที่เรียนมา ถ้ายังไม่สอนให้ใครเลย ไปเรียนมาทำไมตั้งนาน เสียเวลาตั้ง ๑๘ ปี ไปเรียนมา ๑๘ ปีนะ กลับมาประเทศไทยนี้ครบ ๑๕ ปีเต็มแล้ว ตั้งแต่เดือนที่แล้ว เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม เพราะเดินทางกลับมาประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๓ เดือนกรกฎาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ เต็ม ๑๕ ปีแล้ว

เอ้า ไปต่อ เรียนต่อ สอนต่อ ตราบใดที่ยังมีลมหายใจ การเรียนพระปริยัติจำต้องมีต่อไป

ที่มา : บางส่วนจากโอวาท "พุทฺธปริยตฺติสาสนํ ปาฬิสทฺทมูลกํ" ในวันปฐมนิเทศ นักศึกษาเตปิฏกสุเตสี บัณฑิตรุ่น ๙ ณ วัดพิชยญาติการามวรวิหาร กทม. วันอาทิตย์ที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๓

ขออนุโมทนาบุญผู้ร่วมจัดพิมพ์วารสารฉบับนี้

๑. ชมรมกัลยาณธรรม
๒. คุณจิรวรรณ ศิริจิตร และครอบครัว
๓. คุณสุวพร หทัยสุทธิธรรม และครอบครัว
๔. พล.อ.ต. สมโภค-คุณสุจิตรา หงสไกรและครอบครัว
๕. คุณพ่อวัชระ-คุณแม่ทองสุก โลหารักษ์พงศ์ และครอบครัว

ภาษาธรรม • นายธรรมดา

สนทนาภาษาบาลี ตอน ๑๒

โภนฺโต ปาฬิภาณิโน.- เรียนนักพูดภาษาบาลีที่รักและเคารพทุกท่าน

อิมสฺมึ อธิกาเร - ในช่วงเวลาต่อไปนี้

ตุมฺหากํ ปาฬิภาสูปเทสํ ภาสิสฺสามิ. - กระผมจักได้นำเสนอหลักภาษาบาลี แด่มิตรรักทุกท่าน

ตุมฺเห สาธุกํ สุณาถ มนสิกโรถ. - ขอท่านทั้งหลายจงตั้งใจสดับเถิด

สำหรับฉบับนี้ กระผมจะขอพามิตรรักนักบาลีทุกท่านท่องเที่ยวไปในโลกแห่ง**อาขยาต**บ้าง

กึนาม อาขฺยาตํ ? - "อาขยาต" คืออะไร

อาขฺยาตํ นาม กฺริยาปทํ. - ตอบว่า อาขยาต ก็คือ คำกริยา

อนึ่ง : คำกริยาทุกคำ ไม่จำเป็นต้องเป็นอาขยาต อาจเป็น **กิตก์** ก็ได้ แต่ **กิตก์** แม้จะมีความหมายเป็นกริยาได้ แต่ก็ยังมีสถานภาพเป็น **นาม** อยู่ดี ทั้งนี้ เพราะคำที่เป็นกิตก์ทุกคำล้วนจัดเป็นนาม ลงวิภัตินาม จึงมิใช่ **กริยาแท้**

ตสฺมาชฺช - ฉะนั้น วันนี้

อาขฺยาตเมว วทามิ. - กระผมจะนำเสนอเฉพาะกริยาอาขยาตเท่านั้น

มีคำกล่าวไว้ในโบราณกาลดังนี้ว่า **"ราชตุลฺยา กฺริยา นาม, อมจฺจา วิย การกา."** การกะ (นามที่ทำหน้าที่ช่วยกริยาให้สำเร็จ) เปรียบเหมือนอำมาตย์ ส่วนอาขยาต (กริยา) เปรียบเหมือนกับพระราชา.

ในแว่นแคว้นหนึ่ง ย่อมประกอบด้วยองค์แห่งความเป็นรัฏฐะอยู่ ๗ องค์ประกอบด้วย (๑) **สามี**=พระราชา (๒) **อมจฺโจ**=อำมาตย์ (๓) **สขา**=พันธมิตร (๔) **โกโส**=พระคลัง

(๕) **ทุคฺคํ**=ป้อมปราการ (๖) **วิชิตํ**=ประเทศ (๗) **พลํ**=กำลังพล

ในบรรดา ๗ อย่างนั้น พึงทราบว่า

พระราชามีหนึ่งเดียว ต่อหนึ่งประเทศ ส่วนอำมาตย์ (องคมนตรี) มีหลายท่านฉันใด ในประโยคภาษาบาลีหนึ่งๆ ก็พึงทราบว่า มีองค์ประกอบหลายอย่างคือ **อาขยาต ๑ บท** และมี**การกะ**หลายบท รวมไปถึง **อการกะ** ต่างๆ อีก (อการกะ เปรียบเสมือน**ไพร่ฟ้าประชาชน**ของประเทศ ว้าว !)

สรุปโครงสร้างพื้นฐานของประโยคภาษาบาลีได้ว่า มีองค์ประกอบหลักอยู่ ๓ องค์

การกะ	อการกะ	กริยา
ปุริโส บุรุษ	สีฆํ เร็ว	คจฺฉติ ไป

"บุรุษไปเร็ว"

ลำดับการแปลภาษาบาลี เป็นภาษาไทยเรานั้นขึ้นอยู่กับลำดับคำพูดในภาษาไทย ซึ่งส่วนใหญ่โบราณท่านกำหนดไว้ ๙ ลำดับ คือ

๑. **อาลปนะ** (คำร้องเรียก)

๒. **นิบาตต้นข้อความ** (เช่น หิ, จ, ปน)

๓. **กาลสัตตมี** (คำที่บอกกาลเวลา ซึ่งนิยมลงท้ายด้วยสัตตมีวิภัตติ รองลงมาคือ ทุติยาวิภัตติ กับ ตติยาวิภัตติ)

๔. **ประธาน** (คำกัตตุการกะ หรือ กัมมการกะ)

๕. **บทที่เนื่องด้วยประธาน** (มักเป็นวิเสสนะ)

๖. **กริยาในระหว่าง** (กริยารองหรือที่เรียกว่าอัพภันตรกริยา ซึ่งเป็นกริยาที่ทำก่อน**ประธานกริยา** (อาขยาต) ได้แก่ กริยาที่ลงท้ายด้วย อนฺต ปัจจัย มานปัจจัย และกลุ่ม ตฺวา ปัจจัย

๗. **บทที่เนื่องด้วยกริยาในระหว่าง** (หมายเอาบทต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกริยานั้น ซึ่งอาจจะเป็นกรรมเป็นกรณะ หรือ การกะอื่นๆ ที่นอกจากกัตตุการกะก็เป็นได้ หรือ บทกริยาวิเสสนะ ที่กริยานั้นขยาย)

๘. **กริยาคุมพากย์** หมายถึง กริยาอาขยาตและกริยากิตก์ ซึ่งเป็นประธานกริยาของประโยค

๙. **บทที่เนื่องด้วยกริยาคุมพากย์** (ซึ่งหมายเอาบทต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกริยานั้น ซึ่งอาจจะเป็นกรรมเป็นกรณะ หรือ การกะอื่นๆ ที่นอกจากกัตตุการกะก็เป็นได้ หรือ **บทกริยาวิเสสนะ** ที่ขยายกริยานั้น)

นี่คือลำดับคำแปล **(อตฺถโยชนกฺกโม)** ในภาษาไทยครับ ไม่เกี่ยวกับภาษาอื่นๆ เช่น อังกฤษ พม่า ลังกา ลาว กัมพูชา แต่ประการใด

คำเตือน : ก่อนแปลนั้น ผู้แปลควรมีสามัญสำนึก (โอจิตฺย) ว่า "เรากำลังแปลภาษาอะไร เป็นภาษาอะไรอยู่ ควรรู้โครงสร้างทั้งของภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทางให้ดี จากนั้น จงแปลให้ได้สำนวนปลายทางที่สละสลวยงดงาม ทั้งโดยอรรถะและพยัญชนะ ที่สำคัญ คือ **ต้องซื่อสัตย์ต่อต้นฉบับ** ต้องเป็นมืออาชีพ รับผิดชอบต่อคำแปลทุกคำ อย่าสักแต่ว่าแปลแบบสุ่มๆ เพราะท่านผู้แปลคือบุคคลผู้สื่อสารระหว่างผู้เขียนต้นฉบับกับผู้อ่านสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแปลพระคัมภีร์ใหญ่ๆ สำคัญๆ เช่น **พระไตรปิฎก, อัฏฐกถา, ฎีกา** และ**กลุ่มคัมภีร์ไวยากรณ์ใหญ่** มี **กัจจายนะ โมคคัลลานะ และสัททนีติ** เป็นต้นนั้น ผู้แปลจะต้องทำงานหนัก ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ทั้งในแง่ของภาษาโวหารและสภาวธรรม เพื่อให้ได้คำแปลที่สมบูรณ์ทั้งสัททะ (สัททยุตติ) และอัตถะ (อัตถยุตติ) ดังนั้น ก่อนแปล จึงควรท่องมนต์คาถา ๒ บทนี้ให้ขึ้นใจครับ

๑. ปรมํ กเร ปทจฺเฉทํ
สมาสาทึ ตโต กเร
สมาสาโท กเต ปจฺฉา
อตฺถํ นิยฺยาถ ปณฺฑิโต.

ก่อนที่จะทำการแปลนั้น ผู้แปลจะต้องตัดคำสนธิ (ถ้ามี) จากนั้น ควรทำการวิเคราะห์สมาส, ตัทธิต และกิตก์ ส่วนคำ ๖ ประเภท คือ อาขยาต, รุพหีบท, นิบาต, อุปสรรค, อาลปนะ และสรรพนาม ไม่ต้องตั้งรูปวิเคราะห์ (ตั้งประโยคนิยามความหมาย) เพียงแต่พยายามทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำเหล่านั้นก็พอ ซึ่งเมื่อใดทำความรู้จักคำแต่ละประเภทแต่ละชนิดแล้ว หมายความว่า เมื่อได้ทำ ***ปทวิจัย*** *ครบทุกคำแล้ว จากนั้นจึงค่อยลงมือแปล*

แต่อย่าเพิ่งเชียวนะครับ ต้องนึกถึง **อุปเทสะ** (หลักการ) ของคาถานี้ก่อนครับ

อตฺถา ปกรณา ลิงฺคา
โอจิตฺยา กาลเทสโต
สทฺทตฺถา วิภชียนฺติ
น สทฺทาเยว เกวลํ.

ทันทีที่เห็นศัพท์ผู้แปลไม่ควรรีบแปล แต่พึงแปลความหมายของศัพท์โดยพิจารณาถึงอัตถะ [ตัวจริงของสิ่งนั้นๆ] -ปกรณะ [สถานการณ์] - ลิงคะ [ชนิดของคำศัพท์] - โอจิตยะ [ความสมเหตุสมผล] - กาละ [เวลา] - เทสะ [ถิ่นฐาน] เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับศัพท์นั้นให้เรียบร้อยก่อน แล้วจึงค่อยลงมือแปล

ซึ่งหากว่า ผู้แปลได้มีการเตรียมพร้อมตามที่กระผมเสนอแนะ (ตามแนวทางของบัณฑิตผู้ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของเรา ท่านวางไว้) เช่นนี้ รับรองว่า “ผลงานการแปลของท่าน ย่อมมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับนับถือจากบัณฑิตผู้รู้อย่างแน่นอนครับ เช่น เมื่อแปลพระไตรปิฎกถูกต้อง ก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกับที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์หมายเอา (พุทฺธาธิปฺเปต) แต่หากแปลผิด โทษก็อาจเกิดแก่ผู้แปลได้ แม้ผู้แปลนั้นจะมิได้มีเจตนาก็ตาม ทั้งนี้เพราะได้นำเสนอเผยแพร่คำสอนซึ่งผิดแผกจากพระพุทธประสงค์ เป็นเหตุให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด ประพฤติตามผิด ไม่ได้ผลตามที่พระพุทธองค์ทรงมุ่งหวัง ดูแล้วอาการหนักทีเดียวครับ จึงใคร่ขอย้ำเตือน (ทั้งตนเองและคนอื่น ผู้ริจะแปลพระไตรปิฎกทุกท่าน) ให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบงานแปลของตนๆ ด้วยมิฉะนั้นแล้ว แทนที่ท่านจะได้สร้างบุญกุศล ก็กลับตาลปัตรเป็นการสร้าง**ขยะวิชาการ**แทนก็ได้นะครับ

ขมถ เม พหุํ ภาสมานสฺส - *ขออภัยที่พูดมากไปหน่อย* อารัมภบทออกนอกทางเสียยาว ยังไม่ได้โอกาสเอ่ยถึงอาขยาตตามที่ปฏิญญาไว้เลย ไว้โอกาสหน้าก็แล้วกันนะครับ

สทา ตุมฺเห สามาชิเก ปิยายามิ. - ยังรักสมาชิกทุกท่านเสมอครับ

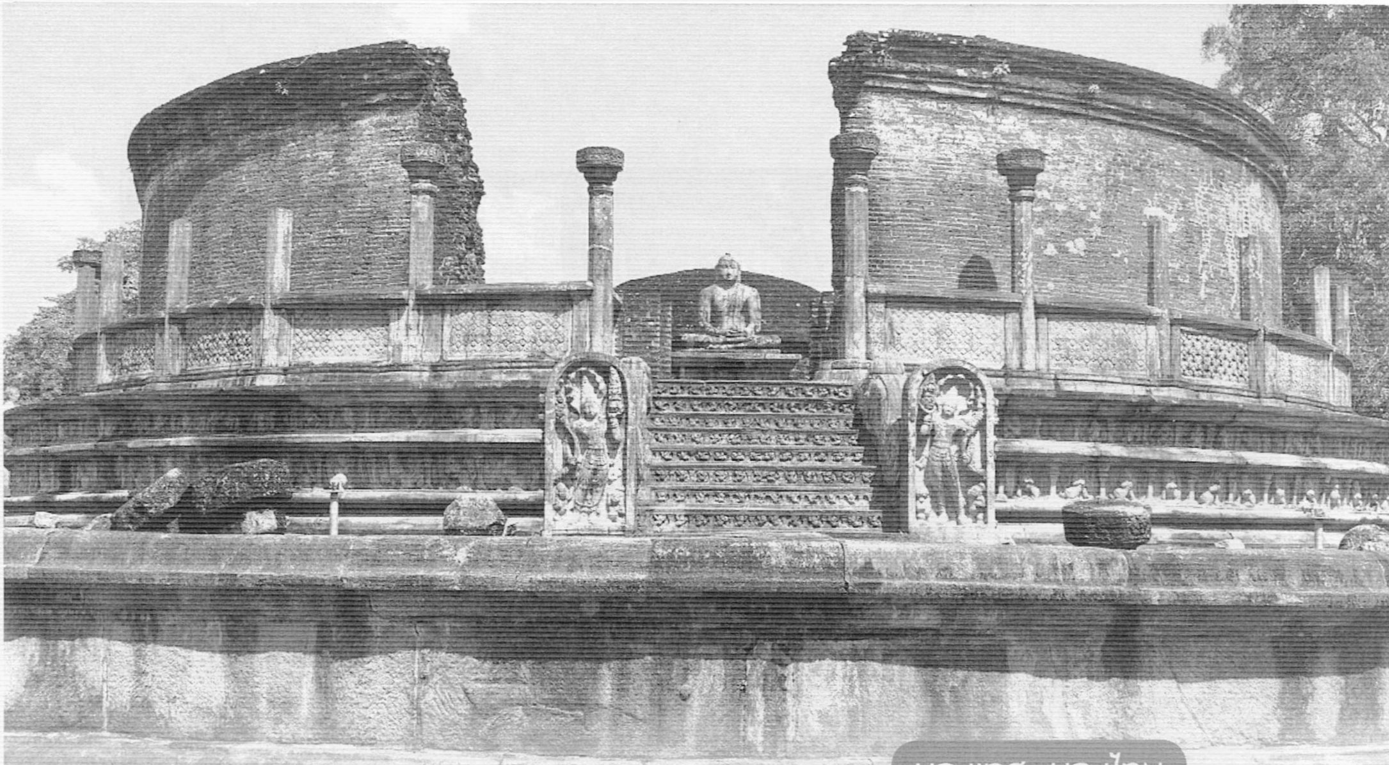
<u>อุยฺโยชนกถา</u>

ทิวเส ทิวเส นิจฺจํ
ปิฏกํ โสคตํ สุเณ
อุโภ อตฺเถ สมาทาย
ภิยฺโย ภิยฺโย วิโรจติ.

อยากมีความรู้ให้ดูพระธรรมคำสอนของพระสุคตเจ้าในพระไตรปิฎก (ฉบับภาษาบาลี) ทุกๆ วัน แล้วท่านจะได้รับอรรถประโยชน์ทั้งสอง คือโลกิยัตถะและโลกุตตรัตถะ หรือทิฏฐธัมมิกัตถะและสัมปรายิกัตถะ อย่างแน่นอนครับ

อาคามิโปตฺถเก ปุนปิ ปสฺสาม
พบกันใหม่ฉบับหน้า
อลเมตฺตาวตา
ฉบับนี้พอแค่นี้ก่อนครับ

วิเทศทัยย์

ตำนานพระเจ้าเลียบโลกฉบับลังกา ตอน ๕

ปัญจมบรรพ

ครั้นพระมหินทเถระผู้เป็นเจ้าได้ถวายพระพรพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ผู้เป็นใหญ่เหนือนิกรชนบนเกาะลังกา ด้วยการสำแดงอรรถาธิบายเกี่ยวกับพุทธนิทาน ว่าด้วยพระพุทธเจ้าโกนาคมนะผู้ทรงเป็นบรมพิชิตมาร ได้เสด็จมาลังกาทวีป พร้อมทรงบำเพ็ญโลกัตถจริยาสงเคราะห์ชาวเกาะลังกาทุกตัวคน จนสามารถบรรลุธรรมาภิสมัยเป็นจำนวนมาก และส่วนที่เหลือล้วนรับไตรสรณคมน์นับถือพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งแห่งตน แลต่างพากันศรัทธามั่นคงในบวรพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นแล จนตราบเท่าอายุแห่งพระศาสนาของพระโกนาคมนะพุทธเจ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐ

ครั้นแล้วพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่เหนือเกาะลังกา ได้ทูลถามพระมหาเถระว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระพุทธมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวเกาะลังกานั้น มีเพียงพระพุทธเจ้าโกนาคมนะพระองค์เดียวหรือ ? พระพุทธเจ้าพระองค์อื่นผู้เคยบำเพ็ญโลกัตถจริยาต่อชนชาวเกาะลังกายังมีหรือไม่หนอ ?

พระมหาเถระทูลว่า ดูกรมหาบพิตร พระพุทธมหากรุณาธิคุณต่อชาวเกาะลังกาหาได้มีเฉพาะพระพุทธเจ้าโกนาคมนะพระองค์เดียวเท่านั้นดอก ยังมีพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะอีกพระองค์หนึ่ง ซึ่งบำเพ็ญโลกัตถจริยาต่อชนชาวเกาะลังกาทั้งมวล และผลแห่งการสงเคราะห์เกาะลังกาของพระพุทธเจ้าพระองค์นี้ ก็มีอานิสงส์เป็นจำนวนมาก ไม่ต่างจากสมัยพระ-

พุทธเจ้าโกนาคมนะแต่ประการใด ดังอาตมาจะสำแดงอรรถาธิบายพรรณนาสืบไป

ความว่าดังนี้

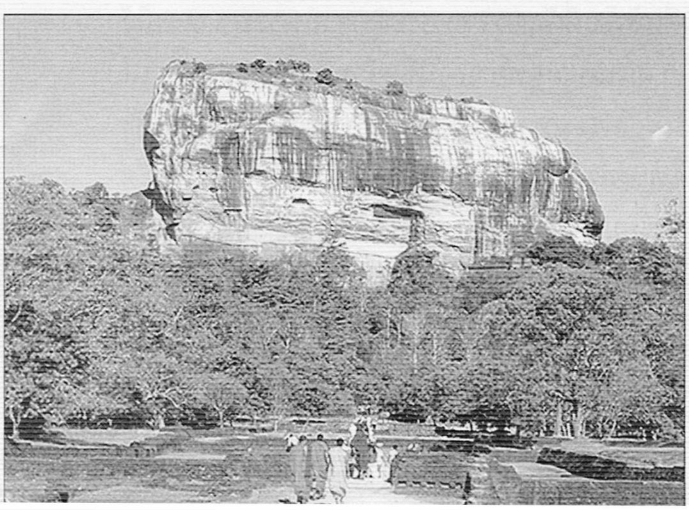
ดูกรมหาบพิตร ครั้นสิ้นศาสนาพระพุทธเจ้าโกนาคมนะ จำเนียรกาลนานมาเบื้องหน้ามีสมเด็จพระพิชิตมารผู้บรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ผู้มีพระบวรสันดานปรารถนาสงเคราะห์แก่เวไนยสัตว์ทุกหมู่เหล่า ทรงประสูติในภัทรกัปอันนี้เช่นกัน ทรงพระนามว่าพระพุทธกัสสปทศพลญาณ ก็แลพระองค์ทรงมีพระปณิธานมากล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณอันหาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้ ทรงปรารถนาอนุเคราะห์แก่สัตว์โลกทั้งปวงมิเลือกหน้าว่าเป็นชนชั้นวรรณะใด ด้วยมีพระราชหฤทัยเสมอเท่าเทียมกัน ทรงมากมีอุดมด้วยพระสาวกและพระสาวิกาผู้เป็นพระขีณาสพตัดสิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง ทรงสมบูรณ์พร้อมด้วยบรรดาอุบาสกอุบาสิกา ผู้เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาและปัญญาบารมี ผู้ปรารถนาดำเนินเดินตามรอยบาทของพระบรมศาสดาเจ้า ทรงแวดล้อมด้วยพุทธบริษัทเสมือนแสนโกฏิดารารายล้อมพระสุรีย์ อันทรงพระรัศมีเปล่งประกายโชติช่วงอเนกอนันต์ พระพุทธองค์จึงทรงได้รับการชื่นชมยินดีว่าเป็นพระบรมโลกนาถของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

ครั้งนั้นแลลังกาทวีปมีนามบัญญัติว่ามัณฑทวีป อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินนานัปการ เกลื่อนกล่นด้วยบรรดาพ่อค้าวาณิชชาววิเทศ เป็นดินแดนวิเศษด้วยสินค้านานาประเภท เป็นแหล่งอุดมด้วยปราชญ์ราชบัณฑิตจำนวนมาก ความเจริญรุ่งเรืองของมัณฑทวีปเสมอสวรรค์ชั้นไตรตรึงษ์ของท้าวสักกเทวราช ส่วนมหาเมฆวันอุทยานกลางอนุราธปุระเมืองหลวงแห่งนี้ สมัยนั้นมีนามบัญญัติชื่อว่ามหาสาครวัน สมบูรณ์พร้อมด้วยแมกไม้นานาพันธุ์ งามวิลาศด้วยพฤกษชาติหลากหลายชนิด งามวิจิตรด้วยปะรำสำหรับประทับของพระสนมกำนัลนาง ยามแห่แหนขบวนเสด็จเสมือนถ่องแถวของเทพยดาผู้ปรารถนาไปชมสวนนันทวัน บนดินแดนดาวดึงส์โลก

สำหรับพระนครอนุราธปุระแห่งนี้ สมัยนั้น

มีนามปรากฏว่าวิสาลนคร ตั้งอยู่ด้านปัจฉิมทิศาภาค เป็นสวนอุทยานน่ารื่นรมย์ เป็นเมืองใหญ่มากมีด้วยผู้คนหลากหลายชนชั้นวรรณะ จัดแบ่งที่พักอาศัยตามชนชั้นวรรณะ มียามอารักขาพระนครเมืองหลวงตลอดทิวาราตรี กำแพงเมืองปักด้วยธงทิวปลิวไสวตามกระแสลม เหล่าทหารโยธาแต่งองค์ทรงเครื่องน่าเกรงขามต่ออริราชศัตรูยิ่งนัก ยามเคลื่อนพลโยธาออกจากพระนครเมืองหลวง สง่างามเหมือนท้าวสักกเทวราชทรงยกทัพออกไปปราบพวกอสูร สำหรับพระมหากษัตริย์ผู้เสวยสมบัติในพระนครแห่งนี้ ทรงพระนามว่าพระเจ้าชยันตราช อันว่ากษัตริย์พระองค์นี้ มากล้นด้วยบุญญาบารมีแห่งพระจักรพรรดิราช ชื่อเสียงโด่งดังไปไกล เป็นที่รู้จักและเกรงขามของนานาอารยประเทศ ว่าเป็นผู้ร่ำรวยด้วยทรัพย์ศฤงคาร คืออัญมณีอันมีค่าเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมากล้นด้วยเหล่าโยธาจาตุรงคสันนิบาต

สมัยนั้นสัตว์ทั้งหลายผู้อาศัยในมัณฑทวีปบังเกิดมหาวินาศ เพราะจับศาสตราวุธเข้าพิฆาตฆ่าฟันกันเองจนล้มตายเป็นอันมาก เพราะสัตว์เหล่านั้นล้วนเขลาด้วยอวิชชา ถูกตัณหาเข้าสิงภายในจิต ต่างปรารถนาแย่งชิงสิ่งของผู้อื่นตามความปรารถนาแห่งตน ซึ่งเป็นธรรมดาของสรรพสัตว์ผู้หลงติดอยู่ในความมืดบอด กล่าวคืออวิชชา หามีผู้ใดเกิดปัญญาหยั่งรู้ความจริงไม่

เดิมนั้นพระเจ้าชยันตราชกับพระอนุชาพระนามว่าสมิทกุมาร ต่างมีความพิโรธโกรธเคืองกันและกัน ต่างมากด้วยทิฐิมานะไม่ย่อท้อต่อกัน เพราะเห็นว่ารัชสมบัติของมัณฑทวีปต่างเป็นมรดกตกทอดตามเชื้อสายแห่งตน จึงให้ประชุมพยุหเสนาโยธาทหารเป็นอันมาก จากนั้นก็ก่อการสงครามรบพุ่งฆ่าฟันกันจนวินาศทั้งสองฝ่าย เพราะต่างพิจารณาว่าตนแลเป็นเจ้าของทรัพย์สินของเกาะลังกา และตนแลเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากบูรพกษัตริย์ ด้วยเหตุฉะนี้แล สัตว์ทั้งหลายชาวมัณฑทวีปจึงล้มตายฉิบหายเสียเป็นอันมาก เพราะสงครามภัยจึงหามีผู้ใดห้ามปรามสร้างความปรองดอง และนำความผาสุกให้บังเกิดแก่มัณฑทวีปไม่

สงครามภัยฉะนี้แลเป็นเหตุให้บังเกิดพุทธาคมนาการ

ครั้งนั้นแล สมเด็จพระผู้มีพระภาค พระนามว่ากัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงพระอาวัชนาการในเพลาปัจจุสมัย ก็แจ้งว่าสัตว์แห่งมัณฑทวีปเหล่านี้มีอุปนิสัยสมควรแก่พระอรหันต์ อันเป็นบุคคลอันเลิศแห่งบวรพระพุทธศาสนา แต่จะพากันตายเสียด้วยการยุทธศาสตร์สงครามเป็นอันมาก ด้วยเป็นพุทธวิสัยอันมีมหาเมตตาธิคุณเป็นเหตุ พระชินสีห์เจ้าพระองค์นั้น จึงทรงมีพระทัยปรารถนาจะช่วยบำบัดเสีย ซึ่งภยันตรายแห่งมนุษย์ทั้งหลายในมัณฑทวีปนั้น แล้วประสงค์จะตั้งมั่นซึ่งพระบวรพุทธศาสนาให้จีรังกาลในมัณฑทวีปแห่งนี้แล

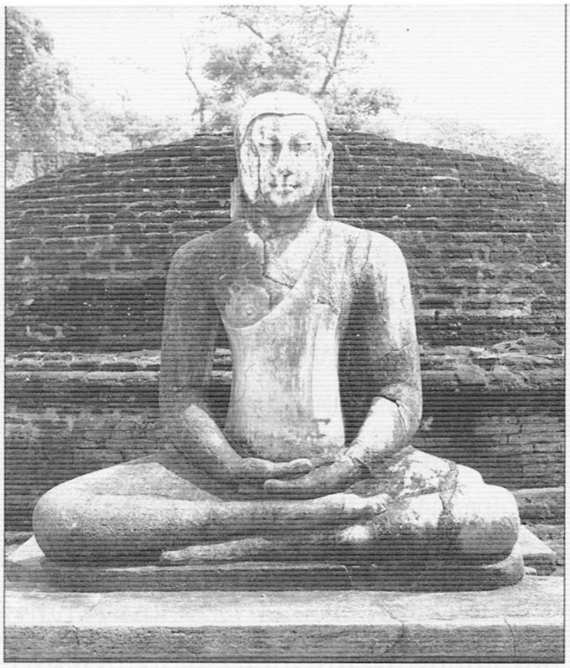
ครานั้นสมเด็จพระชินสีห์ มีกำลังพระกรุณาตักเตือนด้วยสำแดงพระบวรพุทธสันดาน จึงเสด็จอุฏฐาการจากอาสน์ แวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์อรหันตสาวกเจ้าจำนวน ๒๐,๐๐๐ รูป เสด็จขึ้นสู่พื้นอัมพรประเทศไปโดยอัมพรวิถี ได้

บรรลุถึงมัณฑทวีปแล้วประดิษฐานเหนือยอดเขาศุภกูฏ ครั้นแล้วทรงพระอธิษฐานให้มนุษย์ชาวมัณฑทวีปแลเห็นพระองค์ถ้วนทุกคนพร้อมกัน มนุษย์ที่ปรารถนาจะมาสู่สำนักแห่งพระองค์นั้น พระศาสดาเจ้าจอมโลกนาถก็ทรงพระอธิษฐานให้มาถึงโดยง่าย อย่าได้มีอุปสรรคอันใดขัดขวางให้เสียตามมโนปรารถนา

ฝ่ายชาวมัณฑทวีปได้ชักชวนกันออกจากที่อยู่แห่งตนตามคามนิคมเขตทั่วเกาะลังกา ได้มาสู่ศุภบรรพตอันปรากฏต่อสายตาทุกตัวคน ได้เห็นองค์สมเด็จพระมุนินทรบพิตร อันพิจิตรไปด้วยพระพุทธรัศมี และแวดล้อมด้วยพระอรหันตสาวกเป็นจำนวนมาก เสมือนพระศศิธรแวดล้อมด้วยดวงดาราน้อยใหญ่ยามรัตติกาล และเห็นเขาคิรีศุภกูฏอันรุ่งเรืองไปด้วยพระฉพิธพรรณภาส ก็มีจิตพิศวงงงงวยยิ่งนัก เพราะไม่ปรากฏเคยเห็นความอัศจรรย์เช่นนี้มาก่อน ต่างคนต่างก็น้อมศิโรตม์แห่งตน ลงถวายอภิวาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถศาสดาจารย์ กับทั้งพระสงฆ์อรหันตสาวกสองหมื่นรูป ซึ่งโดยเสด็จพระพุทธดำเนินมานั้น

คราวนั้นชาวมัณฑทวีปทุกตัวคน พากันหวังว่าด้วยพุทธานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ความพินาศฉิบหายด้วยการเข่นฆ่ากันเอง อันมีอวิชชาเป็นมูลและมีตัณหาเป็นยางเหนียวชักโยงอยู่ภายใน จะมลายหายสิ้นไปจากมัณฑทวีปแล เสมือนมหาวาตะพัดซากศพลงสู่ท้องมหาสมุทรหลวง จักบังเกิดสามัคคีตลอดหัวเมืองและสรรพสัตว์ทั้งปวง

ฝ่ายพระเจ้าชยันตราชและพระอนุชาได้ประชุมพยุหโยธาอยู่ในสนามรบ ก็มีพระทัยพิศวงเพราะอิทธิฤทธิ์ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบันดาลด้วยอิทธาภิสังขาร คราวนั้นทั้งสองพระองค์

ต่างพากันละเสียซึ่งการยุติสงคราม มีเวราพยาบาทอันตรธานหายสิ้น ได้ทิ้งเครื่องสรรพศัสตราวุธทั้งปวงเสีย จากนั้น ได้ชักชวนกันเสด็จเข้าไปยังสำนักของสมเด็จพระศาสดาเจ้าด้วยเร็วพลัน

ด้วยเดชเดชะพระมหาบรมวิสุทธิพุทธานุภาพแห่งสมเด็จพระมหามุนีนาถเจ้า พระเจ้าชยันตราชและพระอนุชาธิราช ได้ทอดพระเนตรเห็นสมเด็จพระทศพล ผู้เป็นยอดแห่งหมู่ปราชญ์อันประเสริฐเหนือสามโลก ก็บังเกิดพระโสมนัสปสันนาการยิ่งนักเหมือนได้เสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ ได้น้อมพระเศียรลงถวายอภิวาทที่พระบาทของพระพุทธเจ้า อันวิจิตรด้วยลวดลายอันเป็นมงคล ครั้นแล้วได้อาราธนาพระพุทธองค์กับทั้งพระภิกษุสงฆ์อรหันตสาวกสองหมื่นรูป เข้าไปฉันในพระมหามณฑปอันพระองค์ให้ตกแต่งไว้ดีแล้วในที่อันควร จะประดิษฐานพระมหาสถูปไว้ภายในพระอุทยานอันชื่อว่ามหาสาครวันนั้นแล

พระมหากษัตริยาทั้งสองพระองค์ ได้รับสั่งให้เหล่าอำมาตย์และข้าราชบริพารทั้งปวง จัดเตรียมขาทนียาหารและโภชนียาหารอันประณีตเพื่อน้อมถวายแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระอรหันตสาวกสองหมื่นรูป คราวครั้งนั้นขัตติยนารีครั้นเห็นว่าเป็นโอกาสอันดีจะได้ทำบุญพลี

แก่พระอรหันต์ผู้เป็นบุญเขต จึงได้จัดเตรียมขาทนียาหารอันประณีตยิ่งกว่าอาหารอื่นใด เสมือนเหล่าเทพธิดาตระเตรียมโอชาทิพย์น้อมถวายแก่มหาจุฬามณีเจดีย์ ด้วยจิตเป็นศรัทธาปสันนาการ

คราวนั้นแล มหาชนชาวพระนครทั้งสิ้นทั้งปวงก็พร้อมเพรียงกันมาสโมสรสันนิบาต พากันนำซึ่งเครื่องไทยทานโดยรอบ พระบรมกษัตริย์และพระอนุชาธิราชก็อังคาสสมเด็จพระทศพลกับพระสงฆ์ทั้งปวง ให้อิ่มด้วยขาทนียาหารและโภชนียาหาร อันเป็นส่วนแห่งพระองค์ และส่วนแห่งชาวพระนครน้อมนำมาถวาย มหาชนผู้เข้าเฝ้าถวายภัตตาหารคราวนั้นมากมายแน่นหนาทุกทิศ เมื่อพระศาสดาเจ้าได้กระทำภัตกิจเสร็จสิ้นแล้ว พระเจ้าชยันตราชและพระอนุชาธิราชก็ตกลงกันถวายมหาสาครวันอุทยาน เพื่อเป็นเสนาสนทานอันประเสริฐแก่สมเด็จพระชินศรีและเหล่าพระอรหันตสาวก เพื่อเป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ผู้เดินทางมาจากจตุรทิศ

พระอรหันตสาวกสองหมื่นรูปอันมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้นเป็นประธาน ก็ผายพระหัตถ์รับมหาสาครวันอุทยาน โดยกิริยาอันกษัตริย์แห่งมัณฑทวีปเทน้ำจากหม้อทองคำลงบนพระหัตถ์ของพระศาสดาเจ้า กิริยานี้แลถือว่าพระพุทธศาสนาตั้งมั่นดีแล้วในมัณฑทวีป

คราวนั้นแล แผ่นดินอันใหญ่ก็กัมปนาทหวั่นไหวสำแดงอัศจรรย์ควรจะพิศวงสมเด็จพระพุทธองค์ทรงรับมหาสาครวันอุทยานแล้ว ก็โปรดประทานธรรมเทศนาอันเหมาะสมต่อจริตของชาวมัณฑทวีป อันงามเบื้องต้น งามในท่ามกลางและงามในที่สุด ประดุจบุรุษเทน้ำบริสุทธิ์ออกจากหม้อน้ำฉะนั้น สัตว์ทั้งปวงต่างบรรลุพระอริยมรรคและพระอริยผลคณานับได้แสนหนึ่งเป็นประมาณ ครั้นจบพระธรรมเทศนาแล้ว พระทศพลญาณพุทธเจ้า ทรงมีพระมหากรุณายับยั้งอยู่สบายกลางวันในมหาสาครวันอุทยานนั้นแล้ว ได้สนทนาธรรมสากัจฉากับพระอรหันตสาวกตามพุทธจริยา ครั้นเวลาเย็นได้เสด็จเข้าสู่ผลสมาบัติในที่อันพระพุทธเจ้าโกนาคมนะเสวยวิมุตติสุขฌานแต่กาลก่อน ครั้นทรงออกจากผลสมาบัติแล้ว ทรงพระปรารภด้วยการจะประดิษฐานไม้พระมหาโพธิ์อันพระองค์เคยอาศัยประทับนั่งขณะบรรลุอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ

คราวครั้งนั้นแล พระสุธรรมาเถรีได้รู้แจ้งพระพุทธปริวิตกตลอดจนพุทธเจตนา จึงเข้าไปสู่เมืองพาราณสีอันเป็นมหานครเอกอุดม พรั่งพร้อมด้วยสาวกสาวิกาผู้ศรัทธามั่นคงในบวรพระพุทธศาสนา ครั้นแล้วได้ถวายพระพรพระเจ้ากิงกิศราชผู้เป็นใหญ่เหนืออังครัฐ แนะนำให้พระองค์กระทำอ่างทอง จากนั้นได้พาบรมกษัตริย์แห่งอังครัฐไปสู่ควงไม้พระมหาโพธิ์อันเป็นสถานที่ตรัสรู้ของพระกัสสปพุทธเจ้า ให้ทรงพู่กันทองชุบ

น้ำมโนศิลาเขียนกำหนดลงที่กิ่งขวาแห่งพญาไม้ไทร อันเป็นไม้มหาโพธิ์ของพระชินศาสดาเจ้า ครานั้นไม้มหาโพธิเจ้าก็ขาดตรงมโนศิลาเขียนนั้นแล้ว ลอยลงประดิษฐานในอ่างทองของพระเจ้ากิงกิศราช ครานั้นพระสุธรรมาเถรีกับพระภิกษุณีอรหันต์ ๕๐๐ รูป ก็ชักชวนกันอัญเชิญไม้มหาโพธิ์โดยอัมพรวิถี ครั้นเหล่าเทพเจ้าน้อยใหญ่ทราบด้วยญาณวิถีว่า ไม้มหาโพธิ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะอัญเชิญไปยังมัณฑทวีป ก็พากันแวดล้อมทำสักการะบูชาตามส่งตราบเท่าถึงทวีปนั่นแล

ครั้นแล้วพระสุธรรมาเถรีก็วางอ่างทองประดิษฐานพระมหาโพธิ์ ลงเหนือพระหัตถ์เบื้องขวาแห่งสมเด็จพระพุทธกัสสปทศพลญาณ ด้วยกิริยาอาการสำแดงความนอบน้อม พระพุทธองค์ได้ประทานให้แก่พระเจ้าชยันตราช ทรงแนะนำให้ปลูกไว้ในที่อันพระองค์เข้าสู่สมาบัติ ในมหาสาครวันอุทยาน และเป็นที่ประดิษฐานไม้มหาโพธิ์แห่งสมเด็จพระกกุสันธะและพระโกนาคมนะเจ้าในกาลก่อน สมเด็จพระทศพลได้กระทำพุทธกิจทั้งปวงนั้นเสมือนพระพุทธโกนาคมนะ ได้เสด็จไปทรงนั่งในโรงอันใหญ่ชื่อว่าอโศกมาหกะ อยู่ตรงโรงนาคมาหกะออกไปข้างทิศอุดร

ลำดับนั้นสมเด็จพระพุทธองค์ได้ตรัสสั่งพระสุธรรมาเถรีกับพระภิกษุณีบริวาร ๕๐๐ รูป และได้มอบหมายพระสัพพนันทีเถระกับพระภิกษุบริหาร ๑๐,๐๐๐ รูป ให้อยู่มัณฑทวีปนั้น เพื่อสงเคราะห์สัตว์ทั้งปวงตามกิจจานุกิจ ครั้นแล้วได้เสด็จไปประดิษฐานในโรงอันชื่อว่าโสมนันหกะ อันอยู่ภายในโรงอันชื่อว่าสุทัศนะมาหกะเข้ามา ได้ตรัสพระสัทธรรมเทศนาสั่งสอนสัตว์มากมายหลายนัยอันวิจิตรด้วยอุปมาอุปมัยในสถานที่นั้นแล้ว จากนั้นได้พาพระอรหันตสาวกเสด็จเหาะไปสู่นภดลประเทศอากาศกลับไปสู่มาตุภูมิชมพูทวีป

ครั้นพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะผู้เป็นกษัตริย์แห่งลังกาทวีปได้สดับอรรถาธิบาย พระมหากรุณาของพระกัสสปพุทธเจ้าแล้ว ก็ทรงปีติยินดีเหมือนได้เสวยพระจักรพรรดิราช ทรงเปล่งคำยินดีต่อหน้าพระมหินทเถระว่า *“ข้าแต่พระคุณเจ้า อาตมาเองปีติยินดียิ่งนัก ด้วยเหตุว่าอดีตพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาสงเคราะห์ต่อมนุษย์ผู้อาศัยบนเกาะลังกาแห่งนี้ ชะรอยด้วยบุญบารมีในกาลก่อน พระพุทธเจ้าสมณโคดมและคำสั่งสอนของพระองค์จึงประโลมใจชาวลังกาทวีปอีกครา”*

ปัญจมบรรพ ว่าด้วยพระพุทธเจ้ากัสสปะเสด็จเกาะลังกา ก็มีด้วยประการฉะนี้แล ฯ

อาศิรวาท วันแม่แห่งชาติ
๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๓

แสงแห่งรักแม่นั้น เนานาน
ฉายส่องประกายฉาน อุ่นเอื้อ
กี่วันกี่เดือนกาล ผันผ่านแปรไป
รักแม่ยังก่อเกื้อ ลูกให้สุขสำราญ

ณ ที่นี่ ที่นั่น และที่ไหน
ไร้ที่ใด ที่ใจ ไปไม่ถึง
เปรียบใจรัก สลักจิต ติดตราตรึง
เมตตาซึ้ง กำซาบ อาบหัวใจ

ลูกจัก เป็นคนดี ที่แม่หวัง
รวมพลัง สร้างไทย ให้ยิ่งใหญ่
รักของแม่ จักคุ้มครอง ผองโพยภัย
ถวายไท้ เฉลิมพระชนม์ ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
คณะผู้จัดทำวารรสารโพธิยาลัย

- วิสัชนาธรรม : สารพันปัญหาธรรม
- น้ำพระราชหฤทัยกอปรเกื้อปวงประชา เบื้องหลังความสำเร็จของประเทศไทย
- พระธรรมเทศนา : กิเลสบางอย่างต้องผ่านการบังคับ
- กวีนิพนธ์ : อาสาฬหะ
- ธรรมกถา : อย่าเรียกหาความสมบูรณ์พร้อมจากชีวิต
- ประสบการณ์ธรรม : ธรรมะในชีวิตประจำวัน
- กวีนิพนธ์ : ปลดปล่อยพระไตรปิฎก
- สนทนาภาษาธรรม : ชีวิตและการปฏิบัติธรรม พระมหาฟูกิจ ชุติปัญโญ กับ ดร.วิรไท สันติประภพ
- ทรรศนะ : ปีชวด อย่าปวดใจ
- ประสบการณ์ธรรม : เรื่องเล่าจากแดนไกล ตอน ๒
- ใครคือใครในพุทธศาสนาเถรวาท ญาณทีปะมหาเถระ
- กวีนิพนธ์ : จุดเทียน
- สารธรรมจากพระสูตร : มงคลชีวิต มงคลสูงสุด ที่มนุษย์ทำได้ ตอน ๕
- ท่องไปในโลกบาลีไวยากรณ์ ตอน ๒ กัจจายนไวยากรณ์
- ในประสบการณ์ : ประสบการณ์สอบสนามบาลี ตอน ๑๒ "การเรียนปริยัติคือการปฏิบัติไปในตัว"
- ภาษาธรรม : สนทนาภาษาบาลี ตอน ๑๒
- มองเทศ - มองไทย : ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ฉบับลังกา ตอน ๕